

Győri céhes kiváltságlevelek a 16–18. századból

I. kötet

A győri német varga, fazekas, süveggyártó és takács céhek
kiváltságlevelei

A bevezetőt írta: Bagi Zoltán Péter

A kiváltságleveleket átírta, fordította, jegyzetekkel és mutatókkal ellátta: Vajk Borbála és Bagi Zoltán Péter

A fordításokat lektorálta: D. Szakács Anita, Kalotai Noémi, Szabó Ádám

A kötetet szerkesztette: Vajk Borbála és Bagi Zoltán Péter

Tördelőszerkesztő: Kovács László

Az eredeti oklevelekről a képeket készítette: Nagy Ferenc

Szerkesztőség: Győr Megyei Jogú Város Levéltára, 9022 Győr, Rákóczi Ferenc utca 1., titkarsag@gyorileveltar.hu

Nyomda: PALATIA NYOMDA & KIADÓ KFT., 9026 Győr, Viza utca 4. Nyomdavezető: Radek József

ISBN 978-963-88533-1-8

A kötet az Emberi Erőforrások Minisztériuma és Győr Város Önkormányzatának támogatásával készült

Kedves Olvasó!

Győr 2021-ben ünnepelte, hogy V. István 1271-ben hospeseit a mai Káptalandombon álló várába költöztette és számukra a székesfehérvári polgárok szabadságait adományozta kiváltságlevelében.

Ahhoz, hogy a város méltóképpen meg tudja ünnepelni történelmének e fontos sarokpontját, meg kell ismerünk és be kell mutatnunk a közösség múltjának a kincseit. Ezek segítségével felvázolhatjuk azt a fejlődési utat, amelyet Győr bejárt, és amelynek köszönhetően a mai Magyarország egyik meghatározó kulturális, képzési és gazdasági központjává vált.

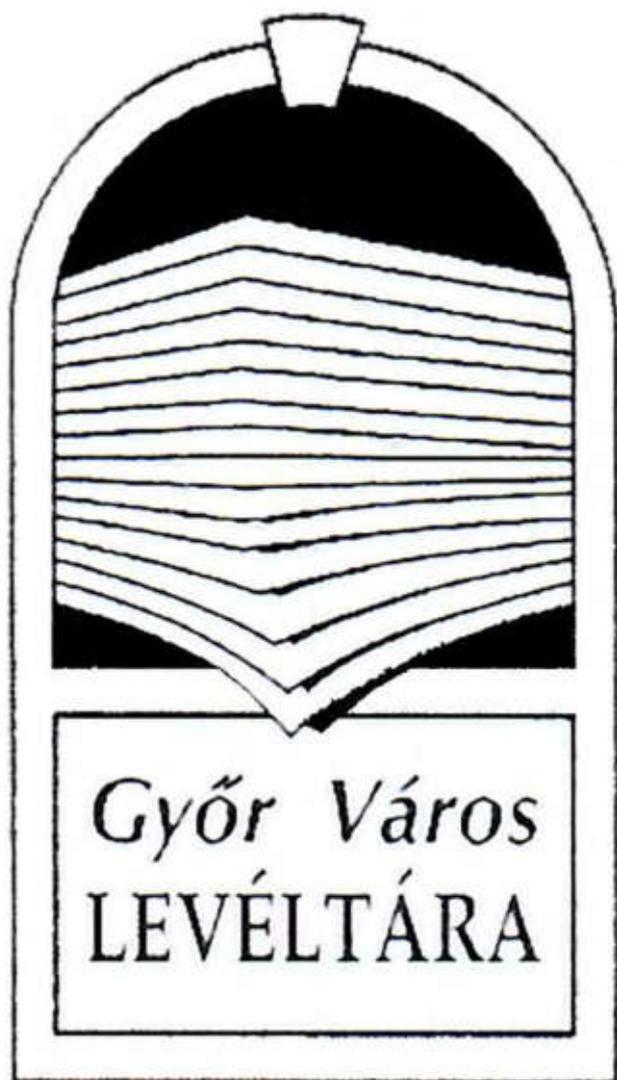
A Győr Megyei Jogú Város Levéltárának gondozásában megjelenő kötet a legkorábbi győri céhek kiváltságlevelei közül négyet mutat be. Már a 14–15. századból ismerünk olyan forrásokat, amelyekben Győrben dolgozó szabókról, szűcsökről, vargákról, szíjgyártókról, ötvösökről,

kőfaragókról, mészárosokról és kovácsokról tesznek említést. Ők látták el mind a város lakóit, mind a püspökséget, és a káptalan tagjait, illetve a pannonhalmi bencés apátságot is termékeikkel. A 16. század közepén, az Oszmán Birodalom előretörése miatt végvárrá váló Győrbe érkező magyar és német zsoldosokkal együtt új iparosok és új szakmák is megjelentek a városban a hadi szükségletek és igények kielégítésére. Ennek egyik ékes bizonyítéka a német varga céh létrejötte. Győr oszmán kézből való visszavételét követően (1598) a város lakóinak visszaköltözésével a céhek is visszatértek, és a megszállás alatt elvesztett eredeti kiváltságleveleiket megújították.

Ilyen régi-új céhdiploma a takácsoké, a süveggyártóké és a fazekasoké is, amelyeket a 17. század folyamán bocsátottak ki. Ezek befotózott eredeti (fakszimile), átírt és lefordított változatát veheti kezébe most a Tisztelt Olvasó. Reményeink szerint ez a forráskiadvány nem csupán a helyi közösség lokálpatriotizmusát erősíti tovább, hanem a tudományos közösség számára is fontos adalékkul szolgálhat.

Szívügyünk Győr!

Prof. Dr. Dézsi Csaba András
Győr polgármestere

Győr Város
LEVÉLTÁRA

BEVEZETÉS

Győr Megyei Jogú Város Levéltára egy új sorozatot kíván útjára bocsátani, amelyben az intézményben őrzött céhkiadványokat szándékozunk a nagyközönség elé tárni. Elsőként a 16. és a 17. század során kiállított privilégiumok közül négyet, a német vargákét, a fazekasokét, a süveggyártókét és a takácsokét. Az iratokat minden esetben eredeti nyelven, magyarra fordítva és faksimile adjuk közre, illetve a későbbi feldolgozásukhoz elengedhetetlen tudományos apparátussal is ellátjuk. A szövegkiadást megelőzően azonban szükséges áttekintenünk a győri kézműipar kutatásának másfél évszázados történetét. Röviden be kell mutatnunk a céhszervezet kialakulását a középkori és kora-újkor Magyar Királyságban és Győrött. Mindezeket túl pedig elemeznünk kell magukat a közreadott iratokat is.

HISTORIOGRÁFIAI ÁTTEKINTÉS

Szádeczky Lajos az *Iparfejlődés és a céhek története Magyarországon* című, 1913-ban megjelent művének II. kötetében található kataszterében összesen harminc győri céhet sorolt fel.¹ Jankó László az 1934-ben a *Győri Szemle* hasábjain megjelent, a győri ötvösök több, mint három évszázados történetét bemutató tanulmányában pedig úgy fogalmazott, hogy „a győri céhek artikulussainak a város levéltárában őrzött másolatok gyűjteményéből (*Articuli Contuberniorum Cehales*) összesen 36 céhet tudunk kimutatni. Ennyi szerepel pl. 1790-ben is, amikor a győri városi tanács kiküldi az egyes céhekhez a céhbiztosokat. És még több céh és céhszerű alakulás is lehetett Győr városában, mert több iparág, mint rézműves, ónműves, bábos, szítás, óracsináló, festő, fésűcsináló, húskészítő stb. nincs is az egybegyűjtött szabályzatokban, holott, hogy voltak, nyomukat másutt megtaláljuk.”²

A győri céhek történetével kapcsolatosan egy-egy adatot már Villányi Szaniszló is közreadott a *Győrvár és város helyrajza, erődítése, háztelek- és lakossági viszonyai a XVI. és XVII. században* című, 1882-ben megjelentetett művében.³ Még ugyanebben az évszázadban Győr szabad királyi város vezetésének felkérésére Szávay Gyula adta ki az első győri várostörténetet. A Millennium tiszteletére 1896-ban *Győr. Monográfia a város jelenkorából, a történelmi idők érintésével* című művében a szerző *A kereskedelem történetéhez, illetve Az ipar történetéhez* című fejezetekben a győri „sapkakereskedők” (süveggyártók) perével foglalkozott, valamint eredeti nyelven közreadta az ötvös, a német varga, a borbély, a csizmadia, a tégláégető, a molnár és a kalapos céh szabályait. Emellett az 1813. évben kibocsátott hivatalos árszabást is közölte. Szávay azonban az általa kiválasztott iratokat egyáltalán nem elemezte, csak egyfajta kordokumentumként adta közre azokat. A 19. század végének tudományosságára szintén jellemző módon a süveggyártók kiváltságlevelének csak a magyar részeit jelentette meg, míg a kiadásából hiányzott mind a latin, mind a német nyelvű rész.⁴

A győri iparoság és a helyi céhek történetének első valódi tudományos vizsgálatára, és ezek eredményeinek a közzétételére a 20. század húszas- és harmincas éveiben került sor. Természetesen itt elsősorban Bedy Vincének a *Győri Szemle*-ben megjelent tanulmányaira kell gondolnunk, amelyek közül kiemelkedik a halálát követően, 1941-ben és 1942-ben hat közleményben sajtó alá rendezett, *Adalékok a győri ipar történetéhez* címmel megjelentetett műve.⁵ Bedy munkássága mellett említést kell tenni a már idézett Jankó Lászlóról, aki öt tanulmányt szentelt a győri ötvösség több, mint három évszázados történetének a bemutatására; valamint Csizmadia Andor írt értekezést a győri érdekképviseleteknek a közösség életében betöltött szerepéről.⁶

A 20. század második felében a téma kutatása újabb lendületet vett, az eredmények közzétételére elsősorban az *Arrabona* folyóirat hasábjain került sor.⁷ Az addig inkább jellemző történeti feldolgozások kiegészültek a néprajzi megközelítések eredményeivel. Mucsi Józsefné egy tanulmányban, míg Czigány Béla egy egész cikksorozatban dolgozta fel a hajósmolnárok történetét.⁸ Timaffy László síjgyártókkal, a

nyereg mesterekkel, a fémművesekkel, késesekkel és köszörűsökkel;⁹ míg László Ferenc a mészárosokkal és a csizmadiákkal foglalkozott.¹⁰ A soproni és a győri céhes életet is feldolgozó Domokos Ottó külön munkákat szentelt a helyi kesztyűsöknek, takácsoknak, szappanosoknak és szíjgyártóknak.¹¹ Meg kell még említenünk, hogy Lengyel Alfréd 1965-ben egy forrásgyűjteményt adott közre *Győr Megye történetének írásos emlékei (1001–1918)* címmel. Ebben a győri fazekasok kiváltságlevelének első hat, míg a takácsok privilégiumának a tizenötödik, tizenhatodik, tizenhetedik és tizennyolcadik artikulust jelentette meg. Az átirat részletekről fotót is közölt a kötetben.¹²

Míg az említett tanulmányok egy-egy céh történetét vagy inkább annak egy részletét járták körül, addig két mű átfogó képet adott a győri kézműipar múltjáról. Balázs Péter 1975-ben az *Arrabona* hasábjain adta közre a helyi céhrendszer 19. század elején tapasztalható problémaival foglalkozó cikkét, míg Gecsényi Lajos négy évvel később, 1979-ben ugyanazon periodikában megjelent munkájában a 16. és 17. századi győri iparosság egészét mutatta be és elemezte annak sajátosságait.¹³

A rendszerváltozást követően ismét új impulzusokat és megközelítési lehetőségeket kapott a céhek kutatása. Ennek köszönhetően Horváth József a 17. század elejéről fennmaradt iparos-végrendeletekkel kapcsolatos kutatásainak eredményeit adta közre,¹⁴ míg Perger Gyula egy mézesbábos 1721. évi hagyatékát dolgozta fel.¹⁵ Nemesné Matus Zsanett pedig a prozopográfia módszereit felhasználva rekonstruálta a győri magyar csiszár-, szíj-, nyereg- és lakatgyártó céh tagságát.¹⁶ Nemesné munkájához nem csupán a városi és az egyházmegyei levéltárban található dokumentumokat használta fel, hanem a helyi múzeum anyagában található céhes iratokat is. Emellett már korábban kezdetét vette a szintén ezen intézményben található tárgyi emlékek közreadása is. Így a (gazdaság)történeti és néprajzi mellett megjelent a művészet-történeti megközelítés is, amely tovább gazdagította a győri céhekre vonatkozó ismereteinket. Ezen a téren mindenképpen ki kell emelni Szabó Péter munkásságát.¹⁷ A több évtizedes kutató és feltáró munka eredményének tekinthetjük a 2010-ben „...remekdarabjaikat bötsülettel elkészítvén...” *A céhek tárgyi emlékei a Xántus János Múzeumban* címmel megjelent igen informatív és szép kivitelű katalógust, amely munkát már Nemesné fejezett be.¹⁸ A historiográfiai áttekintés végén meg kell említenünk, hogy Nemesné – eddigi kutatásainak eredményeit összegezve – rövid összefoglalást készített a győri iparosságról a kezdetektől 1872-ig.¹⁹

A helyi céhek iratanyaga időről-időre országos kiadványokban is feltűnt, felsorolásuk – mint már említettük – Szádeczky kataszterében is megjelent.²⁰ A Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutatóintézete a kétezres évek elején kezdte meg a Királyi Könyvekből összegyűjtött céhkiváltságok közreadását. A Tuza Csilla és Vissi Zsuzsanna által gondozott három kötetben a győri kézművesség különböző iratai szintén napvilágot láttak.²¹ Ennek során a helyi takácsok két kiváltságlevelét is megjelentették. A magyar takács céh esetében azonban – Szávay munkájához hasonlóan – egy csonka kiadvásról van szó, hiszen hiányzott a latin nyelvű bevezetés és a későbbi kiegészítések, illetve a megerősítések sem kerültek bele.²² Érdemes még megemlítenünk, hogy Tuza Csilla a 18. századi állami céhszabályozással kapcsolatos kutatásainak eredményeit 2018-ban egy önálló monográfiában jelentette meg, amelyben mind Győr városára, mind a vármegyére vonatkozóan számos utalást találunk.²³

CÉHEK A KÖZÉPKORI ÉS KORA ÚJKORI MAGYAR KIRÁLYSÁGBAN ÉS GYŐRÖTT

A középkori Magyar Királyság városaiban már a kezdetektől különböző kézművesek telepedtek meg, akik a leginkább szükségleti cikkeket állítottak elő. Az 1379-ben készült soproni és pozsonyi adójegyzék alapján Granasztói György arra hívta fel a figyelmet, hogy az adófizető polgárok között a kézművesek aránya általában 20 és 30 százalék körül mozgott.²⁴ Bácskai Vera ezt azzal egészítette ki, hogy a kisebb városokban ez az arányszám alacsonyabb, becslése szerint 17 és 20 százalék között lehetett.²⁵ Közülük jellemzően a különböző ruházati cikkek előállítói, a varga-, a posztónyíró, a szűcs- és a szabómesterség képviselői alkották a legnépesebb csoportot. Mellettük megjelentek a városi lakosság mindennapi igényeit kielégítő egyéb mesterek, mint a mészárosok, kovácsok, bognárok, kádárok, asztalosok, kőművesek, ácsok, lakatosok és fazekasok. Rajtuk kívül egy-egy nagyobb városban vagy püspöki székhelyen olyan luxuscikkeket foglalkozó iparosok is, mint a kőfaragók, ötvösök vagy fegyverkészítők képviseltették magukat.²⁶

A Magyar Királyság városaiban megjelenő kézművesek a 14. század folyamán elkezdték létrehozni saját érdekvédelmi szervezeteiket, a céheket.²⁷ De mi is ez a testület? A céh ugyanazon településen egyazon kézművességgel foglalkozó mesterek munka-, és érdekvédelmi-, tehát gazdasági és egyben vallási szervezete volt. Előfordult, hogy több település kézművesei, illetve egy helyen több iparág művelői tömörültek céhbe. Ezek voltak az úgynevezett vegyes céhek.²⁸ Tagjainak kötelességeit és kiváltságait a privilégiumok, a céhlevelek rögzítették, amelyeket az uralkodó, a földesúr vagy a város előljárósága érvényesített és időről-időre újra megerősített.²⁹

Szűcs Jenő megállapítása szerint a céhek szervezésének folyamata településenként és iparáganként más-más időpontban játszódott le.³⁰ Kutatásai alapján Bácskai úgy vélte, hogy a 15. század elején egy-egy városban 8–10 céh működött.³¹ Az sem számított azonban példa nélkülinek, hogy egy-egy kézművesség képviselői nem szerveződtek céhbe. Szűcs becslése szerint még a 15. század végén is a mesterségek legfeljebb egyharmada alakíthatott ki céhszervezetet.³² Azaz a középkor végéig a kézműveseknek csak egy része, igaz, többnyire a legnépesebb szakmák képviselői hozták létre saját céhüket.

Az igen szűk keresztmetszetű egykorú források arra utalnak, hogy Győr a 15. század második felére egy szűkebb piaci körzetet ellátó, ám pezsgő forgalmú helyi gazdasági centrummá vált. Piacra letek itt a környék mezőgazdasági terményei, míg kézművesipara nem csupán a polgárokat, illetve a püspökség, a káptalan és a közeli szentmártoni apátság igényeit szolgálta ki, hanem a város tágabb környékét, a környező falvakban lakókat is. A győri mesterek között is jellemzően a ruházati cikkek előállítói, a varga-, a posztónyíró-, a szűcs- és a szabómesterség képviselői voltak túlsúlyban. Előbbiek a városon belül egy meghatározott helyen laktak (*platea sutorum – Varga wcca*). A szűcs, a posztónyíró és a szabó mesterek legényei 1523-ban egy szociális és vallási jellegű társulást (*kalendinum collegium seu ceha*), közös céhalakulatot hoztak létre, amely működését Gosztonyi János püspök (1510–1525)³³ és a káptalan is megerősítette.³⁴ Mindezeket figyelembe véve nem csodálkozhatunk azon, hogy a 16. század első felében a város bírái és esküdtei között szűcsöket, posztónyírókat és szabókat is találunk.³⁵

A ruházati cikkek előállítói mellett már a középkori Győrött is megjelentek a város lakosságának mindennapi igényeit kielégítő mesterek. A káptalan hússzékét bérlő mészárosokról az első feljegyzés 1391-ből származik. Rajtuk kívül a fennmaradt források leggyakrabban a szíjgyártókat és kovácsokat, valamint a püspök, a káptalan, az apát vagy a tehetős polgárok megrendeléseire dolgozó kőfaragókat és ötvösöket említik.³⁶

A város életében éles korszakhatárt jelentett a 16. század közepe. Az Oszmán Birodalom előrenyomulásával Győr hadászati jelentősége felértékelődött. A három folyó találkozásánál épült püspökvár és káptalani város Bécs és Alsó-Ausztria védelme szempontjából stratégiai fontosságúvá vált, ezért a század közepén elkezdődött a védműveinek, bástyáinak és az azokat összekötő kurtináknak a kiépítése.³⁷ Ezzel párhuzamosan az alsó-ausztriai rendek zsoldján jelentős létszámú német és magyar hadat rendeltek ide, akikkel együtt hivatalnokok (élésmesterek, fizetőmesterek, építészek) és azok szolgálói érkeztek Győrbe. Emellett az oszmán hódítás elől menekülők is a városban kerestek védelmet. Mindezek következtében Győr lakossága jelentősen gyarapodott, amely magával hozta a különböző iparcikkek, luxuscikkek és szolgáltatások iránti kereslet megnövekedését is.³⁸

A KIVÁLASZTOTT CÉHKIVÁLTSÁGOKRÓL

A megnövekedett kereslet tehát hozzájárult ahhoz, hogy egyazon, vagy akár különböző iparágak mesterei céhekbe tömörüljenek, közös szabályaikat írásba rögzítsék és hitelesítsék.³⁹ A 16–17. századi Magyar Királyságban nem létezett központilag szabályozott céhpolitika, ipartörvény, vagy bármiféle iparüzésre vonatkozó uralkodói rendelet.⁴⁰ Ennek megfelelően kiváltságaik és kötelezettségeik – akár egyazon kézművességen belül is – leginkább a helyi sajátosságokat és akaratot tükrözték; de az is előfordult, hogy már létező, máshol írásba foglalt és alkalmazott cikkelyeket vettek át.⁴¹ A kiválasztott győri céhkiváltságok esetében mindkét attribútummal találkozhatunk.

Kezdjük vizsgálatunkat e témakörben a német vargák privilégiumával, amelyet 1582. március 1-jei dátummal állítottak ki. Bár a bevezetésben azt olvashatjuk, hogy az iratot a bécsi és más alsó-ausztriai

városokban élő vargák céheinek „szokásos és használatos” szabályzata alapján dolgozták ki, ám mégis ez esetben egyedi jelenséggel állunk szemben. A kiváltságlevélből kiderül, hogy a győri had *Obrist*ja, Andreas Teufel⁴² a városban és a hozzá tartozó végvidék végházaiban élő és dolgozó vargák kérésre engedélyezte egy céhszabályzat megszövegezését és elkészítését, amit aztán jóvá is hagyott.⁴³ Már Villányi Szaniszló felhívta a figyelmet arra, hogy az alsó-ausztriai rendek zsoldján felfogadott végvidéki lovasok és gyalogosok, valamint családjaik ellátására jelentős számú mesterember érkezett a városba.⁴⁴ Mivel ezen iparúzókat a győri regiment⁴⁵ alá tartoztak, azaz regiment-alattvalók voltak, így a mindenkori *Obrist* joghatósága alatt álltak. Teufel pedig ennek érvényt is kívánt szerezni, ahogyan ezt a kiváltságlevél záró rendelkezésében igen világosan és nyomatékosan tudtára adta a német vargáknak: „Másképp, nem csupán a varga céh mostani mesterei részére – akik nekem, mint *Obrist*nak és a regimentemnek egyébként hozzám és alám, a had szolgálatára rendelték – [tiltom] ezen engedélyezett céh szabályzatuk és szabadságuk elvesztésének terhe mellett, hogy ők most, vagy a jövőben a [győri] magyar polgárok bírósága elé álljanak, illetve a [győri] polgárjogot felvegyék; hanem azon vargák is, akik itt háznál laknak és a céh mesterévé akarnak lenni, tartsák magukat [ettől] távol, és nekem, mint *Obrist*nak és az említett alám rendelt regimentnek ellenkezés nélkül minden megillető ügyben és esetben mindenkor alázatosan és engedelmesen magukat alávéssék.”⁴⁶

A regiment-alattvalók száma, bár több alkalommal is igyekeztek korlátozni beköltözésüket, a 17. század elejére annyira megnövekedett, hogy a káptalan – amely állandó hatásköri vitában állt a győri *Obrist*-tal – az uralkodóhoz, majd a magyar rendi gyűléshez fordult sérelmei kivizsgálása és jogorvoslata végett. Ennek eredményeként, az utóbbi 1625-ben hozott határozata szerint a regiment-alattvalók személyükben az *Obrist*, míg háztelkeik tekintetében a káptalan és a város joghatósága alatt álltak.⁴⁷ Így a német vargák a 17. század folyamán is a győri had mindenkori parancsnokának fennhatósága alá tartoztak. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint hogy privilégiumuk 1665. április 3-án kelt kiegészítését az akkori generális kapitány, Raimondo Montecuccoli⁴⁸ erősítette meg.⁴⁹

Mint láttuk, az uralkodó által Győrbe rendelt had lábbelikkel való ellátásáért felelős varga céh esetében egy ismeretlen eredetű céhszabályzat alapján a helyi viszonyokat tükröző artikulusokat fogadott el Teufel a mesterek kérésére. Tagsága németekből állt ugyanúgy, mint a süveggyártóké.⁵⁰ Utóbbiak esetében már biztosan tudjuk, hogy az 1637. évben a győri káptalan, Trakostyáni Draskovich György győri püspök (1635–1650)⁵¹ és a Győrbe rendelt hadak parancsnoka, Philipp Graf von Mansfeld⁵² függőpecsétjeik által megerősített kiváltságlevelük alapjául a bécsújhelyi süveggyártók 1630-ban készített privilégiuma szolgált. Ennek átalakítását és újbóli megszövegezését pedig azért kérték az ottani mesterek, mivel az általuk 1187-ben átvett milánói céhes kiváltságokat ekkora már meghaladottnak és elavultnak tartották.⁵³ A győri süveggyártó mesterek részére tehát ezt a harmincnégy artikulusból álló, német nyelvű kiváltságlevelet írta át a káptalan, amit az Újvárosban megtelepedett és Tulner Péter⁵⁴ által képviselt mesterek kéréseit figyelembe véve további hét, latin nyelven íródott cikkellyel egészítették ki. Azaz azt is mondhatjuk, hogy a győri viszonyokhoz igazították. Ezek közül az első két artikulus a céhtagok hitéletével foglalkozott,⁵⁵ míg a harmadik azt rögzítette, hogy a céh felett a város földesurának, azaz a káptalannak van joghatósága. A további négy cikkelyt annak szentelték, hogyan kell eljárni a vásárokon feltűnt konkurens süveggyártókkal, kontárokkal (himpellérekkel) és idegen kereskedőkkel szemben.⁵⁶

Hiába próbálták azonban a céhtagok a konkurenciát kizárni, „adminisztratív eszközökkel” kereskedésüket a heti és országos vásárokon ellehetetleníteni, 1642-ben újra a káptalanhoz kellett fordulniuk ez ügyben. Ugyanis a kereskedők, szabók, takácsok és más polgárok hordószámra hozták és árulták a süvegeket. A káptalan a városbírónak meg is parancsolta, hogy a céhtagokon kívül senkinek se engedélyezze ezen portékákkal való kereskedést.⁵⁷ Ezt 1649. május 25-én Pozsonyban III. Ferdinánd német-római császár és magyar király (1637–1657) megerősítette. A győri süveggyártók panaszát, az erre adott rendelkezést és a királyi megerősítést is a kiváltságlevélbe bemásolták.⁵⁸

A káptalan és az uralkodó mellett 1743. július 9-én a város tanácsa is megerősítette a süveggyártó céh kiváltságlevelét. Ezt azért tartották fontosnak a testület tagjai, mivel a város felett a káptalan földesúri joghatósága megszűnt. Mária Terézia ugyanis 1743. március 6-án kiadta azt a kiváltságlevelet, amely a Győrben polgárjoggal rendelkező lakosokat kollektív nemesi kiváltságokkal ruházta fel. Azaz a település szabad királyi városi rangra emelkedett.⁵⁹

Bedy úgy fogalmazott, hogy a takácsmesterség megtelepedése Győrben az ide rendelt zsoldosokkal kapcsolható össze. Állítása szerint munkájukra a helyi polgárok körében is nagy kereslet mutatkozott, így hamarosan a németek mellett magyar takácsok is megjelentek a városban.⁶⁰ Ezen gondolatmenet joggát azonban kétségesnek tekinthetjük. Ez az iparág ugyanis már korábban jelen lehetett a püspöki székhelyen. Vélhetőleg számuk jelentősen gyarapodott az ide rendelt had, a helyi lakosság és az oszmán hódoltatás elől a környékről betelepülők megnövekedett igényeinek a kielégítése miatt. A kérdés tisztázása további kutatást igényel. A német takácsok hagyománya szerint első céhszabályzatukat – az 1552-ben kiállított pozsonyi alapján⁶¹ – Győr oszmán megszállását (1594–1598) követően, 1600 körül állította ki II. Rudolf német-római császár és magyar király.⁶² Maga az irat az 1809. évi francia ostrom során elveszett, ám a pecsétjük a tizenkét mester monogramjával és az 1601-es évszámmal fennmaradt.⁶³

A magyar takácsok 1625-ben újra Pozsony városához fordultak, hogy onnan egy önálló céh alapításához az 1552. évi szabályzat másolatát elkérjék. A közbenjáró Benkovics István,⁶⁴ Pápai János, Rövid András és Szalai Márton⁶⁵ indoklása szerint erre azért volt szükség, mivel a korábbi a had mellett dolgozó takácsok (regiment-alattvalók) maguknál tartották. A közöttük támadt vita miatt kellett a hiteles másolat. Ezt meg is kapták; ám nem az eredeti nyelven, hanem már magyarra fordítva, egy latin nyelvű bevezető résszel.⁶⁶ A húsz artikulusból álló céhlevelet a győri káptalan a következő, 1626. esztendőben további öt cikkkel egészítette ki. Ezek közül az első kettő vallási előírást tartalmazott, míg a továbbiak az inasok számát (3.) és a legények fizetését (4.) határozták meg. Az utolsó artikulus pedig arról rendelkezett, hogy a céh szabályai a vidéki mesterekre is érvényesek.⁶⁷ Ezt a céhlevelet erősítette meg I. Lipót német-római császár és magyar király (1657–1705) 1692. július 16-án Bécsben Jován Ádám céhmester, Fortner Gergely⁶⁸ és Fülöp János⁶⁹ mesterek közbenjárására.⁷⁰ A privilégiumokat tartalmazó irat azonban a „német nemzetiességű takácsok kezére került, akik azt bizonyos cikkelyekben és pontokban megsértették, és az előírt szerződést egyáltalán nem tartották tiszteletben, hanem kölcsönösen a másikat vádolták, és ugyanazt a céhlevelet az említett német nemzetiességű takácsoktól nem kaphatták vissza, hogy birtokolhassák”.⁷¹ Emiatt Jován, Fortner, Fülöp és Basi Mihály⁷² a magyar takácsok nevében egy új céhlevél megerősítését kívánták a káptalantól. Ez az eredeti, 1625-ben kért pozsonyi privilégium másolatán és az 1626-ban hozzáfűzött cikkelyeken alapult, amelyet ki is egészítettek. Az 1692. évi irathoz ugyanis három új artikulust csatoltak: a másodikat, a hetediket és a huszonötödiket.⁷³ Miután pedig az új céhlevelet 1694-ben megerősítették, a két évvel korábbi a kialakult visszás helyzet miatt egyszerűen hatályon kívül helyezték.⁷⁴

A céhlevélbe az artikulusokon kívül további fontos megjegyzéseket is bejegyeztek. Egyrészt, hogy 1694. július 19-én a vármegye közgyűlésén ünnepélyesen kihirdették az új kiváltságlevelet. Másrészt 1703. október 31-én Matusek András választott skopjai püspök,⁷⁵ a káptalan nagyprépostja és kanonokja újabb két, vallási tárgyú artikulust illesztett a szövegbe.⁷⁶ Ez utóbbit 1735. november 16-án a vármegye közgyűlése is elfogadta és megerősítette.⁷⁷

Az Újvárosban megtelepedett fazekasok a káptalanhoz, mint földesurukhoz 1634-ben fordultak privilégiumuk kiadásának ügyében. Az iratban megnevezett, a helyi és a környékbeli fazekasokat képviselő öt mester, Izbégi Sáfrány György, Németh István, Győri János, Bernard Bálint és Kapronczai János a Pozsony szabad királyi város ezen iparágának képviselői számára kiadott német nyelvű privilégium magyar fordításának átvételét és átírását kérte. A tizenegy artikulusból álló, 1633. június 15-én kelt pozsonyi kiváltságlevél esetében fontos megjegyezni, hogy az 1569-ben kiadott eredeti rendtartás átdolgozott és aktualizált változata volt.

A győri fazekasok kérésére átadott iratot a káptalan további öt cikkellyel bővítette, a helyi viszonyokhoz szabta. A süveggyártókéhoz hasonlóan ez esetben is három a hitélet,⁷⁸ míg a további kettő a konkurencia letörésének kérdésével foglalkozott. A 17. század folyamán a kiváltságlevelet négy győri püspök is megerősítette: Trakostyáni Draskovich 1636. február 18-án, Szederkényi Püsky János (1651–1657)⁷⁹ 1651. február 13-án, Széchényi György (1658–1685),⁸⁰ valamint Kollonich Lipót (1685–1695)⁸¹ 1688. június 21-én.⁸²

Egy tűzvészben megolvadt pecsét megújítása miatt Groll Adolf győri püspök (1733–1743)⁸³ a fazekasok rendtartását 1738. november 3-i dátummal megerősítette és újabb három ponttal kiegészítette. Ezek alapján a püspök saját birtokán, Győrszigetben a német mesterek önálló céhet alakíthattak, és előírta azt

is, hogy a magyar céhbe is öt-öt tagot adjon a két nemzet. Ez utóbbiba pedig csak akkor vehetnek fel új tagot, ha valaki meghalt. Másrészt rendelkezett arról, hogyha a helyi mesterek fiai fazekas legénynek állnak, akkor előnyt élvezzenek a céhbéli felvételnél a máshonnan érkezettekkel szemben, valamint az új tagokat csak az artikulusban meghatározott összeg lefizetését követően lehet felvenni.⁸⁴

Szót kell még ejtenünk a céhek azon feladatairól, amelyekkel – bár kiváltságleveleik nem tartalmazták – tagjaik, a közösség részeként tartoztak a városnak. Villányi hívta fel a figyelmet arra, hogy a regiment-alattvalóknak – szükség esetén – fegyveres szolgálatot is adniuk kellett.⁸⁵ A 16. és 17. században alakult céhek polgári jogviszonnyal rendelkező tagjai részt vettek a város belső rendjéért felelős polgárórság munkájában. Azt biztosan tudjuk, hogy fel voltak fegyverezve, hiszen a bécsújhelyi süvegkészítők kiváltságlevelének harmincadik artikulusa szerint a legényeknek egy heti bérüket kellett büntetésként befizetni, amennyiben eltitkolt fegyverüket (kést vagy tőrt) le nem tették, mielőtt a csapszék asztalához leültek.⁸⁶ A takácscéh 1694. évi kiváltságának hetedik cikkelye pedig tiltotta a mesterek és a legények számára, hogy fegyverrel jelenjenek meg a céhben.⁸⁷ Ez utóbbi arra enged következtetni, hogy az új privilégium megszövegezése előtt fegyveres összecsapásokra is sor kerülhetett az egymással szembefordult takácsok között.

Az iparúzó testületek tagjainak a tűzoltásokban is részt kellett venniük. Ezen esetekben a rendeletalkotók „kihasználták”, hogy a céhek jól szervezett közösséget alkottak. Erre remek példa Győr szabad királyi város 1749. május 29-én kiadott új tűzvédelmi rendtartása. Ebben, bár hangsúlyozták, hogy mindenkinek kötelessége a tűzek oltása; a feladatok elvégzésére a korszak legszervezettebb testületeit, a helyi céheket jelölték ki.⁸⁸ Eszerint, miután a veszedelemre figyelmeztető ágyúlövés eldőrdült, „ki-ki mindgyárt ébredgyen, és indullyon maga szoros kötelességérül meg- emlékezvén, és akár külső, belső Városunk akár a’ Majorokban az történyék, minden sörénységgel és készséggel az Tüzi veszedelemben lévő Ember házához siessen”.⁸⁹ Természetesen a négy általunk vizsgált céh tagjainak is részt kellett venniük az oltási munkákban. A rendelet negyedik pontja szerint a süveggyártók („Kalap-csinálók”) más testületekkel együtt „az öreg és kisebb Föcskendő-Szekerekhez rendeltetnek [...], kik-is mindgyárt azollyatén alkalmatossággal a’ Requisitek házhoz szaladván, és gondvisellések alá vévén a’ főcskendőket, azokkal siessenek a’ Tűzhöz”.⁹⁰ Ezzel egy időben – az ötödik cikkelyben foglaltak szerint – a magyar és a német vargáknak a mészárosokkal, a szappanosokkal, csizmadiákkal és kocsmatartókkal („Korcslás”)⁹¹ „kötelességek lészen a’ Lajtorjákhöz szaladni és azokat hozzá tartozandó Csákllyákkal, Feiszékkal a’ Tűz felé vinni”.⁹²

A takácsok és a fazekasok feladatát a rendelet hetedik pontja rögzítette. Más céhek tagjaival együtt kötelességük volt, hogy „a’ közellebb való Kutakra, Dunára, Rábára, vagy Rábcára szaladgyanak, ottan az Víz-hordó Embereknek kezekhez mérvén, s adván a’ vizet, hogy annál szaporábban a’ Tűz oltására hordhassák”.⁹³

A CÉHEK SZERVEZETÉRŐL

Röviden szólnunk kell a céhek szervezetéről is. Az iparos testületek igen szigorú hierarchia mentén, piramisszerűen szerveződtek. Ennek legalján az inasokat találjuk, akiknek – mesterségtől függően – két, három vagy négy esztendeig tartott a tanulóideje. Ezt követően úgynevezett inaspróbát kellett tennie. Amennyiben ez sikerrel végződött, azaz elfogadták az általa készített portékát, akkor egy ceremónia keretében a legények közé lépett. Tanulása itt nem ért véget, de munkájáért már fizetséget kapott. Legényévei alatt tapasztalatgyűjtés céljából kötelező, ám iparáganként különböző időtartamú vándorlásra kellett mennie. Onnan visszatérve kérhette felvételét – a szigorúan meghatározott rendszabályok között – a mesterek közé.

Ha elfogadták mesterremekét, valamint az adott településen polgárjoggal rendelkezett, illetve, ha istenfélő, erkölcsös, tisztességes és becsületes ember hírében állt, lehetett tagja a céhnek. A kiváltságlevelek céhbéli mesterként említik őket. Az iparos testület az új tagot ünnepélyes keretek között, egy-egy céhgyűlés alkalmával fogadta be. Ez alkalommal köteles volt leróni a felvételért járó díjat, amelyet a céh igazságának neveztek. Ezt követően felolvasták előtte a céhlevelet és meg kellett esküdni az ebben található pontok/cikkelyek (*artikulusok*) betartására. Ezt a ceremóniát lakomával, általában ebéddel zárták le.

A céh élén egy – kétnemzetiségű tagság esetén gyakran két – céhmester állt, akit a tagok maguk közül

választottak minden évben az idősebb, tapasztaltabb és nős mesterek közül. Ő képviselte az adott ipar üzöit a hatóságok és a vevők előtt, felelősséggel tartozott a szervezet és a tagság ügyeit illetően. Kötelességei közé tartozott az inasfelvételen részt venni, a mestereket évente legalább négy alkalommal házába összehívni,⁹⁴ amely gyűlésen a felmerült vitás ügyeket megbeszélhették. Általában hónapról-hónapra ellenőriznie kellett a céhbeli mestereket, hogy az általuk előállított portékák megfelelő minőségűek legyenek. Meg kellett védenie a céhtagokat a kontárok vagy himpellérek konkurenciájától. Mindezek felül őrizte a céhládát,⁹⁵ amelyben a céh iratait és vagyonát tartották.

A céheken belül fontos szerep jutott az atyamestereknek⁹⁶ is, akik a legények dolgait felügyelték. Az erre a tisztségre általában évente választott mesternek szállást kellett biztosítania a munkát kereső vándorlóknak, és három napig a céhládjában összegyűlt pénz terhére étkeztetnie őket. A céh tagságán belül a legfiatalabb mester lett a szolgáló vagy ifjúmester, akinek kötelessége volt különféle szolgáltatásokat elvégezni.⁹⁷

A céhek tagsága az egyházi ünnepeken, körmeneteken együtt, saját zászlójuk alatt jelent meg. Ezen jelképek használata Győrben – Szabó Péter kutatásai szerint – a 17. század húszas éveiben terjedt el;⁹⁸ melyről a német vargáké kivételével mindegyik céhprivilegium említést tesz. A fazekasok és a süveggyártók kiváltságlevelében azt olvashatjuk, hogy a káptalan az átvett privilegiumot kiegészítő első pontban a tagok számára kötelezővé tette, hogy saját zászlójuk legyen. Az utóbbi iparág üzöi a magyar nyelvű panaszukban megemlítették, hogy nem kevés költségen ezt el is készítették.⁹⁹

A SZÖVEGBEN ELŐFORDULÓ NÉHÁNY FOGALOM MAGYARÁZATA

A középkori, illetve kora újkorai magyar történelemmel foglalkozó kutatók számára komoly problémát jelent a különböző fogalmak magyarra fordítása. Ugyanis, amennyiben létezik is mai megfelelője az adott szónak vagy kifejezésnek, jelentéstartalma igencsak megváltozott, átalakult az évszázadok során. A kiváltságlevelek latin nyelvű részeiben több alkalommal is előfordul az *oppidum* szó, amelyet a magyar történettudomány szinte kivétel nélkül mezővárosként fordít le. Szatlóczi Gábor kutatásai alapján azonban utóbbi elnevezés a 16–17. századi magyar nyelvű forrásokban inkább kivételesen, mintsem általánosan bukkan fel, történetírásunk mégis a két fogalmat egymás szinonímájának tekinti. Elterjedt vélekedés szerint tehát az *oppidum* jelentése mezőváros, amelyet ugyan „városnak” tarthatunk, de nem védelmezte fal polgárait, azaz nem számított valódi kulcsos vagy kerített városnak, „létét pusztán annak köszönhetette, hogy a különféle települések hierarchikus megkülönböztetéséhez, a város és a falu között egy új elemre volt szükség”.¹⁰⁰

Győr esetében azonban tudjuk, hogy a káptalanvárost már a középkor végén palánk- vagy sövényfal övezte,¹⁰¹ míg a bástyák és kurtinák kiépítését követően pedig a Magyar Királyság egyik legjobban megerősített és védművekkel ellátott településévé vált.¹⁰² Azaz – ezen logika mentén haladva – Győr nem lehetett mezőváros, így a latin szövegrészben előforduló *oppidumot* sem fordíthatjuk annak, csupán városnak. A Magyar Királyság városainak többségéről ugyan tudjuk, hogy fallal, árokkal, sorompókkal vagy kapukkal védelmezték, de a fogalmat azon településekre is alkalmazták, ahol ezek hiányában csak egy állandó őrszolgálat biztosította a közrendet, a polgárok nyugalalmát. Így az *oppidum* szót a 16. és a 17. században helyrajzi értelemben használták és egyszerűen várost, vagy az akkori gyakori szóhasználatban várost értettek alatta.¹⁰³

A kiváltságlevelek latin nyelvű részeiben több alkalommal előfordul a *civitas* szó. Míg az *oppidum* megnevezés alatt helyrajzi fogalmat értettek, addig a város vagy a váras közösség értelemben használt alakját latinul az említett fogalommal írták. Szatlóczi megfogalmazása szerint: „a város (*oppidum*) tehát eredendően olyan falu (*villa*) volt, amely várral rendelkezett, ha pedig önálló egyházi és világi közösséget formált, akkor egyben civitasnak számított”.¹⁰⁴ Fordítására így a szövegkörnyezettől függően a közösség és a város szavak is alkalmasak.

A céh kiváltságok latin nyelvű részeiben találkozhatunk a *praesidium* fogalmával is. Magyar megfelelőjeként a történetírásunk a vár, végvár, végvárváros, végház és – az utóbbi időben – az erődváros kifejezést is használja. A szó valami ellen/elé ültetettet jelent. A 16. és 17. században magyarul legtöbb esetben

végháznak írták és mondták. Ez azonban nem a várat jelentette, hanem magát a valami elé, ellenében a végekre telepített (ültetett) sereget. A ház szót pedig ez esetben – a sessiohoz hasonlóan – a had hazája, otthona értelemben használták. Ily módon a végház lehetett egy (külső)várban vagy városban, mint Győrben, vagy akár egyszerre mindkettőben is. Leggyakrabban azonban a váron és városon kívül egy szabadföldi hóstátban létesítették.¹⁰⁵ Mindezek alapján a *praesidium* megnevezés fordítására legmegfelelőbbnek a végház szót tekinthetjük.

Végezetül szót kell ejtenünk a süveggyártó céh kiváltságlevelében szereplő Philipp Graf von Mansfeld tisztségének latin megnevezéséről is: *generalis capitaneus*. Csábító volna a kifejezést főkapitányként fordítani. Kétségtelen, hogy az alsó-ausztriai rendek zsoldján tartott győri végvidéki had *Obristjára* a 16. és a 17. századi magyar nyelvben használták e szót, ám még a kapitány és a királyképe megnevezéseket is.¹⁰⁶ A *generalis capitaneus* megnevezés sem csengett idegenül, hiszen a 16. században a Magyar Királyságba rendelt csapatok főparancsnokát értették alatta.¹⁰⁷ Az iratban miért ezt a kifejezést és nem a szintén használatos *supremus capitaneus Jauriensis* olvashatjuk? Erre nehéz egyértelmű választ adni. Talán a legközelebb akkor járunk az igazsághoz, hogyha azt feltételezzük, hogy a győri végvidékhez tartozó, de különböző helyekre – mint például Keszthelyre – rendelt hadak élére a 17. században gyakorlattá vált, hogy egy-egy főkapitányt (*supremus capitaneus*) neveztek ki.¹⁰⁸ Így egyrészt „megszaporodtak” az ezen tisztséget viselők; másrészt magát az egész győri végvidéket kormányzó és igazgató személy megnevezésére más kifejezést kellett találni. Ez lett a *generalis capitaneus*, amelyet generális főkapitánynak fordíthatunk.

A süveggyártók számára adott kiváltságlevelét magyar nyelvű kiegészítésének végén olvashatjuk, hogy „a mi birodalmunknak hasznára fordíthassanak”.¹⁰⁹ Felmerül a kérdés, miért fogalmazott így a győri káptalan jegyzője. A 16–17. századi magyar nyelvű iratokban gyakran előforduló kifejezés jelentéstartalma eltért attól, amit ma értünk alatta. A latin *dominium* szó eredeti jelentése birodalom, másként hatalom volt. Ezt azonban nem földrajzi értelemben használták, nem területre értették, hanem az a felett gyakorolt hatalmat jelentette.¹¹⁰ Ezen értelmezés szerint az elkobzott portékákat a győri káptalan hatalma alatt állók javára lehetett fordítani.

PÉNZ, PÉNZ, PÉNZ

Fontos szót ejtenünk a kiváltságlevelekben feltűnő különböző pénznemekről is. A legnagyobb címletnek az ezüst rajnai forint vagy másnéven a rajnai tallér számított,¹¹¹ melyekről a német varga és a süveggyártó céh kiváltságlevelében olvashatunk. Ezeket a 16. században 60 krajcárral váltották. A következő évszázadban azonban az inflációnak köszönhetően ez az érték megduplázódott. A krajcárból vertek 48, 24 és 12, majd I. Lipót uralkodása alatt 1, 2, 3, 6 és 15 címleteket is. Ez számított a mindennapok leggyakrabban használt fizetőeszközének. A takács és a fazekascéhek privilégiumában olvasható pénz erre a pénznemre vonatkozik.¹¹²

A német vargák kiváltságlevelének második artikulusában büntetésül egy batkát (*Batzen=pác=patz*) kellett befizetni, amely négy krajcárt ért.¹¹³ A süveggyártó, takács- és a fazekascéhek privilégiumában található bécsi, illetve bécsi fillér pedig a bécsi garasra, avagy Groschenre utalt. Ennek az értéke három krajcárnak felelt meg.¹¹⁴

A takácscéh kiváltságlevelének első artikulusában olvashatunk az egyszerűen csak „pénz”-ként feltüntetett dénárőról is, mely a mindennapok leggyakrabban használt magyar fizetőeszköze volt. Egy magyar aranyforint 100 dénárnak felelt meg.¹¹⁵ Emellett említést kell tennünk arról is, hogy a német vargák privilégiumába beírt, 1760. évi bejegyzésben szereplő pénz már nem a krajcárra, hanem a forintra vonatkozott. Ez volt az úgynevezett konvenciósi forint.

SÚLY-, ŰR- ÉS HOSSZMÉRTÉKEK

Mivel a 17. században nem léteztek egységes mértékegységek, így az iratokban szereplő különböző súly-, űr- és hossz mértékek meghatározása nem könnyű feladat. Az akkori legelterjedtebb súlymértéknek a fontot tekinthetjük. A győri céh kiváltságokban azonban a szövegek írói, összeállítói nem jelölték, hogy

a bécsire, a magyarra¹¹⁶ vagy a pozsonyira gondoltak-e. A győri takács- és a fazekascéh esetében biztosan tudjuk, hogy az utóbbiról van szó, hiszen az ottani privilégiumokat vették át. Egy pozsonyi font 0,558 kilogrammnak felelt meg.¹¹⁷ A süveggyártó céh irataiban is találkozhatunk a font szóval. Mivel a győriek a bécsújhelyi kézművesek kiváltságlevelét másolták le, így ez esetben az egész Alsó-Ausztriában használt bécsi fontra gondolhatunk. Ez pedig 0,56122 kilogrammnak felelt meg.¹¹⁸

A süveggyártók privilégiumában feltűnik egy másik súlymérték is, a lat. Ez esetben is joggal állíthatjuk, hogy a bécsit vette alapul a német nyelvű irat megszövegezője. Bécsben pedig egy lat 1/32 bécsi fontnak felelt meg, ami a 17. században 17,5381 gramm volt.¹¹⁹

Az iratokban a súly- mellett űrmértékek is előfordulnak. A takácscéh kiváltságlevelében felbukkan a messzely. Ez az űrmérték Pozsonyban a 17. században 0,4197 liternek felelt meg.¹²⁰ Említést kell tennünk a német vargák és a takácsok privilégiumában előforduló kanta kifejezésről is. A Bajorországból és Ausztriából származó szó (*Kanne*) 1598-ban tűnik fel hazánkban űrmérték jelentéssel. A meghatározás szerint egyfülű, széles szájú, korsószerű edény, amely hozzávetőlegesen 8 liter bor tárolására volt alkalmas.¹²¹

Mindezekon kívül a takácscéh kiváltságlevelében találkozhatunk két hosszsmértékkel is. Elsőként a mérföldet kell megemlítenünk. A magyar mérföld méterben számított hosszára vonatkozóan különböző adatokat ismerünk: eszerint 7590 és 8973,4 méter között változott a hossza. A méterrendszer bevezetésekor, 1874-ben egy magyar mérföld 8353,6 méter volt.¹²² A másik előforduló hosszsmérték a rőf. Ez a német területekről terjedt el a Magyar Királyságban. A bécsi Stephansdom kapujában 1450 körül elhelyeztek két rőf-etaltont. A felső a bécsi közönséges, azaz kisebb posztórőf, amelynek hossza 77,53 centiméter volt. Az alsó, azaz a nagyobbik bécsi vászon rőf hosszát 89,78 centiméterben határozták meg. Mivel a győri takácsok a pozsonyiak kiváltságlevelét vették át, így esetükben az e városban használt hosszsmértéket tekinthetjük mérvadónak. Pozsony 16. századi jogkönyvének 1510 körül beírt 158. pontja – egyéb mértékek mellett – a rőf hiteles használatára is kötelezte a polgárokat. E mértékegység helyi etalonjának, amelyet a városháza kapujába erősítettek, 78,3 centimétert adtak meg.¹²³

*

A kiadványban közölt négy dokumentum füzet alakú. Az anyagaikra és lapjaik számára vonatkozó adatokat az alábbi táblázatban foglaltuk össze:

Céh neve	Az irat anyaga	Lapok száma
Német varga céh	Papír	6
Fazekas céh	Pergamen	6
Süveggyártó céh	Pergamen	10
Takács céh	Papírba kötött pergamen	6 pergamen és 1 papírlap

A német varga céh kiváltságlevelének az 1760. évi kiegészítésén a testület saját rányomott vörös viaszpecsétje található. A fazekasokét négy győri püspök (Draskovich, Püsky, Kollonich és Groll) pecsételte meg, ezek közül mára csak egynek a töredékét láthatjuk. A süveggyártó céh privilégiumán nem maradt fent pecsét. A takács céh artikuslevelén I. Lipót német-római császár és magyar király címeres viasz cipópecsétje függ ezüst, vörös, arany és kék színű csavart zsinóron.

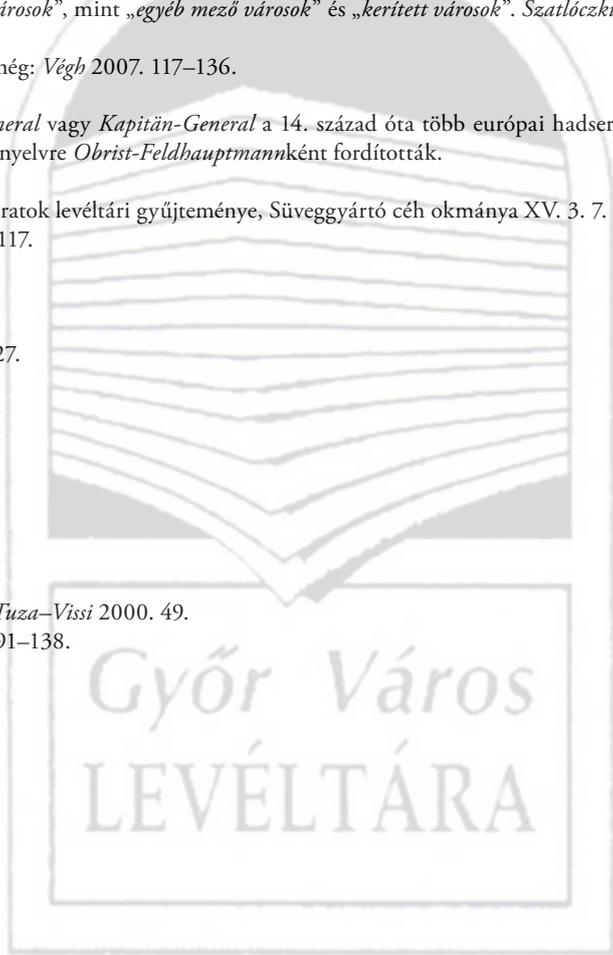
A magyar, latin és német nyelvű szövegek kiadásánál a *Fons* 2000-ben megjelent, *A történeti források kiadásának módszertani kérdései* című tematikus számában a kora újkori forráskiadással foglalkozó Bak Borbála és Soós István cikkeinek ajánlásait vettük figyelembe és használtuk fel.¹²⁴

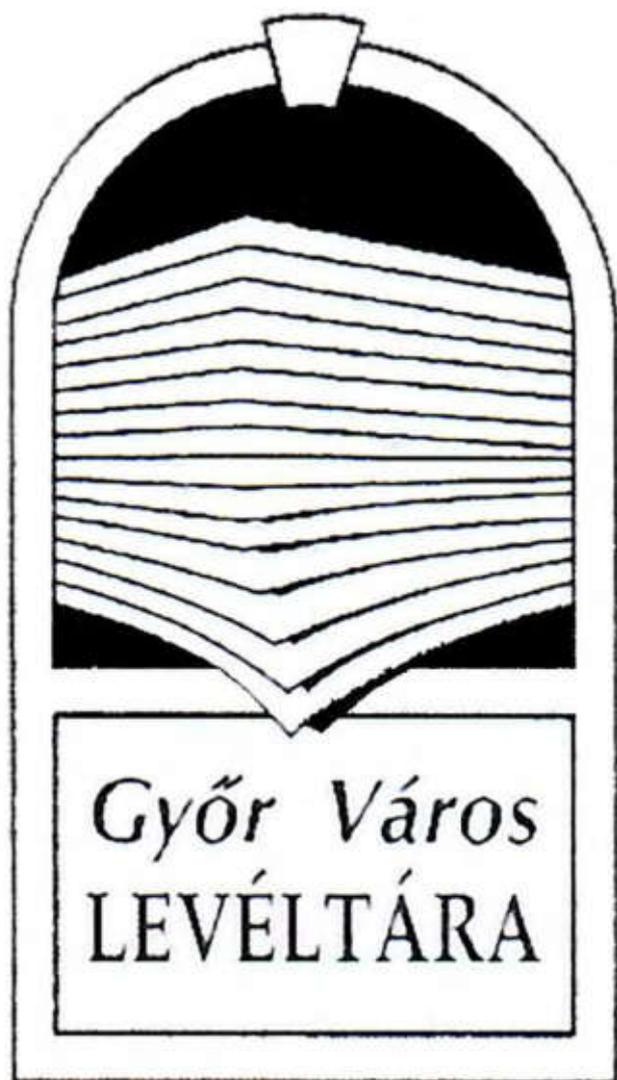
JEGYZETEK

- ¹ Szádeczky II. 1913. 263.
- ² Jankó 1934. 416.
- ³ Villányi 1882. passim
- ⁴ Szávay 1896. 225–251.
- ⁵ Bedy 1941. 108–119., 182–188.; Bedy 1942. 21–29., 92–95., 131–143., 181–194. Bedy egyéb, a győri iparossággal foglalkozó művei: Bedy 1930a. 162–173.; Bedy 1930b. 293–301.
- ⁶ Jankó 1933. 132–135.; Jankó 1934. 415–446.; Jankó 1936. 98–106.; Jankó 1937a. 132–135.; Jankó 1937b. 151–166.; Csizmadia 1939. 26–31.
- ⁷ Szeretnénk jelezni, hogy a győri céhekre és iparosságra vonatkozó igen terjedelmes és szerteágazó szakirodalmat Nemesné Matus Zsanett 2016-ban megjelent művében felsorolta, ezért ettől eltekintünk és csak a (munka szempontjából) legfontosabbakat említjük meg. Nemesné 2016. 651–652.
- ⁸ Mucsi 1960. 77–86.; Czigány 1962. 97–116.; Czigány 1963. 207–228.; Czigány 1965. 413–428.; Czigány 1967. 149–178.; Czigány 1968. 123–140.; Czigány 1970. 187–211.
- ⁹ Timaffy 1965. 365–374.; Timaffy 1966. 151–166.; Timaffy 1973. 227–239.; Timaffy 1991. 139–142.
- ¹⁰ László 1965. 375–412.
- ¹¹ Domokos 1964. 83–98.; Domokos 1970. 213–228.; Domokos 1974. 101–164.; Domokos 1994. 172–204.; Domokos 2001. 265–269.
- ¹² Lengyel 1965. 29–31., 40.
- ¹³ Balázs 1975. 279–293.; Gecsényi 2008. 91–114.
- ¹⁴ Horváth 1998. 161–174.
- ¹⁵ Perger 2002a. 213–238.
- ¹⁶ Nemesné 2016. 651–692.
- ¹⁷ Szabó 1979. 167–230.; Szabó 1986. 135–207.; Szabó 1988. 135–208.
- ¹⁸ Nemesné–Szabó 2010.
- ¹⁹ Nemesné 2021. 9–26.
- ²⁰ Szádeczky II. 1913. 263.; Jankó 1934. 416.
- ²¹ Tuza–Vissi 2000.; Vissi 2003.; Tuza–Vissi 2005.
- ²² A céhlevél magyar nyelvű részeit adták közre: Vissi 2003. 33–37.; 62–66.
- ²³ Tuza 2018. passim
- ²⁴ Granasztói 1980. 178–179.
- ²⁵ Bácskai 1965. 36–40.; Bácskai 2002. 47.
- ²⁶ Granasztói 1980. 179., 183–188.; Bácskai 2002. 47.
- ²⁷ Szádeczky I. 1913. 27–29.; Szűcs 1955. 111–122.; Bácskai 1965. 52–61.; Kaszás 1996. 7.; Bácskai 2002. 47.; Nemesné 2021. 10.
- ²⁸ Győrrel kapcsolatban lásd: Nemesné 2016. 651–692.
- ²⁹ Szűcs 1955. 111–122.; Bácskai 1955. 51–61.; Granasztói 1980. 189.; Bogdán 1989. 24.; Kaszás 1996. 7.; Bácskai 2002. 50.; Tuza 2018. 17.
- ³⁰ Szűcs 1955. 112.
- ³¹ Bácskai 2002. 47.
- ³² Szűcs 1955. 112–122.; Granasztói 1980. 189–190.
- ³³ Bedy 1938. 41–352.
- ³⁴ A legénytársulás számos funkciót ellátott. Egyebek mellett gondot fordított a vándorló legények elhelyezésére, a tagjainak betegsége esetén történő istápolására, a meghalt társak temetésére és a vallásos élet megerősítésére is. Villányi 1882. 25.; Bedy 1930a. 162–173.; Gecsényi 2008. 92–93. A győri kézművesek barokk kori vallási kötelezettségeiről lásd: Szabó 2004. 83–102.
- ³⁵ Gecsényi 2008. 93.
- ³⁶ Gecsényi 2008. 92–93. A győri iparosság kezdeteiről lásd: Bedy 1941. 108–119., 182–188.; Bedy 1942. 21–29., 92–95., 131–143., 181–194.; Nemesné 2016. 655. A polgárok között kimutatható iparúzókkal kapcsolatban lásd: Horváth–Nemes–Vajk 2019. 153–196.
- ³⁷ Maggiorotti–Banfi 1933a. 1–45.; Maggiorotti–Banfi 1933b. 156–173.; Domokos 2021. 44–69.
- ³⁸ Pálffy 1999. passim; Gecsényi 2008. 94–95.; Tuza 2018. 17.
- ³⁹ Az 1566. évben két szíjgyártó, két kardcsiszár, két lakatos, egy nyereggyártó, két pajzsgyártó, két kovács és további meg nem nevezett iparosok szerveződtek egy céhbe, míg két évvel később, 1568-ban a hat szabómester tette meg ugyanezt. Gecsényi 2008. 95.; Nemesné 2016. 655.; Nemesné 2021. 10.
- ⁴⁰ Tuza 2018. 17.
- ⁴¹ Erre lásd: Nemesné 2016. 652–691.
- ⁴² Életről és győri tevékenységéről lásd: Pálffy 1999. passim.
- ⁴³ Győr Megyei Jogú Város Levéltára (GyMJVL) Gyűjtemények, Céhiratok levéltári gyűjteménye, Német vargák artikulusai XV. 3. 26. kötet; Bedy 1942. 93.; Gecsényi 2008. 98.
- ⁴⁴ Villányi 1882. 103.; László 1965. 375–412.; Nemesné 2016. 652–691. Nem csupán Győrbe, hanem a végvidék más végházaiba is érkeztek kézművesek. László 1965. 389–392.
- ⁴⁵ A szó eredeti értelmé szerint az egy rend/rendtartás alá tartozó, egy szervezetben lévő gyalogosok. Ez esetben az Obrist alá rendelt, és az alsó-ausztriai rendek vagy az uralkodó közvetlen jövedelmeiből (birodalmi segély, adók és vámok) finanszírozott gyalogosok és lovasok összességét értették alatta, nemzetiségi hovatartozásuktól függetlenül. Bagi 2020. 15–16.
- ⁴⁶ GyMJVL Gyűjtemények, Céhiratok levéltári gyűjteménye, Német vargák artikulusai XV. 3. 26. kötet
- ⁴⁷ Villányi 1882. 103.; Szávay 1896. 133.; Gecsényi 2008. 97–98.; Nemesné 2021. 11.
- ⁴⁸ Raimondo Montecuccoli (1609. február 21.–1680. október 16.) a győri had Obristja tisztséget 1660 és 1680 között töltötte be. Pálffy 1997. 277.
- ⁴⁹ GyMJVL Gyűjtemények, Céhiratok levéltári gyűjteménye, Német vargák artikulusai XV. 3. 26. kötet

- ⁵⁰ *Gecsényi* 2008. 110.
- ⁵¹ *Szávay* 1896. 94–204.; *Bedy* 1938. 11–419. passim
- ⁵² Philipp Graf von Mansfeld (1589–1657. április 8.) a győri had *Obristja* tisztségét 1643 és 1657 között töltötte be. *Wurzbach* 1867. 402.; *Pálffy* 1997. 277.
- ⁵³ GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Süveggyártó céh okmánya XV. 3. 7. kötet
- ⁵⁴ Tulner Péter süveggyártó 1636 januárjában kapta meg a városi polgárjogot. *Morvai* 2007. 58.; *Dominkovits* 2011. 149.
- ⁵⁵ *Szabó* 2004. 83–102.
- ⁵⁶ GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Süveggyártó céh okmánya XV. 3. 7. kötet; *Bedy* 1942. 27–28.
- ⁵⁷ GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Süveggyártó céh okmánya XV. 3. 7. kötet; *Szávay* 1896. 225–228.; *Bedy* 1942. 28.; *Gecsényi* 2008. 109.
- ⁵⁸ GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Süveggyártó céh okmánya XV. 3. 7. kötet; *Szávay* 1896. 228.; *Bedy* 1942. 28.
- ⁵⁹ *Nemesné* 2021. 21.
- ⁶⁰ *Bedy* 1942. 21–22.; *Domokos* 1994. 172.
- ⁶¹ A húsz artikulusból álló céhkváltságot 1579. június 5-én Pozsony város magisztrátusa újra megerősítette. *Špiesz* 1978. 442–446.; *Domokos* 1994. 173.
- ⁶² Győri Egyházmegyei Levéltár (GyEL) A győri káptalan hiteleshelyi levéltára, Felvallási jegyzőkönyvek 7. k. 639.; *Bedy* 1942. 21.; *Domokos* 1994. 173.
- ⁶³ *Domokos* 1994. 173.
- ⁶⁴ Benkovics alias Takács Istvánt 1623. április 24-én választották és 28-án eskették fel városi esküdteknek. Öt évvel később, 1628. április 24-én már öt választották a város főbírójává. Ideiglenesen ezt a tisztséget már 1628. január 20-tól betöltötte. Ezt egy évig bírta, hiszen 1629-ben újra esküdtként találkozunk a nevével. A következő esztendőben pedig a városháza pincéjében található borok miatt állt bíróság elé. Az 1624-ben végrendelkező Fejérvári Mihály testamentumának tutora volt, emellett további három végakarat hitelesítésénél segédkezett. Benkovics István 1633. június 19-e előtt hunyt el. *Horváth* 1995. 101., 110., 113., 122.; *Morvai* 2007. 48.; *Dominkovits* 2008. 38.; *Dominkovits* 2010. 6–155. passim; *Dominkovits* 2011. 175.; *Dominkovits* 2014. 150.; *Horváth* 2017. 98.
- ⁶⁵ Szalai Mártonnak 1628-ban Szombat avagy Szabó Mihállyal volt peres ügye, amely a felek megegyezésével zárult. *Dominkovits* 2010. 77., 95.
- ⁶⁶ GyEL A győri káptalan hiteleshelyi levéltára, Felvallási jegyzőkönyvek 7. k. 639–643.; GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Takács céh XV. 3. 3. kötet; *Bedy* 1942. 21–22.; *Domokos* 1994. 173.
- ⁶⁷ GyEL A győri káptalan hiteleshelyi levéltára, Felvallási jegyzőkönyvek 7. k. 643–644.; *Bedy* 1942. 22.; *Domokos* 1994. 173.
- ⁶⁸ Fortner Gergely 1688. február 20-án nyert városi polgárjogot. Ezt követően két személyt is ajánlott győri polgárnak: 1693-ban Szakács Simon újvárosi takácsot, míg 1701-ben Hebe Lukácsot. *Morvai* 2007. 101., 113., 119.
- ⁶⁹ Fülöp János 1695-ben Posta Mihályt és Pretsijak Mátyást ajánlotta a város polgárai közé felvenni. A következő, 1696. esztendőben pedig Horvát Márton szabólegényt. *Morvai* 2007. 115–116.
- ⁷⁰ GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Takács céh XV. 3. 3. kötet; *Bedy* 1942. 22.; *Domokos* 1994. 174.; *Vissi* 2003. 33–37.
- ⁷¹ GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Takács céh XV. 3. 3. kötet
- ⁷² Az 1703. évi újvárosi telekösszeírás szerint egy házzal rendelkezett, amely két szobából és egy konyhából állt. *Perger* 2002b. 39.
- ⁷³ GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Takács céh XV. 3. 3. kötet; *Bedy* 1942. 22.; *Domokos* 1994. 174.; *Vissi* 2003. 62–66.
- ⁷⁴ GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Takács céh XV. 3. 3. kötet
- ⁷⁵ Matusek Andrásról lásd: *Villányi* 1882. 120., 195., 197., 206.; *Szávay* 1896. 197–270. passim
- ⁷⁶ *Szabó* 2004. 83–102.
- ⁷⁷ GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Takács céh XV. 3. 3. kötet
- ⁷⁸ *Szabó* 2004. 83–102.
- ⁷⁹ *Bedy* 1938. 14., 420., 426., 430.
- ⁸⁰ *Szávay* 1896. 103–204. passim; *Bedy* 1938. 34., 40., 178., 269., 436.; *Koltai* 2003. 311–318.
- ⁸¹ *Wurzbach* 1864. 361.; *Szávay* 1896. 116., 197., 204., 264.; *Bedy* 1938. 440., 447. *Lakatos* 2003. 319–325.
- ⁸² GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Fazekas céh artikulusai XV. 3. 6. kötet; *Bedy* 1941. 186–187.; *Lengyel* 1965. 29–31.; *Szabó* 2004. 95.
- ⁸³ *Szávay* 1896. 175., 194.
- ⁸⁴ GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Fazekas céh artikulusai XV. 3. 6. kötet
- ⁸⁵ *Villányi* 1882. 103.; *Bogdán* 1989. 39.
- ⁸⁶ GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Süveggyártó céh okmánya XV. 3. 7. kötet
- ⁸⁷ GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Takács céh XV. 3. 3. kötet
- ⁸⁸ *Sáry* 1995. 2.
- ⁸⁹ *Sáry* 1995. 28.
- ⁹⁰ *Sáry* 1995. 29.
- ⁹¹ A korcsolásokra lásd: *Varga* 2010. 255.
- ⁹² *Sáry* 1995. 29.
- ⁹³ *Sáry* 1995. 29–30.
- ⁹⁴ Ezen alkalmakkal úgynevezett behívótablát küldetett körbe. *Bogdán* 1989. 28.
- ⁹⁵ Szabó Péter megállapítása szerint a céhláda a bibliai Frigyláda feltételezett formájában és eszmeiségében találta meg a mintaképét. *Szabó* 2004. 83. A győri takácsok 17. századi céhládáját lásd: *Nemesné–Szabó* 2010. 44., 109–110.
- ⁹⁶ A süveggyártó céh német nyelvű privilégiumában Führrerként szerepel. GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Süveggyártó céh okmánya XV. 3. 7. kötet.
- ⁹⁷ GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Takács céh XV. 3. 3. kötet; GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári

- gyűjteménye, Fazekas céh artikulusai XV. 3. 6. kötet; GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Süveggyártó céh okmánya XV. 3. 7. kötet; GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Német vargák artikulusai XV. 3. 26. kötet; Szádeczky I. 1913. 165–166.; Bogdán 1989. 26–31., 43–64.
- ⁹⁸ Szabó 2004. 87–88.
- ⁹⁹ GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Fazekas céh artikulusai XV. 3. 6. kötet; GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Takács céh XV. 3. 3. kötet; GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Süveggyártó céh okmánya XV. 3. 7. kötet
- ¹⁰⁰ Lakatos 2019. 12.; Szatlóczki é. n.
- ¹⁰¹ Erre lásd Kjátib Cselebi leírását az 1529. évi ostromról: „A 935-ik évben mikor Szülejmán szultán Bécs vára ellen ment, ennek lakosai nem hódoltak meg, ezért a sáhi parancsára szélében ágyúzták és a külvárosa elégett, innen nevezik Janik néven”. Török történetírók 1916. 223.
- ¹⁰² Lásd: 35. lábjegyzet.
- ¹⁰³ Bár kétségkívül tetszetős és elragadóan egyszerű ez a fajta levezetés, mégis úgy gondolom, hogy Szatlóczki Gábor kutatásait a témában ide citálva érdemes a fogalmakat tisztázni. A *Győri Tanulmányok*ban megjelent cikkében rámutatott ugyanis arra, hogy az *oppidum* fogalma leegyszerűsítve „(be)lépés/láb elé” vetett akadályt, azaz *op-pedot* jelent. Szatlóczki 2020. 24–26.; Szatlóczki é. n. Mi akkor a mezőváros? – adódik a kérdés. Szatlóczki meglátása szerint a *mező* előtag pusztán a település földrajzi környezetére utalt. Tehát olyan várost, *oppidumot* jelölt, amely egy mezőn állt. Azaz ebben az esetben is az elnevezés inkább a földrajzi környezetre, jelesül például a Nagyalföldre, mintsem a település agrár jellegére, vagy építészeti arculatára utalt. Ezek ugyanis ugyanúgy lehetnek fallal körülvett kulcsos városok, mint a három folyó, illetve a Kisalföld és a Bakony találkozásánál épült Győr. Így forrásainkban éppen úgy előfordulnak *oppidumnak* írt „mező kulcsos városok”, mint „egyéb mező városok” és „kerített városok”. Szatlóczki é. n.
- ¹⁰⁴ Szatlóczki 2020. 25.
- ¹⁰⁵ Szatlóczki 2020. 30–31. Lásd még: Végh 2007. 117–136.
- ¹⁰⁶ Lásd: Wathay 1976. passim
- ¹⁰⁷ Pálffy 1997. 276. A *captain general* vagy *Kapitän-General* a 14. század óta több európai hadseregben a legfőbb parancsnoki rangot jelenti. A 16. században német nyelvre *Obrist-Feldhauptmann*ként fordították.
- ¹⁰⁸ Végh 2007. 102–116.
- ¹⁰⁹ GyMJVL Gyűjtemények, Céhíratok levéltári gyűjteménye, Süveggyártó céh okmánya XV. 3. 7. kötet
- ¹¹⁰ Szatlóczki 2016. 84–86., 114., 117.
- ¹¹¹ Buza 2021. 103.
- ¹¹² Buza 2020. 426–427.
- ¹¹³ Buza 2020. 427.
- ¹¹⁴ Vissi 2003. 193.; Buza 2020. 427.
- ¹¹⁵ Buza 2020. 427.
- ¹¹⁶ Bogdán 1991. 447.
- ¹¹⁷ Bogdán 1991. 443., 447–448.
- ¹¹⁸ Bogdán 1991. 443.
- ¹¹⁹ Bogdán 1991. 451–452.
- ¹²⁰ Bogdán 1991. 451–452.
- ¹²¹ Bogdán 1991. 217.
- ¹²² Bogdán 1978. 85.
- ¹²³ Bogdán 1978. 102–103., 111.; Tuza–Vissi 2000. 49.
- ¹²⁴ Soós 2000. 81–90.; Bak 2000. 91–138.

Győr Város
LEVÉLTÁRA

NÉMET VARGA CÉH

Handwerchs Ordnung N.

die Maister aines ganzen ersamen Handwerchs der Teütschen Schuechmacher alhie in der Besetzung Raab, so den ersten Tag Marty des 1582 Jahrs aufgericht vnd bestüt worden ist.

Aufgerichte Handwercks Ordnung vnd Zunfft N. der Maister vnd Knecht aines ersamen Handwercks der teütschen Schuemacher alhie in dr Kayserlichen Statt vnd Besetzung Raab in Vngern

An Heüt den ersten Tag des Monats Marty im tausentfüñff hundert zway vnd achtzigsten Jahr, hab ich Andre Teüfl freyherr auf Gunderstorff vnd Günzerstorff an der Vischa der Röm[ischen] Kay[serlichen] May[es]t[ät] auch der Fürst[lichen] Durchl[auchigen] Erzherzog Ferdinand zu Össterreich, beeder Rath, Obrister alhie in der Kayserlichen Statt vnd Besetzung Raab in Hunngern, vnd derselben vmblickenden vnd zugethanen Gränizen, auf das vielfaltig schriftlich vnd mündtlich gehorsambist anhalten, bitten vnd begehren, N. der Meister aines ganzen ersamen Handwercher teütschen Schuechmacher alhie, ain Handwerchs Ordnung vnd Zunfft, ihrem vnd aines ersamen handwerchs der Schuester zu Wienn, vnd anderer Stätt in Vnter Össterreich Gewohheit vnd gebrauch nach gemäß, was sy sich, vnd ihre zugethane Schuechknecht vnd Hanndwerchs Genossen, in ainem vnd dem andern hinfüren gegen einand[er] verhalten sollen, (in Ansehung vñnd Erwögung, daß ich solliches ihr gehorsams billichs begehren nit allein für billich eracht, sondern weil auch dasselb vñnd diese ir Hanndwerchs Ordnung vnd Zunfft zu befürderung gemeines Nuz alhie gericht) ordenlich aufzurichten vnd zumachen zugelassen vnd bewilligt, will ihnen ainem ersamen Handwerch alhie auch solliche ir aufgerichte vnd gestalte Hanndwerchs Ordnung (yedoch mit nach begriffung austrücklicher Condition vnd Vorbehalt) als Obrister in nachfolgenten Articlñ vnd Punnten, in Krafft dieses hiemit volkhumenlich vnd allerdings, yezo vnd hinfüran Ordenlich bewilligt, confirmirt, bestät, vnd bekräftiget haben, vnd laut angeregte Handwerchs Ordnung mit ihrem Inhalt von Articlñ zu Articl, wie hernach stett.

Anfenckhlich vnd erstlich volgt, wessenlich die Maister aines ganzen ersamen Handwerchs gegen einander verhalten sollan.

ERSTLICHEN. So solle das ganze Handwech alle Jahr zween Zächmaister aus Ihnen erwöhlen, so darzüe tüglich, vnd dem Handwerch notturffig können fürsehen.

ZUM ANDERN. Sollen alle Maister der Teütschen alhie zu Raab, alle Monat vmb zwölff Vhr in des Zächmaisters Hauß khumen, nach Handwerchs Gebrauch vnd alda auflegen, yeder vier Hungerisch. Wellicher aber solliches nicht thette, der solle von den Maistern gestrafft werden, vmb ain Bechtel.

ZUM DRITTEN. Soll ain Maister ain Jahrlang die Schuechknecht Herberg haben, vnd daselbig soll ain Jahr vmb d[a]ß ander umbgeen.

ZUM VIERTTEN. Soll ein jeder Maister, so eines Schuechknecht notturffig, von der Herberg ainen Sezen, nach Handwerchs Gewohnheit, im Fahl aber ain Maister ain Schuechknecht, ausserhalb der Herberg sezen wurde, der soll vom Handwerch gestrafft werden.

ZUM FÜNFFTEN. Wouer ain Maister dem Andern sein Gesindt wurde aufreden, vnd abwendig machen, der soll von dem Meistern derumben gestrafft werden.

ZUM SECHTEN. Wan der Vatter die Schuechknecht nit ordentlich, nach Handwerchs Gebrauch, wurde einbringen, so soll er doppelt gestrafft werden.

ZUM SIBENDEN. Wen ain Maister ainen Schuechknecht acht Tag gefürdert hat, vnd der ime alle Tag Sechs Paar Schuech außmachen kann, soll er ihme zum Wochenlohn geben achzehen Khreizer vnd das Flickerlohn, aber kain Trinckgelt, wellicher aber bey ainem Maister das Stuckwerch Arbeit, solle ihme der Maister von ainem paar Schuech zumachen geben zween vngerisch aber kein Flickerlohn.

ZUM ACHTEN. Ob sichs begäb, daß ain Maister sturb, vnd sein nachgelassen Wittib bey dem Handwerch bleiben wolt, vnd aines Prodtmaisters darzu notturffig wäre, vnd ain Maister ain Schuechknecht hette, es were in wellicher Werchstatt es wölle, so soll sie zu den Zächmaistern geen, die sollen ihr denselben einbringen, vnd desselben Maister soll ihm ir nit verhalten.

Céhszabályzat

az itteni győri hadban [lévő] német vargák egészen tisztos céhmesterei számára, amit 1582. március 1-jén szövegezték meg és rendelkezésre bocsátottak.

Megszövegezett céhszabályzat és céh az itteni császári városban és győri hadban, Magyarországon a német vargák tisztos céhmesterei és legényei számára

Ma, az 1582. év március hónapjának első napján én, Andreas Teufel, a Fischa melletti Gunderstorf és Günzerstorf bárója, Öcsászári Felsege és hercegi fenségének, Ferdinánd osztrák főhercegnek² tanácsosa, Obristja az itteni császári városban és a győri hadban Magyarországon és az ekörül lévő és hozzá tartozó végvidéken a sokféle írás- és szóbeli alázatos kérelemre, kérésre és óhajra engedélyeztem és jóváhagytam az itteni német vargák tisztos céhmesterei részére egy céhszabályzat alapos megszövegezését és elkészítését a bécsi és más alsó-ausztriai városokban [élő] vargák tisztos céhe számára szokásos és használatos [szabályzat] alapján; hogyan kell nekik, illetve a hozzájuk tartozó vargalegényeknek és céhbéli inasoknak egyik vagy másik esetben a jövőben egymással szemben viseltetniük (megvizsgálva és megfontolva, hogy én ezen részükről méltányos óhajt nem csupán jogosnak véltem, hanem mert ugyanazt is és ugyanezen céhszabályzatukat és céhüket az itteni közös haszon támogatására ítéltm). Az itteni tisztos céh számára ezen, részükre megszövegezett és megalkotott céhszabályzatot (világos kondícióknak és feltételeknek az értelme szerint is), mint Obrist a következő artikulusokban és pontokban, ennek erejével, ezzel tökéletesen és mindazonáltal most és a jövőben szabályosan jóváhagytam, elfogadtam és megerősítettem. A javasolt céhszabályzat értelmében tartalmát artikulusról artikulusra [közreadjuk], ahogyan alább olvasható.

Kezdeként és először következik, ahogyan lényegében a tisztos céhmestereinek egymással szemben viselkedniük kell.

AZ ELSŐ. A céh [tagoknak] minden évben két céhmestert kell választaniuk maguk közül, akik erre [a tisztsége] alkalmasak, és a mesterséget szükségesen el tudják látni.

A MÁSODIK. Az összes itteni győri német mesternek minden hónapban 12 órakor a céhmester házába kell jönniük a céh szokása szerint, és ott le kell róniuk mindegyiküknek négy magyart. Aki pedig ezt nem teszi meg, azt a mesterek büntessék meg egy batkára.

A HARMADIK. Egy mesternek a vargalegényeknek egy évig szállást kell adnia és ugyanott egy évnek a másikra el kell tennie.³

A NEGYEDIK. Minden mesternek, akinek egy vargalegényre van szüksége, azt el kell szállásolnia a céh szokása szerint. Abban az esetben pedig, [ha] a mester egyik legényt a szállásán kívül helyezné el, azt [a mestert] a céhnek meg kell büntetnie.

AZ ÖTÖDIK. Amennyiben egy mester a másik szolgálóját rábeszelné és magához édesgetné, azt [a mestert] a mestereknek ezért meg kell büntetnie.

A HATODIK. Ha az atya[mester] a mesterlegényeket nem rendesen, a céh szokása szerint választaná, ezért őt [az atyamestert] duplán kell megbüntetni.

A HETEDIK. Amennyiben egy mester egy vargalegénytől nyolc napi [munkát] kívánt és ő [a vargalegény] minden nap hat pár cipőt tud befejezni, [akkor] ő [a mester] a részére [a vargalegénynek] a hetibérhez tizennyolc krajcárt és a javítási díjat kell adjon, de semmilyen asztalpenzt.⁴ Aki pedig a mesternél darabszám [szerint] dolgozik, annak a mester adjon egy pár cipő elkészítése után két magyart, de semmilyen javítási díjat.

A NYOLCADIK. Ha megtörténne, hogy egy mester meghalna és a hátrahagyott özvegye a céhnél akarna maradni, és ehhez egy kenyérkeresőre lenne szüksége; valamint, ha egy mesternek – legyen az bármelyik műhelyben – egy vargalegénye lenne, akire az özvegy igényt tartana, az özvegynek ezzel a kéréssel a céhmesterhez kell mennie, aki ezt a vargalegényt a számára rendelkezésére bocsájtja.

ZUM NEUNTEN. Wan ainer in Handtwerch sturb, so sollen die Zächmaister durch den jungsten Maister zum Begräbnuß den Maistern vnd Schuechknechten lassen ansagen, dieselben sollen solliche Leich Christlich vnd ehrlich zur Erden helffen bestätigen, ob aber jemandt, ohne Vrsach, außblib, der solle von den Maistern darumben gestrafft werden.

ZUM ZEHENDEN. Wan ain Schuechknecht alhero käm, vnd begehret Maister zuwerden, so soll er zuuor ainem Maister ain Jahr lang arbeiten, damit man khüne sehen, ob er mit der Arbeit zum Maister tüglich ist, oder nit? Vnd wan er begehrt in das Handtwerch, so soll er zu den Zächmaistern gehn, vnd sich bey ihnen anmelden, alßdann sollen die Zächmaister nach seinem begehren, das ganz Handtwerch zusammen fordern lassen, vnd wan er sein Lehr- vnd Gebuhrts Brief auflegt, solle ihme die Maisterschafft eruolgt, vnd bewilligt werden, es soll auch demselben vber das halbe Jahr vnbeheyrat das Handtwerch zutreiben nit zugelassen, noch gestatt werden. Im Fahl er aber seine Lehr- vnd Geburts Brief nit aufzulegen hat, solle ihme sein begehren auch abgeschlagen werden. Ob auch ainer vorhanden wer, oder khünfftig herkhumen möchte, der sich vnter das Handtwerch nicht begeben, sondern für sich selbst Maistern wolte, deme soll mit Hülff der Obrigkeit das Handtwerch zutreiben niedergelegt vnd gewöhrt werden.

ZUM AILFFTEN. Weil es vberall Handtwerchs Gebrauch ist, das Maistermall zugeben, solle der jenig, so begehrt Maister zuwerden, für dasselbig 22 Taller in die Laad zulegen schuldig sein, damit dem dürfftigen desto stattlicher dauon müge geholffen werden, vnd den Maistern soll er nit mehr, alß zwo Khandl Wein zugeben verpundten sein.

ZUM ZWÖLFFTEN. Wan ain Maister ain Lehr bueben zum Handtwerch will dingen, soll er ihm zuuor vier Wochen, ob er zum Handtwerch tauglich ist, oder nit, versuechen. Ist er tauglich vnd ehrlich geboren, soll er ihm für das Handtwerch fürstellen, vnd daselbst auf drey Jahr lang verdingen, wan er nun die drey Jahr erstreckht, vnd außgelehret hat, solle ihm der Lehrmaister wider fürstellen, vndt bey dem Handtwerch frey sagen, damit er sein erlehrt Handtwerch an Ort vnd Enden, wo es ihm gelust vnd gefällig, gebrauchen müg, es soll ihm auch sein Lehrmaister sein ordenlichs Lehrklaydt zugeben schuldig sein, vnd ihm Verker nit aufhalten.

ZUM DREYZEHENDEN. So ain Schuechknecht zu ainer Witfrauen des Handtwerchs heyrathen wurde, der soll in die Laad zween Taller zulegen schuldig sein.

ZUM VIERZEHENDEN. So aines Maisters Sun wurde Maister werden, der soll auch in die Laad zween Taller zulegen schuldig sein.

ZUM FUNZEHENDEN. Wo ain Schuechknecht zu aines Maisters Tochter heyrathen wurde, der soll auch zween Taller in die Lad zulegen schuldig sein.

ZUM SECHSZEHEHENDEN VND LETZTEN. Solle der jüngist Maister des Handtwerchs schuldig dem ganzen Handtwerch anzusagen, vnd das jhenig, was die Zächmaister mit ihm schaffen werden fleissig außzurichten.

WIE ÜBER VND ZUM BESCHLUS WILL ICH vorgenannter Andree Teüfl Freyherr, alß Obrister obgelmtem ainem ersamen Handtwerch den Schuestern für das Erste bey Straff ernstlich auferlegt, eingebundten, vnd khaines weegs zugelassen, noch bewilligt haben, daß sy die Maister ir Arbeit, oder Schuech antweters etwas schlechter vnd geringer, (wie bißhero beschehen) machen vnd verkauffen, oder aber dieselb ihres gefallens staigern vndt vbersetzen, vnd also diser irer zugelassen Handtwerchs Ordnung allein zu ihrem Vortl vnd aigen Nutz gebrauchen wolten, sondern sy sollen ir Arbeit vnd Schuech, ihrem beschehnen erbietten vnd zugesagen nach, gerecht und guetmachen, vnd dieselben vmb ainen Christlichen vnd billichen Pfenning vnd werth geben vnd verkauffen, vnd damit hierinnen niemandts beschweren.

Es soll auch das Handtwerch durch ihre zween Zächmaister alle vierzehen Tag irem Handtwerch Gebrauch nach, iedes Maisters Arbeit vnd Schuech, ob die gerecht vndt guet gemacht sein, oder nit, ordenlich vnd fleißig besichtigen vnd beschauen lassen, vnd die jenigen, so mit der Arbeit vnrecht vnd falsch befunden werden, nach notturff darumben straffen.

FÜR ANDER SO SOLLE NIT ALLAIN DEN JETZIGEN Maistern deß Schuester Handtwerchs, so mir, alß Obrister vnd meinem vntergebnen Regiment mit Kreigßdiensten, vnd sonsten zuegethann vnd vnterworffen, bey Verlierung dißer irer zugelaßnen Handtwerchs Ordnung, vnd Freyheit gäntzlich verbotten, vnd gewert sein, daß sy sich weder yezo, noch hinfüran, vnter die hungarisch burgerlich Jurisdiction nit begeben,

A KILENCEDIK. Ha egy céhbeli [mester] meghalna, úgy az ifjú mestereknek kell a temetésre a mestereket és a vargalegényeket bejelenteni. A céhmesternek kell ezen holttest keresztényi és tisztességes elhantolásában segítenie. Ha pedig valaki ok nélkül távol marad, azt a mestereknek ezért meg kell büntetniük.

A TIZEDIK. Ha egy vargalegény ide jönne, és azt kérné, hogy mester legyen, úgy ő először egy mesternek egy évig dolgozzon, azért hogy láthassák, vajon ő a munkával mesternek alkalmas-e vagy sem. És ha kéri a céhbe [a felvételét], úgy a céhmesterekhez menjen és jelentkezzen be náluk. Aztán a céhmestereknek kérése szerint az egész céhet össze kell hívatni, és ha a tanuló- és születési levelét letette, számára a mesterséget adják meg és hagyják jóvá. Ne engedjék neki, és ne tegyék lehetővé, hogy a mesterséget űzze, amennyiben fél évet követően is agglégény. Abban az esetben pedig, ha nem tudná a tanuló- és születési levelét felmutatni, óhaját el kell utasítani. Amennyiben volna olyan, vagy a jövőben lenne, aki nem akarna a céh tagja lenni, hanem a maga mestere akarna [lenni], a felsőbb hatóság segítségével űzhesse mesterségét.

A TIZENEGYEDIK. Mivel mindenhol a céhben szokás, hogy mesterebédet adjanak, az, aki mesterré kíván válni, 22 tallért legyen köteles a céhládába adni, azért, hogy a szegényeknek minél jobban ebből segíteni lehessen. És a mestereknek nem többet, mint két kanta bort köteles legyen adni.

A TIZENKETTEDIK. Amennyiben egy mester egy tanuló inast a mesterséghez felfogad, először négy hét próbaidőt adjon, vajon alkalmas-e a mesterségre vagy sem. Ha alkalmas és törvényes születésű, akkor ismertesse meg a mesterséggel, és ugyanott három esztendőre fogadja fel. Amennyiben már a három év letelt és [a mesterséget] kitanulta, a tanítómester ismét jelenjen meg vele a céh színe előtt és nyilvánítsa felszabadulttá, hogy a megtanult fogásokat, ahol neki tetszik és kedves, alkalmazhassa. A tanítómester köteles legyen számára egy rendes tanulóöltözetet adni és utazását nem gátolni.

A TIZENHARMADIK. Olyan vargalegény, [aki] a céh egyik özvegyét venné nőül, köteles legyen két tallért a céhládába tenni.

A TIZENNEGYEDIK. Olyan mester fia, aki mesterré lenne, köteles legyen két tallért a céhládába tenni.

A TIZENÖTÖDIK. Amennyiben egy vargalegény, aki egy mester lányát elvonná feleségül, köteles legyen két tallért a céhládába tenni.

A TIZENHATODIK ÉS UTOLSÓ. A céh legifjabb mestere köteles legyen az egész céhnek kijelenteni, [hogy] amit a céhmesterek parancsolni fognak, [azt] szorgalmasan végrehajtja.

AMINT A HATÁROZATBAN ÉN, az előbb említett Andreas Teufel báró, mint Obrist, a fentnevezett tisztas céhnek, a vargák részére, elsőként büntetés [terhe mellett] szigorúan kiróttam és megfogalmaztam: semmi módon sem fogom engedni, sem jóváhagyni, hogy a mesterek munkájukat és cipőjüket vagy valamennyivel rosszabban és silányabban (ahogyan eddig történt) csinálják és eladják, vagy pedig ezeknek [árát] tettségük szerint emeljék és túl nagy árat szabjanak. Tehát, hogy a számukra engedélyezett céhszabályzatot csupán saját hasznukra és előnyükre alkalmazzák, különösen a munkájukat és cipőjüket az ő ajánlásuk és ígéretük szerint megfelelően és jól elkészítsék, és ezeket keresztényi és jogos összegért és értékben adják és eladják, azért hogy ezzel senkit meg ne terheljenek.

A céh is a két céhmester által tizennégy naponta a mesterség szokása szerint rendszeren és szorgalmasan vizsgálja és tekintse meg, vajon a mester munkája és cipője rendszeren és jól meg van csinálva vagy sem. Azokat, akik munkáját rossznak és hamisnak találnák, szükség szerint ezért büntessék meg.

MÁSRÉSZE, NEM CSUPÁN a varga céh mostani mesterei részére – akik nekem, mint Obristnak és a regimentnek egyébként hozzám és aláam, a had szolgálatára rendelték – [tiltom] ezen engedélyezett céh szabályzatuk és szabadságuk elvesztésének terhe mellett, hogy ők most, vagy a jövőben a [győri] magyar polgárok bírósága elé álljanak, illetve a [győri] polgárjogot felvegyék; hanem azon vargák is, akik itt háznál lagnak és a céh mesterévé akarnak lenni, tartsák magukat [ettől] távol, és nekem, mint Obristnak és az említett aláam rendelt regimentnek ellenkezés nélkül minden megillető ügyben és esetben mindenkor alázatosan és engedelmesen magukat alávéssék.

Az okiratot én, az előbb említett Andreas Teufel báró a fentnevezett német vargamesterek tisztas céhének részére az itt megszövegezett és lejegyzett céhszabályzatot valamennyi artikulusában és pontjában saját pecsétemmel és kézjeggyemmel elkészítettem, igazoltam és megerősítettem. Kelt, mint fent.

Andreas Teufel

noch das Burger Recht an sich nehmen wollen, sondern es sollen sich auch die jenigen Schuster, so alhie häußlich wohnen, vnd des Handtwerchs Maister werden wollen, desselben allerdings enthalten, vnd mir als Obristen vnd gemeltem meinem vntergebent teütschen Regiment, ohne mitl in allen gebürlichen Sachen, vnd auflagen yder Zeit vnderthänig, gehorsamb, gewetig, vnd vnterworff[e]n.

Deß zu warem Vrkundt hab ich vorgenannter Andree Teüfl Freyherr, obangedeüte aines ersamen Handtwerchs der teutschen Schuechmacher alhie aufgerichte vnd beschribne Handtwerchs Ordnung in allen Articeln vnd Puncten mit meinem aigen angeborenen Insigl vnd Handschrift verfertigt, bestättigt vnd bekräftiget. Actum vt supra.

Andree Teüfl

Dennen hieuer begriffnen puncten der Freyheiten des Schuster Handtwerchs, ist auf gebührend- imständiges enthalten der selben sambtlichen Maister diser, alß der Siben Zehente Punct noch beygefügt worden. Raab den 3 Aprilis 1665.

Es soll keiner dem Handtwerckh einuerlebter Maister der bereits mit Leder handelt, oder noch handeln will, nicht macht haben, das Leder an jemand andern, alß die Maister, so in Handwerch seind, zuverkauffen, bey Verlust dessen, was verkaufft worden, welches halb der hohen Obrigkeit vnd halb dem Handwerckh haimb fallen theutt.

Mont[ecuccoli]

In Auf drag des Hern Bürger Meister, eine Erklerung abzugeben, mit welchen Rechte wir die ersame brgerliche priveleginte Schuhmacher Inung unsere Gewerbe bis her bedreiben können? Als Andwort, füglich erwidern, das wir in Besitz einer K[aiserlichen] K[öniglichen] Privelegien waren, welche uns in Jahren 1812 oder 1813. vom den damaligen, Löblichen Magistrat abgefordert wurden, uns statt desen vom der Aller Högsten Ihro Kayserlichen, Königlichen Abostolischen Meistet, durch hoch dero Hoff Stele,¹ für die bürgerliche privelegirte Schuhmacher Innung, verfaste Gesetz Artikeln erteilt wurden, nach dem wir uns bis hero gehalten haben, woh unsere K[aiserlichen] K[öniglichen] Privelegien, welche wir in Besitz gewesen hin gekomen sind, uns unbekant ist, und kenen keinen weidern Aufschlus geben. Raab am 21 Novemb 1852.

Ihre underdenigiste bürgerliche Schuhmacher Innung.

Bernart Schramen Lad schreiber

Mathes Groll

Eber Vorstegrat

An Heindt zu endt gesetzten Datum, hat sich ein ganzes ersames Hantwerch, zu grosserer Ehre Gottes, undt Fridt deß nechsten, einhellig beschlossn, daß ein ieter Meister vor sich, undt seine Frau wohle alle gwattal, zwey Groschen in die Exträbixn legen, ein Wittiwir aber, od[er] eine Witfrau, solle ietes ein Groschen ehrlegen, ohne Aufschub weillen solche Cäsä ist aufgericht worden, vor die verstorbene mit Meister undt Frauen, undt nicht vor die Kinter verstanten ist, daß zeitliche Enten sollen, so solle ein jetes einen freien Zutritth zu disser Cäsä haben, undt bey dem bestelten h[och]l[öblichen] Zechmeister 6^{stio} Gelt zu Bestetiung seiner Leichtbegrebnus erheben, undt 24 kre[uzer] auf eine heilige Meß, undt der junge Meister solle gleich, in die Dum Kirchen gehen undt die heilige Meß in der heilligen Dreyfaltigkeith kabeln lessen lassen, vor die berstorbene Berschon, zur gresserer Bestetiung haben wir daß Hantwercks Insigl vntertrugt, undt vnsern nachkum[m]eten Meistern zur genau Haltung bestens anbefohlen, so geschehen den 26 Dezember 1760.

Der Zeith Zechmeister Jacob Herrl, undt Josebh Kaltenecker

A vargacéh szabadságainak már meglévő pontjaihoz ugyanezen összes mester illő és esdeklő kérésére ezt, mint tizenhetedik pontot még csatoltuk. Győr, 1665. április 3.

Senkinek a céhbe a felvett mesterek közül, aki már bőrrel kereskedik, vagy még kereskedni akar, hatalma ne legyen a bőrt senki másnak, mint a céhben lévő mestereknek eladni. Ennek elmulasztásakor, amit eladott, az félig a felső hatóságra és félig a céhre szálljon.

Montecuccoli

A polgármester úr megbízásából nyilatkozatot teszünk, hogy mi, a tisztos polgári privilegizált varga céh, milyen jogok alapján űzhettük eddig mesterségünket. Válaszként illendően feleljük, hogy egy császári-királyi privilégium birtokában voltunk, amit tőlünk az 1812. vagy 1813. évben az akkori dicső magisztrátus visszavett. Ehelyett részünkre, a polgári privilegizált varga céhnek a legfőbb császári-királyi apostoli fellege a magas udvar által megfogalmazott szabályrendet, artikulust adományozott. Eddig ehhez tartottuk magunkat. Mikor került ide a birtokunkban volt császári-királyi privilegiumunk, az számunkra ismeretlen. Erre nem tudunk további magyarázatot adni.

Győr, 1852. november 21.

A legalázatosabb polgári varga céh.

Bernart Schramen jegyző

Mathes Groll

Eber Vorstegrat

A mai [irat] végén megadott dátumon az egész tisztos iparosság Isten nagyobb dicsőségére és a következő békére egyöntetűen elhatározta, hogy minden egyes mester maga és asszonya részére – minden eshetőségre – két garast a külön perselybe tegyen. Minden özvegy férfi vagy özvegyasszony azonban egy garast rójon le haladék nélkül, mivel ezt a pénztárt a meghalt mesterek és feleségeik részére állították fel. A gyerekek azonban nem érthetők bele, [ha] korán be is fejeznék [életüket]. Ezen pénztárba szabadon lépjen be mindenki. A kinevezett dicső céhmester esetén 6 pénzt kell megállapítani teste eltemetésének biztosítására és 24 krajcárt egy szentmisére. Ifjú mester [esetén] hasonlóan kell [eljárni], a székesegyházba kell menni és misét mondatni a szentháromság kápolnában a meghalt személyért. A nagyobb megerősítés végett az iparosság pecsétjét rányomtuk és az utánunk következő mesterek részére a pontos útmutatáshoz a legjobbat meghagytuk. Ez történt 1760. december 26-án.

A mostani céhmester Jakob Herrl, és Josef Kaltenecker⁵

Győr Város
LEVÉLTÁRA

JEGYZETEK

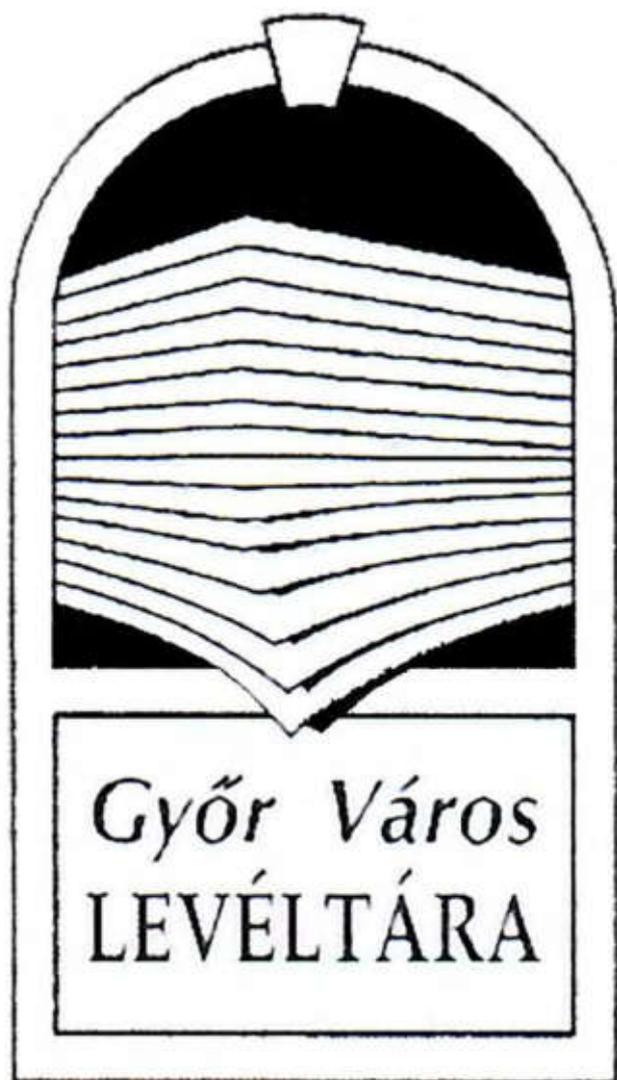
¹ Utána kihúzva: Egnus?

² Ferdinánd főherceg (1529. június 14.–1595. január 24.) I. Ferdinánd német-római császár és magyar király fia, 1564-től Tirol kormányzója. *Wurzbach* 1860. 193–195.

³ Azaz ki kell telnie az esztendőnek.

⁴ A heti bér mellett külön jövedelemforrásnak számított az asztalpénz.

⁵ Ez az 1760-as toldalék az eredeti irat lelegején található. Vö. a kiváltságlevél kötet végén található fakszimiléjével.

Győr Város
LEVÉLTÁRA

FAZEKAS CÉH

Nos Capitulum Eccl[es]iæ IAVRIENSIS. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod Prudentes et Honesti viri Georgius Saffran de Iszbegh, Stephanus Nemeth, Ioannes Gieorj, Valentinus Bernard et Ioannes Kapronczai, magistri figulinae artis in hoc oppido n[ost]ro Iauriensi residentes, n[ost]ram personaliter venientes in praesentiam, suis et caeterorum figulinae artis magistrorum in dicto oppido n[ost]ro suburbioq[ue] eiusdem commoran[tes], nominibus et personis exhibuerunt et praesentarunt Nobis paria quarundam literarum ex Germanico idiomate in Ungaricum translata, Prudentum ac Circumspectorum Iudicis, Magistri Civium ac Senatus liberae ac regiae civitatis Posenien[sis] in papyro, in formam libelli patenter confecta et emanata, et manu propria nominis sui subscriptione Iacobi Szelleczky, I[uris] U[triusque] D[oc]tor[is] Senatoris et Syndici eiusdem liberae regiaeque civitatis Posenien[sis] roborata, habentia in se seriem, quarundam laudabilium constitutionum artem ipsam figulinam concernen[tem]. Petentes nos supplicantesq[ue] debita cum instantia, ut nos eadem paria literarum constitutionesq[ue] in illis comprehensas, in formam privilegii transsumi et transcribi facien[tes], in omnibus suis punctis, clausulis et articulis confirmare dignaremur. Et quia in iisdem literis nonnulli articuli ad pietatem et commune bonum et ornamentum ipsorum conducentes, desiderari videbantur, easdem literas eiusmodi piis, iustis, decorisq[ue] articulis augere, exornareq[ue] ac tandem super iis omnibus, l[ite]ras n[ost]ras privilegiales extradare dignaremur. Quarum[m] quidem literarum tenor sequitur in hunc modum:

MI POSON zabad es Kiraly Varasnak Biraia, Polgar mestere es Tanacha N[emes] et N[nemzetes] ualliuik es adgiuk tudasara mindeneknek, miuelhogi minket az my eozue giult tanachunkban meg talaluan az bochuletes Saffran Goergi, Osuald Ianos es Stingel Leorincz, mind harman Fazekas Mesterek Magyar orzagban Gieorott, a mellet egi nehanj rendbeli intercessiokkalis ertettenek (kiket mellettek irtanak Goerj Pispeok uram eo Na[gysal]ga ugian ottan leo Tisztartoia, az Goerj Nemes Captalan Vrak, hasonlokeppen az Gieorj Nemet uitezleo rendnek Sultussa, Thoma Pfayffer) nem chiak magok neueuel, hanem teob Gieorott leo Fazekas Mesterek, tudni illik Lench Christoff, Nemet Istuan, Erlacher Goergi, Chuteo Ianos, Prunner Iacob, Raber Hans, Bernard Balint es Fucks Matthias kepekbennis, hoga eok kozonseg es akarattiokbol es az feolliul meg irt elotteok iaro, es feoldes Vrok kegielmes engedelmekbol, az io rendtartasnak okaert, eggiessegnek eoregbuleseert, bekessegert es az io politiesert az eo Mestersegeknek rendtartast es Cehett allasanak es szerezzenek. Holot azert eo nekjek, az itt ualo beochuletes Fazekas Mestereknek priulegiomok es rendtartasoknac Articulusi (kiket mi nem regen ujetattu[n]k) igen szuksegessek, kertenek minket, hoga azoknac massat, auagi pariat az itt ualo Varossi pechett alat authentice nekiek ky adgiuk, meliek igerol igere ekkeppen uannak.

MI Poson szabad es Kiraly Varasnak Biraia, Polgar mestere es Tanacha N[emes es] N[emzetes] Valliuik es adgiuk ertesere mindeneknek, hoga minket az mi keozonseg es eozue giult tanachunkban meg talaltanac az beochuletes itt ualo Fazekas Mesterek es Polgar tarsaink, Hammer Leorincz, Franck Michel, Muklich Mihali, Bartholomeus Ambrosuchen es Daniel Rubinger kepekbennis, beochuletesen elonkben terietuen, hoga iollehet ez el mult idokben, tudni illik 1569 eztendoben, az itt ualo beochuletes Tanacz az mi Eleynk, az akkoron leo Fazekas Mestereknek egi bizonios Articulus leuelet adott es meg erossitett uolt, meli mind ez ideiglen az eo kontinentiaiban meg tartatott es maradot. Touabra ualo tekintetbol azert, elottok uiseluen aztis, hoga az regi szo iarasnak miatta, az eo Mestersegekben leo mostani uy forma munkaioknac neuzeti homaliossan uadnak es fogiatkozasokban talaltatnac, es az Mester legenjek kozottis, hoga neminemö egienetlenseg el tauoztassek, Minket alazatossan kertenek, hoga az eo regi Articulus leueleit es rendtartasokat, ez mostani Vy forma munkaioknac miolta szerent erthetob es ualosagosb szokban hoznank, es azokrol egi uy Articulus leuelet, az itt ualo kozonseg es Varas pechettj alatt nekik ki adnank, megh erossituen az minekunk be adott, magok kozott ualo uegezeseketis, meliek rend szerent, szorul szora ekkeppen uadnak. ELSOEBEN. ha egi Fazekas mester legeni iouend, az Attiamesternek szallasara mennien, es az Attia mester kulgie egi Fazekas mesterhez, auagi Fazeasne eozuegy azzonhoz, olyhoz azert, a kinek mester legennie nem uolna, ugihogi egi fazekas mester, auagi eozuegi fazekasne se kiuanhasson keett Mester legent, miglen minden Fazekas mesternek, auagi eozuegi Fazekasnenac egi egi mester legennie leend, es harmat se kiuanhasson, miglen mindenkinek ket ket mester legen[n]ie nem lezen, es se negiet,

MI, a GYŐRI káptalan emlékezetül adjuk jelen levelünk tartalmával jelentvén mindazoknak, akiket illet, hogy a bölcs és tiszteletreméltó férfiak, Izbégi Sáfrány György, Német István, Győri János, Bernard Bálint és Kapronczai János, ezen Győr városunkban lakó fazekasmesterek, személyesen elénkbe járultak a saját és további, a nevezett városunkban és a külső városban tartózkodó fazekasmesterek nevében és személyében benyújtották és bemutatják nekünk azt a bizonyos, német nyelvből magyarra fordított, Pozsony szabad királyi város bölcs és körültekintő bírójának, polgármesterének és tanácsának papíron, kis könyv formában világosan megfogalmazott és kiadatott, és ugyanazon Pozsony szabad királyi város szenátorának és jogtanácsosának, Szelleczky Jakabnak, mindkét jogtudomány doktorának saját kezű, nevének aláírásával megerősített oklevél másolatát, amely a FAZEKAS mesterséget érintő, dicséretreméltó rendelkezéseket felsorolásszerűen tartalmazza. Kérve tőlünk és illő kérelemmel folyamodva, hogy mi az abban összefoglalt határozatoknak ezt a másolatát privilégium formába átvéve és átírva, minden pontjában, záradékában és cikkelyében megerősíteni méltóztassunk. És mivel úgy tűnt, hogy ebben az oklevélben az igazságosságot, a közjót és ezek ékesítését szolgáló néhány cikkelyt óhajtanak, méltányosnak tartjuk ezt az oklevelet efféle kegyes, igazságos, és méltó cikkelyekkel gyarapítani és ékesíteni, sőt mindezekről a mi privilégialis oklevelünket kibocsátani. Ezen oklevél tartalma a következő:

MI, POZSONY szabad és királyi városnak bírója, polgármestere és tanácsa n[emes] és n[emzetes] valljuk és adjuk tudására mindenkinek, mivelhogya minket, a mi összegyűlt tanácsunkban megtalálván a becsületes Sáfrány György, Oszvald János³ és Stengl Lőrinc,⁴ mindhárman fazekasmesterek Magyarországon Győrött, amellet egy néhány rendbeli intercessiókkal⁵ is értettnek (kiket mellettük írtak [a] győri püspök uram önagysága, ugyanott lévő tisztartója, a győri nemes káptalan urak, hasonlóképpen a győri német vitézlő rendnek sultussa,⁶ Thomas Pfeffer⁷) nem csak maguk nevével, hanem több, Győrött lévő fazekasmesterek, tudniillik Lench Christof, Német István, Erlacher György, Chuteo⁸ János, Prunner Jakab, Raber Hans, Bernard Bálint és Fucks Mathias képében is, hogy ők közönséges akarattukból és a felül megírt előttük járó és földesuruk kegyelmes engedelmeből, a jó politicsért,⁹ az ő mesterségüknek rendtartást és céhet állítsanak és szerezzenek. Holott azért önkik az itt való becsületes fazekasmestereknek privilégiumuk és rendtartásuknak articulussai (kiket mi nemrég újítottunk) igen szükségesek, kértek minket, hogy azoknak mását, avagy párját az itt való városi pecsét alatt, hitelesen nekik kiadjuk, melyek ígéről ígére ekképpen vannak.

MI, Pozsony szabad és királyi városnak bírója, polgármestere és tanácsa n[emes] és n[emzetes] valljuk és adjuk értésére mindenkinek, hogy minket, a mi közönséges összegyűlt tanácsunkban megtaláltak, a becsületes itt való fazekasmesterek és polgártársaink, Hammer Lőrinc, Franck Michel, Muklich Mihali, Bartholomeus Ambrosuchen és Daniel Rubinger képében is, becsületesen elénk terjesztvén, hogy jóllehet ez elmúlt időkbén, tudniillik [az] 1569. esztendőben, az itt való becsületes tanács, a mi eleink, az akkori fazekasmestereknek egy bizonyos articulusslevelet adott és megerősített volt, mely mind ez ideig az ő kontinentiájában¹⁰ megtartott és maradt. Továbbra való tekintetből azért, előttük viselvén azt is, hogy a régi szójárás miatt az ő mesterségükben lévő mostani új forma munkájuknak nevezeti homályosan vannak és fogyatkozásokban találtak, és a mesterlegények között is, hogy néminemű egyenletlenség eltávoztassék, minket alázasan kértek, hogy az ő régi artikulusleveleit és rendtartásukat e mostani új forma munkájuknak mivelta szerint érthetőbb és valóságosabb szavakba hoznánk, és azokról egy új articulusslevelet az itt való közönséges város pecsét alatt nekik ki adnánk, megerősítvén a minékünk beadott, maguk között való végzéseket is, melyek rend szerint, szóról szóra ekképpen vannak. ELSŐBEN. Ha egy fazekasmester legény jön, az atyamesternek szállására menjen, és az atyamester küldje egy fazekasmesterhez avagy fazekasné özvegyasszonyhoz, olyanhoz azért, akinek mesterlegénye nem volna, úgyhogya egy fazekasmester avagy özvegy fazekasné se kívánhasson két mesterlegényt, míg minden fazekasmesternek, avagy özvegy fazekasnének egy-egy mesterlegénye leend, és hármat se kívánhasson, míg mindegyiknek két-két mesterlegénye nem lészen, és se négyet, míg mindegyiknek három nem lészen. Hogyha pedig egy fazekaslegény az urának, avagy asszonyának nem kell, menjen az atyamesterhez, és az atyamester küldje annak, akinek szüksége van rá. MÁSODSZOR. Hogyha egy mesterlegény az ő mesterétől, avagy özvegyen

miglen mindenikének három nem lezen. Hogi ha penig egi fazekas legeni az vranak, auagi azzonianak nem kellettnek, mennien az Attia mesterhez, es az Attiamester külgie annak, a kinek szükségse uagion rea. MASODZOR. Hogi ha egi mester legeni az eo Mesteretől, auagi Eózüegyen marat fazekasnetől oknekül az eo munkaiabol ki alland, auagi ha külömben az eo Mestere, auagi Azzonia ellen, lakoul neminemeo keppen, uagi illetenöl nalok tartana magat, azt meg tuduan, mind az Fazekas mester legenieuel eggiutt erdemek zerent büntetödgienek. HARMADZOR. Minden zolga reguel koran negi orakor az munkahoz feol kellien, es estue hétt orakor az munkatol meg szünniek. NEGIEDZER. Ha egi szolga penzert iaczanek, es ha azt mas szolga, auagi mester legený meg tudhatna, auagi latna, es be nem mondana, azt meg tuduan, mind az ketten erdemek szerent meg büntessenek. EÖTÖDZÖR. Hogi ha egi Fazekas mester legeni altallianban fogna munkalodni, annak zaz fazektol tisz penze iarion, hetedzaki boraert fellieb neki hatt penznel ne adattassek. Vasarnapokon es innepnapokon penig aztal feolöt egi egi ital bor adattassek neki. HATODZOR. Leszen azert az Mester legennek egieb munkatol ilý iuralma; adassek neki minden kiuül ualo zaz mazas korsoktol es talaktol tiszzen hatt penz, három labas serpeniöknek zazatol husz penz, egi Szýr fogo, auagi sült lud ala ualo serpeniötöl, kett füly fazektol, füsteolötül, födeles korsotul, pastetomnac ualo serpeniötül, keskený szaiu váynak ualo köchögtöl, arniek székre ualo fazektol, egi szold szeglett kalýha allatastol, mindeniketöl egý egý bechý fillier iarion, zaz födeotül eot penz iarion, giermeknek ualo edenýeknek zazatol niolcz penz, bornak ualo ueores korsoktol zazatol týz penz, zaz szold kalýhatol husz penz, zaz fekete korsoktol tiszzen hat penz. Item egi altallianban munkalodo legennek egi szeold kemencze rakasatol adassek huz penz, hetedzamra munkalodo legennek tizenkét penz. Az legený penig tartozzek maga az agiagott hozza hordani es azt el kesziteni, es minden edenýtt szaraztani ki rakni. Kemencze foltozastol egý renesböl tisz penze iarion, altallianban munkalodo legennek penig az harmadik fillier adassek. HETEDZER. Ha egi mester legený tizen negi napnal touab munkalodand Mesterenel, az tartozzek az mi giulekezetünkben be adni magat, ha egész fizetese leend, eott penzel, ha penig chiak fél fizetese, három penzel iktassa be magat. NIOLCHADZOR. Ha egi mester legeni az eo mesterenel munkaloszik, az tartozzek tiszzen negi nap alatt az eo rea uetett fillieret Chehünk közze le tenni. KILENCHEDZER. Ha valaki keozzülünk Mester, auagi legeni böchületlen emberekkel tarsalkodnek, vagi embertelenül uiseluen magat rutt szitkokual elne, uagi egieb vetekbe esnek, az olliant negi forintal büntesse az Cheh. TISZEDZER. Egi Mester se fogadhasson be egi tanulo Inastis, miglen uegere nem megien, ha igaz nemböl ualo-é es honnand iött legien, föl se szabadet-hassa, hanem ha az három inas eztendöt eppen ki tanulasauual be tölteotte. TISZEN EGIEDZER. Minden, az meg hagiott es az közönseges kereztien Aniazentegihaztol meg parancholt es tartatot zent Innep napokat kegies Isteni szolgatnac meg mutatasauual szorgalmatossan meg tarcha es iduössegeessen meg illie, az kik penig ez ellen chelekednenek es ualami keszy munkanak foglalatosagaban tapasztaltatnanak, akar Mester es akar legený legien az, erdemek zerent büntettesenek.

Holott azert minden elöl iaroknac, tiztuiselöknek es igazsagnak szolgaltatóynak tisztak es hiuatallioak azt mutattia, hogi az io politiest, rendtartast, io erkeolchöket, közönseges hazonra nezendeó iokat eoregbechek es oltalmazsak. Mýs azert, ugimint az feolliül meg neuezett szabad es kiraly varasnak, Posonnak Biraia, Polgar mestere es Tanacza N[emes és] N[emzetes] erre ualo tekintetből, azon meg neueszet Fazekas mestereknec keresekre s kiuansagokrais nezue, az feolliül be irt Articulusokat be ueuen keozönseges techessunkból, melliet confirmaltunkis, adunkis confirmatiot, ez leuelünk által ertesekre aduan mindeknec, hogi azon Fazekas mesterek es legeniek közönsegeessen az eo beochületes Chéhekben es azon kiүүлis tarsasagokban be uenni masokat, es lakozni zabadok legienek mindennemeó illendö heliekbekben, kiknec ez Chéhék meg adatuan, uele elni es uigadni szabadsagok legien. Iollehet azert ez mellet effele rentartast es Articul[us] leuelet, ualamenýzer kiuantatik az, mint az alkolmatossag hozza, megh iobbethassanac, le szalleshassanac es el ualtoztathassanac, minket szemek elöt uiseluen. Melinek nagioab es ualosagosb erősegere az mi közönseges Varassi eoregbik peócsetunket (minekünk azert mindennemö dolgokban karunk nekül) ezen leuelre uetettük es fuggeztettük. Adatott Posomban, tizen ötödik napian Iuniusnak, Christus urunk zuletese utan ezer hattaz es harmincz harmadik eztendöben. Miuel azert mi az felliül meg neuezet Posoni Biro, Polgar mester es Tanach azon Görý Fazekas mestereknec kereseket es kiuansagokat meltonak talaltuk es aletottuk lenni, nem kichinre böchüluen az eo előttök iaro, es feoldes Vrok mellettek ualo intercessioiokatis. Ez tekintetből az io politiesert, rendtartasert es az io erkölchöknek eoregbeteseert ez

maradt fazekasnéától ok nélkül az ő munkájából kiáll, avagy ha különben az ő mestere, avagy asszonya ellen, lakóul némiképpen, vagy illetlenül náluk tartaná magát, azt megtudván, mind a fazekas mester legényével együtt érdemük szerint bűnhődjenek. HARMADSZOR. Minden szolga reggel korán négy órakor a munkához felkeljen, és este hét órakor a munkától megszűnjék. NEGYEDSZER. Ha egy szolga pénzért játszanék, és ha azt más szolga, avagy mesterlegény megtudná, avagy látná, és be nem mondaná, azt megtudván, mind a ketten érdemük szerint megbüntessenek. ÖTÖDSZÖR. Hogyha egy fazekas mesterlegény általában fogna munkálkodni, annak száz fazéktól tíz pénz járjon, hetedszaki boráért feljebb neki hat pénznél ne adattassék. Vasárnapokon és ünnepnapokon pedig asztal fölött egy-egy ital bor adattassék neki. HATODSZOR. Lészen azért a mesterlegénynek egyéb munkától ily jutalma; adassék neki minden kívül való száz mázas korsóktól és tálaktól tizenhat pénz, három lábas serpenyőknek százától húsz pénz, egy zsírfogó, avagy sült lúd alá való serpenyőtől, két fülű fazéktól, füstölőtől, fedeles korsótól, pástétomnak való serpenyőtől, keskeny szájú vajnak való köcsögtől, árnyékszékre való fazéktól, egy zöld szöglet kályha állítástól, mindegyiktől egy-egy bécsi fillér járjon, száz fedőtől öt pénz járjon, gyermeknek való edényeknek százától nyolc pénz, bornak való vörös korsóktól százától tíz pénz, száz zöld kályhától húsz pénz, száz fekete korsóktól tizenhat pénz. Továbbá egy általában munkálódó legénynek egy zöld kemence rakásától adassék húsz pénz, hetedszámra munkálódó legénynek tizenkét pénz. A legény pedig tartozzék maga az agyagot hozzá hordani és azt elkészíteni, és minden edényt szárítani kirakni. Kemence foltozástól egy renesből tíz pénz járjon, általában munkálódó legénynek pedig a harmadik fillér adassék. HETEDSZER. Ha egy mesterlegény tizennégy napnál tovább munkálkodik mesterénél, az tartozzék a mi gyülekezetünkbe beadni magát. Ha egész fizetése lesz, öt pénzzel, ha pedig csak fél fizetése, három pénzzel iktassa be magát. NYOLCADSZOR. Ha egy mesterlegény az ő mesterénél munkálkodik, az tartozzék tizennégy nap alatt az ő rá vetett fillérjét céhünk közé letenni. KILENCEDSZER. Ha valaki közülünk, mester avagy legény becsületlen emberekkel társalkodna vagy embertelenül viselné magát, rút szitkokkal élne, vagy egyéb vétekbe esne, az olyat négy forinttal büntesse a céh. TIZEDSZER. Egy mester se fogadhasson be egy tanuló inast míg végére nem megy, ha igaz nemből való-e és honnan jött legyen, [és] föl se szabadíthassa, hanem ha a három inas esztendőt éppen kitanulásával betöltötte. TIZENEGYEDSZER. Minden, a meghagyott és a közönséges keresztény Anyaszentegyházról megparancsolt és tartatott szent ünnepnapokat kegyes isteni szolgálatnak megmutatásával szorgalmasan megtartsa, és üdvösségesen megülje, akik pedig ez ellen cselekednének és valami kézi munkának foglalatosságában tapasztaltatnak, akár mester és akár legény legyen az, érdemük szerint büntessenek.

Holott azért minden előjáróknak, tisztviselőknak és igazságszolgáltatóink tisztjük és hivataluk azt mutatja, hogy a jó politiest,¹¹ rendtartást, jó erkölcsöket, közönséges haszonra nézendő jókat öregbítsék és oltalmazzák. Mi is azért, úgy mint a felül megnevezett szabad és királyi városnak, Pozsonynak bírāja, polgármestere és tanácsa n[emes és] n[emzetes] erre való tekintetből, azon megnevezett fazekas mestereknek kérésére s kívánságukra is nézve, a felül beírt articulusokat bevévén közönséges tetszésünkől, melyet confirmáltunk¹² is, adunk is confirmatiót¹³ e levelünk által, értésére adván mindenkinek, hogy azon fazekasmesterek és legények közönségesen az ő becsületes céhükben és azon kívül is társaságukba bevenni másokat és lakozni szabadok legyenek mindennemű illendő helyekben, kiknek a céhek megadatván vele élni és vigadni szabadságuk legyen. Jóllehet azért emellett efféle rendtartást és articuluslevelet valamennyiszer kívántatik az, mint az alkalmatosság hozza, megjobbíthassanak, leszállíthassanak és elváltoztathassanak, minket szemük előtt viselvén. Melynek nagyobb és valóságosabb erősségére, a mi közönséges városi öregebbik pecsétünket (minekünk azért mindennemű dolgokban kárunk nélkül) ezen levélre vetettük és függesztettük. Adatott Pozsonyban, tizenötödik napján júniusnak, Krisztus urunk születése után ezerhatszáz és harmincharmadik esztendőben. Mivel azért mi, a felül megnevezett pozsonyi bíró, polgármester és tanács, azon győri fazekasmestereknek kérésüket és kívánságukat méltónak találtuk és állítottuk lenni, nem kicsinyre becsülvén az előttük járó és földesuruk mellettük való intercessióját¹⁴ is. E tekintetből a jó politiesért,¹⁵ rendtartásért, és a jó erkölcsöknek öregbítéséért e jelenvaló és hitelre méltó itt való fazekasmesterek articulusleveleinek mását az itteni városi közönséges régebbi pecsét alatt az elénk jött fazekasmestereknek valami jövendőbeli kárunk nélkül adtuk és függesztettük. Adatott Pozsonyban, augusztusnak első napján, ezerhatszáz és [harminc]harmadik esztendőben. Én, Szellezky Jakab, Pozsony

ielen ualo es hitelre melto, itt ualo Fazekas Mesterek Articulus leueleinek massat, az itt ualo Varasi közönseges éóregbik peochet alat, az mi elónkben iútt Fazekas mestereknec, valami iöuendöbeli karunk nekül attuk es fűggezttük. Adatot Posomban, Augustusnac első napian, Ezer hattzaz es [harminc]¹ harmadik eztendöben. Lecta et extradata per me Iacobum Szelleczkÿ, I[ur]is U[triusque] D[oc]tor], Senatorem et Syndicum liberae ac regiae civitatis Posenien[sis].

Nos igitur, rationabilibus praememoratorum mag[ist]rorum figulinae artis petitionibus inclinati, praeinsertas literas, omnes et singulos in eisde[m] comprehensos (in quantum n[ost]ris iuribus non praeiudicat), pro iisdem artis figulinae magistris in hoc oppido n[ost]ro Iaurien[si] residentibus, tam modernis, quam futuris in perpetuum valituras, in formam privilegii n[ost]ri redigentes et transumentes, in omnibus suis punctis, clausulis et articulis ac in omni sui parte, autoritate dominii nostri, quod in hoc oppido nostro de iure et de facto ex pia divorum quondam Hungariae regum fundatione habere dignoscimur, approbavimus, ratificavimus et confirmavimus. Ac insuper eadem autoritate, praescriptas literas et constitutiones in eisdem contentas, his, quae sequuntur, constitutionibus auximus, amplificavimus et exornavimus. PRIMO. Ut instar aliarum cheharum in hoc oppido nostro Iauriensi constitutarum, dicti quoque magistri figuli peculiare in hac Ecclesia nostra vexillum habere, et sub eodem omnes et singuli magistri generalioribus et solennioribus processionibus publicis una cum reliquis chehis, sub poena ad arbitrium magistrorum infligenda (nisi qui sese rationabiliter excusare possint) decenter interesse debeant. SECUNDO. Ut nullus imposterum, nisi vere et sine aliqua vana ostentatione aliorumque testimonio accedente, fidelis Catholicus sit, in contubernium vel cheham ipsorum recipiatur. TERTIO. Ut nemo extraneus vel adventitius vel etiam huius oppidi n[ost]ri Iauriensis incola, quicumq[ue] ille sit, extra contubernium positus, vel etiam mulier cauponaria, audeat diebus sabbathi et aliis, cuiuscunque generis et formae vasa testacea (extra ollas Viennenses) in hoc regno Hungariae confecta et elaborata, vel intra vel extra civitatem in suburbio n[ost]ro venum exponere. Contraeuntes puniantur per mag[ist]rum chehae, confiscatione omnium expositarum rerum et mercium suarum, quarum media pars ipsis magistris figulis, media ad nostram, veluti dominorum terrestrium rationem rationem administrari debet. QUARTO. Ut in omnibus nundinarum vigiliis sive vesperis tantum, quae annuatim in hoc oppido n[ost]ro Iaurien[si] celebrari solent, nemini prorsus figulinae artis Magistris extraneis et peregrinis liceat res et merces suas quascunq[ue] venales exponere, sed ipso tantum die fori. Interdicitur autem et mulierculis cauponariis, quae quaestus exercendi gratia, cöemptas hic et comparatas ollas et res testaceas, in praeiudicium eorundem magistrorum figulorum iterum vendere praesumunt, ne in posterum id, in perpetuum attentare audeant, sed alibi distraha[n]t. Refractariae confiscatione similiter per dictum magistrum chehae mulctabuntur. QUINTO. Et ultimo, ut ad festum S[an]cti Michaelis Archa[n]geli annuatim duas libras cerae dare et offerre iidem magistri figuli ad Ecclesiam n[ost]ram debeant et sint astricti. IMO approbamus, ratificamus, confirmamus et augendo amplificamus et exornamus, salvis semper Iuribus n[ost]ris permanentibus, harum n[ost]rarum maioris sigilli nostri pendentis munimine roboratarum, vigore et testimonio literarum median[te]. DATUM in festo Sancti Alexÿ Confessoris, anno a partu Virginis Gloriosissimae, millesimo sexcentesimo trigesimo quarto. Reverendissimis et admodum Reverendis in CHRISTO Patribus, dominis Ioanne de Ivancz, Episcopo Tininiensi, Cathedrali Praeposito, Stephano Iaurien[si] Lectore, Wolffgango Vrachevith Cantore, Gregorio Nagiffaluÿ electo Episcopo Sirmien[si], Custode huius Ecclesiae n[ost]rae, Georgio Vasvarÿ S[an]cti Salvatoris de Papocz et Abbate de Feoldvar, Ioanne Altabak S[an]cti Adalberti Praepositis, item Ioanne Benÿ Cathedrali, Michäele Kopchanÿ Abbate S[an]cti Mauricÿ de Bakonbeel, Sopronien[si], Matthia Veores de Nieek Crucigero Sopronien[si], Ordinis Cruciferorum S[an]cti Ioannis Hierosolymitani Hospitalium, Mosonien[si], Petro Baraniai Luchmanen[si], Stephano Chehovio Papen[si], Michaele Lonÿ Raben[si] et Thoma Füleÿ Abbate Pilisien[si], Comaronien[si] Archidiaconis, caeterisq[ue] dominis Canonicis in hac Ecclesia DEO iugiter et devote famulantibus et psallentibus.

Lecta coram Cap[itu]lo

Constitutionem hanc et articulos figulinae artis nobis exhibitos confirmamus et approbamus, ac quorum interest, observari iubemus. Jaurini 18. Febr. 1636.

Georgius Draskovits Ep[iscop]us Jaurien[sis]

szabad királyi város szenátora és jogtanácsosa, mindkét jogtudomány doktora elolvastam és kiadtam. MI tehát az említett fazekasmesterek jogos kérései előtt meghajolva, az előbb beillesztett levelet, az abban foglalt mindegyik és minden egyes [cikkelyt] (amennyiben az a mi jogainkat nem károsítja) ugyanazoknak, az ebben a Győr városunkban letelepedő fazekasmesterek javára úgy jelenleg, mint a jövőben örök érvénnyel, a mi kiváltságunk alakjában kiállítva és átvéve minden pontjában, záradékában illetve cikkelyében és minden részében, a mi urunk felhatalmazásából – amit ebben a városunkban jog szerint és ténylegesen Magyarország néhai szent királyainak kegyes alapításából birtokolni méltóztatunk – jóváhagytuk, elfogadtuk és véglegesítettük. Továbbá ugyanezen tekintélynél fogva az említett oklevelet és az abban foglalt határozatokat a következő rendelkezésekkel bővítettük, növeltük és elláttuk. ELŐSZÖR. A mi Győr városunkban alapított egyéb céhekhez hasonlóan az említett fazekasmesterek is a mi egyházunkban saját zászlót¹⁶ birtokoljanak, és ez alatt minden egyes mesternek a közönségesebb és az ünnepibb nyilvános körmeneteken a többi céhhel együtt, büntetés terhe mellett – amelyet a mesterek rónak ki rájuk (ha csak magukat észszerűen igazolni nem tudják) – illően jelen kell lenniük. MÁSODSZOR. Hogy a későbbiekben senkit ne fogadjanak be a maguk társaságába vagy céhükbe, hacsak az nem bármilyen hamis színlelés és másféle tanúbizonyosság nélküli, igaz katolikus hitű. HARMADSZOR. Hogy senki, a társaságon kívül álló idegen, jövevény vagy bárki is legyen az, még ha Győr városunk lakója is; sőt még a kocsmárosné se merészeljen szombaton és más napokon ebben a Magyar Királyságban készített és kidolgozott, akármilyen nemű és formájú fazekakat (a bécsi fazekakat kivéve) a városon belül vagy azon kívül, a külső városunkban árusítani. Az ellenszegülőket büntesse meg a céhmester minden kirakott tárgyának és árujának az elkobzásával, amelyeknek egyik felét maguknak a fazekasmestereknek, másik felét számunkra földesúri haszonként szolgáltatassa be. NEGYEDSZER. Hogy minden vásár vigíliáján vagy estéjén, amiket évente ezen Győr városunkban rendeznek, egyetlen idegen vagy jövevény fazekasmester se bocsájtja előre áruba semmiféle eladó tárgyat és áruját, kizárólag a vásár napján. Meg van tiltva továbbá a kocsmárosnéknak is, akik haszonszerzés okán az itt összevásárolt és megszerzett fazekakat és cserépedényeket ugyanazon fazekasmesterek előzetes tiltása ellenére ismét áruba bocsátják, hogy azt soha többé ne merjék megtenni, hanem máshol adják el. Az ellenszegülőket hasonlóképpen az említett céhmester vagyoneklobzással büntesse. ÖTÖDSZÖR és utoljára, hogy ugyanazon fazekasmesterek Szent Mihály főangyal ünnepére évenként két font viaszt tartoznak adni és felajánlani egyházunknak, és legyenek takarékosak. SŐT állandó jogaink mindenkorai tiszteletben tartásával, ezen oklevelünknek – amelyet nagy függőpecsétünkkel erősítettünk meg – erejével és bizonyosságával jóváhagyjuk, véglegesítjük, megerősítjük és bővítménnyel növeljük, illetve ellátjuk. KELT Szent Elek hitvalló ünnepén,¹⁷ a legdicsőségesebb Szűz szülésének ezerhatszázharmincnyedek évében. Midőn a KRISZTUSBAN főtisztelendő és igen tiszteletre méltó atyák: Ivánczy János tinini püspök, székesegyházi nagyprépost,¹⁸ Győri István olvasókanonok, Wrachevich Wolfgang éneklőkanonok,¹⁹ Nagyfalvy Gergely választott szerémi püspök, ezen egyházunk örkanonokja,²⁰ Vasváry György pápóci prépost és földvári apát,²¹ Altabak János szentadalberti prépost,²² hasonlóképpen Bény János székesegyházi főesperes,²³ Kopchányi Mihály, a bakonybéli Szent Móric apátság apátja, soproni főesperes,²⁴ Nyéki Vörös Mátyás Mátyás, a soproni keresztes javadalom javadalmasa, mosoni főesperes,²⁵ Baranyai Péter locsmándi,²⁶ Chehovius István pápai,²⁷ Lóny Mihály rábaközi²⁸ és Fülei Tamás pilisi apát, komáromi főesperes,²⁹ és ezen egyház többi, ISTENNEK folytonosan és alázatosan szolgáló és zsoldárt éneklő kanonokok urai.

Felolvasva a káptalan előtt

Ezt a rendelkezést és a fazekasok nekünk bemutatott articulusait megerősítjük és jóváhagyjuk, és akire tartozik, annak megtartani parancsoljuk. Győr, 1636. február 18.

Draskovich György győri püspök

Nos etiam autoritate nostra approbam[us] et confirmam[us] ita, ut iis, qua[e] ad cultum divinum spectant, satisfaciant, p[ro]ut in tabula habetur, qua[e] in cathedrali sacristia asservatur. Jaurini. 13. Febr. 1651.
Joannes Püsky Archiepiscopus Colocensis et Ep[iscopu]s Jaurien[sis]
Georgius Szechény Ep[iscopu]s Jauriensis [...]²

Nos infrascripti hos articulos, in quantum non praeiudicant Nobis et Capitulo nostro, in omnibus approbamus, ita tamen, ut iis, quae ad cultum divinum pertinent, prout in tabula, quae in Eccl[esi]a nostra cathedrali asservatur, satisfiat. Hoc tamen per expressum addito, ut articul[us] 2us hui[us] contubernii ammodo imposterum accurati[us] observetur. Sub poena amissione privilegiorum cechalium. Jaurini. 21 Junij 1688.

Leopoldus Card[inal]es a Kolloniz Ep[iscopu]s Jaur[iens]is

Praeinsertos articulos occasione renovationis sigilli per incendium soluti, ad instar praedecessorum nostrorum confirmamus et approbamus ac per eos, quorum interest observari jubemus additis tamen punctis infrascriptis.

1° Mivel Győrött az Püspök Szigettyében Németh Fazékas Tzéh is légyen, és az Magyar Tzéhben is felesen legyenek, azért addig senkit az emletett Tzéhben be ne vegyenek, meg kilentzig ki nem hálnak, és ugy akkor edgyet vegyenek be, hogy Tizen lehessenek, az Melly Szamát az Mester embereknek ez után semmi modon se szaporetsák, hogy ugy jobban fölvehessék magokat.

2° Ha az itt valo Mester embereknek Fazékas legény Fiai lesznek, es Tzéhben kívánnák magokat adni, tehát azokat az Szám reájok jövéen, az Idegenek előtt tartozzanak be venni.

3° A ki az Tzéhben be adgya magát, tegye le előre az Articulusokban föltett Taxát egészlen, es addig igaz Tzéhbeli Mester embernek se ismértessék, valameddig tellyességessen ki nem füzeti. Actum Jaurini. Die 3 Novem[bris]. Anno D[omi]ni 1738.

Adolphus Episcopus Jaurin[ensis]

JEGYZETEK

¹ Az eredetiben nem szerepel. *Szádeczky*: Iparfejlődés II. 263.

² Az utána következő szavak olvashatatlanok.

³ Oszvald János Fejérvári Mihály mostohafia volt. Halála előtt a városi hadnagyi tisztséget (*ductor*) töltötte be, ez az 1646. február 11-én kelt végrendeletéből derül ki. Oszvald 1628-ban Hans Kalbe, 1641-ben Horváth Gáspár végrendeletének tanújaként tűnik fel az iratokban. Első házasságából született fia, Oszvald (II.) János 1656-ban az egyik újjvárosi tizedesi tisztséget töltötte be. November 10-én az ő ajánlására kapott városi polgárjogot Jakob Kannorger. Éliás nevű fia Stanczinger Évától született, aki a gyászévet követően Beber György házastársa lett. *Horváth* 1995. 102., 121.; *Horváth* 1996. 84., 129–131.; 161–162.; *Morvai* 2007. 74.; *Dominkovits* 2014. 93., 109.; *Horváth* 2017. 63.

⁴ Stengl Lőrinc 1631. október 13-én kapott városi polgárjogot. *Morvai* 2007. 53.

⁵ közbenjárással

⁶ Soltésza. Az *Obrist* bírói joghatósága után a törvénykezési rangsorban a soltész vagy hadbíró (*Schultzeiße*) állt. A bírósági ügyek és eljárások hatékony és gyors lebonyolítása végett mellé rendelték egy bírósági jegyzőt (*Gerichtschreiber*), aki a vádat, az arra adott választ és a vallomásokat jegyezte le, illetve olvasta fel. Rajta kívül egy törvényszolga (*Gerichtsweibel*), és egy darabont szolgált a soltész mellett. A *Bestallung* jegyzékben leírták a katonai esküdtbíróság zavartalan tevékenységéhez szükséges esküdtek (*Gerichtsleut*) számát (10 fő), és feladatuk ellátásáért kapott havi jövedelmüket is.

⁷ Thomas Pfeffer a győri német had regiment írnoke (*Feldschreiber*), majd soltésza. Az 1617. évi házösszeírás szerint a Pöcögödör közben lakott. *Villányi* 1882. 178.; *Horváth* 1995. 118–120.

⁸ Valószínűleg Sütő.

⁹ szabályzatért

¹⁰ birtokában

¹¹ szabályt

Mi tehát tekintélyünknel fogva jóváhagyjuk és megerősítjük úgy, hogy azoknak a dolgoknak, amelyek a vallásosságra vonatkoznak, eleget tegyenek, miként az iratban³⁰ áll, amelyet a székesegyház sekrestyéjében őriznek. Győr, 1651. február 13.

Püsky János kalocsai érsek és győri püspök.

Széchenyi György győri püspök

Mi alulírottak ezen artikulusokat – amennyiben nem károsítanak minket és a káptalanunkat – mindenben jóváhagyjuk, még hozzá úgy, hogy azok, amelyek a vallásosságra vonatkoznak, a székesegyházunkban megőrzött iratban lévők szerint eleget tegyenek. Mégis ehhez kifejezetten hozzátéve, hogy ezen társulat második articulusát ezentúl a jövőben pontosan tartsák meg, a céh kiváltságlevele elvesztésének büntetése mellett. Győr, 1688. június 21.

Kollonich Lipót bíboros, győri püspök

A fent beillesztett cikkelyeket a tűzvész miatt megolvadt pecsét megújítása okán az elődeinkhez hasonlóan megerősítjük és jóváhagyjuk, és akire tartozik, annak az alábbi hozzáadott pontokkal éppúgy megtartani parancsoljuk.

1° Mivel Győrött a püspök szigetében német fazekas céh is légyen, és a magyar céhben is felesen legyenek, azért addig senkit az említett céhbe be ne vegyenek, míg kilencig ki nem halnak, és úgy akkor egyet vegyenek be, hogy tízen lehessenek, amely számát a mesterembereknek ezután semmi módon se szaporítsák, hogy úgy jobban fölvehessék magukat.

2° Ha az itt való mesterembereknek fazekas legény fiai lesznek, és céhbe kívánnák magukat adni, tehát azokat a szám rájuk jövén, az idegenek előtt tartozzanak bevenni.

3° Aki a céhbe beadja magát, tegye le előre az articulusokban föltett taxát³¹ egészen, és addig igaz céhbeli mesterembernek se ismertessék, ameddig teljességesen ki nem fizeti. Kelt Győrben, november 3-án, az Úr 1738. évében.

Adolf győri püspök³²

¹² megerősítettünk

¹³ megerősítést

¹⁴ közbenjárását

¹⁵ szabályért

¹⁶ A fazekas céh egy 19. századi zászlóját a Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum őrzi. *Nemesné-Szabó* 2010. 51., 114–115.

¹⁷ Július 17.

¹⁸ *Bedy* 1938. 400–401.

¹⁹ *Bedy* 1938. 401.

²⁰ *Bedy* 1938. 402–404.

²¹ *Bedy* 1938. 162., 260., 415., 427.

²² *Bedy* 1938. 60., 110–111., 268., 397., 422.

²³ *Bedy* 1938. 42., 403., 409.

²⁴ *Bedy* 1938. 408–409., 415.

²⁵ *Bedy* 1938. 405–407.

²⁶ *Bedy* 1938. 401–402.

²⁷ *Bedy* 1938. 411.

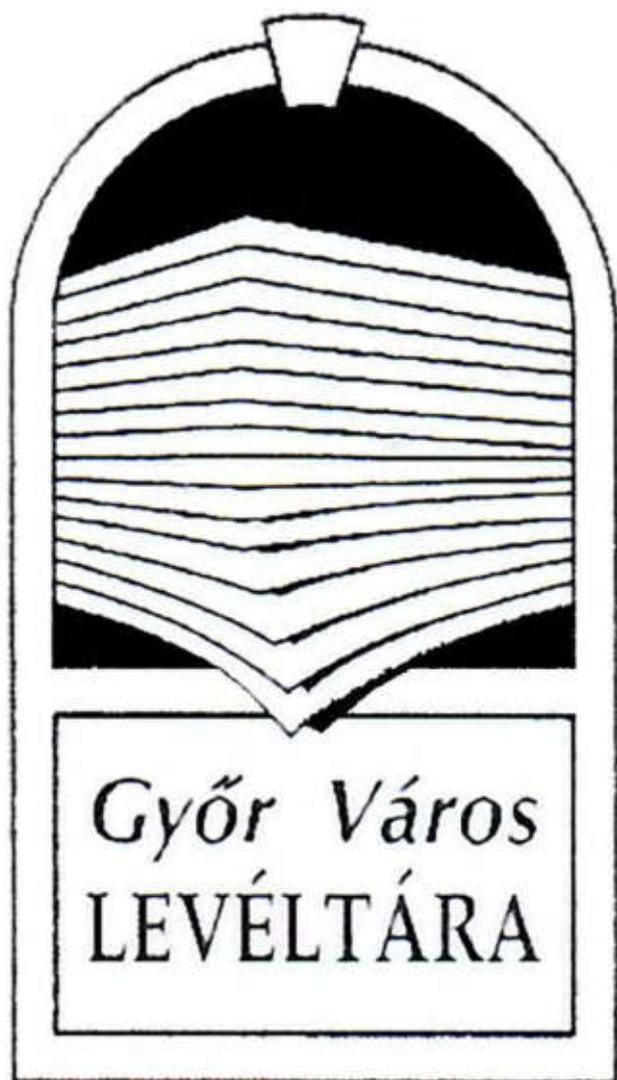
²⁸ *Bedy* 1938. 411–412.

²⁹ *Bedy* 1938. 398–399.

³⁰ A szövegben szereplő „tabula” fordítása kétséges. A sekrestyéből származó tárgyi emlékek közül nem került elő ilyesmi, azonosítása további kutatást igényel.

³¹ díjat

³² Groll Adolf

Győr Város
LEVÉLTÁRA

SÜVEGGYÁRTÓ CÉH

NOS FERDINANDUS TERTIUS DEI GRATIA ELECTUS ROMANORUM Imperator semper Augustus ac Germania, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae, Ramae, Serviae, Gallitiae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariae etc. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carniolae, Marchio Moraviae, Dux Lucemburgae ac superioris et inferioris Silesiae, Wierthembergae et Thekae, Princeps Sveviae, Comes Habsburgi, Tyrolis, Ferretti, Kyburgi et Goritiae, Landtgravius Alsatiae, Marchio Sacri Romani Imperii supra Anasum Burgoviae, ac superioris et inferioris Lusatiae, Dominus Marchiae Sclavonicae, portus Naonis et Salinarum. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod pro parte et in personis fidelium nostrorum Circumspectorum coetus seu contubernii universorum magistrorum pileatorum in civitate Iauriensi degentium et commorantium, exhibitae sunt Nobis et praesentatae certae quaedam literae fidelium nostrorum Honorabilium Capituli Ecclesiae Iauriensis, in pargameno, in formam libelli confectae et tam eiusdem Capituli, quam etiam fidelis nostri Spectabilis et Mag[nifi]ci Philippi Comitis et d[omi]ni in Mansfeld, Nobilis d[omi]ni in Höldrigen, Consilarii nostri Bellici Aulici, Camerarii, Generalis Campi Marsalci et praesidii nostri Iaurien[si], ac eidem incorporatorum confiniorum Generalis Capitanei, prout etiam Illustris quondam Maximiliani, Sacri Romani Imperii Principis a Liechtenstein et Nicolspurg, necnon Spectabilis et Mag[nifi]ci quondam Wolfgangi Comitis et do[mi]ni in Mansfeld, alias dicti praesidii nostri Iauriensis Generalium itidem Capitaneorum, praeterea fidelis nostri Reverendi Georgii Draskovith de Trakostyán, electi Episcopi Ecclesiae Iauriensis et Consilarii nostri sigillis impendentibus communitae, continentes in se confirmative certos articulos idiomate Germanico conscriptos, ceham sive contubernium ipsorum pileatorum, bonumq[ue] inter eosdem ordinem et modum in arte pilatoria rite observandum concernentes tenoris infrascripti. Supplicatum itaq[ue] extitit Maiestati n[ost]rae pro parte et in personis eorundem magistrorum pileatorum, debita cum instantia humillime, quatenus easdem literas et articulos, omniaq[ue] et singula in eisdem contenta, ratas,¹ gratas et accepta habentes, literisq[ue] n[ost]ris privilegialibus inseri et inscribi facientes, approbare, roborare et ratificare, ac pro prefatis magistris pileatorib[us] ipsorumq[ue] posteris et successoribus universis perpetuo valituras gratiose confirmare dignemur. Quarum quidem literarum tenor talis est.

Nos Capitulum Ecclesiae Iauriensis. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod Prudens ac Honestus Petrus Tulner, civis et magister pileos Hungaricos conficiens suburbii huius oppidi nostri Iauriensis, nostram personaliter veniens in praesentiam, suo et caeteror[um] magistrorum eosdem pileos Hungaricos conficientium, in hoc oppido nostro dictoq[ue] suburbio eiusdem commorandorum, nominibus et personis exhibuit et praesentavit nobis paria quarundam literarum, Prudentum ac Circumspectorum Ioannis Guilhelmi magistri civium, ac totius senatus civitatis Neostadiensis in Austria Germanico idiomate conscripta, ac in papyro in modum libelli patenter confecta, haben[tia] in se seriem quarundam laudabilium constitutionum, artem ipsorum concernentium, tenoris infrascripti. Petens nos debita cum instantia supplicans Nobis, ut nos eadem² paria literarum constitutionesq[ue] in eisdem comprehensas, in formam unius privilegii transumi et transcribi facientes in omnibus suis punctis, clausulis et articulis confirmari et praeterea, quia in eisdem literis nonnulli articuli pro commoditate eorundem dictique oppidi nostri Iauriensis, ad pietatem, commune bonum et ornamentum ipsor[um] conducentes, desiderari videbantur, easdem literas eiusmodi piis, iustis decorisq[ue] articulis exornare et amplificare; ac tandem autoritate dominii nostri terrestri, quod in hoc oppido de iure habere dignoscimur, super iis omnibus literas privilegiales, pro eisdem magistris tam modernis, quam futuris, in perpetuum valituras extradare dignemur. Quarum quidem literar[um] dictae civitatis Neostadiensis tenor talis est:

Wir Hannß Wilhelmb Braidtnacher von Praitenaw, der Zeit Burgermaister, vnnd der Rath gemeinlich zue der Statt Neustatt in Österreich under der Vnnß³. Bekhenen für unß und unsere nachkomen hiemit diesem Brieffen öffentlich gegen mainiglich, das für vnnß alß wir in versambleten Rath gesessen erschieenen sein die erbarn Meister des Huetterhandtwercks, alhie gemeinlich und gerben⁴ vnnß gehorsamblich zuevernehmen, ob wohlten bemelts ihr Handwercks von Meyllandt vnsern geliebten vorvordern (Seel angedenckens) nach in ain tausent ein hundert sieben und achzigisten Jahr, mit etlichen guetten Satz, vnnd

MI, HARMADIK FERDINÁND ISTEN KEGYELMÉBŐL VÁLASZTOTT, mindig dicsőséges RÓMAI császár és Németország, Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország, Szlavónia, Ráma, Szerbia, Galícia, Lodoméria, Kumánia és Bulgária stb. királya, Ausztria főhercege; Burgundia, Brabant, Szejerszág, Karinita, Krajna hercege, Morvaország örgrófja; Luxemburg, továbbá Alsó- és Felső-Szilézia, Württemberg és Teck hercege, Svábföld fejedelme; Habsburg, Tirol, Pfirt, Kiburg és Görtz grófja, Elzász tartománygrófja, a Szent Római Birodalomban az Enns felett lévő Burgau, továbbá Alsó- és Felső-Lausicz örgrófja, Windische Mark, Portenau és Salins ura. Emlékezetül adjuk jelen levelünk tartalmával jelentvén mindazoknak, akiket illet. Hogy körültekintő híveinknek, a Győr városában élő és tartózkodó összes süvegkészítő mester társaságának vagy közösségének a nevében és személyében bemutatták és előadták nekünk hívünknek, a tisztelendő győri káptalannak egy bizonyos oklevelét, amely pergamenen, kis könyv formában volt kiállítva, és egyrészt ugyanannak a káptalannak, másrészt pedig hívünknek, méltóságos és nemes Philipp Graf von Mansfeldnek, Höldrigen nemes urának, Udvari Haditanácsunk tanácsosának, kamarásnak, *General-Feldmarschall*nak és győri végházunk illetve azon határvidék generális főkapitányának; amint még a néhai kiváló Maximiliannak, a Szent Római Birodalom lichtensteini és nicolsburgi hercegének,⁹ illetve méltóságos és nemes néhai Wolfgang grófnak, Mansfeld urának,¹⁰ azaz a nevezett győri erősségünk szintén generális főkapitányának; továbbá hívünknek, Trakostyáni Draskovich György választott győri püspöknek és kancellárunknak függőpecségeikkel megerősítve, jóváhagyólag magában foglalva bizonyos, ezen süvegkészítők céhét vagy közösségét és a süveggyártás mesterségében köztük lévő javakat, rendet és mértéket illően megartandó, német nyelven feljegyzett artikulusokat, a lenti tartalommal. Kérvényezték tehát felségünktől ugyanazon süveggyártó mesterek nevében és személyében illő kérelemmel legalázatosabban, minthogy ezen oklevelet és artikulusokat, illetve annak teljes tartalmát és minden részét érvényesnek, kedvezőnek és elfogadhatónak tartva, és saját privilégiális levelünkbe belefoglaltatva és beleírva jóváhagyni, erősíteni és véglegesíteni, sőt az említett süvegkészítő mesterek és az ő összes utódaik és örököseik részére örök érvénnyel kegyesen megerősíteni méltóztassunk. Ezen oklevél tartalma a következő:

MI, a győri káptalan emlékezetül adjuk jelen levelünk tartalmával jelentvén mindazoknak, akiket illet. Hogy a bölcs és tiszteletreméltó Tulner Péter polgár és ezen Győr városunk külvárosának magyar süvegeket készítő mestere személyesen elénk járulván, a saját és további, magyar süvegeket gyártó, ezen városunkban és annak elővárosában tartózkodó mesterek nevében és személyében bemutatta és előadta nekünk a bölcs és körültekintő Ioannes Guilhelm polgármester és az ausztriai Bécsújhely városának egész szenátusa által német nyelven írt, és papíron, kis könyv formában nyíltan előállított oklevél másolatát, mely ezen mesterséget érintő, dicséretreméltó rendelkezéseket tartalmazza, a lenti tartalommal. Kérvén tőlünk illő kérelemmel könyörögve hozzánk, hogy mi az abban foglalt határozatok ezen másolatát egy privilégium formájába átvéve és átírva, minden pontjában, záradékában és articuluszában megerősíteni, és azontúl, mivel meglátásunk szerint ezen oklevélben ugyanazoknak és a nevezett Győr városunknak a hasznára, az igazságossághoz, a közjóhoz és ezek ékesítésére szolgáló néhány articulust óhajtanak, ezen oklevelet efféle kegyes, igazságos, és méltó artikulusokkal ékesíteni és gyarapítani; és végül földesurunk tekintélyével – ami ebben a városban köztudottan jog szerinti – mindeneken felül a privilégiális oklevelet ezen mesterek részére úgy a jelenben, mint a jövőben örök érvénnyel kibocsátani méltóztassunk. Ezen nevezett Bécsújhely városának oklevele a következőket tartalmazza:

MI, Hans Wilhelm Braidtnacher von Praitenau, ez idő [szerint] az alsó-ausztriai Bécsújhely polgármestere és tanácsa elismerjük magunk és utódaink előtt ezen levéllel nyilvánosan mindenki részére, hogy előttünk, amikor az összegyűlt tanácsban ültünk, a süvegkészítő céh tisztos mesterei megjelentek itt egészében véve és alázatosan tudtukra adták, hogy noha az említett milánói céh a szeretett (boldog emlékezetű) elődeinknek az 1187. esztendőben némely jó előírásokkal és szabályzatokkal egészen alaposan ellátott, erről és általános helyzetükről is, a titkos tanács pecsétjével megerősített oklevelet egykoron adományozott. Mivelhogy pedig az idők és a lehetőségek majd minden dologban azóta nem csupán jelentősen megváltoztak, hanem az említett céhükben is mindenféle rendtelenségeket, furcsaságokat és visszaéléseket kiváltottak. Ennélfogva a céhben néhány articulusznak és pontnak eddig híján voltak, amelyeket az előző

Ordnungen ganz wohl versehen, ihnen auch hierüber und gemeiner Statt gehaimben Rats Insigl verfertigste Brieffentliche Vrkhundt darzumahlen ertheilt und angehendigt worden Seitemhlen sich aber die Zeiten vnnd Gelegenheiten fast aller Sachen seithero nit allein mercklich verandert, sondern auch in berichten ihren Handtwerckh allerley Unordnungen irr vnnd Mißbrauch erregen wollen. Dannenhero sie in dem Handtwerckh etlicher Artickl vnnd Puncten, so in vorangeregtem ihren Artickelbrieffen nit begriffen, und sye doch wegen ihrer und ihres Gesindels, sonderlich deren, so sich künfftiglich einuorleben beheyrathen, vnnd Meister worden, oder in anderewerts desselben fähig machen wollten, auch umb mehrer Richtigkeit, Zucht und Erbarkeit, wie nit wenigen beßeren Nuz, und auffnehmens willen nothurffig wehren, bißhero Mangl und Abgang gehabt. Wir aber, alß Statt Magistrat und Obrigkeit diese ihre, und andere dergleichen Ort- vnnd Satzungen zuertheilen, zuverbeßern zuermindern und zuverändern Gewalt und Macht hetten, alß bathen sie unß demnach mit sonder gehorsamben Fleis, daß Wir ihnen Thails Artickel ihrer obgesagten alten Satz- und Ordnungen zuverändern, vnnd hergegen mit etlichen notwendigen Artickeln ihrer erhaischender Notturff nach zuverbeßern auch also ein gemeßene Handwerks Ordnung vnnd Artickelsbriffen von neuen aufrichten zulaßen günstig gerueheten. Wann wir dann dieses alles für gutt und notwendig sein selbst befanden diesen nach haben wir solch ihr gehorsamb fleißig Gebeth angesehen, und ihnen den Maistern des Huetter Handwercks alhie mit gutter Vorbetrachtung und Zeitigen Rath zu ihrer und des Handtwercks mehreren Ehrn, Fromben und Befurd[er]ung, diese nachgeschribene Ordnung gegeben vernewert gesetzt und vermehrt, geben vernewern, sezen und vermehren dieselben auch hiemit wißentlichen Crafft diß Brieffs Inmaßen hernach von Punct zu Puncten folgen thuet. ERSTLICHEN. Damit Gottes Ehr, undt die heylig Catholische Religion befördert werdt, so sollen alle undt iedte Meister samb ihren Gesindel nit allein alle Jahr an dem heyl[igen] Gottes Leichnambs Fest, vnndt deßen octava dem heyl[igen] Gottes dienst Procession und Umbgang, sondern auch jährlich am Tag der heyl[igen] Jungfrauen vnndt Märterin, Sanct Barbara, wie auch alle Quatember dem allerheyligist[en] Ambt der Meß mit personlicher gegenwart[en] andächtigt beywohnen, und das Opfer bey Allerheyligen in der Thumb und Pfahrer Kirchen alhie unfehbar verrichten. Welcher aber außser wißentlichen Gottes Gewaltt hierzue nit erschein wirdt, der oder die selben sollen es sey Maister od[er] Gesell ain Pfundt Vax verfallen sein. ZUM ANDERN. Sohl das Zech Meister Ambt von dem eltesten biß auff dem jüngsten Meister gehen, auch ein ieder zway Jahr Meister verbleiben. ZUM DRITTEN. Wann zu den ostdenen Märckten und Kirchtagen frembte Meister Arbeit auff den Verkhaufft hieher bringen, so solle solche Arbeit iederzeit ordentlich beschauth, vnndt was falsche gemachte Arbeit, od[er] nit Landts Wehrung ist, alßbaldt hinweg genemben und in das Spital verfallen sein. VIERDTEN. Wann aines Meisters Sohn gebohren, das Handtwerckh bey seinem Vatter lehrt und ihm derselb frey sagt, so soll er wann er sein Tagwerckh Huet machen khan, für einem Gesellen gehalten werdt. FÜNFFTEN. Soll ein ieder Gesell der sich alhier mit seinem ehrlich erlernten Handtwerckh begehrt in d[er] zue richten, einen Meister ein ganzes Jahr zwarbeiten verbundten sein. ZUM SECHSTEN. Wann er anhelt Maister zuwerden, sohl ihm solches von dem Maistern nit bewilligt werden, er habe dann zu vorn eine vier Jahr in der Wanderschaft erstreckten, vnnd soll er das Maisterstuckh ledigerweis machen, auch soll er in die Ladt fünff Gulden zuerachen schuldig sein, darvor sollen die Maister und Gesellen ein Gulden zum besten haben. SIEBENDTEN. Wann es sich aber begeben, das ein frembdter ledig[er] Gesell alhero khaimb und beehrte Meister zuwerden, und er namb ein Wittib, aus dem Handtwerckh, od[er] aber eines Maister Tochter, so soll er der Jahrzeit undt auch deß Maistermahl befreiget sein, des gleichen auch eine[n] Maisters Sohn, im Fall aber sich ainer zue einer Maisterin thete verheirethen, und ihr wehre das Handtwerckh von ihrem vorigen Mann nicht vermagt, so soll er ichts destoweniger verobligirt sein, das Maistermahl zugeben. ZUM ACHTEN. Wann ein Gesell nun die Maisterstuckh zue machen begehrt, soll ihm der Zech Maister die wollen zu beschauen zween maister verordnen, und des andern Tags, wann er anhebt, die Stuckh zue machen, mues er alle Tag viermahl zu eßen geben, und solches vierzehen Tag so lang er an den Stueckh macht continuirn, vnndt wann Stuckh verfertigt, mues er den Zech Maister begrißen, und von dem selben begehren, das er ein ersambes Handtwerckh zu Besichtigung, der Stuckh wolle fordern, undt zuesamben khomben laßen, undt wann nun die Stueckhmahl darauff zugeben schuldig sein. ZUM NEÜNDTEN. Wann solches beschennen, und er sich zuverhäriräthen vorhabens, soll er zu vorn mit zwerien erbarn und

artikuluslevélbe nem foglaltak bele, és ők maguk és inasaik végett, különösen azok miatt, akik a jövőben felvetetnék magukat, beházasodnának és mesterré lennének vagy máshogy érdemessé válnának, és további méltányosságnak, illemnek és irgalomnak is, ahogyan nem kevésbé a nagyobb haszonnak és növekedésnek szűkében vannak. Nekünk pedig, miként ehhez, mint városi magisztrátus és felsőbbség erőnk és hatalmunk van, hogy számukra ezt és ehhez hasonló rendszabályt és előírást adjunk, kijavítsunk, csökkentsünk és megváltoztassunk. Kérték tőlünk különösen alázatos szorgalommal, hogy mi jóindulatúan kegyeskedjünk a fentemlített régi előírásaik és rendeleteik néhány artikulusát megváltoztatni, és néhány szükséges artikulussal a kívánt szükségük szerint kijavítani, és tehát egy meghatározott céhszabályzatot és artikulus levelet újonnan megszövegezni. Amikor mi aztán mindezt jónak és szükségesnek találtuk, eszerint mi ezen alázatos [és] szorgalmas kérést megvizsgáltuk és a süvegekészítő céh mestereinek helyben jó előzetes meggondolással és idejében [tett] tanáccsal az ő és a céh további megtisztelésére, engedelmességére és támogatására megújítottuk, írásba foglaltuk és gyarapítottuk. Megújítjuk, írásba foglaljuk és gyarapítjuk ezen levél nevezetes erejével is, ilyen mértékben ezután pontról pontra ahogyan következik. **ELSŐ.** Azért, hogy az Isten tiszteletét és a szent katolikus vallást támogassák, úgy valamennyi mesternek inasikkal együtt, nem csupán minden évben Úrnapija ünnepén és annak nyolcadán az Úrnapi körmeneten, hanem évente is a szűz és mártír, Szent Borbála napján,¹¹ ahogyan valamennyi Quatemberen¹² a misén személyesen és ájtatosan megjelenjenek, és áldozatukat a Mindenszentek [oltáránál] a dóm- és plébánia-templomban feltétlenül mutassák be. Aki pedig az említett istentiszteleteken nem jelenne meg, annak vagy azoknak, legyen az mester vagy legény, egy font viaszt kell leadnia. **MÁSODIK.** A céhmesteri hivatalnak a legidősebbtől a legfiatalabb mesterig kell végig mennie, és mindegyik két évig maradjon mester. **HARMADIK.** Amikor húsvéti vásárookra és búcsúk alkalmával idegen mesterek eladásra ide hozzák portékájukat, akkor ezen munkákat mindenkor rendszeren meg kell vizsgálni, és amely rosszul készített darab, vagy nincs tartományi jótállás áruja minőségére, azt csakhamar elvegyék és szálljon az ispotályra. **NEGYEDIK.** Ha egy mesternek fia születik, [aki] a mesterséget az atyjánál kitanulja és [az atya] felszabadítja, valamint napi süvegét el tudja készíteni, ismerjék el legénynek. **ÖTÖDIK.** Minden egyes legény, aki itt a tisztas kitanult mesterségét kívánja űzni, egy mesternél egy évig köteles legyen dolgozni. **HATODIK.** Amikor [a legény] kéri, hogy mester legyen, ezt részére a mesterek ne hagyják jóvá, amíg előbb négy évre el nem vándorol, és a mesterremeket egyedül el nem készíti. Szintén köteles legyen a ládába öt forintot befizetni, amiből a mesterek és a legények egy forintot kapjanak. **HETEDIK.** Ha pedig megtörténne, hogy egy idegen, nőtlen legény ide jönne és mester óhajtana lenni, és elvenne egy özvegyet a céhből vagy pedig az egyik mester lányát, úgy mentesüljön az egy éves [szolgálatól egy mesternél] és a mesterasztal [megtartásától] is. Hasonlóképpen [legyen] egy mester fia [esetében] is. Abban az esetben pedig, [ha] valaki megházasodik egy céhtag özvegyével és [az asszony] az előző férjétől a mesterséget nem bírta, úgy nem kevésbé a legénynek kötelességévé tegyék, hogy mesterasztalt adjon. **NYOLCADIK.** Amikor egy legény a mesterdarabokat kívánja elkészíteni, [akkor] a céhmesternek két mestert kell kirendelnie, hogy megvizsgálják azokat. A következő napon, amikor belefog a darabok elkészítésébe, a legény köteles tizennégy napon keresztül napi négy alkalommal ételt adni, ameddig ő folyamatosan készíti a darabokat. Amikor ezek elkészültek, köteles a céhmestert kérni és tőle kívánni, hogy a tisztas céhet hívja össze a mesterdarabok megtekintésére, majd köteles őket vendégül látni. **KILENCEDIK.** Amennyiben ez megtörténne és házasodni szándékozna, először két tisztas és helyi polgárral a céhmesternél jelentkeznie, fogadalmat tennie, [és] kezességet is vállalnia kell, hogy a céhben maradna és [a mestervizsgát] letenné. Ha a céhen kívül házasodik, [akkor] egy évben belül a mesterebédet megtartsa. Amíg pedig ezt meg nem tette, [addig] se egy legényt és se egy inast fel ne vegyen. Mihelyt pedig a mesterebédet megtartotta, aztán csakhamar legényeket és inasokat fogadjon szolgálatába. A mesterebédre valamennyi mestert, legényt és a mesterek hét éves és annál idősebb gyermekeit meg kell hívnia. Aki pedig hét év alatti, azt erre ne hívja el. **TIZEDIK.** Ami a legényremeket illeti, a magyar plébános kalapja helyett egy pár lovagláshoz való harisnyát és egy hosszú szőrű vörös süveget, hasonlóan egy rövidszőrű vörös süveget egyenes szalaggal, továbbá egy magyar fekete kalapot és bármilyen módon egy vörös süveget kell elkészítenie. **TIZENEGYEDIK.** Bármelyik legénynek minden nap tizennégy közönséges süveget kell csinálnia. Ebből négy egynapi kötelező munka [legyen]¹³ és a [további] tízből mindegyik után egy krajcárt fizessen a mester. **TIZENKETTEDIK.** A magyar süvegre a legénynek hat

gesessenes Burgers Mannen sich bey dem Zechmeister anmelden, und demselben angeloben, auch sich verbürgern, das er mit dem Handtwerckh haben unndt legen wolle, und wann er außserhalb des Handtwercks sich verhairäthet, soll er innerhalb Iar vnnd Tagen das Maistermahl geben; so lang er aber solches nicht gibt, ihme kein Gesell einbeglaitet und kein Knecht auff gedingt werden; so bald er aber d[er] Maistermahl geben, ihme darauff alßbalten di[e] Gesellen einbegleitet, und die Knecht auff gedingt werden sollen, und sollen zue dem Maistermahl alle Maister, Maisterin, Gesellen und Maisters Kinder die sieben Jahr unnd driber seyndt geladen werden, welcher aber under sieben Jahren seindt, nicht darzue berueffen werdtten sollen. ZEHENDTEN. Was der Gesellen Stuckh anbetrifft, mueß an statt des vngrischen Pfarren huet ein baar Reith sockhen und ein lang Hürenner Stroderothen Huet; item ein kürzhürener Stroderothen Huet mit ein ebenen baden. Mehr ein vngrischer schwartzer Kernhuet, und auff gemeiner Arth ein Rotter Hüet gemacht werden. ZUM AILFFEN. Sohl ein iedwed[er] Gesell alle Tag vierzehen gemeine Hüet machen; Alß vier zum Tagwerch, und von den Zehen soll ihme von jedweder von dem Maister ein Khurzer bezahlt werden. ZUM ZWÖLFFTEN. Und solle von den vngrischen Kernhüeten einem Gesellen von aines sechs Pfenning geraicht werden, deren soll er zween alle Tag zum Tag Werch zu machen verbundten sein, das völlige Wacherlohn aber solle einem Gesellen von dem Meister yedte Wochen zwölf Khrauser, weniger drey Pfenning geraicht werden, dann soll auch ainer mit sechzehen Lothen zum Tagwerch gemacht, vnnd von fünffden von ain zween Kr[euze]r geraicht werden. ZUM DREYZEHENDTEN. Welcher Gesell vier Huet ainen bey zwanzig Lothen machen thuet, sollen von dreien ihme von yedtwedern ain Groschen bezahlt, undt der vierdt zum Tagwerckh gemacht werden. VIERZEHENDTEN. Die gewöhnliche Wochensmarkht betreffent, sohl khain Maister od[er] an statt des Maisters, der Gesell den andern, mit Außlegung der Huet, bey Straff[er] zway Pfundt Wax ainigen Eingriff thuen sonder warten biß das der Zechmaister zum Ersten außgelegt hat. Da aber der Zechmaister nit zue rechter Zeit verhand[en] wehre, alß im Sommer vmb fünff Vhr undt im Winter umb siebene frue, also das die andern über die Zeit warten müessen, soll er Zechmaister gleichfals zway Pfundt Wax zur Straff[er] geben. ZUM FÜNFZEHENDTEN. Wayllen sonsten gebräuchlich das ein iedtweder Maister das Maistermahl mit seinen ordentlichen Richten undt Tractationen geben soll, und nunes alß ist für guett angesehen und beschlossen worden, das der ienige Maister, so d[as] Maistermahl zugeben schuldig, an statt deßen fünffzehen Guelden Rainisch in d[er] Ladt geben, unndt erlegen solle, welcher aber sich darüber beschweren vnndt ihme zu vil bedunnckhen würdt, dem stehet frey undt bevor das Maistermahl, wie es sich gebührt vnndt an anderen ortten brauchlich ist, darzue geben. ZUM SECHZEHENDTEN. Wann ain Maister ainen Gesellen aus einer anderen Werckstatt auffredt, soll er einem ersamben Handtwerckh fünff Gulden Rheinisch in d[er] Ladt zuerlegen schuldig sein. SIEBENZEHENDTEN. Wann ein Gesell einen anderen Gesellen ainem erlichen Maister aus seiner Werkstatt auffredt, soll er ein Pfundt Pfenning in d[er] Ladt schuldig sein. ACHTZEHENDTEN. Wann ein Zechmaister ainen er sey Maister od[er] Gesell vor einem ersamben Handtwerckh schwaigen haist, vndt schwaigt nit, so soll er in d[er] Ladt ein Pfundt Wax; vnndt welcher den andern Lügen Strafft, der soll ein Waherlohn verfallen sein. Vnndt welcher den andern mit Ehrnrühri-gen worden, alß Seheln schelten, und der gleichen antasten thuet, der sohl ein Gulden Reinisch er sey Maister oder Gesell verfallen sein. ZUM NEÜNZEHEHENDTEN. Wann ein Gsell von ainem Maister in der Wochen Vrlaub nimbt, ohne Vrsach, so soll er die ganze Wochen außfeyern. ZWAINZIGISTEN. Wann ein Gesell seinem Grueß hat von alhie, undt wolt noch einmahl Arbeith begehren, so soll er eintweder seinen Grues verwandern, oder dem Maister undt Gesellen ain Pfundt Pfenning verfallen sein; vnndt wann ein Gesell vom Maister Vrlaub nimb, so hat der Maister macht ihne noch vierzehen Tag auffzuehalten unndt wann alßdan solche vierzehen Tag aus sein, stehet den Gesellen frey, hernacher zuearbeiten, wo ihn verlust undt verlangt. AIN VNDT ZWAINZIGISTEN. Wann ain Maister seinen Gesellen zum Eßen lest ruffen vmb sieben Vhr, undt komb nit, und wolt sich darnach Vnnürz machen, so sohl er ein Pfundt Phenning verfallen sein. ZWAY VNDT ZWAINZIGISTEN. Wann ein Maister einen Gesellen Arbeith gibt, ist er ihme schuldig ain Ächtring Weinn auffzusetzen, Trinkhens aber alle zween ni taus, so ist ein iedwed[er] ain Pfundt Wax verfallen. DREY VNDT ZWAINZIGISTEN. Welcher Gesell seinem Maister ein Huet verderbt, der ist solchem dem Maister so viel erwehrt, undt so tewer, sonsten solcher verkaufft wirdet, guett zue machen undt zu bezahlen, auch so viel Straff in d[er] Ladt zuerlegen schuldig undt solle der verderbte

fillért fizessenek, amiből köteles egy napi teljesítményként kettőt elkészíteni. Egy legénynek a teljes heti bérére pedig a mester köteles minden héten tizenkét krajcárt, legkevesebb három fillért fizetni. Aztán ha egyet is tizenhat lat [súllyal] a napi teljesítményben megcsináltak, úgy az ötödiktől két krajcárt kell fizetni mindegyikre. TIZENHARMADIK. Amely legény négy süvegből egyet húsz lat [súlyúra] készítene el, [úgy] a harmadiktól részére minden egyes darabért egy garast kell fizetni és a negyediket a napi teljesítményre kell elkészítenie. TIZENNEGYEDIK. A szokásos hetivásárt illetően, semelyik mester, vagy a mester helyett semelyik legény a másikat a süvegek kipakolásával – két font viasz büntetés [terhe mellett] – meg ne előzze, hanem várják meg, míg elsőként a céhmester kipakolt. Amennyiben pedig a céhmester nem lenne ott időben, azaz nyáron reggel öt és télen hét órákor, a többieknek kötelessége ezen időn túl is várni rá. A céhmesternek pedig hasonlóképpen két font viaszt kell büntetésül adnia. TIZENÖTÖDIK. Mert egyébként szokásos, hogy minden mesternek a mesterebédet saját rendje és hagyománya szerint kell adnia. Most, mikor jónak láttuk és elhatároztuk, hogy az a mester, aki a mesterebédet köteles adni, ehelyett tizenöt rajnai forintot a ládába kell lerójon. Aki pedig ez ellen panaszt emelne és úgy vélné, hogy ez számára túl megterhelő, annak lehetősége legyen más helyen az illő mesterebéd megtartására. TIZENHATODIK. Amikor egy mester egy másik műhelybeli legényt engedetlenségre rábeszél, köteles legyen a tisztas céhnek öt rajnai forintot a ládába leróni. TIZENHETEDIK. Amikor egy legény egy másik legényt saját műhelye becsületes mestere ellen felhergel, egy font fillért a ládába köteles legyen [adni]. TIZENNYOLCADIK. Amikor a céhmester egy személyt, legyen az mester vagy legény, a tisztas céh előtt hallgatásra felszólít, és az nem hallgat, úgy a ládába egy font viaszt [adjon]. És aki másnak hazudik, azt büntesse meg, a hazudó a heti bérére a céhnek adja. És aki másoknak becsületét megsérti és őt gazembernek nevezi, valamint hasonló sértésekkel illeti, annak – legyen az mester vagy legény – egy rajnai forintot kell adnia [a céhládába]. TIZENKILENCEDIK. Ha egy mester legénye a héten ok nélkül elhagyja a szolgálatát, úgy az egész hétre ne kapjon fizetést. HUSZADIK. Ha egy legény búcsút venne innen, de [a későbbiekben] újra munkát akarna kapni [itt], úgy vagy búcsúzási [szándékát] változtassa meg, vagy a mesternek és a legényeknek rójon le egy font fillért. Amennyiben pedig egy legény elhagyná a szolgálatát, úgy a mesternek hatalmában álljon őt még tizennégy napig megakadályozni, és amikor ezen tizennégy nap letelik, a legénynek szabadsága legyen ott dolgozni, ahová kívánczik és vágyódik. HUSZONEGYEDIK. Amikor egy mester enni hívja a legényét hét órákor, de az nem jön, és mihasznává válik, úgy egy font fillért kell lerónia. HUSZONKETTEDIK. Amikor egy mester egy legénynek munkát ad, köteles legyen neki egy nyolcadnyi bort asztalra tenni, ha pedig mindkettő ki nem issza, úgy mindegyik egy font viaszt rójon le. HUSZONHARMADIK. Amely legény mesterének egy süvegét elrontja, annak árát, amennyiért a mester eladta volna, térítse meg. Emellett köteles legyen ugyanannyi büntetést is a ládába leróni, és az elrontott süveget aztán az ispotálynak adni. HUSZONNEGYEDIK. Amikor egy legény egy mesternek egy vagy több süvegért túl sokat számol el, úgy az ő büntetése a mester[ládába] kerüljön. HUSZONÖTÖDIK. Amikor egy legény munkát kíván, de aztán nem dolgozik, és amikor a csapszékéből [kiparancsolják] és az öklével az asztalt veri, úgy egy heti bére a céhre szálljon. Ha [pedig] ezt egy idősebb vagy fiatalabb atyamester tenné, úgy [a büntetése] duplája legyen. HUSZONHATODIK. Amikor a legény a csapszék asztalánál a bort az asztal alá önti, egy heti bére bánja. Az idős és fiatal atyamesternél ez a duplája legyen. HUSZONHETEDIK. Amikor a legény iszik a csapszékben és a bort nem tudja mértékletesen fogyasztani, úgy két heti bére bánja ezt. Idős és fiatal atyamesternél ez a duplája legyen. HUSZONNYOLCADIK. Amely legény kockát hoz az asztalhoz, legyen az akármilyen fiatal, vagy a csapszéken kívül történjék is, és a kockajátékon rajtakapják, minden jóindulat nélkül köteles legyen a mesterek ládába öt rajnai forintot leróni. Amelyik pedig idős és fiatal atyamester tudta és akarata ellenére kártyát hoz a csapszék asztalához, az a legények ládába büntetésül egy heti bérére, idős és fiatal atyamester [pedig] a dupláját adja. HUSZONKILENCEDIK. Amelyik legény a mester házában bosszúságot és verekedést kezdeményez vagy okoz, és elsőként üt, az három rajnai forintot fizessen be a ládába. HARMINCADIK. Amikor egy legény egy eltítkolt fegyvert, kést vagy tört tart magánál, és mielőtt a csapszékasztalhoz megy, le nem teszi [azt], a legények ládába egy heti bére kerüljön. Idős és fiatal atyamester a dupláját adja. HARMINCEGYEDIK. Amikor egy legény egy csavargónak, egyéb tisztességtelen vagy léha személynek szabad akaratóból egy italt fizet, egy heti bére bánja azt. Idős és fiatal atyamester a dupláját adja. HARMINKETTEDIK. Ha a mester [az anyagot] színezi, a legény köteles legyen az elkészített süvegeket ily mó-

Hueth alßdan in das Spithal geben worden. ZUM VIER VNDT ZWAINZIGISTEN. Wann ain Gesell einem Maister umb ein Hueth oder mehres zue vil raithet, so ist er in d[er] Maister Straff gefallen. ZUM FÜNFF VNDT ZWAINZIGISTEN. Wann ein Gesell Arbaith begehrt, undt hat nit Arbait, undt wann man ihme auß schenckth, undt schlegt mit d[er] Faust, auff den Tisch, so ist er ein Woherlohn verfallen. Thuet es ein alter od[er] junger Fuehrer so gibt ers doppelt. SECHS ZWAINZIGISTEN. Wann Einer bey dem Schenck Tisch ein Wein vnder den Tisch verguist, der soll dem Gesellen ein Woherlohn verfallen sein, der alt und jung Fuehrer gibts doppelt. SIEBEN UND ZWAINZIGISTEN. Wann ainer trinckt, bey der Schenck undt den Wein nit verhalten khan, so ist er dem Gesellen zway Waherlohn verfallen, alter und junger, Fuehrer gibts doppelt. ZUM ACHT VNDT ZWAINZIGISTEN. Welcher Gesell Würffel auf den Tisch bringt, es sey jung od[er] auß der Schenck undt mit dem Wirffelspiel betretten wirdt, der selbige soll ohn alle Gnadt fünff Gulden Rhainisch in d[er] Maister Ladt zuerlegen schuldig sein. Welcher aber ohne Wißen undt willen aines alten vndt jungen Fuehrers ains Kartten auff den Schenktisch bringt, der ist in der Gsellen straff ein Waherlohn, alter undt junger Fuehrer gibts doppelt. NEÜN VND ZWAINZIGISTEN. Welcher Gesell in des Maisters Hau ein unwillen undt Rauff[er] Händel anfängt oder verursacht vndt ain ersten auff einen Schlegt, der solle drey Gulden Rhainisch in die Ladt verfallen sein. ZUM DREYSSIGISTEN. Wann ain Gesell ein verborgene Wehr, Meßer od[er] Dollich bey sich hat, undt ehe wenn er zue dem Schenktisch gehet, nit hinwegk legt, ist er dem Gsellen ein Waherlohn verfallen, alter undt junger fuehrer gibts doppelt. AIN VNDT DREYSSIGISTEN. Wann einer einer Freymännin oder sonsten ainer vnredlichen od[er] vnzüchtigen Person ainen Trunckh aus freyer Handt gibt, ist er ain Waherlohn verfallen alter undt junger, Fuehrer gibts doppelt. ZUM ZWEY VNDT DREYSSIGISTEN. Wann der Maister ferben thuet, so ist der Gsell die gemachten Hueth zuefürmen schuldig, wie er dann auch darvor sein ordentliches Woherlohn, wie sonst haben undt bekommen solle. DREY VND DREYSSIGISTEN. Wann ain Gesell von dem Einbeglait Wein einen Truckh ainer frembden Person, so außhalb des Handtwerks ist, vergibt, derselbige solle inn der Maister Straff verfallen sein. VIER UND DREYSSIGISTEN UND LETZTEN. Soll khain Gsell bey Straff eines Waherlohn ohne Strümpff vndt überschlägel nit über die Gassen gehen, sonder sich so wollen inn Klaidterung alß auch anderen geberdten undt wandel Züchtig vndt Erbar verhalten, wie es ainem Eborn Gsellen wohlansteht undt Rüchenlig ist. Diesen obbegrieffenen Satzortungen vndt Artickln soll sich ein erbarmes Hüetterhandtwerckh alhier gemainiglich sanbert undt sonders gemäß ndt gleichformig verhalten. Darbey, wyr sie auch zueschutzen undt Handt zu haben gedencken, auch alle undt iede, so darwider handln undt thuen würdten, die sollen wissen, daß sie in vnser nach Geschaffenheit des verwürckens gefallen sein. Wir behalten vnnß aber hiemit gäntzlichen beuor, daß zum Fall in khünfftig Noth thete, diese abgeschribene Satzungen ferrers zue mehren zuerinnern, zuebessern undt zu verändern, das wir solches thuen mägen, wie unnnß verlust vndt alß oft solches die Nothurfft erfordert getrewlich undt ohngewehrlich mit Vrkhundt dits Brieffs besigellt mit unser undt gemainer Statt anhangenden Innsigill. Geben zur Neüstatt, den neünzehenden Monats tag Marty, nach Christi unsertlieben Herren vndt Seeligmachers Gebuerth, inn ain thausent sechs hundert vndt dreyßigsten Jahr.

Nos igitur iustis ac rationabilibus praememorati Petri Tulner magistri, uti praemissum est, pileos Hungaricos conficientis, suo et reliquorum eiusdem artis magistrorum nominibus coram nobis factis petitionibus et supplicationibus inclinati, praesertim literas omnesque et singulos articulos in eisdem comprehensos (in quantum nostris iuribus non praeiudicant) pro eisdem Magistris pileos Hungaricos conficientibus, in hoc oppido nostro Jauriensi suburbioque eiusdem residentibus, tam modernis, quam futuris in perpetuum valitur[as], in formam privilegii nostri redigentes et transuentes, in omnibus suis punctis, clausulis et articulis ac in omni sui parte, autoritate domini nostri, quod in hoc oppido suburbioque eiusdem de jure et de facto ex pia divorum quondam Hungariae regum fundatione habere dignoscimur, aprobavimus, ratificavimus et confirmavimus. Ac insuper eadem autoritate, praescriptas literas et constitutiones in eisdem contentas, his, quae sequuntur, constitutionibus auximus, amplificavimus et exornavimus. PRIMO. Ut instar aliarum cehar[um] sive contuberniorum in hoc oppido nostro fundatorum, dicti quoque magistri pileos Hungaricos conficientes peculiare vexillum in hac Ecclesia nostra habere, et sub eodem omnes et singuli magistri generalioribus et solennioribus processionibus publicis una cum reliquis cehis (nisi

don formálni, és ezért is, mint egyébként, a szokásos rendes heti bérét kapja. HARMINCHARMADIK. Ha egy legény az áldomásra [szánt] borból egy idegen, céhen kívüli személynek inni adna, neki a mester ládájába büntetést kell lerónia. HARMINCNEGYEDIK ÉS UTOLSÓ. Egyik legény se menjen – egy heti bérének büntetési [terhe mellett] – harisnya és fejfedő nélkül az utcára, hanem úgy ruházatában, mint egyéb gesztusában és járásában is illedelmesen és tisztességesen viselkedjen, amint az egy tisztas legénytől illő és elvárt. Az itteni tisztas süvegescéh tagjai ezen fentemlített szabályzatok és artikulusok szerint viselkedjenek. Ebben szándékozunk őket megvédeni és segítségükre lenni. Mindenki, aki ez ellen cselekszik és tesz, jogait elveszíti. Mi pedig fenntartjuk magunknak, hogy ha a jövőbeni szükség kívánná, ezen lejegyzett szabályzatokat a továbbiakban bővítjük, sürgetjük, jobbítjuk és megváltoztatjuk. Ha ezt megtennénk, amint a veszteség és oly gyakran a szükség megkívánja, hüen és biztosan ezen oklevelet is a mi és városunk közösségének függőpecsétjeivel lepecsételjük. Kelt [Bécs]újhelyen, szeretett Krisztus urunk születését követő ezerhatszázharmincadik esztendő március hónapjának tizenkilencedik napján.

Mi tehát az említett Tulner Péternek – miként azt előrebocsátottuk –, magyar süvegeket készítő mesternek a saját és a többi azonos foglalkozású mesterek nevében, a jelenlétünkben tett jogos és ésszerű kérései és könyörgései előtt meghajolva, a beillesztett oklevelet és az abban foglalt mindegyik és minden egyes articulust (amennyiben a mi jogainkat nem sérti) ezen Győr városunkban és annak külső városában tartózkodó, magyar süvegeket készítő mesterek részére úgy jelenleg, mint a jövőben örök érvénnyel a mi kiváltságunk alakjában kiállítva és átvéve, minden pontjában, záradékában illetve cikkelyében és minden részében, a mi urunk hatalmával – amit ezen városban és annak külső városában jog szerint és ténylegesen Magyarország néhai szent királyainak kegyes alapításából birtokolni méltóztatunk – jóváhagytuk, elfogadtuk és véglegesítettük. Továbbá ugyanezen méltóságnál fogva az említett oklevelet és az abban foglalt határozatokat ezen következő rendelkezésekkel bővítettük, növeltük és elláttuk. ELŐSZÖR. Ezen városunkban alapított más céhekhez és társaságokhoz hasonlóan az említett magyar süvegeket gyártó mesterek is a mi egyházunkban saját zászlót birtokolhassanak, és ez alatt minden egyes mesternek a közönségebb és az ünnepibb nyilvános körmeneteken a többi céhhez együtt (hacsak magukat észszerűen igazolni nem tudják) illően részt kell vennie. MÁSODSZOR. Ezen szokásos vásári napokon az említett jelenlegi és a jövőbeli mesterek egyaránt szent körmenetekkel, istentisztelettel és az artikulusokba belefoglalva, a Szent Borbála oltárnál minden egyes kántorböjti napon tartandó, saját maguk finanszírozta, egyházunk papja által végzendő szentmise szolgálattal vegyenek részt. Jóváhagyjuk, hogy ezeken a vásárokon megelőző napokon se idegen magyar süveget gyártó mesterek, se ezen hivatást űzők a portékáikat ne bocsásák áruba és ne tegyék ki, hanem csak a győri mesterek. HARMADSZOR. Hogy minden, ami a nevezett Bécsújhely városa említett polgármesterének és egész szenátusának beillesztett oklevélében azon polgármester, illetve szenátus joghatóságát és hatalmát érinti, egészen és teljesen ránk vonatkozzon. NEGYEDSZOR. Ha valamely mester, akit valamilyen kihágás miatt ebből a céhből kizártak, mégis a győri vásárokon eladó árut kitenni merészel, az összes eladó tárgyat kobozzák el, melyeknek egyik fele ránk, másik fele magára a céhre szálljon. ÖTÖDSZÖR. Mivelhogy sokan, akik süvegekkel való kereskedésből élnek, számos különböző helyet birtokolnak egyszerre, ahol a süvegeket kiteszik, ami pedig minden szokással és renddel ellenkezik. Azért senkinek nem engedélyezett vagy szabad egynél több süveg kirakodó hely vagy pont, az ellenszegülőket a céhmester döntése alapján büntetéssel sújtásuk. HATODSZOR. Hogy senkinek ne legyen szabad faggyúval készült és befejezett, Trencsénből vagy más helyekről ide hozott süveget az éves vásárokon vagy hetivásárokon eladásra kitenni és eladni; akár a magyar süveget gyártó mesterek, akár mások teszik, az ilyen süvegeket kobozzák el, amelyeknek egyik fele ránk, mint földesurakra, a másik fele pedig magára a céhre szálljon. HETEDSZOR. Hogy senki, sem honi sem idegen, aki a győri, magyar süvegeket készítő mesterek zászlójához semmit nem szolgáltat a vásárok napjain, ezen vásárok előtt egyetlen, másnak szánandó süveget se merészeljen megvételre kirakni. Sőt jóváhagyjuk, véglegesítjük és megerősítjük, továbbá ellátjuk és növeljük is; jogaink mindenkorai tiszteletben tartásával. Ezen oklevelünknek – amelyet nagy függőpecsétünkkel erősítettünk meg – erejével és bizonyosságával.

KELT Pünkösöd utáni szerdán, az Úr ezerhatszázharminchetedik évében.¹⁴ Midőn főtitisztelendő és igen tiszteletre méltó atyák: Vasváry György székesegyházi nagyprépost,¹⁵ Lóny Mihály olvasókanonok,¹⁶ Wra-

qui sese rationabiliter excusare possint) decenter interesse debeant. SECUNDO. Cum ipsis nundinarum diebus solemnioribus praefati magistri moderni pariter et futuri modo sacris processibus, modo divino cultui, suoque in articulis inserto sacro missae officio ad aram Beatae Barbarae singulis quartalibus habendo, per a semet ipsis conductum sacerdotem Ecclesiae nostrae obstrictum, interesse debeant. Annuiamus, ut die ipsas nundinas immediate praecedenti nulli magistrorum pileos Hungaricos conficientium extraneorum, sed nequaesturam eorum exercentium liceat merces suas venundare exponere, sed solis magistris nostris Iauriensibus. TERTIO. Ut quicquid in praesertis literis praememorati magistri civium ac totius senatus dictae civitatis Neostadiensis, de iurisdictione et autoritate eiusdem magistri civium vel senatus attingitur id totum et omne nos concernere intelligatur. QUARTO. Si quis magistrorum, ob excessus aliquos ex hac causa exclusus, merces suas nihilominus in nundinis hisce Iauriensibus venales exponere auderet, talis confiscationem universarum rerum suarum venalium incurrat, quarum una nobis, altera vero medietas caeae ipsi cedat. QUINTO. Quandoquidem multi, qui mercaturam cum pileis exercent, plures et diversas stationes in quibus exponunt pileos simul ac semel habere solent, quod vero contra omnem consuetudinem et ordinem currat. Propterea nulli plures stationes, quam una statio vel locus exponendi pileos concessum vel licitum esse debeat; contrarium facientes ad arbitrium magistri caeae mulcentur. SEXTO. Quod nullis pileos cum sevo paratos et confectos a Trenchin vel aliis locis huc allatos in annalium nundinis vel foris septimanalibus venditioni exponere et dividere liberum sit; secus facientes sive ii magistri pileos Hungaricos conficientes, sive alii fuerint, confiscationem huiusmodi pileorum patientur, quarum una nobis tanquam dominis terrestribus, altera autem medietas caeae ipsi cedat. SEPTIMO. Quod nemo tam intraneus, quam extraneus, qui ad vexillum magistrorum Iauriensium pileos Hungaricos conficientium nihil suppeditaverit in diebus nundinarum, ante ipsas nundinas nec unicum pileum alicui ad emendum exponere audeat. Imo approbamus, ratificamus et confirmamus, nec non exornamus, et amplificamus; salvis semper iuribus nostris. Harum nostrarum majoris sigilli nostri pendentes, munimine roboratarum vigore et testimonio literarum mediante. DATUM FERIA quarta proxima post festum sacrae Pentecostes. Anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo septimo. Reverendissimo ac admodum Reverendis dominis Georgio Wasvary Cathedrali Praeposito, Michaele Lony Lectore, Wolfgango Wrachevich Cantore, Gregorio Nagyffalvi electo Episcopo Vaczien[sis], Custode huius Ecclesiae, Matthia Weörös de Nyeek Sancti Salvatoris de Papocz, Joanne Altabak Sancti Adalberti Praepositis, Michaele Kopchány Soproniensi, Stephano Chehovio Mossoniensi, Petro Baranya Luchmaniensi, Ioanne Chakaný Papensi, Thoma Füley⁶ Abbate de Pilisio, Comaromiensi Archidiaconis, coeterisque dominis Canonicis in hac Ecclesia DEO iugiter et devote famulantibus atque psallentibus. Lecta et correcta in Capitulo. Adiunctae quaedam commissiones Venerabilis Capituli Iauriensis pileatoribus datae. Quoniam magistris pileos Hungaricos conficientibus multae et graves injuriae et quidem intollerabiles in praesudicium immunitatum suarum damnamentum eorum manifestum a mercatoribus, incolis et privatis nonnullis hominibus, artem ipsam non callentibus sed praesumptione tantum iniqua sibi arrogantibus emergerunt et irrepserunt: prout ex humili eorum supplicatione Venerabili Capitulo nostro Iauriensi gravi cum querela porrecta videre est. Placuit eidem Venerabili Capitulo illam in hoc libro privilegiali ipsorum describere, resolutionem eiusdem cum singulari decreto pro maiori eorum magistrorum securitate, firmitate usque perenni annectere. Cujus supplicationis tenor talis est:

Alázatos szolgálatunknak aianlása után. Kínszerítettünk Szükségképpen úyionnan Nagyságtokhoz és Vraságtokhoz folyamodnunk; Azmint minapiban be adot Supplicationk által delegáltuk⁷ vala Nagyságtoknak és Vraságtoknak. Miképpen ez helyben az süvegekkel-való kereskedés annyira juttot, hogy immár nem csak az Kalmárok boltokban; de Szabok és Takachok, s más polgari renden-való Személyekis hethi Vasarkor az piarczon és Sokadalmok estinis Szabadon arulnak; Melyből nekünk Chehbeli Mestereknek nem kevés kárunk és fogyatkozásunk de táplálásunknakis nagy detrimentoma latatik naponként következni. Kiról instáltunk alázatossan Nagyságtoknál és Vraságtoknál azon, hogy méltoztatnék oly parancholatot adni és tilalmat vetni; hogy senkj Czehünkön kívül más Mesterségbéli személy, Kalmár és Varassj rend Boltokban, Sokadalmok estin, és hetj Vásároknak süvegeket arulni ne merészellyen. De azarant Várasí Biro Urunk és beöchuletes Tanách intimálásának azon Süveggel kereskedeö Személyek

chewich Wolfgang éneklőkanonok,¹⁷ Nagyfalvy Gergely választott váci püspök, ezen egyházunk örkanonokja,¹⁸ Nyéki Vörös Mátyás pápóci prépost,¹⁹ Altabak János szentadalberti prépost, Kopchányi Mihály soproni,²⁰ Chehovius István mosoni, Baranyai Péter locsmándi,²¹ Chákány János pápai,²² Fülel Tamás pilisi apát, komáromi főesperes,²³ és ezen egyház többi, ISTENNEK folytonosan és alázatosan szolgáló és zsoldárt éneklő kanonokok urai. Olvasva és javítva a káptalanban. A tisztelendő győri káptalan hozzátett utasításai a süvegekészítők számára. Mivelhogy a magyar süvegeket készítő mestereknek sok és súlyos, majdhogynem elviselhetetlen sérelmei származtak és támadtak az ő kiváltságaik hátrányára és kárára ezen mesterségben nem jártas, hanem csupán gőgös önhittséggel maguknak jogtalanul bitorló kereskedőktől, lakosoktól és néhány magánszemélytől: amint ez a tisztelendő győri káptalanunknak súlyos, kiterjedt panaszkodással [előadott] alázatos kérésükből látszik. Jónak látszott ezen tisztelendő káptalannak a maguk ezen privilégiális könyvében azt írásba foglalni, és ugyanannak a határozatát hozzácsatolni egyetlen rendelettel azon mesterek előljárója javára biztonsággal, hatállyal és állandó használattal. Amely kérés a következő:

Alázatos szolgálatunknak ajánlása után. Kényszerítettünk szükségképpen újonnan Nagyságotokhoz és Uraságotokhoz folyamodnunk, amint minapban beadott supplicatióknak²⁴ által delegáltuk²⁵ vala Nagyságotoknak és Uraságotoknak. Miképpen e helyen a süvegekkel való kereskedés annyira jutott, hogy immár nemcsak a kalmárok boltokban, de szabók és takácsok, s más polgári renden való személyek is heti vásárkor a piacon és sokadalmak estéjén is szabadon árulnak. Melyből nekünk, céhbeli mestereknek nem kevés kárunk és fogyatkozásunk, de táplálásunknak is nagy decrementoma²⁶ láttatik naponként következni. Kiről instáltunk²⁷ alázatosan Nagyságotoknál és Uraságotoknál azon, hogy méltóztatnék oly parancsolatot adni és tilalmat vetni, hogy senki céhünkön kívül más mesterségbeli személy, kalmár és városi rend boltokban, sokadalmak estéjén és heti vásárokon süvegeket árulni ne merészeljen. De aziránt városi bíró urunk és [a] becsületes tanács intimálásának²⁸ azon süveggel kereskedő személyek magukat erősen opponálván,²⁹ disputállyák³⁰ azt, hogy ez kívánságunk nem volna privilégiumunkban specificálván.³¹ Mely dolog úgy vagyon, hogy nincsen deklarálva,³² de [a] céhbeli artikulusainknak megszerzése után eszünkbe vettük azt, mely nagy kárunkra és fogyatkozásunkra légyen az, hogy a szombatnapi heti vásárokon, sokadalmak estéjén boltokban (a süvegekkel kereskedő személyek hordó számra más helyekből süvegeket hozván) árulnak, és a hódolt helyekre³³ is hordószámra eladják. Melyhez képest a mi munkánk nagy fogyatkozásunkra és kárunkra rajtunk marad. Mely dolog sehol királyi szabad városokban, de még más helyeken is, ahol céhes süveggyártó mesterek vannak, céheken kívül való személyeknek meg nem engedtetik azt, hogy valamely kalmár avagy mesterember, sem pedig más renden lévő süvegekkel kereskedjék, és se heti vásárosnapokon boltokban, piacon, avagy házaknál titkon, avagy nyíltan süvegeket áruljanak. Más az, ha akármely városokban is, ahol süveggyártó és egyéb mesterségbeli személyek vannak, szabó, takács és egyéb mesterséget nem tanult, afféle munkával a céhbeli mívesembereknek károkra és [a] céheknek decrementomára³⁴ sehol, amely mesterséget nem tanult, avval kereskedni nem szabad és meg nem engedtetik. Nem látjuk azért, miért kellessék csak szintén nekünk e méltatlan dolgot elszenvendünk, holott minden helyeken és itt is minden céhbeli rendek és mesterek az ő igazságukban megtartatnak. Miért kellessék a mi igazságunknak labefactáltatni?³⁵ Holott mi is minden contributiót³⁶ és fizetést mint egyebek hasonlóképpen praestallyuk,³⁷ és a terhet egyaránt viseljük, és Nagyságotoktól és Uraságotoktól nekünk adatott és engedtetett privilégiumunk szerint zászlót is csináltattunk mind ilyen kevesen is, amely nem kevés költségünkben készült. Hogy pedig disputálásban³⁸ vették azt, mivel e kívánságunk nem volna céhünk privilégiuma articulusaiba inserálva,³⁹ abból okot károsításunkra nem vehetnek, s nem is fulciálhatták⁴⁰ dolgukat. Mivel meg vagyon írva minden céheknek privilegiumában, amint a nekünk adottban is, hogy ha mi oly dolgokat eszünkbe vennénk, kiből magunknak kára, avagy privilegiumunkunk decrementomára⁴¹ következhetnék: azokat successive⁴² ha kívántatnék, azoknak autoritásával⁴³ és kikiről a privilegiumok adatni szoktanak és conferaltatni,⁴⁴ remedéálhassanak⁴⁵ és mi is augeálhassuk⁴⁶ és jó karba hozhassuk. Könyörgünk az okáért Nagyságotoknak és Uraságotoknak alázatosan, méltóztassék Nagyságotok és Uraságotok ily igaz ügyünkben patrocinióját⁴⁷ nyújtani és serió⁴⁸ parancsolni és interdicálni⁴⁹ is, hogy senki céhünkön kívül lévő személy, kalmár, mesterember és akárki városi ember légyen, semmi

magokat erősen opponálván, disputállyák azt, hogy ez kivánságunk nem volna Privilegiumunkban specificálván. Mely dologh ugy vagyon, hogy ninchen declaralva; de Czehbeli Articulusinknak megszerzése után eszünkben vettük azt, mely nagy kárunkra és fogyatkozásunkra légyen az; hogy az Szombatnapi heti vásárokon, Sokadalmok estin Boltokban (az Süvegekkel Kereskedeő Személyek hordo számra más helyekbül Süvegeket hozván) arulnak, és az holdolt helyekreis hordószámra el agyák. Melyhez képest az mi munkánk nagy fogyatkozásunkra és kárunkra raytunk marad. Mely dologh sohol Kiraly Szabad városokban: de még más helyekben is az hol Czehes Süvegyartó Mesterek vadnak, Czeheken kiueöl-való személyeknek meg nem engedtetik az, hogy valamely Kalmár avagy Mester ember, sem pedigh más rendenléueő Süvegekkel kereskedgyék, és se heti Vásáros napokon Boltokban, piarczon avagy hazoknál, titkon avagy nyilván Süvegeket árullyanak. Más az, ha akarmely Városokban is, az hol Süvegyartó és egyéb Mestersegbéli Személyek vadnak, Szabó, Takách és egyeb Mesterséget nem tanult, afféle munkával az Czehbelj miueős emberek[ne]k károkra és Czehek[ne]k detrimentomára sohol, az mely Mesterséget nem tanult, aual kereskedni nem szabad és megh nem engedtetik. Nem láttyuk azért, miért kellessék chak szintén nekünk ez méltatlan dolgot elszenvendünk, holot minden helyekben és ittis minden Czehbeli rendek és Mesterek az eő igasságokban megtartatnak: Miért kellessék az mi igaságunk[na]k labefactáltatni? Holot mýs minden Contributiót és fizetést mint egyebek hasonlóképpen praestallyuk, és az terhet egyaránt visellyük, és N[agyságtoktul] és Uraságtoktul nekünk adatot és engettet Priuilegiumunk Szerint Zászlotis chináltattunk mind8 illyen keuesenis, az mely nem kevés keöltségünkben készült. Hogy penigh disputalásban vették azt, miuel ez kivánságunk nem uolna Cehunk Privilegiumia Articulusiban inserálva, abbul okot károsításunkra nem vehetnek, s nemis fulciálhattyyák dolgokat: Mivel meg vagyon írva minden Czeheknek Priuilegiumiában az mint az nekünk adotbanis; hogy ha mi oly dolgokat eszünkben vennénk, kibül magunknak kára, avagy Privilegiumonk[na]k detrimentomára következhetnék: azzokat successiué ha kivántatnék, azoknak autoritásáual, és kikről az Priuilegiomok adatni szoktanak és conféraltatni, remedéalhassanak és mýs augeálhassuk és io karban hozhassuk. Könyörgünk azokaert N[agyságtoknak] és Vraságtoknak alazatossan, méltóztassék N[agyságtok] és Vraságtok ily igaz igyünkben Patrociniumjat nyuitani, és serió parancholni s interdicálnýs, hogy senki Cehünkön kivül léveő személy, Kalmár, Mester ember és akarki Váraszj ember légyen, semmi úttal, sem szombatnapi heti Vásárkor boltokban, avagy titkon házoknál és Sokadalmok estin (a mint mindenüt szokás) Süvegeket arulni ne merészellyenek; Ez illyetenek ellen pedigh méltóztassék oltalmaznýs es protegálni N[agyságtok] és Uraságtok. Mellyet N[agyságtoknak] és Uraságtoknak étigh alázatossan megh igyekezünk szolgálni. Istenek gondvisélese alá aiánlván Nagyságtokat es Uraságtokat. Nagyságtoktul és Vraságtoktul io választ várunk. N[emes] és N[emzetes] Győri Süvegyartó böchületes Cehbeli Mesterek feienként. Panaszolkodásokra és Supplicálásoknak illendő tekintettunk vagyon, a mellyet az eő Priuilegiomoknak megtartására, s mind oltalmára az mi Kiváltképpen-való engedelmmünkbul vettenek mi teölünk, mint földes Uraktul. Azért valamiben az eő szokot és egyéb fő helyekben is megh tartot Mesterségek szerintvaló szabadságok az Süvegh árulásban akarmi rendbéli emberektul (Kik az kereskedésben nyerességhe várnak) meghbántatnék és károsétatnék, azoktol neuzet szerint kik az Mesterséghe nem tanultak: hanem más kezi munkában magokat foglalták: Azok ellen az mi Patrociniumunk alatt, igasságokban végezés és meg[h] erössitet io rendtartásokban megh oltalmazni akariuk mindenek ellen, akarkik legyenek azok. Feöképpen azok ellen, az kik az engedelmmünk és akaratunk kivül, akarmi talalt okbul szabadsagot arra venni akarnak magoknak; hogy mind az mi Jurisdictionk szerint-való hatalmunk mindenkor fön maradgyon, és az eő Mesterséghek szerintvaló szabadságok munkájok hasznáual elömentét végyen az mi Várasunkban. Ex Decreto Venerabilis Capituli Jaurien[sis], die decima quarta mensis Aprilis, Anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo secundo. Per Matthiam Weöreös de Nyeek, Praep[ositi]t[u]m S[ancti] Salvatoris de Papocz, re[verendissimum] substit[u]tum Lectorem. Alterius vero Commissionis tenor, in haec verba sequitur.

Nobili ac Prudenti viro Petro Benkovich, oppidi nostri Jaurien[si] judici salutem. Mierthogy immár egynehány izben meghtaláltanak minket, alázatossan supplicálván az mi Városunkban való Czehbeli Magyar Süveg chináló Mesterek: Hogy az eő nekik adot és meg[h] erössitet Priuilegiumokban auagy jó rendtartással szerzet Szabadságokban megholtalmaznánk mind azok ellen, az kik mind Boltokban (egyéb

úttal,⁵⁰ sem szombatnapra heti vásárkor boltokban, avagy titkon házaknál és sokadalmak estéjén (amint mindenütt szokás) süvegeket árulni ne merészeljenek. Ez ilyenek ellen pedig méltóztassék oltalmazni is és protegálni⁵¹ Nagyságotok és Uraságotok. Mellyet Nagyságotoknak és Uraságotoknak eddig alázatosan meg igyekezünk szolgálni. Istennek gondviselése alá ajánlván Nagyságotokat és Uraságotokat. Nagyságotoktól és Uraságotoktól jó választ várunk. Nemes és Nemzetes győri süveggyártó becsületes céhbeli mesterek fejenként. Panaszolkodásukra és supplicálásuknak⁵² illendő tekintetünk vagyon, amelyet az ő privilégiumuknak megtartására, s mind oltalmára az mi kiváltképpen való engedelmünkben vettünk mitőlünk, mint földesuruktól. Azért valamiben az ő szokott és egyéb fő helyekben is megtartott mesterségek szerint való szabadságuk a süveg árulásban akármi rendbeli emberektől (kik a kereskedésben nyereséget várnak) megbántatnék és károsítatnék, azoktól – nevezet szerint –, kik a mesterséget nem tanulták, hanem más kézi munkában magukat foglalták. Azok ellen a mi patrociniumunk⁵³ alatt igazságokban végzés és megerősített jó rendtartásokban megoltalmazni akarjuk mindenek ellen, akárkik legyenek azok. Főképpen azok ellen, akik az engedelmünkön és akaratumunkon kívül akármi talált okból szabadságot arra venni akarnak maguknak, hogy mind a mi iurisdictionunk⁵⁴ szerint való hatalmunk mindenkor fönn maradjon, és az ő mesterségük szerint való szabadságuk munkájuk használatával előmentét vegyen a mi városunkban. A tisztelendő győri káptalan határozatából, április hónap tizennegyedik napján, az Úr ezerhatszáznegyvenkettedik évében. Nyéki Vörös Mátyás pápóci prépost, helyettes olvasókanonok által. A másik rendelet tartalma pedig ezekkel a szavakkal következik:

Nemes és bölcs Benkovics Péternek,⁵⁵ Győr városunk bírójának üdvözlét. Merthogy immár egynéhány ízben megtaláltak minket, alázatosan supplicálván⁵⁶ a mi városunkban való céhbeli magyar süveg csináló mesterek. Hogy az ő nekik adott és megerősített privilégiumukban avagy jó rendtartással szerzett szabadságukban megoltalmaznánk mindazok ellen, akik mind boltokban (egyéb kalmár áruval is kereskedvén) s mind házaknál titkon és nyilvánosan is magyar süveget árulnának, az ő mesterségüknek nem kicsiny kárára, mindennapi táplálásuknak is fogyatkozására, és a mi nyilvánvaló tilalmunk és parancsolt akaratumunknak megvetésére. Annak okáért mindenkit, akik a mi városunkban maguknak arra vett szabadságból gyakorolni és üzni akarják a süvegekkel való kereskedést, azokat is ide számlálván, akik tanult kézi munkájukat félre téve, máshonnan ide magyar süvegeket hoznak és itt árulják, és a hódolt földön⁵⁷ lakozó polgároknak, avagy kereskedő embereknek adják. Mindazokat e jelenvaló parancsolatumunknak erejével és hatalmával tilalmazunk, fenyegetjük és a süveggel való kereskedéstől és árulástól mindenestül tiltjuk. Hogy semmiképpen azt ennek utána ne merjék maguknak vett és tulajdonított szabadsággal megpróbálni és a mi parancsolatumunknak megvetésére cselekedni. Egyébiránt ha kit engedelmiségből vakmerő akaratban tapasztalhatni, a mi mostani városi bíránknek és a következőknek is elegendő hatalmat adtunk és adunk is a mi commissio[n]knak⁵⁸ ereje által, hogy minden pénzre hozott és áruba bocsájtott süveget elfoglalhassanak, confiscálhassanak⁵⁹ és a mi birodalmunknak hasznára fordíthassanak. Változást és kedvezést más akaratlanul ebben nem akarván. A tisztelendő győri káptalan részletes parancsából és rendeletéből július hónap huszonegyedik napján, az Úr ezerhatszáznegyvenkettedik évében. Nyéki Vörös Mátyás pápóci prépost, helyettes olvasókanonok.

Mi tehát a nevezett Győr város süvegkészítő mesterei említett társulása avagy társasága részére ezen legalázatosabb kéréssel, amelyet a fenti módon felségünk elé terjesztettek, azt királyi kegyességgel jóindulatúan meghallgatva és megtárgyalva a beillesztett oklevelet és céhes artikuluszokat jelen privilégiumlevelünkkel szóról szóra, bármilyen rövidítés és kiegészítés nélkül beillesztve és beírva, annak egész tartalmát, záradékait és articulusait annyiban, amennyiben az szabályosan és törvényesen van kiállítva és erejével az igazságot támogatja; érvényesnek, kedvezőnek és elfogadhatónak tartva jóváhagytuk és megerősítettük illetve véglegesítettük, és az összes süvegkészítő mester említett társulása avagy társasága javára és azok utódainak és minden örökösének örök érvénnyel kegyesen jóváhagytuk. Sőt elfogadjuk, jóváhagyjuk, erősítjük, véglegesítjük, megerősítjük – mások jogainak tiszteletben tartásával – ezen oklevelünk bizonyosságával és erejével, amelyet titkos pecsétünkkel erősítettünk meg, melyet mint Magyarország királya használunk. KELT Pozsonyban, királyi várunkban április hónap huszadik napján, az Úr ezerhatszáznegyvenkilencedik évében, római uralkodásunk tizenharmadik, a magyarországinak és a többinek huszonegyedik, a cseh-

Kalmárruvalis kereskedvén), s mind hazoknál titkon és nyilván Magyar süveghet arúlnának, az eö Mesterségeknem kichény kárára; mindennapi táplálásoknakis fogyatkozására, és az mi nyilván-való Tilalmunk és parancholt akaratumnak meg[h] vettésére. Annak okaért mindeneket, az kik itt az mi Varasunkban magoknak arra vett szabadságbül gyakorlanni és üzni akarják az Süveggel-való kereskedést: Azokatis ide számlálván, az kik tanult kezi munkáiokat félre tévén, másunnan ide Magyar süvegeket hoznak és itt arullyák; Es az holdult földön lakozó Polgároknak, auagy kereskedeö Embereknek adgyak. Mind azokat ez ielenváló parancholatunknak ereyvel és hatalmáual tilalmazuk, fenegettyuk és az Süveggel-való kereskedéstul és arrulásátul mindenestul tilttyuk: Hogy semmiképpen azt ennek utan[n]a ne merjék magoknak vett és tulaydonitot Szabadsággval meg[h] próbálni és az mi parancholatunk[na]k meg[h] vetésére chelekedni. Egyéb árant ha kit engedetlenségbül vakmereö akaratumban tapaztalhatni: Az mi mostani Várassj Biránknak és az köüötkezendönekis elegendeö hatalmat attunk, és adunkis az mi Commissioknak ereje által; hogy minden pénzre hozot és arruban bochatot süveget el foglalhassanak, confiscálhassanak és az mi birodalmunknak hasznára fordethassanak. Változást és kedvezést más akaratummal ebben nem akarván. Ex speciali mandato et decreto Venerabilis Capituli Jauriensis, die vigesima prima mensis Iulii, anno Domini millesimo sexcentesimo quadagesimo secundo. Matthias Veörös de Nyeek Praep[osi]tus S[ancti] Salvatoris de Papocz Subst[itu]tus Lector.

Nos itaq[ue] huiusmodi humillima supplicatione pro parte praefatorum coetus seu contubernii magistrorum pileatorum memoratae civitatis Jauriensis, nostrae modo quo supra porrecta Maiestati, regia benignitate exaudita clementer et admissa, praesertim literas et articulos ceales, praesentibus literis n[ost]ris privilegialibus de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali insertas et inscriptas, quoad omnes earundem continentias, clausulas et articulos, eatenus, quatenus eadem rite et legitime existunt emanatae, viribusq[ue] earundem veritas suffragatur, ratas, gratas et acceptas habent[es], approbavimus, roboravimus et ratificavimus, ac pro praefato coetu seu contubernio magistrorum pileatorum universorum, ipsorumq[ue] posteris et successoribus universis perpetuo valituras gratiose confirmavimus. Imo acceptamus, approbamus, roboramus, ratificamus et confirmamus. Salvis iuribus alienis. Harum nostrarum secreto sigillo nostro, quo ut Rex Hungariae utimur, impendenti communitarum vigore et testimonio literarum. DATUM in Arce nostra regia Posoniensi, die vigesima mensis Aprilis, anno Domini millesimo sexcentesimo quadagesimo nono. Regnorum nostrarum Romani decimo tertio Hungariae et reliquorum vigesimo quarto, Bohemiae vero ANNO VIGESIMO SECUNDO.

Ferdinandus

Georgius Szelepchény Ep[iscopu]s Nitriensis

Georgius Orosy

Ego Raphael Feiérpataky Sacratissimae Caesareae Regiaeque [Maies]tatis Cancellariae Maioris Hungariae Aulicae Conservator, recognosco praesens privilegium ceale per nobilem Stephanum Baychy et alterum Stephanum Schlitten diligenter et solerter sollicitatum et obtentum esse. In cuius rei fidem rogatas praesentibus subscripsi. Posonii. 25. Maii, anno Domini 1649.

Idem qui supra

Anno Domini millesimo sexcentesimo quinquagesimo secundo, praesentes [ite]rae confirmationales privilegiales per Sacratissimam Caesar[em] Regiamque [Maies]tatem et Dominum Dominum praesentium Clementissimum introscriptis magistris cehe seu contubernii oppidi et praesidii Jauriensis Ungaricos pileos conficientibus clementer elargitae; in generali congregatione comitatus Jauriensis feria secunda proxima post festum Beati Bartholomaei Apostoli, in praescripto oppido Jauriensi celebrata, et per me Joannem Tarczy notarium eiusdem comitatus solenniter publicatae sunt. Idem

Anno Domini 1743° die nona mensis Iulii, in domo senatoria; praesentes benignae [ite]rae confirmationales super articulis cehae magistrorum pileatorum Hungaricorum privilegiales clementer eisdem elargitae, coram magistratu isthoc liberae ac regiae civitatis Jauriensis, ad quem nimirum, qua supremum cehae magistrum eiusdem moderationis iurisdictionis transiisse dignoscitur, reproductae, perlectae et publi-

országának pedig a HUSZONKETTEDIK ÉVÉBEN.

Ferdinánd

Szelepcsényi György nyitrai püspök⁶⁰

Orosy György⁶¹

Én Fejérpataky Rafael, a legszentségesebb császári és királyi felség nagyobb magyar udvari kancelláriájának levéltárosa, tudomással bírok róla, hogy a jelen céhes kiváltságlevelet nemes Bajcsi István és a másik, Schlitten István serényen és leleményesen szorgalmazta és megszerezte. Ennek az ügynek a hitelessége érdekében a kért levelet a jelenlegivel aláírtam. Pozsony, május 25., az Úr 1649. évében.

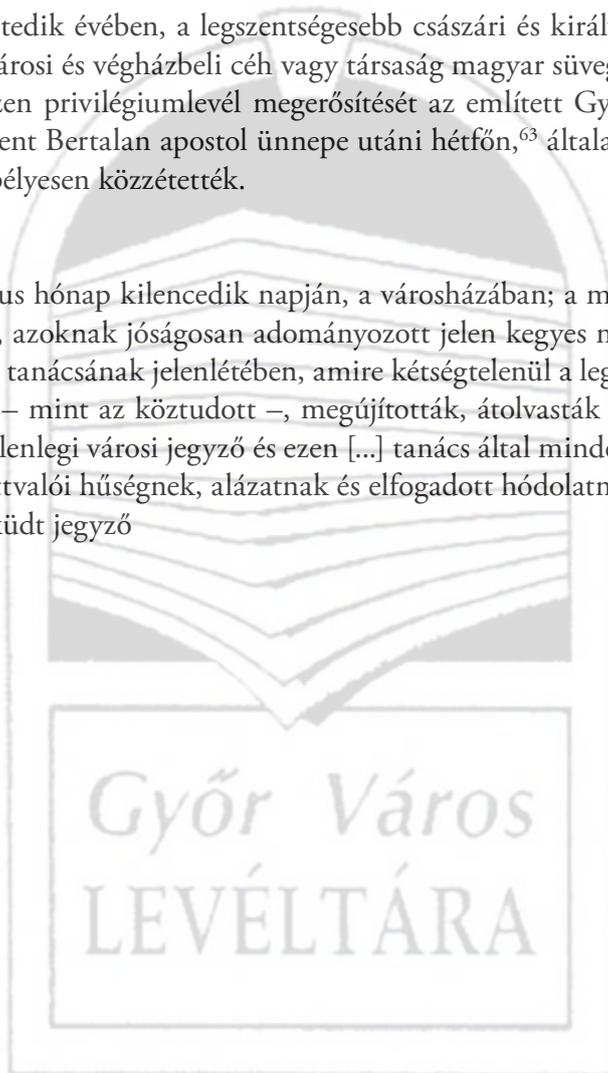
Ugyanaz, aki az előbb⁶²

Az Úr ezerhatszázötvenkettedik évében, a legszentségesebb császári és királyi felség és legkegyelmesebb úr által, az említett Győr városi és végházbeli céh vagy társaság magyar süvegeket gyártó mesterei részére kegyesen adományozott ezen privilégiumlevél megerősítését az említett Győr városban rendezett Győr vármegyei közgyűlésen, Szent Bertalan apostol ünnepe utáni hétfőn,⁶³ általam, Tarczai János, ugyanazon megye jegyzője által ünnepélyesen közzétették.

Ugyanaz

Az Úr 1743-ik évében, július hónap kilencedik napján, a városházában; a magyar süvegekészítő mesterek céhes artikuluszairól [szóló], azoknak jóságosan adományozott jelen kegyes megerősítő privilégiumlevelet a Győr szabad királyi város tanácsának jelenlétében, amire kétségtelenül a legfelsőbb céhvezetés szabályozásának joghatósága szállt – mint az köztudott –, megújították, átolvasták és ünnepélyesen kihirdették általam, alulírott esküdt, jelenlegi városi jegyző és ezen [...] tanács által minden pontjában és záradékában és minden részében, az alattvalói hűségnek, alázatnak és elfogadott hódolatnak minden tiszteletével.

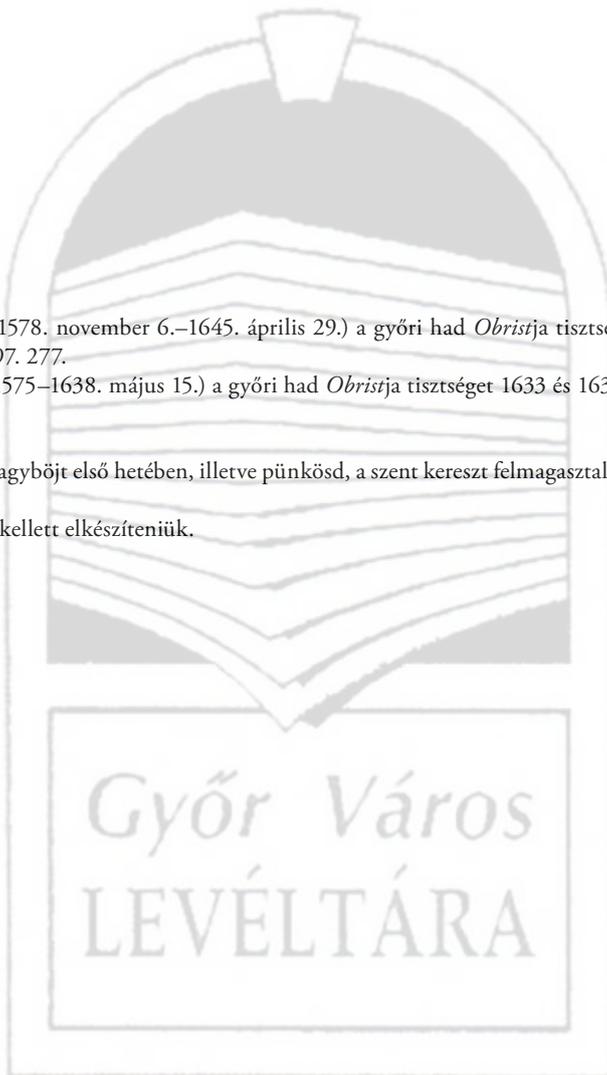
Ugyanaz a Baráti János esküdt jegyző

catae sunt solenniter per me infrascriptum Iuratum nunc fatae civitatis notarium ac per eundem huince(?) magistratum in omnibus suis punctis et clausulis, ac in omni sui parte cum omni homagialis devotionis, subjectionis et reverentiae cultu acceptatae.
idem iuratus notarius Ioann[es] Baráthy

JEGYZETEK

- ¹ Az eredetiben: gratas.
- ² Az eredetiben: edem.
- ³ helyesen Enns
- ⁴ geben
- ⁵ Utána: ali.
- ⁶ Az eredetiben: Tüley.
- ⁷ Az eredetiben: detegáltuk.
- ⁸ Az eredetiben: mid.
- ⁹ Maximilian von Liechtenstein (1578. november 6.–1645. április 29.) a győri had *Obristja* tisztséget 1638 és 1643 között töltötte be. *Wurzbach* 1866. 132.; *Pálffy* 1997. 277.
- ¹⁰ Wolfgang Graf von Mansfeld (1575–1638. május 15.) a győri had *Obristja* tisztséget 1633 és 1638 között töltötte be. *Wurzbach* 1867. 402–403.; *Pálffy* 1997. 277.
- ¹¹ December 4.
- ¹² Magyarul kántorböjti napok. Nagyböjt első hetében, illetve pünkösd, a szent kereszt felmagasztalása (szept. 14.) és Luca napja (dec. 13.) utáni szerda, péntek és szombat.
- ¹³ Ezt a napi négy darabot ingyen kellett elkészíteniük.
- ¹⁴ 1637. június 3.
- ¹⁵ Vö. *Bedy* 1938. 427–428.
- ¹⁶ *Bedy* 1938. 411–412.
- ¹⁷ *Bedy* 1938. 401.
- ¹⁸ *Bedy* 1938. 402–404.
- ¹⁹ *Bedy* 1938. 405–407.
- ²⁰ *Bedy* 1938. 408–409.
- ²¹ *Bedy* 1938. 401–402.
- ²² *Bedy* 1938. 414.
- ²³ *Bedy* 1938. 398–399.
- ²⁴ kérvényünk
- ²⁵ kiküldtük
- ²⁶ hátránya
- ²⁷ kértük
- ²⁸ közlésének
- ²⁹ nem engedik
- ³⁰ vitatják
- ³¹ részletezve
- ³² kijelentve
- ³³ A Magyar Királyságnak az Oszmán Birodalom által meghódított területe.
- ³⁴ hátrányára
- ³⁵ gyengülnie
- ³⁶ hozzájárulást
- ³⁷ befizetjük
- ³⁸ vitakoztak róla
- ³⁹ beillesztve
- ⁴⁰ nem tarthatják fenn
- ⁴¹ hátrányára
- ⁴² pótlólag
- ⁴³ tekintélyével
- ⁴⁴ előmozdítani
- ⁴⁵ helyre hozhassanak
- ⁴⁶ gyarapíthassuk
- ⁴⁷ pártfogását

⁴⁸ szigorúan

⁴⁹ megtiltani

⁵⁰ semmilyen módon

⁵¹ védelmezni

⁵² kéréseikre

⁵³ pártfogásunk

⁵⁴ joghatóságunk

⁵⁵ Benkovics Péter Benkovics István unokaöccse lehetett, aki utóbbi kiskorú árvái közül Judit gyámja lett. Péter 1636 áprilisában már a város esküdtje. Ebbéli minőségében tűnik fel Horvát Szabó Miklósnak az 1636. október 21-i városi polgárrá történt felvételénél. Benkovicsot 1640-ben ismét esküdtté, majd egy évvel később főbíróvá választották, amely tisztséget egészen 1644 áprilisáig töltötte be. Több testamentum hitelesítésében is feltűnt a neve. Ő maga 1653-ban végrendekezett. *Horváth* 1996. 74–176. passim; *Morvai* 2007. 61.; *Dominkovits* 2011. 152., 161. 166.; *Dominkovits* 2013. 76–134.; *Dominkovits* 2014. 16–150.; *Horváth* 2017. 115.

⁵⁶ kérvén

⁵⁷ A Magyar Királyságnak az Oszmán Birodalom által meghódított területe.

⁵⁸ felhatalmazásunknak

⁵⁹ elkobozhassanak

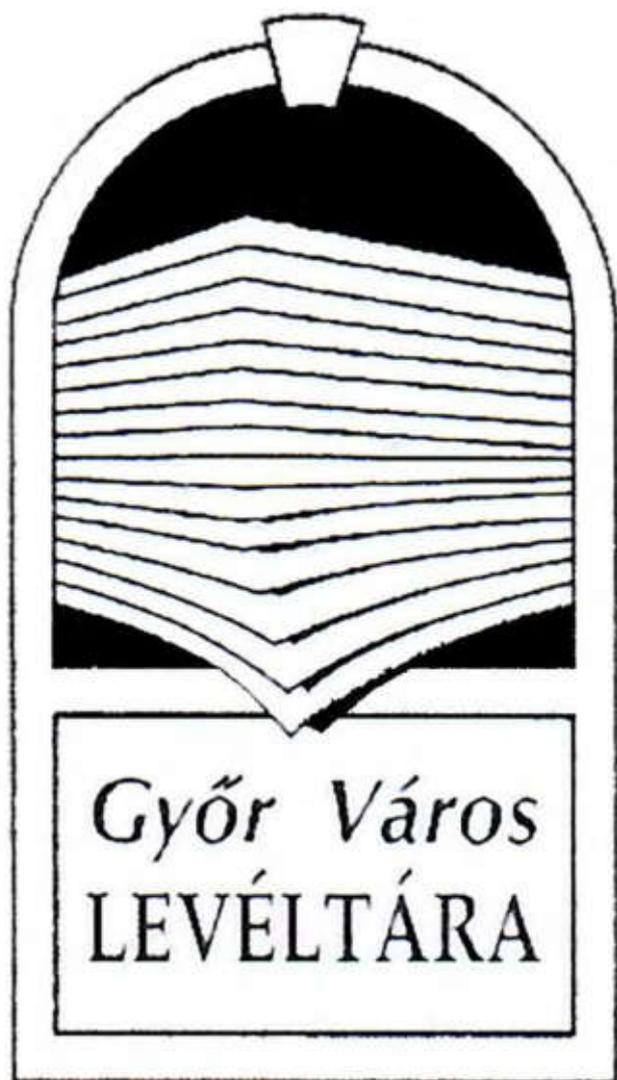
⁶⁰ Szelepcsényi György nyitrai püspök (1648–1666).

⁶¹ Magyar királyi titkár a Kancelláriánál (1638–1650), majd királyi személynök és királyi tanácsos. *Fallenbüchl* 2002. 220.

⁶² Fejérpataky bejegyzése az eredeti irat legvégén található, de időrend szerint itt következnek.

⁶³ 1652. augusztus 26.

Győr Város
LEVÉLTÁRA

TAKÁCS CÉH

Győr Város
LEVÉLTÁRA

NOS LEOPOLDUS DEI GRATIA electus Romanorum Imperator, semper Augustus ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae, Ramae, Serviae, Gallitiae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariae etc. REX, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Marchio Moraviae, Dux Luxemburgae ac superioris et inferioris Silesiae, Wierthembergae et Thekae, Princeps Sueviae, Comes Habsburgi, Tyrolis, Ferreti, Kyburgi et Goritiae etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod licet Nos superioribus non ita pridem evolutis temporibus idque in anno millesimo sexcentesimo nonagesimo secundo transacto praeterito fidelibus nostris Prudentibus ac Circumspectis artis textoriae nationis Hungaricae magistris, in privilegiato oppido simulque praesidio nostro Iauriensi et comitatu eiusdem nominis ac aliis nonnullis vicinis locis degentibus et commorantibus, certos quosdam articulos eorum sive contubernium bonumque inter eosdem, ordinem et modum atque normam in eadem arte textoria rite observandam concernentes, alias per iudicem et magistratum liberae ac regiae civitatis nostrae Poseniensis erga benevolam honorabilis Capituli Ecclesiae Iauriensis veluti praefatorum textorum Iauriensis domini terrestris eatenus factani, requisitionem et intercessionem in forma transumpti sub sigillo modo fatae civitatis nostrae Poseniensis maiori authentico ipso festo Nativitatis Sancti Ioannis Baptistae in anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo quinto dudum transacto praeterito extradatos, ac per praelibatum Capitulum ceu dominum terrestrem approbatos, confirmatos per annotatosque eorum sive artis textoriae magistros hactenus continuis semper temporibus usitatos benigne acceptassemus, approbassemus, roborassemus et ratificassemus. Quia tamen praefatae benignae literae nostrae eorum privilegiales confirmationales ob intervenientes certas quasdam contractuales literas inter memoratos Hungaricae ab una parte vero ab altera Germanicae nationis textores milites nimirum Maiestatis nostrae praesidii Iauriensis confectas et emanatas, in manus eorundem textorum nationis Germanicae devenisse illasque certis in articulis et punctis per eosdem violatas, prout et praescriptas contractuales minime observatas esse, sed nec ad invicem alias etiam se convenire, neque easdem literas a praefatis Germanicae nationis textoribus rehabere posse assererent. Ob hoc supplicarunt Maiestati nostrae fideles nostri Prudentes ac Circumspecti Michael Basi, Ioannes Fülöp, Adamus Iovan et Gregorius Fortner praerepetiti nationis Hungaricae artis textoriae magistri in dicto oppido et praesidio nostro Iauriensi, ac aliis circumvicinis locis degentes et commorantes, quatenus prioribus illis praenotatis literis nostris eorum confirmationalibus iisdem per prius clementer concessis et extradatis, in omnibus earundem punctis, clausulis et articulis atque omni sui parte cassatis, mortificatis et annihilatis, alios nunc denuo Nobis humillime praesentatos et ex prioribus desumptos et concinnatos in aliqua parte etiam adauctos et pariter per praefatum Capitulum Iauriense uti dominum eorundem terrestrem approbatos omniaque et singula in iisdem contenta, ratos, gratos et accepta habentes literisque nostris privilegialibus inseri et inscribi facientes approbare, roborare et ratificare ac pro praefatis magistris nationis duntaxat Hungaricae textoribus Iauriensibus eisdemque ad vicinatis, uti et posteris et successoribus eorundem universis perpetuo valituras¹ gratiose confirmare dignemur. Quorum quidem articulorum tenor sequitur in hunc modum:

ELSŐ ARTICULUS. Valamely Inas Takács Mesterséget tanulni akar, három Esztendeigh az réghi szokás szerinthe tanullyon, hogy ha pedig az Mesternek fia uolna, s az eő Szülei megh halnának azomban, két Esztendeigh tartozik szüleick halálok után az Mesterséget tanulni, és ki töltuén a föllyül megh neuzet Inas Esztendöt, tartozik ötet az eő Mestere föl szabadítani. Mikor pedig az Inas az Mestere be szegöd-teti, tartozik szegödségéért száz nyolczuan pénzel, Szabadulásakor is az Inas ismég tartozik uiabban száz nyolczuan pénzel, fel font Viaszszal, az után az legényeknek tartozik hatuan pénzel. Annak fölötte minden tanuló Inas, valamely föl szabadul, tartozzék az Czéh lądában fél font Viaszt és hat bécsit le tenni. Mester legénynek pedig tartozik tizenkét magyar pénzel és edgy pint borral, kiuel eötet megh keresztelljék és az Mesterségnek Szokásit és eő rendtartásit eleibe számlállják. MÁSODIK ARTICULUS. Valamely Legény ebben az városban az eő Mesterségét iámborul s tisztességessen megh tanullya, mindenüt szabad legyen nékie Mesterlegényül munkálodni. Hasonlóképpen az külső Mesterlegények is, az kik másutt ki töltötték igazán az eő Inas Esztendeieket, szabadon Mesterlegényül nálunk munkálkodhatnak. HARMADIK ARTICULUS. Ha valamely Inas az eő tanulo Esztendeit ki tölti s föl szabadul, tartozik két Esztendeigh

MI, LIPÓT ISTEN KEGYELMÉBŐL választott, mindig dicsőséges római császár és Németország, Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország, Szlavónia, Ráma, Szerbia, Galícia, Lodoméria, Kumánia és Bulgária stb. KIRÁLYA, Ausztria főhercege; Burgundia, Brabant, Szejerság, Karinita, Krajna hercege, Morvaország örgrófa; Luxemburg, továbbá Alsó- és Felső-Szilézia, Württemberg és Teck hercege, Svábföld fejedelme; Habsburg, Tirol, Pfirt, Kiburg és Görtz grófja stb. emlékezetül adjuk jelen levelünk tartalmával jelentvén mindazoknak, akiket illet. Hogy jóllehet MI a korábbi, nem annyira régi időben, a múlt ezerhatszázkilencvenkettedik évben készült, alattvalóinknak, a bölcs és körültekintő, a kiváltságolt városban, hasonlóképpen a győri végházunkban és ugyanezen nevű megyében, illetve más néhány szomszédos helyeken élő és tartózkodó magyar nemzetségű takácsmestereknek, a takácsmesterségben illően betartandó, a köztük lévő jót, rendet és mértéket illetve normát magába foglaló bizonyos céhes, vagy a társaságra vonatkozó artikulusokat Pozsony szabad és királyi városunk bírása és magisztrátusa által, a tisztelendő győri káptalan, mint az említett győri takácsok eddigi földesurának hozzájárulásával, jóindulatú kérelmezést és kérést átírat formájában Pozsony városunk nagy hiteles pecsétje alatt egykor, Keresztelő Szent János születésének ünnepén az Úr ezerhatszázhuszonötödik évében⁵ elkészülttel kiadottakat, és a káptalan, mint földesúr hozzájárulásával jóváhagyottakat, megerősítettek és a nevezett céh vagy takácsmesterek által mostanáig minden időkből szakadatlan használtak kegyesen elfogadtuk, jóváhagytuk, megerősítettük és véglegesítettük. Mivel mindazonáltal az említett céhes levelünknek privilégialis megerősítését bizonyos létrejövő, egyrészt az említett magyar, másrészt pedig a német nemzetiségű takácsok, tudniillik felségünk győri végházának katonái között készült és kiadott szerződéslevelé miatt, miután az ugyanazon német nemzetiségű takácsok kezére került, akik azt bizonyos cikkelyekben és pontokban megsértették, és az előírt szerződést egyáltalán nem tartották tiszteletben, hanem kölcsönösen a másikat vádolták, és ugyanazt a céhlevelet az említett német nemzetiségű takácsoktól nem kaphatták vissza, hogy birtokolhassák. Emiatt kéri felségünktől bölcs és körültekintő híveink, Basi Mihály, Fülöp János, Jován Ádám és Fortner Gergely, a nevezett Győr városban és végházunkban és más szomszédos helyen élő és tartózkodó, említett magyar nemzetségű takácsmesterek, hogy miután az a korábbi, kegyesen jóváhagyott és részükre kiadott említett céhes megerősítő levelünk minden pontjában, záradékában és articulában, sőt minden részében érvénytelenített, eltöröltetett és semmissé tétetett, egy másikat, most újból nekünk legalázatosabban bemutatott és az előbbiekből átvett és összerakott, sőt minden részben bővített és egyszerűen az előbb említett győri káptalan által, földesuruként jóváhagyott, és tartalmát egészében és részleteiben is érvényesnek, kedvezőnek és elfogadhatónak tartva, a mi kiváltságlevelünkbe beillesztve és beírva jóváhagyni, megerősíteni és véglegesíteni, és csak a nevezett győri magyar nemzetiségű takácsmesterek és azok szomszédsága, valamint az ő összes utódaik és örököseik részére örök érvénnyel kegyesen megerősíteni méltóztassunk. Ezen artikulusok tartalma eképpen következik:

ELSŐ ARTICULUS. Valamely inas takácsmesterséget tanulni akar, három esztendeig a régi szokás szerint tanuljon, hogyha pedig a mesternek fia volna, s az ő szülei meghalának azonban, két esztendeig tartozik szülei halála után a mesterséget tanulni, és kitöltvén a felül megnevezett inasestendőt, tartozik őt az ő mestere felszabadítani. Mikor pedig az inas a mestere beszegődteti, tartozik szegődéséért száznolcvan pénzzel. Szabadulásakor is az inas ismét tartozik újabb száznolcvan pénzzel, fél font viasszal, azután a legényeknek tartozik hatvan pénzzel. Annak fölötté minden tanuló inas, valamely felszabadul, tartozzék a céhládába fél font viaszt és hat bécsit letenni. A mesterlegénynek pedig tartozik tizenkét magyar pénzzel és egy pint borral, kivel őt megkereszteljék, és a mesterségnek szokásait és ő rendtartásait eleibe számlálják. MÁSODIK ARTICULUS. Valamely legény ebben a városban az ő mesterségét jámborul és tisztességesen megtanulja, mindenütt szabad legyen neki mesterlegényül munkálkodni. Hasonlóképpen a külső mesterlegények is, akik másutt kitöltötték igazán az ő inasestendeiket, szabadon mesterlegényül nálunk munkálkodhatnak. HARMADIK ARTICULUS. Ha valamely inas az ő tanulóestendeit kitölti és felszabadul, tartozik két esztendeig, a mester fia pedig egy esztendeig vándorolni, és ha a megnevezett idő előtt visszajönne hozzánk, és itt ebben a helyben munkálkodni akarna, semmi helye ne legyen annak az ő vándorlásának, hanem ismét újabban kell neki vándorolni. Hogyha pedig [az] történnék, hogy a mester fiának atyja avagy anyja betegségbe vagy más szerencsétlenségbe esnének, afféle nem tartozik újonnan vándorolni. Ha szín-

az Mester fia penighlen edgÿ Esztendeigh vándorlani, és ha az meghneuezet üdönek előtte viszszajönne hozzánk és itt ebben az helyben munkálodni akarna, semmi hele ne legÿen annak az eö Vándorlásának, hanem ismogh uiobban köly néki vándorlani, hogÿ ha penighlen történnék, hogÿ az Mester fiának Attÿa, auagy Annÿa betegséghben uagÿ más szerencsétlenségghben esnének, afféle nem tartozik uionnan vándorlani, ha szintén haza iönneis, és ha ki nem töltené az vándorló Esztendeit két Esztendöt, tartozik tizenkét forintal, az Mesterfia penigh hat forintal. **NEGÿEDIK ARTICULUS.** Hogÿ ha valamely Mester Legénÿ az Takács Mesterek köziben akaria magát adni, mindeneknek előtte tartozik az Czéh Mester és az több Czéhbenualo Mesterek előtt az Nemzetségérüaluo leuelet és a tanuló leuelet elő adni, és a negÿ öregbhik Mesterek előtt az eö Mester Remeket megh készíteni, ugÿ mint edgÿ Szöuö Széket uionnan föl verni és edgÿ Sámllás miszert az Mester fonálbul, az kinél munkáloszik bé vonÿ illÿ okkal, hogÿ az eö Miue az Mesternek megh maragdÿon, hogÿ asztot föl készíttesse és hém Sámra bé uonnÿa, és edgÿ kis hémet ugÿ, mint az kigÿö futást edgÿ keszkenÿö végében vétek nélkül szöiön. Ezek mind meghléuén, és az Czéhben bé uéuén, tartozik az Czéhbeli Mesterek[ne]k tiszteséges Mester Ebédért negÿuen forintokat megh adni, s az Czéh ládában edgÿ magyar forintot s edgÿ font viaszt fizetni. Mindazáltal aki Mester fia és az ki magának Mesternek leánÿát feleségül elueszi, semmi Ebéddelel, sem penighlen Mester forintal nem tartozik, hanem csak edgÿ font viaszt az Czéh ládában fizetni. Ezeken kiuül ugÿan ezen negÿedik Articulushoz Abda, Pinnÿéd, Pataháza, Bácsa és Uÿfalu neuö falukban leuö Takács Mesterek (legh kiuáltképpen az Isteni dolgokban, ugÿ az Mesterséghez ualó s illendö állapotokbanis) tartozzanak magokat alkalmaztatni, és négy Mester Ember előtt az eö Mesterségeket uoltaképpen megh mutatni hat forintot le téuén, ha penighlen ezek között találkoznék a kinek elegendö Tanulásnak ideie nem volna, az tizenkét forintot tartozik megh fizetni. **ÖTÖDIK ARTICULUS.** Mikor Valamely Özuegÿ Aszonÿ az ki az Takács Mesternél férnél uolt, az eö Ura halála után más rendbeli Mester Emberhez férhez menne, ne légÿen szabad az Takács Mesterséget eö nekie üzni, de ualameddigh az eö Özuedgÿségében megh marad, tehát mindenkoron szabadsága légÿen az Mesterséget üzni. És ha ualamelÿ Takács Mester legénÿhez Ferhez menne, az kinek mind Nemzetségghröl, mind penighlen elegendö tanulásrualó leuelei vannak, az ne tartozzék mással, hanem huz forintal és edgÿ font Viaszsal, és harmadnapára az Iffiu Mester tartozik fölöstökömré edgÿ Czéh Kanna borral, edgÿ meszöl éget borral s az után szabadon az Mesterséget üzheti. **HATODIGH ARTICULUS.** Minden Czéhbeli Mester, mind penighlen minden Mester legénÿ tartozzanak minden hat hétben Czéhben tizenkét óra előtt edgÿben gÿülni és hat bécsit le tenni, valamely penighlen tizenkét óra után be iönne, auagÿ engedtlenségghből, auagÿ bizonyos ok nélkül kin maradna, s ielen nem lenne, mindenkoron tartozik fél font Viaszt az Czéh ládában fizetni, és ha idegen Mesterlegényekis ide az városban iönnének Mesterségnek Keduéért és Munkáért, s találnának Munkát, azokis tartozzanak az Czéhben az több Czéhbeli Mesterekkel bé menni és hasonlóképpen minden hétre edgÿ bécsit le tenni, s ha azok között valamellyik annak előtte Városunkban nem uolt s nem munkálkodott, az tartozik maghán edgÿ szék bécsit az Czéhben. **HETEDIK ARTICULUS.** Valamikor az Czéh Mester az Czéhben bé hirdet, mind az Mesterek, mind az legénÿek fegÿuer nélkül iárullÿanak bé az Czéhben. **NYOLCZADIK ARTICULUS.** Mikor az Czéhbeli Mester auagÿ Mester legénÿ más Mesterembert az boron, auagÿ utzán, auagÿ az háznál illetlen szokkal illetné, megh szidalmazná, esküdnék és lélekéuel szidkozódnék és az Tiszteséggh ellen zugolódnék, és megh bizonyodik reá (az kitül minden Ember oltalmazza magát) afféle az Mesterek itéleti szerinth megh büntetessék, de az Magistratus és város Töruénÿe megh ne sértetessék. **KILENCZEDIK ARTICULUS.** Mikor az Czéh napia essik, tartozik az Czéh Mester mind az Mesterek[ne]k, mind pedigh az Legénÿek[ne]k békeségghbenualó megh maradást hirdetni, hogÿ senki edgÿ mást az Czéhben, sem másutt, sem penighlen más Mester házánál illetlen szoual, auagÿ cselekedetekkel megh ne sértse: s mind Mesterek, mind legénÿek, az kik öszue gÿülekeznek Czéh napon edgÿ bécsin föllÿül, hanem ha borban, ne iadczanak, valaki ez ellen cselekedne, az Mesterek[ne]k itiletek szerinth megh büntetessék. **TIZEDIK ARTICULUS.** Hogÿ az Mester legénÿek Ünnepp napon hat órakkor Vacsorára haza iöienek, és ha azon órán kin maradnak, az Mester semmiuel nékiek nem tartozik. **TIZENEDGÿEDIK ARTICULUS.** Mikor az Mester legénÿ minden ok nélkül edgÿ napot ell mulat, tartozik az Mestereknek az Czéhben, auagÿ Czéh ládában tiz Magyar pénzel birsággal, s az Mestere ha ell halgattÿa és megh nem ielenti, tartozik avval az büntetéssel dupláiuil. **TIZENKET-TÖDIK ARTICULUS.** Valamelÿ Mesterlegénÿ más Gazdához ül, és bucsu uéghet nem szöu, az tartozik tizen-

tén haza jönne is, és ha ki nem töltene a vándorló esztendőit – két esztendőt –, tartozik tizenkét forinttal, a mester fia pedig hat forinttal. **NEGYEDIK ARTICULUS.** Hogyha valamelyik mesterlegény a takácsmesterek közé akarja magát adni, mindenekelőtt tartozik a céhmester és a többi céhbeli mesterek előtt a nemzetségeről való levelet és a tanulólevelet előadni, és a négy öregebbik mesterek előtt az ő mesterremekét megkésztíteni, úgy mint egy szövőszéket újonnan felverni, és egy sámlás műszert⁶ a mester fonalából – akinél munkálkodik – bevonni, ily okkal, hogy az ő műve a mesternek megmaradjon, hogy azt felkészíttesse és hím⁷ sámra bevonja, és egy kis hímet, úgymint a kígyófutást egy keszkenő végébe vétek nélkül szőjön. Ezek mind meglévén és a céhbe bevén, tartozik a céhbeli mestereknek tisztességes mesterebédért negyven forintokat megadni, és a céhládába egy magyar forintot és egy font viaszt fizetni. Mindazonáltal aki mester fia, és aki magának mesternek leányát feleségül elveszi, semmi ebédvel, sem pedig mesterforinttal nem tartozik, hanem csak egy font viaszt a céhládába fizetni. Ezeken kívül ugyanezen negyedik articulus-hoz Abda, Pinnyéd, Pataháza, Bácsa és Újfalu nevű falukban lévő takácsmesterek (legkiváltképpen [az] isteni dolgokban, úgy [mint] a mesterséghez való és illendő állapotokban is) tartozzanak magukat alkalmaztatni, és négy mesterember előtt az ő mesterségüket voltaképpen megmutatni, hat forintot letévén, ha pedig ezek között találkoznék, akinek elegendő tanulásnak ideje nem volna, az tizenkét forintot tartozik megfizetni. **ÖTÖDIK ARTICULUS.** Mikor valamely özvegyasszony, aki a takácsmesternél férjnél volt, az ő ura halála után más rendbeli mesteremberhez férjhez menne, ne legyen szabad a takácsmesterséget ő neki úzni, de valameddig az ő özvegyiségében megmarad, tehát mindenkor szabadsága legyen a mesterséget úzni. És ha valamely takács mesterlegényhez férjhez menne, akinek mind nemzetségről, mind pedig elegendő tanulásról való levelei vannak, az ne tartozzék mással, hanem húsz forinttal és egy font viasszal, és harmadnapjára az ifjú mester tartozik fölöstökömr⁸ egy céh kann⁹ borral, egy messzely égett borral,¹⁰ és azután a mesterséget szabadon úzheti. **HATODIK ARTICULUS.** Minden céhbeli mester, mind pedig minden mesterlegény tartozzanak minden hat hétben [a] céhben tizenkét óra előtt egybegyűlni, és hat bécsit letenni. Valamely pedig tizenkét óra után bejönne, avagy engedetlenségéből, avagy bizonyos ok nélkül kint maradna, s jelen nem lenne, mindenkor tartozik fél font viaszt a céhládába fizetni. És ha idegen mesterlegények is ide a városba jönnének mesterségnek kedvéért és munkáért, és találnának munkát, azok is tartozzanak a céhbe a többi céhbeli mesterekkel bemenni, és hasonlóképpen minden hétre egy bécsit letenni. És ha azok között valamelyik annak előtte városunkban nem volt és nem munkálkodott, az tartozik magán egy szék bécsit a céhbe [fizetni]. **HETEDIK ARTICULUS.** Amikor a céhmester a céhbe behirdet,¹¹ mind a mesterek, mind a legények fegyver nélkül járuljanak be a céhbe. **NYOLCADIK ARTICULUS.** Mikor a céhbeli mester, avagy mesterlegény más mesterembert a boron,¹² avagy az utcán, avagy a háznál illetlen szókkal illetné, megszidalmazná, esküdnék és lelkével szitkozódna és a tisztesség ellen zúgolódna, és megbizonyodik reá (akitől minden ember oltalmazza magát), afféle a mesterek ítéleti szerint megbüntettessék, de a magisztrátus és [a] város törvénye meg ne sértessék. **KILENCEDIK ARTICULUS.** Mikor a céh napja esik, tartozik a céhmester mind a mestereknek, mind pedig a legényeknek békességben való megmaradást hirdetni, hogy senki egymást a céhben, sem másutt, sem pedig más mester házánál illetlen szóval, avagy cselekedetekkel meg ne sértse. S mind mesterek, mind legények, akik összegyülekeznek [a] céhnapon, egy bécsin felül, hanem ha borban, ne játszanak. Valaki ez ellen cselekedne, a mestereknek ítéletek szerint megbüntettessék. **TIZEDIK ARTICULUS.** Hogy a mesterlegények ünnepnapon hat órakor vacsorára hazajöjjenek, és ha azon órán kint maradnak, a mester semmivel nekik nem tartozik. **TIZENEGYEDIK ARTICULUS.** Mikor a mesterlegény minden ok nélkül egy napot elmulat, tartozik a mestereknek a céhbe, avagy a céhládába tíz magyar pénzzel bírsággal, és a mestere ha elhallgatja és meg nem jelenti, tartozik avval a büntetéssel duplájául. **TIZENKETEDIK ARTICULUS.** Valamely mesterlegény más gazdához ül és búcsú véget nem sző, az tartozik tizenkét pénzzel a mesterek ládjába büntetéssel. **TIZENHARMADIK ARTICULUS.** Hasonlóképpen valamely mester más mester legényét elhítni, a mesterek ítéleti szerint megbüntettessék. **TIZENNEGYEDIK ARTICULUS.** Valamely mester, avagy annak a felesége más embereket – akik más mesteremberhez munkát akarnak vinni – vagy jó szóval vagy kéréssel, titkon, avagy nyilván a munkával hozzá hitegetné, akárhol történjék, háznál, avagy utcában, és az kitudódik, valamennyiszer lesz, mindannyiszor a mesterek ítéleti szerint megbüntettessék. **TIZENÖTÖDIK ARTICULUS.** Valamely vég fonál egy mesterembernek a házától másik emberhez vitetik s azt befogadja, hasonlóképpen az is egy font viasz-

két pénzel az Mesterek ládáiában büntetéssel. TIZENHARMADIK ARTICULUS. Hasonlóképpen valamely Mester más Mesternek legényét ell hitetni, az Mesterek iteleti szerint megh büntetessék. TIZENNEGYEDIK ARTICULUS. Valamely Mester, auagy annak az Felesége más Embereket, az kik más Mesteremberhez Munkát akarnak vinni,² uagy ió Szóual uagy kéréssel, titkon, auagy nyíluán az Munkáual hozzá hitegetné, akár hol történnék, háznál, auagy utczában, és az ki tudodik, Valamennyiszer lesz, mind annýiszor az Mesterek Itéleti szerint megh büntetessék. TIZENÖTTÖDIK ARTICULUS. Valamely végh fonál edgy Mester Embernek az házátul más Emberhez uitetik s aszt bé fogadgya, hasonlóképpen azis edgy font Viaszszal megh büntetessék, hanem ha az Mester az fonalat maga akarattýából ki adná, auagy hogý sokaigh tartóztatná mód nélkül az Munkát, tehát az Ember az eö fonalát el ueheti attul az Mestertül s más Mesterhez el viheti, hogý ha penigh ualamelý Mester az ollýan hoszszu ideigh tartatott munkát ki nem akarná kezéböl adni, tehát az Czéh Mesternek megh ielenthetni, s az Czéh Mester minden tartoztatás nélkül ki adassa. TIZENHATODIK ARTICULUS. Az Takács Mesterek Vásári Munkátis csinálhatnak, s aszt Réff Számra és egyéb képpennis ell adhattýák, de illý okkal, hogý a mellett az idegen munkátis az ki hozzáioik vitetik, véghez Vitessék, hogý reáioik méltó nehesztelés ne legýen, Különbén eö nékiek a megh neuzett Vásári Munka megh nem engedtetik, sött inkább megh tiltathatik. TIZENHETEDIK ARTICULUS. Szabad légyen az Mesterek[ne]k az Kilső Vidéki Mestereketis Czéhekben s Attýafiusagokban be fogadni, de illýen okkal, hogý az mint illik, igazán tanultanak legýenek s elegendőknek ösmértessenek ahoz lenni, és eökis, mint az Városi Mesterek minden Czéhbéli Igasságot, a mint annak Szokása és rendelése, szorgalmatossan be szolgáltatassák. TIZENNYOLCZADIK ARTIKULUS. Valamely Takács Mester Ember az Mesterségét maga ió akarattýából ell hagýandaná és aszt nem üzné, asztot az Czéhbéli Mesterek[ne]k hiréué adgya, iöuendő Üdönek alatta penigh uiobban aszt üzni ha akarná, tehát ha minden Czéhbéli Igasságot régi szokás szerint minden héten bé szolgáltatatta, valamikor akaria, az Mesterséget megh elkezdheti és üzheti, ha penigh bé nem szolgáltatatta, ismegh uionnan mint az előtt tartozik magát minden Igassággal az Czében bé adni. TIZENKILENCZEDIK ARTICULUS. Valamely Czéhbéli Takacs Mester Tiszteletlen életben tapasztaltatnék, tehát attul el tiltassék az böcsületes Mesterség. HUSZADIK ARTICULUS. Mikor valamely Czéhbéli Mester uagy Mesterlegény az Ur Istennek véghetetlen akarattýából betegséghben, auagy más nyáualýában esnék, s Költségtelen uólna, s annýra szükölködnék, hogy magáualis iót tehetetlen uólna, tehát az több Czéhbéli Mesterek annak tartozzanak képes szerint ualó Költséggel és Segitséggel lenni az Czéh ládából illýen okkal, hogý ha az Ur Isten ismegh ió Egésséggel megh áldana, ismegh tartozik az Czéh ládából az reá Költ Költséget háláadással megh téríteni. Annak fölötte edgy Mesterlegény az másik betegséghben léüö környül az Czéh Mester rendelete szerinth tartozzon forgolódni. HUSZONEDGYEDIK ARTICULUS. Ha ualamelý Mester, auagy annak az házas Társa, auagy Gyermeke, auagy Legénye és egýéb Cselédgye uagy kicsiny uagy nagy lészen, Istennek rendelésébül halál által ez Világbul ki mulna, tehát az eghéz Czéh tartozik az Temető helyre szokás szerint ell késérni, az ki ebben engedetlen lenne és az Temetésre ell nem iönne, az Mesterek iteletek szerint megh büntetessék. HUSZONKETTÖDIK ARTICULUS. Szabad legyen mind azokat föl szabadítani, az kik három eghéz Esztendöt kinem töltöttek azon Mesterségnek tanulásában, és Szabad legyen mindenkor azok[na]k Tanulo leueketis ki adni, hogý akar mely helyre, ugý mint az Magyar Corona alatt léüö Városokban és falukban bizuást ellmehessen, s ottan szokás szerint legényül bé fogattassék ezen Mesterségnek üzésére. Valaki penigh az ollýan legént az Takács Mesterek (az holott Méhelyben üresség találkoznek) bé nem fogadna, auagy bé fogadni nem akarna, annak ötuen forint büntetése mindenkor legyen. HUSZONHARMADIK ARTICULUS. Szabad legýen ezen föllýül az ollýatén föl szabadult és az Mesterségben megh ért elméio Legényeket be fogadni ezen Czéhnek Társaságában, de ollýan okkal s móddal, hogý az böcsületes Czéh előtt Nemzetségekrül böcsületes leuelet és eléghséges Igasságot előhozni s megh mutatni tartozzanak. HUSZONNEGYEDIK ARTICULUS. Hogy ezen Mesterségnek üzésében annýual erősebbek lehessenek, ollý Rend tartás legýen, hogý valamint ekkoráigh munkálkodtak s dolgoztak, ugý mint Szöuésben Tizest, edgy Réfftül három pénz iáron, és ha az Szöués föllýebb uólna Tizesnél, annak módgýa s rendi szerint többet vehessenek az ollýan Szöuésektül. Amellet ezen Articulushoz az Nemes Györ Vármegýében léüö más Külső Takács Mester Emberekis tartozzanak magokat alkalmaztatni, hogý tudnyáillik: legh előszöris tartozik mindenik az böcsületes Czéhben magát bé ielenteni, az hol szabadságot nyeruén az böcsületes Czéhtül, azután szabadon s békéuel ezen Mesterséget üzheti,

szal megbüntettessék. Hanem ha a mester a fonalat maga akaratóból kiadná, avagy hogy sokáig tartóztatná mód nélkül a munkát, tehát az ember az ő fonalát elveheti attól a mestertől, s más mesterhez elviheti. Hogyha pedig valamely mester az olyan hosszú ideig tartatott munkát ki nem akarná kezéből adni, tehát a céhmesternek megjelentetni, s a céhmester minden tartóztatás nélkül kiadassa. TIZENHATODIK ARTICULUS. A takácsmesterek vásári munkát is csinálhatnak, s azt rőf számra és egyéb képpen is eladhatják, de ily okkal, hogy amellet az idegen munkát is – az ki hozzájuk vitetik – véghez vitessék, hogy reájuk méltó nehezteléssel ne legyen. Különb enökik a megnevezett vásári munka meg nem engedtetik, sőt inkább megtiltatik. TIZENHETEDIK ARTICULUS. Szabad legyen a mestereknek a külső vidéki mestereket is céhekbe s atyafiuságokba befogadni, de ilyen okkal, hogy – amint illik – igazán tanultanak legyenek, s elegendőknek ismertessenek ahhoz lenni. És ők is, mint a városi mesterek, minden céhbéli igazságot – amint annak szokása és rendelése – szorgalmasan beszolgáltassák. TIZENNYOLCADIK ARTICULUS. Valamely takács mesterember a mesterségét maga jóakaratóból elhagyná, és azt nem űzná, azt ott a céhbéli mestereknek hírévé adja. Jövendő időnek alatta pedig újabban azt űzni ha akarná, tehát ha minden céhbéli igazságot régi szokás szerint minden héten beszolgáltatta, valamikor akarja, a mesterséget még elkezdheti és űzheti. Ha pedig be nem szolgáltatta, ismét újonnan – mint azelőtt – tartozik magát minden igazsággal a céhbe beadni. TIZENKILENCEDIK ARTICULUS. Valamely céhbéli takácsmester tiszteletlen életben tapasztaltatnék, tehát attól eltiltassék a becsületes mesterség. HUSZADIK ARTICULUS. Mikor valamely céhbéli mester vagy mesterlegény az Úr Istennek véghetetlen akaratóból betegségbe, avagy más nyavalyába esnék s költségte-¹³ len¹³ volna, s annyira szűkölködnék, hogy magával is jót tehetetlen volna, tehát a többi céhbéli mesterek annak tartozzanak képes szerint való költséggel és segítséggel lenni a céhládából ilyen okkal, hogy ha az Úr Isten ismét jó egészséggel megáldaná, ismét tartozik a céhládából a rá költ költséget hálaadással megtéríteni. Annak felette egy mesterlegény a másik betegségben lévő körül – a céhmester rendelése szerint – tartozzon forgolódni. HUSZONEGYEDIK ARTICULUS. Ha valamely mester, avagy annak a házastársa, avagy gyermeke, avagy legénye és egyéb cselédje, vagy kicsi vagy nagy legyen, Istennek rendeléséből halál által e világból kimúlna, tehát az egész céh tartozik a temető helyre szokás szerint elkísérni. Aki ebben engedetlen lenne, és a temetésre el nem jönne, a mesterek ítélete szerint megbüntettessék. HUSZONKETTEDEK ARTICULUS. Szabad legyen mindazokat felszabadítani, akik három egész esztendőt ki nem töltöttek azon mesterségnek tanulásában, és szabad legyen mindenkor azoknak tanulóleveleket is kiadni, hogy akármely helyre, úgy mint a Magyar Korona alatt lévő városokba és falvakba bízvást elmehessen, s ott szokás szerint legényül befogadtassék ezen mesterségnek űzésére. Valaki pedig az olyan legényt a takácsmesterek (ahol [a] műhelyben üresség találkoznék) be nem fogadná, vagy befogadni nem akarná, annak ötven forint büntetése mindenkor legyen. HUSZONHARMADIK ARTICULUS. Szabad legyen ezenfelül az olyan felszabadult és a mesterségben megért elméjű legényeket befogadni ezen céhnek társaságába – de olyan okkal s móddal – hogy a becsületes céh előtt nemzetiségükről becsületes levelet és elégséges igazságot előhozni s megmutatni tartozzanak. HUSZONNEGYEDIK ARTICULUS. Hogy ezen mesterségnek űzésében annyival erősebbek lehessenek, oly rendtartás legyen, hogy valamint ekkoráig munkálkodtak s dolgoztak – úgy mint szövésben – tizest¹⁴ egy rőftől három pénz járjon, és ha a szövés feljebb volna tizenél, annak módja s rendje szerint többet vehessenek az olyan szövésektől. Amellet ezen articulushoz a nemes Győr várme-
gyében lévő más külső takács mesteremberek is tartozzanak magukat alkalmaztatni. Hogy tudniillik: legelőször is tartozik mindegyik a becsületes céhbe magát bejelenteni, ahol szabadságot nyervén a becsületes céhtől, azután szabadon s békével ezen mesterséget űzheti. S valaki pedig különbet cselekedne, és bejelentés nélkül [az] említett mesterséget akarná űzni, tehát szabad legyen a becsületes céhnek rá menni¹⁵ s büntetés alá venni. Hogy ha pedig a városban afféle himpellér mester takácsok találtatnának, vagyis titkon a városból kivinnék a munkát, s kezében kaphatnák,¹⁶ szabad legyen elvenni tőle és felét a céhnek, felét pedig a magistrátusnak szolgáltatni. HUSZONÖTÖDIK ARTICULUS. Végezetre a több helyekbéli, két mérföldnyire más nemes várme-
gyékben lévő takácsmestereket is, akik jóakaratóból közájuk akarják magukat beadni, maguk közé bevehessék, kik is hasonló kötelességgel, amint a felső pontokban megirtott, tartoznak a becsületes céhtől függeni.

s ualaki penigh Külömbet cselekedne, és be ielentés nélkül emlitet Mesterséget akarna üzni, tehát szabad legyén az böcsületes Czéhnek reáia menni, s büntetés alá venni, hogÿ ha peniglen az Városban afféle Himpellér Mester Takácsok találtattnának, vagÿis titkon az városbul ki vinnék az Munkát, s kezében kaphatnák, szabad legyén ell uenni tüle és felét az Czéhnek, felit penigh az Magistratusnak szolgáltatni. HUSZONÖTÖDIK ARTICULUS. Végezetre az több helyékbéli két Merföldnyre más Nemes Vármegyékben léüö Takács Mestereketis, a' kik ioakarattÿokból közigben akariák magokat bé adni, magok közé bé uehesség, kikis hasonló kötelességgel, amint a' fölső Punctumokban megh iratott, tartoznak a böcsületes Czéhtül fűghni.

Nos itaq[ue] praetacto bono ordine (qui communi sapientum suffragio anima rerum esse soleret) memoratae cehae artis textoriae nationis Hungaricae magistrorum Iauriensium et eorundem ad vicinantium benigne prospectum iri cupientes humillima eorundem supplicatione n[ost]rae modo, quo supra, facta Mai[es]tati Regia benignitate exaudita clementer et admissa, priores, quidem in anno ut praefertur millesimo sexcentesimo nonagesimo secundo iisdem textoribus extradatos articulos l[ite]rasq[ue] n[ost]ras superinde cehales confirmationales, in omnibus earundem punctis, clausulis et articulis atq[ue] omni sui in parte cassavimus, mortificavimus et annihilavimus, praescriptos vero, uti noviter Nobis praesentatos et genuinos, praesentibus l[ite]ris n[ost]ris privilegialibus de verbo ad verbum insertos, quoad omnes eorundem continentias et clausulas, ratos, gratos et acceptos habentes approbavimus, roboravimus et ratificavimus, ac pro toties fatis artis textoriae nationis duntaxat Hungaricae mag[ist]ris, ipsorumq[ue] posteris et successoribus u[n]iversis perpetuo valituros gratiose confirmavimus. IMO priores quidem cassamus, mortificamus et annihilamus, hos vero acceptamus, approbamus, roboramus, ratificamus, annuimusq[ue] et concedimus salvis iuribus alienis. Harum n[ost]rarum secreto sigillo n[ost]ro, quo ut REX Hungariae utimur impendenti communitarum vigore et testimonio l[ite]rarum. Datum per manus fidelis n[ost]ri Nobis dilecti Reverendi Blasii Iaklin, Ep[iscop]i Nitriensis, lociq[ue] et comitatus eiusdem supremi ac perpetui Comitatus, Consilarii n[ost]ri et Aulae n[ost]rae per Hungariam Cancellarii, in civitate n[ost]ra Vienna Austriae, die decima sexta mensis Martii, anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo quarto, regnorum n[ost]rorum Romani trigesimo sexto, Hungariae et reliquorum trigesimo nono, Bohemiae vero anno trigesimo octavo.

Leopoldus

Blasius Iaklin Ep[iscop]i Nitriensis

Paulus Mednyanszky

An[n]o D[omi]ni 1694. die 19 mens[is] Iulii in generali congr[egatione] co[m]it[at]us Jaurien[sis] in oppido nominis eiusdem celebrata exhibite et presentate sunt suae benignae suae Ma[ies]t[at]is Sacra[ti]ssimae l[ite]rae confirmationales super articulis seu privilegiis artis textoriae magistror[um] exaratae, ac p[er] me Mathiam Saynovich eiusdem co[m]it[at]us Iuratum Notarium solenniter publicatae, quib[us] quid[em] articulis privilegiis et notant[er] quidem 24 et 25 d[omi]ni terrestres qu[od] et nobilitas in quantum jurib[us] et libertatib[us] ipso prejudicimus contradiximus.

Idem co[m]it[at]us notarius

Anno Domini 1703 Die 31. mensis Octobris presentes benignae Suae [Maies]t[at]is Sacrae litterae cehales privilegiales Ven[erabil]i Cap[itu]lo Eccl[esi]e Jaurien[sis] per intro no[m]inatos magistros artis textoriam demissae exhibita et presentatae et in quantum eiusdem Ven[erabil]is Cap[itu]li ac alior[um] iuribus non p[re]judicarent. Ea tamen etiam per expressum declarata sub conditione, ut in aliis priorib[us] literis cehalibus iisdem magistris artis textoriae in anno 1692 die vero 16 mensis Iulii benigne concessis et extradatis ad ceham³ insertae, de p[re]sentibus tamen omissae certae conditiones ut pote primo, ne p[re]memoratis artis textoriae magistris utriusq[ue] nationis usq[ue] ad ulteriorem Dominorum Ep[iscop]orum Jaurien[sis] ita et Ven[erabil]is Cap[itu]li p[re]dicta Eccl[esi]e Jaurien[sis] resolutionem magistros eiusd[em] artis acatholicos in ceham ipsorum recipere liceat. 2do ut in processibus semper p[re]sentes esse suo modo progredi ac proficisci vexillumq[ue] ipsos portare et proferre, functiones item et officia divina peragere, sed et ob-

Mi ezért azt kívánván, hogy az említett jó renddel (ami a bölcsek közös ítéletével mindennek a lelke szokott lenni) a győri és a szomszédságukban élő magyar nemzetiségű takácsmesterek nevezett céhéről gondoskodva legyen, azoknak a fenti módon királyi felségünk elé terjesztett legalázatosabb kérését jószággal meghallgatva kegyesen és elfogadva, a korábbi – miként az köztudott –, az Úr ezerhatszázkilencvenkettedik évében ugyanezen takácsoknak kiadott artikuluslevelünket, azonfelül a céhes megerősítést annak minden pontjában, kitételében és cikkelyében, sőt minden részben érvénytelenítettük, eltöröltük és megsemmisítettük. Az elől írottat pedig, a nekünk újonnan bemutatottat és valódit jelen kiváltságlevelünkbe szóról szóra beszúrva, annak minden tartalmát és kitételét érvényesnek, kedvezőnek és elfogadhatónak tartva elfogadtuk, megerősítettük és véglegesítettük, és az összes említett, de csak a magyar nemzetiségű takácsmestereknek és azok utódainak és minden örökösének örök érvénnyel kegyesen jóváhagytuk. Sőt azon korábbi érvénytelenítjük, eltöröljük és megsemmisítjük, ezt pedig elfogadjuk, jóváhagyjuk, megerősítjük, véglegesítjük és hozzájárulunk, továbbá – mások jogainak tiszteletben tartásával – adományozzuk. Ezen oklevelünk bizonyosságával és erejével, amelyet titkos függőpecsétünkkel erősítettünk meg, amelyet mint Magyarország KIRÁLYA használunk. Kelt kedvelt hívünk, tisztelendő Jaklin Balázs nyitrai püspök,¹⁷ ugyanezen hely és megye fő- és örökös főispánja, a mi és udvarunk tanácsosa, Magyarország kancellárjának keze által, az ausztriai Bécs városunkban március hónap tizenhatodik napján, az Úr ezerhatszázkilencvennegyedik évében, római uralkodásunk harminchatodik, a magyarországinak és a többinek harminckilencedik, a csehországinak pedig a harmincnyolcadik évében.

Lipót

Jaklin Balázs nyitrai püspök

Mednyánszky Pál¹⁸

Az Úr 1694. évében július 19. napján a Győr vármegyei, az ugyanezen nevű városban rendezett közgyűlésen átadták és bemutatták a legszentebb felség kegyes megerősítő oklevelét a takácsmesterek artikulusairól avagy kiváltságairól, amit én, Sajnovics Mátyás, ugyanazon vármegye jegyzője tettem közzé ünnepélyesen. Ezeknek a kiváltságolt artikulusoknak azonban, jelesül a 24-nek és a 25-nek mi, a földesurak [...] és a nemesség, amennyiben jogainknak és szabadságainknak kárára vannak, ellentmondunk.

Ugyanezen vármegyei jegyző

Az Úr 1703. évében, október hónap 31. napján a tisztelendő győri káptalan részére, a benne nevezett takácsmesterek által küldött, készített és bemutatott, a legszentebb felség jelen kegyes céhes privilégiumlevelét – amennyiben ezen tisztelendő káptalannak és másoknak a jogait nem sértik –, mindazonáltal azon kifejezetten közölt feltétellel, hogy ezen takácsmesterek másik korábbi, az Úr 1692. évi július hónap 16. napján kegyesen jóváhagyott és kiadott céhes levélben a céhre vonatkozó beillesztett, a jelenlegiből mégis mellőzött bizonyos feltételek, tudniillik először, hogy egyik nemzetiségű takácsmester se fogadhasson be nem katolikus mestert a céhükbe, egészen a győri püspök urak és az említett győri egyház tisztelendő káptalanjának további határozataig; másodsor, hogy a körmenetekben mindig legyenek jelen; a saját rendjük szerint elől menni illetve vonulni, és a zászlójukat hordozni és előhozni, a feladatokat pedig és az istentiszteletet elvégezni, továbbá az Isten egyháza iránti kötelezettségeiket is teljesíteni, végrehajtani és megbecsülni tartozzanak, a jelen levélbe is illesszék be és büntetés terhe alatt, jelen levél erejével a legszigorúbban tartsák meg; az említett tisztelendő győri káptalan által a legalázatosabb készséggel jóváhagyattak, elfogadtattak. Az említett napon, Győrben.

Matusek András választott skopjai püspök, a tisztelendő győri székesegyház káptalanjának nagyprépostja és kanonokja

A győri takács céh privilégiumlevelét

A nekünk bemutatott levelet, amennyiben a mi és a tisztelendő káptalan illetve mások jogait nem sérti, ezen formában, a fent nevezett Matusek András nagyprépost záradékával elfogadjuk és ezen Győr vármegye testülete által is elfogadtatni akarjuk. Győr, 1735. november 16.

Adolf győri püspök¹⁹

ligationem suam erga Ecc[le]siam DEi h[abi]tam exequi, ad implere et observare teneantur praesentibus quoq[ue] pro insertis habeantur et sub poena in vigoros⁴ p[re]sentium strictissime observantur, per memoratum etiam Ven[erabile] Cap[itulum] Jaurien[sis] humillima cum obsequio scitatae, acceptatae sunt, anno dieq[ue] p[re]not[at]is Jaurini.

Andreas Matusek E[lectus] Ep[iscopu]s Scopiens[is], V[enerabilis] Cap[ituli] Cathedralis Eccle[si]ae Jaurien[sis] Praepositus Major et Canonicus

Privilegiales l[itte]ras cehalium Jaurinensium textorum

Literas nobis exhibitas, in quantum nostris Venerabilisq[ue] Capituli ac alior[um] juribus non praepjudicantur, sub forma et clausulis D[omi]ni Praepositi Andreae Matusek suprascriptis acceptamus, inque gremio co[m]munitatis huius Jaurinensis acceptari volumus. Jaurini, 1735. die 16 Novembris.

Adolphus Episcopus Jaurinensis

Praeinserti articuli cehales veluti ritibus Sacrosanctae Romano Catholicae Ecclesiae conformes, in quantum etiam juribus ac jurisdictioni dominali praepjudiciosi non comperirentur, per Nos quoq[ue] confirmantur. Jaurini. Die 16^a mens[is] Februarii, a[nn]o 1745.

Franciscus Episcopus Jaurin[ensis]

A beillesztett céhes articulusok, melyek a római szent katolikus egyház szokásainak megfelelnek, amennyiben nem bizonyulnak a földesúri jogokat és joghatóságot károsítónak, általunk is megerősítettnek. Győrben, február hónap 16. napján, az 1745. évben.

Ferenc győri püspök²⁰

JEGYZETEK

¹ Az eredetiben: valituros.

² Az eredetiben: vimi.

³ Az eredetiben: cahem.

⁴ utána kihúzva: itas

⁵ 1625. június 24.

⁶ Domokos Ottó ezt a következőképpen írta le: „Tehát a szétszedett szövőszéket kellett összeállítani, abba egy négy nyüstös műszert, szerszámot (nyüstök, borda, lábítók együtt) kellett fonállal felvetni, befűzni és szövésre alkalmas állapotban a szövőszékbe beállítani”. *Domokos* 1994. 177.

⁷ Hímesszövés. A kis hím egy keskeny csipke vagy vékony csík szövését jelentette. Ezzel tudta bizonyítani a legény, hogy az alapszövésen túl a hímes, mintás szövéshez is ért. Ez a párnavegek, lepedőszélek és asztalterítők díszítésénél számított fontosnak. *Domokos* 1994. 177.

⁸ Reggelire. A német *Frühstück* 'reggeli' magyarosított alakja.

⁹ Ez a kanta mértékegységre utalhat.

¹⁰ Égetett szesz.

¹¹ behív

¹² kocsmában

¹³ Nincs bevétele.

¹⁴ Tíz szálás szóttos. *Domokos* 1994. 195–196.

¹⁵ Ellene fellépni.

¹⁶ Rajta kapnák.

¹⁷ Jaklin Balázs nyitrai püspök (1691–1695).

¹⁸ Báró Mednyánszky Pál 1693–1701 között királyi kancelláriai tanácsos. *Fallenbüchl* 2002. 194.

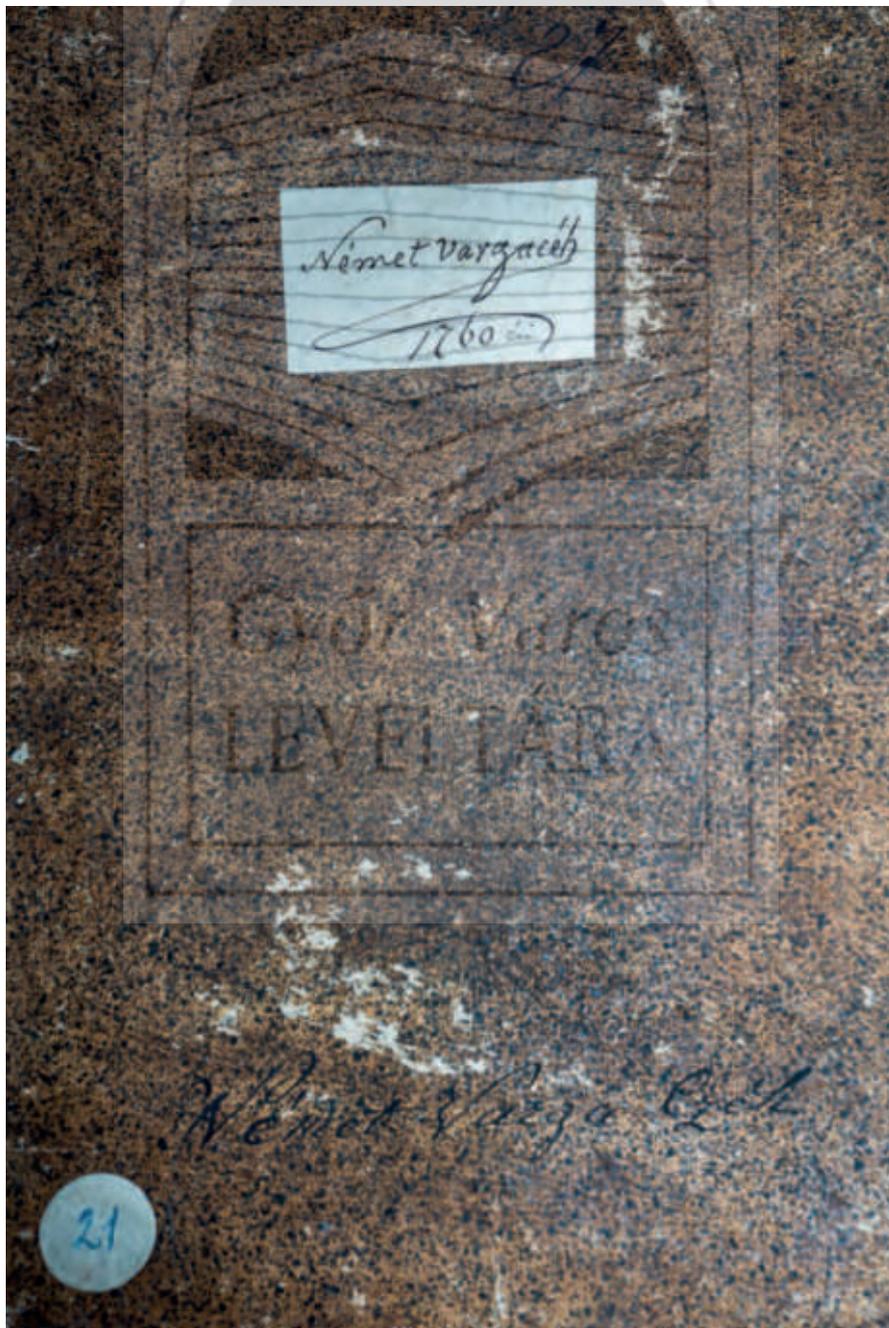
¹⁹ Groll Adolf

²⁰ Zichy Ferenc győri püspök (1743–1783). *Bedy* 1938. 5, 59.

A CÉHLEVELEK HASONMÁSAI

NÉMET VARGA CÉH

Handwerks Ordnung

Die Meister eines neuen Meister
Handwerks der Stadt der
machen alle in der
Raab, so den ersten Tag
des Jahres
fest sein werden

Győr Város
LEVÉLTÁRA

lich, nach dem besten Gebrauch, wieder einbringen, so soll für
Doppelt gezahlt werden.

Zum Zehenden. Wenn ein Mann ein Pfundt Mehl zu
sich genommen hat, und das selbe alle das Jahr lang
aus dem Hause, soll er ein Pfundt Mehl geben, welches
den Rest schicklich zu dem Haus zu bringen, und
dem Mann das selbe Mehl wieder zu geben, so soll er
von einem Pfundt Mehl geben zu dem Pfundt Mehl
schicklich.

Zum Elften. Es soll ein Mann ein Pfundt
Mehl zu sich genommen hat, und das selbe alle das
Jahr lang aus dem Hause, soll er ein Pfundt Mehl
geben, welches den Rest schicklich zu dem Haus zu
bringen, und dem Mann das selbe Mehl wieder zu
geben, so soll er von einem Pfundt Mehl geben zu
dem Pfundt Mehl schicklich.

Zum Zwölften. Wenn ein Mann ein Pfundt Mehl
zu sich genommen hat, und das selbe alle das Jahr
lang aus dem Hause, soll er ein Pfundt Mehl geben,
welches den Rest schicklich zu dem Haus zu bringen,
und dem Mann das selbe Mehl wieder zu geben, so
soll er von einem Pfundt Mehl geben zu dem Pfundt
Mehl schicklich.

Zum Dreizehnten. Wenn ein Mann ein Pfundt Mehl
zu sich genommen hat, und das selbe alle das Jahr
lang aus dem Hause, soll er ein Pfundt Mehl geben,
welches den Rest schicklich zu dem Haus zu bringen,
und dem Mann das selbe Mehl wieder zu geben, so
soll er von einem Pfundt Mehl geben zu dem Pfundt
Mehl schicklich.

sehen, ob sie mit der Arbeit zum Meistern hänglich ist, oder nicht.
 Und wenn sie begreifet in das Handwerck, so soll es zu dem Meistern
 Meistern gehen, und sich bei ihnen anmelden. Alldenn sollen die
 Meister nicht zu weit davon lassen, das ganze Landwerck zusammen zu
 lassen, sondern sie sollen die Arbeit nicht anflehen, solle ihnen
 die Meisterei nicht verweigert werden, und bewilligt werden, daß sie
 auch demselben Meistern die Arbeit nicht anflehen, solle ihnen
 die Meisterei nicht verweigert werden; In fast zu
 aber keine Arbeit, und geschickte Meister nicht anflehen, solle ihnen
 die Meisterei nicht verweigert werden. Alldenn eines der anderen
 was, der Meisterei nicht anflehen, solle ihnen die Arbeit nicht
 verweigert werden, sondern sie sich selbst zu Meistern machen,
 ohne daß sie nicht die Meisterei nicht anflehen, solle ihnen
 die Meisterei nicht verweigert werden.

Zum dritten, Weil der Oberall Handwerck geordnet
 ist, hat Meistern nicht zu geben, solle der König, so begreifet
 Meistern zu werden, für sich selbst. 2. In allen in der Land zu
 pflegen sein, damit der Meisterei nicht anflehen, solle ihnen
 die Meisterei nicht verweigert werden, sondern sie sich selbst zu
 Meistern machen, ohne daß sie nicht die Meisterei nicht anflehen, solle ihnen
 die Meisterei nicht verweigert werden.

Zum vierten, Wenn ein Meisterei ein Leben
 zu dem Handwerck will bringen, soll es ihm Meistern
 sein lassen, ob sie zum Handwerck hänglich ist, oder nicht, das
 sehen. So es hänglich ist, solle ihnen die Meisterei nicht
 verweigert werden, sondern sie sich selbst zu Meistern machen,
 ohne daß sie nicht die Meisterei nicht anflehen, solle ihnen
 die Meisterei nicht verweigert werden.

zum Erwerbigen, Man für mich in dem Jahr 1717, den 17. August
 gehalten hat, solle ich die Verantwortung wider mich, sollen, und
 die, den Handwerks frey geben, damit zu dem volkomen handwerk
 an dem Land werden, so ich die gelinge dem geschicklich, gebräuchlich und
 die soll ich mich zum Leben nicht sein, die dinstliche, die die klugheit, die
 schicklich, schicklich sein, die ich die, die mit dem schicklich.

Zum Dreizehenden, So sind die Handwerks frey zu dem Land,
 die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey,
 die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey,
 die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey,

Zum vierzehenden, So sind die Handwerks frey zu dem Land,
 die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey,
 die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey,
 die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey,

Zum fünfzehenden, So sind die Handwerks frey zu dem Land,
 die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey,
 die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey,
 die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey,

Zum sechzehenden und letzten, So sind die Handwerks frey zu dem Land,
 die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey,
 die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey,
 die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey,

Darüber und zum beschlus, Will ich vor
 genannten Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey,
 die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey,
 die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey, die Handwerks frey,

Ich hab' Euch bey dem Königlich anberohret, eingebunden,
 und befristet verzeuht eingelassen, noch zu willigt haben, und
 die die May die so Arbeit, oder Beschäftigung, dinstverder Strauch
 pflichter. Und gezeuht, so wie bey dieser beschon. Darnach und
 Fortschreiten, oder aber die Welt ist ein gefallen und Krigen von
 beschon. Und also die so die Eingelassen handverder der
 mich allein zu dem Wohl der euren mich gebrauchet wollen,
 sondern die so die Arbeit und gezeuht, ist ein beschon verbeit:
 den und gezeuhten mich. gezeuht und gezeuhten, und die gezeuht
 und einen Euren die so die gezeuhten gezeuhten von verbeit gezeuht
 die Fortschreiten, und damit gezeuht. Darnach beschon -
 hat soll mich die handverder die ist ein gezeuht die
 alle die so die so die handverder gezeuht mich, ist die May:
 gezeuht Arbeit und Beschäftigung, ob die gezeuht mich gezeuht gezeuht
 oder mit gezeuht und gezeuht, die gezeuhten und gezeuhten gezeuhten,
 und die gezeuhten gezeuht die Arbeit und gezeuht die gezeuht gezeuhten
 werden, mich gezeuht gezeuhten, gezeuhten.

Ich hab' Euch bey dem Königlich anberohret, eingebunden,
 und befristet verzeuht eingelassen, noch zu willigt haben, und
 die die May die so Arbeit, oder Beschäftigung, dinstverder Strauch
 pflichter. Und gezeuht, so wie bey dieser beschon. Darnach und
 Fortschreiten, oder aber die Welt ist ein gefallen und Krigen von
 beschon. Und also die so die Eingelassen handverder der
 mich allein zu dem Wohl der euren mich gebrauchet wollen,
 sondern die die so die Arbeit und gezeuht, ist ein beschon verbeit:
 den und gezeuhten mich. gezeuht und gezeuhten, und die gezeuht
 und einen Euren die so die gezeuhten gezeuhten von verbeit gezeuht
 die Fortschreiten, und damit gezeuht. Darnach beschon -
 hat soll mich die handverder die ist ein gezeuht die
 alle die so die so die handverder gezeuht mich, ist die May:
 gezeuht Arbeit und Beschäftigung, ob die gezeuht mich gezeuht gezeuht
 oder mit gezeuht und gezeuht, die gezeuhten und gezeuhten gezeuhten,
 und die gezeuhten gezeuht die Arbeit und gezeuht die gezeuht gezeuhten
 werden, mich gezeuht gezeuhten, gezeuhten.

Sings entfallen, und mit alle Christen, und gemelten mainen Knecht,
getan Gerechtigkeit bezeuget, vns mit in allen gebüchsen fassen, sint
Anlagen hies Zeit anderhändig, gesuchet, gerecht, und unterwerft
sein.

Ich bin Martin Ruffner, Hans ich, vrgenannter Ruffner
Lind, Ulrichs, obangedantz sind, gesamen Handwercks der
Einfachen Ruffner, alles angeordnet, und beyseits Hand:
versteht Ordnung in allen dertel, und Flecken mit meinem, eigen
angehoren Jurys, und Handwercks, beständig, beständig, und
beständig. Datum 17. August.

Handwerck

Wenn hies, beständig, sind, der Handwerck, und dertel
Handwerck, ist, und gebüchsen, im Handwerck, und dertel
selben, gemelten, Handwerck, und dertel, und dertel, und dertel,
und dertel, und dertel, und dertel, und dertel, und dertel, und dertel,
Handwerck, 3. Aprilis, 1665.

Es soll keines, dem Handwerck, einmitleibter, Meister,
der bereit, mit Leder, handelt, oder not, Landen will,
niest macht, geben, das Leder, an jemand, andern, als
die Meister, so in Handwerck, sein, zuverkauffen,
schicklich, und dertel, was verkaufft, werden, welches
sals, der Leyen, obricht, und dertel, dem Handwerck,
sains, fallen, schicklich.

Handwerck

Győr Város
LEVÉLTÁRA

FAZEKAS CÉH

Capitulum Ecclesie LAURIENSIS.

Memorie commendamus tenore presentium signi-
ficantes quibus expedie uniuersis. Quod Prudentes et honesti viri **Georgius Saffran,**
de Iszbegh, **Stephanus Nemetz,** **Ioannes Gicorij,** **Valentinus Bernard,** et **Ioan-**
nes Kapconczai Magistri Figuline artis, in hoc oppido nro Lauriensi residentes
nrām personaliter venientes in presentiam, suis et ceterorum Figuline ar-
tis Magistrorum, in dicto oppido nro, Suburbioqz eiusdem commoran, no-
minibus et personis exhibuerunt, et presenterunt nobis paria quarundam
literarum, et germanico idioma in Ungaricum translata, Prudentum ac
Circumspectorum Iudicis, Magistri Curiam ac Senatus, liberę ac Regię
Ciuitatis Posonien, in papyro, in formam libelli, patenter confecta, et emana-
ta, et manu propria, nominis sui subter signo **Jacobi Szelleckij, I. V. D.**
Senatoris, & Syndici eiusdem liberę Regię que Ciuitatis Posonien, reuerata,
habentia in se seriem quarundam laudabilium Constitutionum, artem
ipsam **FIGULINAM** concernen, Petentes nos, supplicantesqz debita cum
instantia, ut nos eadem paria literarum, Constitutionesqz in illis compre-
hensas, in formam privilegij transsumi, et transcribi facien, in omni-
bus suis punctis, clausulis, et articulis, confirmare dignaremur. Et quia
in ipdem literis, nonnulli articuli ad pietatem, et commune bonum, et or-
namentum ipsorum conducentes, desiderari uidebantur, easdem literas
eiusmodi pijs, iustis, decorisqz articulis augere, exornareqz, ac tandem
super ijs omnibus, bras nras privilegiales extadare dignaremur. Quaru-
quidem literarum tenor sequitur in hunc modum. **MI POSON**
Zabad es Kiralij Vasasnak Biruia, Polgar mestere, es Tanacha N. et N.
ualliuk, es adgiuk tudasara mindeneknek, miuelhogi minket, az miy co-
uc giule tanachunkban, meg tala luan az böchiuletes, Saffran Gicorji, Os-
wald Jantes, es Seingel Leorincz, mind harman Faszkas Mesterek
Magiar orzagban Gicoriet, a mellet egi nehanij rendbeli intercessiek-
halis ericenek (kiket mellettek irtanak Gicorj Pispock uram es Naga-

ugyan ottan leuó Tisztartóia, az Giorij Nemes Captalan Vrak, hasonlokep-
pen az Cicerij Nemet uitezleó rendnek Sultussa, Thoma Pfauffex) nem-
chiak magok neucuel, hanem teob Gicorót leuó Fazekas Mesterek, tudni
illik Lench Christoff, Nemet Istuan, Erlacher Giorji, Chuseo Janos,
Frunner Jacob, Raber Hans, Bernant Balint, es Fuchs Mathias
kepekbennis, hogi eok közönséges akarattiohbel, es az scolliuól meg irt élet-
teok iaro, es scoldes Orók kegyelmés engedelmekbel, az io rendtartásnak,
chaert, eggyességnek corgbáleszere, békességert, es az io politicsert, az eó
Mestersegeknek rendtartase, es Céhét állastanak es szerzzenek. Holot
azert eó nekijek, az itt ualo beochiületes Fazekas Mestereknek priuilegi-
omok, es rendtartasoknac Articulusi kiket mi nem rezen uijetattunk
igen szüksegessék, kertenek minket, hogi azoknac massat, auági pariat
az itt ualo Varossi pecheet alatt authenticé nekik kij adjuk, mellyek
igeröl igere ekképpen tiannak. MI Peson szabad es Kiralij Varas-
nak Béria. Poigor mestere es Tanacha N. N. Valliuk es adjuk erre
sere mindenknek, hogi minket, az mi közönséges cözue jüelt tanachunk
ban, meg talaltanak, az beochiületes itt ualo Fazekas Mesterek, es Telger-
tarsaink, Hammer L. cormez, Franck Michel, Muklich Mihali, Bar-
tholomeus Ambravuchon, es Daniel Rabingor kepekbennis, beochiületes
sen elonkben terizzen, hogi lollehet ez el mit iadokben, tudni illik
1569 extendoben, az itt ualo beochiületes Tanac, az mi Eleijnk, az ak-
korta leuó Fazekas Mestereknek egi bözemes Articulus leuellet adott
es meg erossitett uolo, meli mind ez idziglen az eo continentiaiban meg
tartatott, es maradet. Touabra ualo tekintetbol azert, elotték uszinen
aztis, hogi az régi Szó iamsnak miatta, az eo Mestersegekben leuó mes-
tani uij forma munkaioknac neuzegeti hemalioosan uadnak, es segiat
hozásokban talaltatnac, es az Mester legenyek közöttis, hogi nominéni
egjenetlenség el iauertassék, Minket alazatossan kertenek, hogi az eo
regi Articulus leuellet, es rendtartasokat, ez mestani Uij forma mun-
kaioknac minolta szerent, erhetob, es ualesagosb azokban hoznánk, es
azekrol egi uij Articulus leuellet, az itt ualo közönséges Varas pecheet
alatt

alat nekik ki adnank, megh erőssituen az minckünk be adett, magok között ualo
 uagzeseketis, mellick rend szerent, szorul szorakkeppen uadnak. **ELESŐBEN**
 ha egi Fazekas mester legeni iduend, az Artia mesternek szállasara mennien, es
 az Artia mester külgie egi Fazekas mesterhez, auagi Fazekasno tozuegy az
 zothoz, olyhoz azert, a kinek mester legennie nem uelna., uagbe egi fazekas
 mester, auagi tozuegi fazekasno, se kiuanhasson het Mester legent, miglen min-
 den Fazekas mesternek auagi tozuegi Fazekasmenac egi egi mester legennie
 leend, es hammat se kiuanhasson, miglen mindeniknek, ket ket mester legenie
 nem lezen, es se negice, miglen mindeniknek három nem lezen. Hoqi ha pe-
 nig egi fazekas legeni az Vranak, auagi a Zomanak non kellitnek, menrien
 az Artia mesterhez, es az Artia mester külgie annak, a kinek szüksege ua-
 gien rea. **ALISODZOR**, Hoqi ha egi mester legeni, az eo Mesteretol,
 auagi Tozuegyen masaz fazekasmetol, öknökül az eo munkaiabol ki alland,
 auagi ha kültömben az eo Mestere, auagi Azonia ellen lakotul nemincmeo
 keppen, uagi ille ellenol natek tartania magat, azt meg tuduan, mind az Fa-
 zekas mester, legenicuel eggiut, erdemek Szerent büntetödgienek. **HAR-**
MADZOR, Minden Szolga requel koran negi craker az munkahez feol
 kellien, es eslue hett craker az munkatol meg szünnek. **NEGIEDZER**
 ha egi szolga penzert tartanak, es ha azt mas szolga, auagi mester legeny,
 meg tudhatna, auagi tartat, es be non mendana, azt meg tuduan, mind
 az keten erdemek Szerent meg büntesfenek. **EOTÖDZOR**, Hoqi ha
 egi Fazekas mester legeni altalliban fogna munkalodni, annak zaz, fa-
 zektol tisz penz tarien, hettökaki beraxet, feltieb neki hatt penznel ne
 adasssek. Dasarnapoken, es inuepnapoken penig aztal feolot, egi egi
 ital ber adasssek neki. **HATÖDZOR**, Leszen azert az Mester le-
 genniek egieb munkatol ilij iutalma.; adasssek neki minden kiuiul ua-
 lo zaz, mazas horsoktol, es talaktol, tizen hatt penz, három labas ser-
 penielünek Zazatol, husz penz, egi Szijr fogo, auagi silt lud ala uale
 serpeniotol, hett sulm fazektol, füstfeolötül, fedeles kersotul, pastecomnac
 ualo serpeniotul, koskonij szaiu Vaynak ualo köchögtol, amick szele-
 re ualo fazektol, egi szold Szeglet halijha allatastol, mindeniketol eggy
 eggy.

egy bechij fillier iarión. Az sodecotul cot penz iarión. gyermeknek uale ede
 nyeknek azatol niclez penz. barnak uale ueres kövöletol azatol tíz
 penz. Az szejid kalijhatol husz penz. Az sekete kersoktol tizenhat penz.
 Item egy altalliban munkalodo legennek egy szejid kemencze rihasatol.
 adassek husz penz. hetedzámra munkalodo legennek tizenkét penz. Az
 legeny penig tartozzek magá az agyagott hozza herdani. es azt elkeszite
 ni. es minden edenyje szaraztani ki rakni. Kemencze foitozadotol egy
 renosbol tisz penz iarión. altalliban munkalodo legennek penig az
 harmadik fillier adassek. **HETEDZER.** Ha egy mesler legeny
 tizen napi napnal tovab munkalodand Meslerenel. az tartozzek az mi qu
 lekezünkben be adni magat. ha egy fizetese leend. cot penzel. ha pe
 nig chiak fel fizetese. három penzel iktassa be magat. **NIOLCHAD**
ZOR. Ha egy mesler legeny az eo meslerenel munkalodzik. az tartozzek ti
 zen napi nap alatt. az eozra ueret fillieret Chebunté hozza le tommi. **KI**
LENCHEDZER. Ha valaki kezülünk Mesler. auagi legeny. böchulec
 len emberekkel tarsalkodni. uagi emboretenül uiseltyn magac. ruat szizek.
 ual elne. uagi egub veteke esnek. az ottianc negy formual büntesse az Cheh.
TISZEDZER. Egy Mesler se fogadhatson be egy tanulo Inastis. miylen
 uegere nem mojen. ha igaz nembol uato e. es bömmand iore legien. sel se
 szabalettinassa. hanem ha az három iuas extendot. eppen ki tanulasaual
 be toltoteit. **TISZIN EGIEDZER.** Aländendaz meg hajont es az közön
 seges keresztien Ania zentegidaztol meg paranchole. es iariator zent Imep
 napokat. kegis toleni szolgalmatnac meg mutatasaual. szergalmaccison
 meg tartóna. es idencsejessen meg illio. az kile penig ez ellen chelekdienek.
 es ualami keszy munkanak foglatatessagaban tapaztalt. utnanak. ak az
 Mesler. es akar legeny legien az. erdemek zeren büntettesenek.
 Holott azért minden elől iareknac. tisztiselőknak. es igaz saqnak szorgalta
 tojnak riszek. es hiuatallick azt mutatia. hogy az io polittidit. rendintadit
 io erkolchidket. közönseges hazonra nozendeo iokat. coregbechek. es oltal
 mazsak. Miy azért. uqimint az. scelliuul meg neuzett szabad. es kinulij
 Vatasnak. Pasemnak. Birania. Polgar mestere. es Tanaczza N. N. erre uale
 teluntetből

teánteréből, azon meg nevezet Fázekas mestereknek kéréséért, s kitansá-
gokratis nevezet, az scollitül be írt Articulusokat be uenen kezeztetéses te-
chessunkból, inellicet confirmatuunkis, aduunkis confirmatiot, ez leuelünk
altal értékre aduan mindeneknek, hogy azon Fázekas mesterek, es lege-
nich közönsegessen az eo bechületes Chéhekben, es azon kitüülis titrasa-
gokban be uenni masokat, es lakozni zabadok legjonek mindennemő
tllendő helickben, kiknek ez Chéhek mag adatum, uelē cū, es uiquāni
szabadsagok legjen. Iollicet azért ez mellet effele rendtartást, es Articulus
leuelot, ualamenif or leuantatik, az mint az alkalmatossag hozza, mögh
többetbassanak, le fülleebassanak, es el ualioz tarbassanak, minke sze-
mek elot uiscuēn. Melinek uagrob es ualossagob eressegere, az mi közön-
segos Curassi coroghik peccatiunkat, minckünk azért mindennemő dol-
gokban karunk nichül ezen leuelre uertetik es suggeztetik. Adatott
Pesomban, ezen ötödik napian Iuniusnak, Christus irunk zultawe uen-
ezet hatt az, es harmec, harmadik ez tündében. Atuel azért mi az fel-
lül meg neuezet Pasoni Bero Polgar mester, es Tanaco, azon Gjörj Fáz-
ekas mestereknek kéréséért, es kitansagokat melconak ualalunk, es aletet-
tuk lenni, nem kichinre bechüluen az eo elotok iaro, es scoldos Vrek mel-
terek ualo interzes, uolokatis. Ez tölinterőst az 10 politicsert, rendtarta-
sert, es az 10 erkelecheknek coroghetsert, ez jelen ualo, es hitche melio, it
ualo Fázekas Mesterek Articulus leuelceterhe marzat, az it ualo Cur-
si közönsegos coroghik peccatiu alēt, az mi eloniben ihit Fázekas mesle-
reknek, valami ituenlőket haromnak uelük az nek, es suggeztetik. Ada-
tot Pesomban Augustusnak dso napian, Ez er hatt az, es harmadik
ez tündében. Lecta et extra data per me Iacobum Szelleczky, I. V. D.
Senatorem et Syndicum liber. e. ac Regia Ciuitatis Pasonien. **NOS**
scitur, rationabilibus p. memoratorum Magistrorum Figulinae artis
p. uisionibus inclinati, p. uisertas literas, omnes, et singulos in eisdē
comprehensos (in quantum nris Iuribus non p. iudicat) pro ipsdem
artis figulinae Magistris, in hoc Oppido nro Iaurien, residentibus tam
modernis, quam futuris in perpetuum ualituras, in formam p. uilegij
nri redigentes et transumentes, in omnibus suis punctis clausulis et

articulis, ac in omni sui parte, auctoritate Domini nostri, quod in hoc
Oppido nostro, de iure, & de facto, ex pia Diuorum quondam Hungari-
æ Regum fundatione habere dignescimus, approbauimus, ratifica-
uimus, & confirmauimus. Ac insuper eadem auctoritate præscrip-
tas literas, et Constitutiones, in eisdem contentas, his quæ sequen-
tur, constitutionibus auximus, amplificauimus, et exornauimus.
PRIMO, ut instar aliarum Cheharum, in hoc Oppido nostro Lau-
riensi constitutarum, dicti quoque Magistri Figuli, peculiare in
hac Ecclesia nostra, vexillum habere, et sub eodem omnes, et singu-
li Magistri, generalioribus, et solennioribus processionibus publicis,
una cum reliquis Chehis, sub pena, ad arbitrium Magistrorum
infligenda (nisi qui sese rationabiliter excusare possint) decenter
interesse debeant. **SECUNDO**, ut nullus in posterum, nisi vere,
et sine aliqua uana ostentatione, aliorumque testimonio accedente, fide-
lis Catholicus sit, in Contubernium, uel Cheham ipsorum recipiatur.
TERCIO, ut nemo extraneus, uel aduentitius, uel etiam huius Op-
pidi nostri Lauriensis meola, quicumque ille sit, extra Contubernium posi-
tus, uel etiam mulier Cauponaria, accedat diebus Sabbathi, et alijs, cuius-
cunque generis & formæ uasa testacea (extra illas Viennenses) in hoc
regno Hungariæ consecra, & elaborata, uel intra, uel extra Ciuitatem, in
Suburbie nostro, ueniam exponere. Contrauentos puniantur per Magistrum,
Chehæ, confiscatione omnium expensarum rerum, et mercium suarum,
quarum media pars, ipsis Magistris Figulis, media ad nostram, uelu-
ti Dominorum terrestrium rationem rationem administrari debet.
QUARTO, ut in omnibus Nunularum uigilijs, siue uesperis tantum,
quæ annuatim in hoc Oppido nostro Laurien. celebrari solent, nemini pro-
sus figulinae artis Magistris extraneis, et peregrinis liceat res, et mer-
ces suas quascunque uenales exponere, sed ipso tantum die feri. Inter-
dicitur autem et mulierulis Cauponarijs, quæ quæstus exercendi gra-
tia, coemptas hic et comparatas ollas, et res testaceas, in prauidicium
eorundem Magistrorum Figulorum, iterum uendere presumant,
ne in posterum id, in perpetuum attentare audeant, sed alibi distubant.

Refractorie confiscatione similiter per dictum Magistrum Chelke mul-
 etabantur. QUINTO, et ultimo, ut ad festum S. Michaelis Archā-
 geli, annuatim duas libras cere dare, et offerre idem Magister Figu-
 li, ad Ecclesiam nr̄am, debeant, et sint ascripti. I. M. O. approbamus
 ratificamus, confirmamus, et augendo amplificamus, et exornamus,
 saluis semper Iuribus nr̄is permanentibus, harum nr̄arum, maioris
 sigilli nostri pendentes munimine roboratarum, vigore et testimo-
 nio litterarum, median DATUM in festo Sancti Alexij Confesso-
 ris, Anno a partu Virginis gloriosissime, Millesimo Sexcente-
simo trigesimo quarto. Reuerendissimis, et Admodum Reuoren-
 dis in **CHRISTO** Patribus, dominis Ioanne de Iuanca, Epis-
 copo Tuniniensi, Cathedrali Pæposito, Stephano Laurien, Lectore,
 Wölfango Wachsleit Cantore, Gregorio Nagiffaluy electo E-
 piscopo Sirmien, Custode huius Ecclesie nr̄e, Georgio Vassarij,
 S. Saluatoris de Papoz, et Abbate de Feolduar, Ioanne Altabate S.
 Adalberti, Pæpositis, Item Ioanne Benij Cathedrali, Michaele
 Kephany Abbate S. Mauricij de Bakonbeel, Sopronien, Matthea
 Veces de Nieck, Crucigero Sopronien, Ordinis Cruciferorum S. Io-
 annis Hierosolymitani Hospitalium, Mosonien, Petro Baranici,
 Luchmanen, Stephano Chichouis Paven, Michaele Henij Raben
 et Thoma Füleij Abbate Pilisicn, Comarenien Archidiaconis, ca-
 terisq; dominis Canonicis in hac Ecclesia **DI** Originis S. duoc-
 te famulantibus et psallentibus.

Győr Város

Constitucionem, hanc et articulos, conditiones,
 articulos, notis exhibitis, coram manu et assen-
 sibus, et nomine interitis, occupari iurimus.
 Iaurin. 18. Febr. 1571.

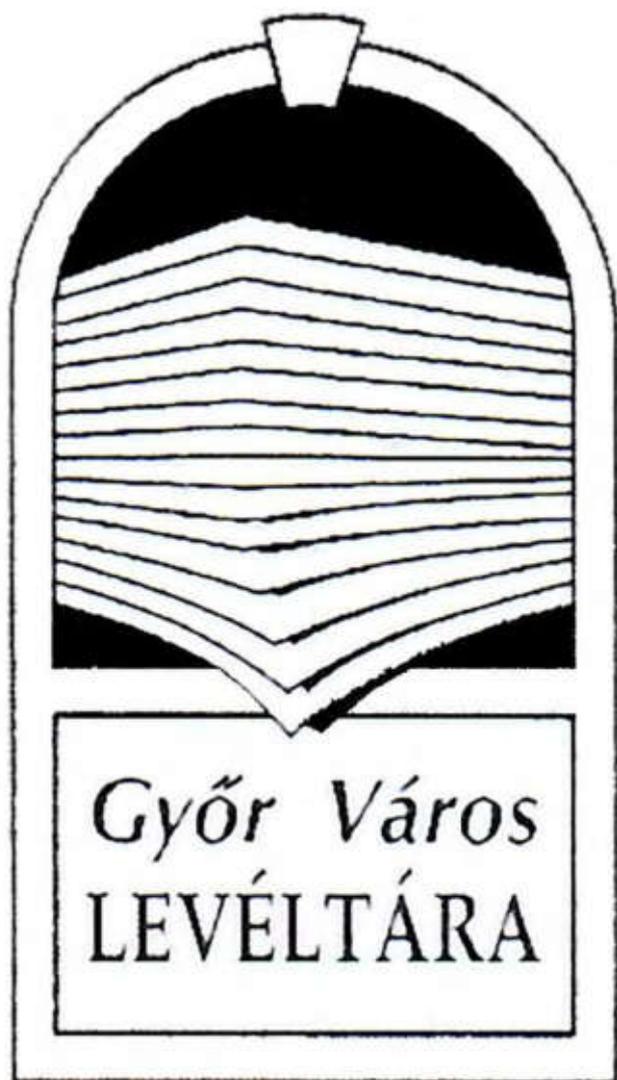
Georgius Baskowitz Episcopus Iaurin

Notetiam auctoritate nostra appre-
 hant, et confirmamus, ita ut ipsa
 ad cultum diuinum spectant, satis
 faciant, prout in Tabula habetur,
 quæ in Cathedrali Succursia asser-
 uatur. Iaurin. 13. Febr. 1571.

Ioannes Pusky Archiepiscopus
 Colocensis, et Ipp. Iaurin

Győr Város
LEVÉLTÁRA

SÜVEGGYÁRTÓ CÉH

N O S T E R
D I N A N D V S
T E R T I V S, D E I
G R A T I A, E L E C T V S R O M A N O

rum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiae, Slavoniæ, Ramiæ, Seruiæ, Gallitiæ, Lodomeriæ, Cumanicæ, Bulgariæq; &c. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiæ, Brabantia, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Marchio Moraviæ, Dux Lucemburgi, ac Superioris & Inferioris Silesiæ, Wiertembergæ & Thecæ, Princeps Siciuæ, Comes Habsburgi, Tyrolis, Fereni, Kyburgi & Goritiæ, Landgrauuius Alsatia, Marchio Sacri Romani Imperij, supra Anasum Burgoniæ, ac Superioris & Inferioris Lusatiæ, Dominus Marchiæ Sclauonicæ, portus Naomis & Salinarum. Memoria commendamus, tenore presentium, significantes quibus expedit uniuersis, Quod pro parte & in personis fidelium nostrorum Circumspcctorum Cæcis seu Contubernij uniuersorum Magistrorum Pileatorum, in Ciuitate Lauriensi degentium & commerantium, exhibita sunt nobis & presentate certa quedam litera fidelium nostrorum Honorabilium Capituli Ecclesiæ Lauriensis, in pergamento in formam libelli confecta, & tam eiusdem Capituli, quam etiam fidelis nostri Spectabilis & Magister Philippi, Comitis & dñi in Mansfeld, Nobilis dñi in Holdmigen, Consiliarij nostri Bellici Aulici, Camerarij, Generalis Campi Marsalici, & presidij nostri Laurien, ac eidem incorporatorum Confimiorum Generalis Capitanei, prout etiam Illustris quondam Maximilianus, Sacri Romani Imperij Principis à Liechtensteim & Nicolospurg, necnon Spectabilis & Magister quondam Wolffzangi Comitis & dñi in Mansfeld, aliàs dicti presidij nostri Lauriensis Generalium in idem Capitaneorum, prate-

rea fidelis nostri Reuerendi Georgij Draskouith de Trakoshyan, electi Episcopi Ecclesie Lauriensis, & Consiliarij nostri Sigillis impendentibus communita, continentes in se confirmatiue certos Articulos idioma Germanico conscriptos, Cebam siue Contubernium ipsorum Pileatorum, bonumq; inter eosdem ordinem & modum in arte Pileatoria rite obseruandum concernentes tenoris infra scripti. Supplicatum itaq; exiit Maieitati meae pro parte et in personis eorundem Magistrorum Pileatorum, debita cum instantia humillime, quatenus easdem litteras & Articulos, omniaq; & singula in eisdem contenta, ratos, gratas & accepta habentes, literisq; nris Priuilegialibus mœri & inscribi facientis, approbare, roborare & ratificare, ac pro praefatis Magistris Pileatorib; ipsorumq; posteris & successoribus uniuersis perpetuo ualituras gratiose confirmare dignaremur. Quarum quidem litterarum tenor talis est. Nos Capitulum Ecclesie Lauriensis Memorie commendamus, tenore presentium, significantes quibus expedit uniuersis. Quod Prudens ac honestus Petrus Tullner, Cuius & Magister pileos Hungaricos conficiens, suburbij huius Oppidi nostri Lauriensis, nostram personaliter uentens in presentiam, suo, & ceteror; Magistrorum eosdem pileos Hungaricos conficientium, in hoc Oppido nostro dictoq; suburbio eiusdem commorandorum, nominibus & personis exhibuit & praesentavit nobis paria quarundam litterarum, Prudentum ac Circumspectorum Ioannis Guilhelmi Magistri Ciuium, ac totius Senatus Ciuitatis Neostadiensis, in Austria Germanico idioma conscripta, ac in papyro in modum Libelli patenter confecta, habens in se seriem quarundam laudabilium Constitutionum, artem ipsorum concernentium, tenoris infra scripti. Petens nos debitam cum instantia supplicans nobis, ut nos eadem paria litterarum, Constitutionesq; in eisdem comprehensas, in formam unius priuilegij transumi & transcribi facientes, in omnibus suis punctis, clauonibus & Articulis confirmari; & praeterea, quia in eisdem literis nonnulli Articuli pro commoditate eorundem, dictique Oppidi nostri Lauriensis, ad pietatem, commune bonum, & ornamentum ipsor; conducentes, desiderari uidebantur, easdem litteras eiusmodi pijs, iustis decorisq; Articulis exornare & amplificare; Ac tandem auctoritate Domini nostri Terrestris, quod in hoc Oppido de iure habere dignoscimur, super ijs omnibus

litter.

litteras Priuilegiales pro eisdem Magistris tam modernis quam futuris
in perpetuum ualituras extradare dignaremur. Quarum quidem litterarum
dictae Ciuitatis Neostadiensis tenor talis est. Wir Hainrich, Wilhelms
Braidtnaecher von Furi Grauer, der Zeit Dünckermeister, und der Rath
gemeinlich für der Stadt Neustadt in Ertzebischoflicher und der Kurfürstlichen
Stendeburg für uns und unsere nachkommen für und für unsern Rath
gegenwärtlich, das für uns als wir in der samleten Rath gesetz
für erschienen sein die Erben Meister der Juristen und Advocaten,
also gemeinlich und gegen uns gesamblich fürbrennen, ob we-
lches bemelte ihr hundertrecht von Wangliand hundert geliebter
Vorwörter (welche ungedruckt) in ein Jahr ein hundert
Tribun und Leffigisten Justiz mit aller gültigen Satz, und Ordnung
gang runde Vorwissen für auf hundert und gemeiner Stadt gesamblich
Rath insigle der besterhigste Bruchstücke der hundert
erschien und angesandigt mercktes hundertstücke für aber die Zeit
und vorgeschrieben fast aller sachen fürbrennen mit allen weislich vor-
ander, sondern auch in hundert ihres hundertrecht allerley unord-
nung für: und Mißbrauch erregen werden. Daraus die in der
hundertrecht allerley Artikel und fürbrennen, ein Vorangeordnet ist
Artikel der Zeit mit bequemen, und die also wegen ihrer und ihrer ge-
samblich, vnderlich aber, so sich hundertlich unvorlaglich besorget sein.
Und Meister anderer, oder in anderen hundert rechtlich für sich machen,
wollen, auf uns mehren Rechtlich, Justiz und fürbrennen, wie mit
wenigst besorgen und unvorsichtlich alle notwendigst wehren,
hundert Mangel und abgang gesamblich. Wir aber als Stadt Ma-
gistrat und Obrigkeit dieser und anderer dergleichen Vor. Und
Vermögens fürbrennen, fürbrennen hundert und hundert und ge-
samblich und meist hundert als helfen die uns hundert und hundert
gesamblich sein, das wir unser hundert Artikel dieser obgesetzter
allerley Satz und Ordnung hundert, und hundert mit allerley not-
wendigen Artikel dieser rasi hundert notwendigst nach fürbrennen
und

auf also in gemeinsamer handverordnungsordnung und Textverordnungs
von weisung anzuweisen, zu lesen günstig gemacht. Wenn wir dem
dieses alles für gut und notwendig sein selbst befindet. Dies
nach jeder Weise solches geschehen fleißig gehalten angeordnet, und ist
dem Meister der hiesigen handverordnungsart mit guter Vorbe-
traftung, und zeitlich nach, zu lesen und der handverordnungs Me-
ster, Herr, Frauen, und beordern, diese nachgeschriebene ordnung
gegeben, Vorwissen, gefast und kommen, Geben Vorwissen,
lesen und kommen, dies alles auf dem hiesigen hiesigen Erath,
dies Dritte hiesigen hiesigen von hiesigen zu hiesigen folgen.
Zustehen. Damit Gottes Herr, und die hiesigen hiesigen Religion
beständig werden, zu lesen alle und jeder Meister samt jeder
geschiedt mit allem alle das an dem hiesigen Gottes hiesigen hiesigen
Auch des hiesigen ochave dem hiesigen Gottes hiesigen Procession und um-
bung, und der hiesigen hiesigen an dem hiesigen hiesigen hiesigen
Martha, Sanct Barbara, und auf alle Quatember dem
allerhöchsten hiesigen dem hiesigen, mit hiesigen hiesigen
andächtig hiesigen, und der hiesigen hiesigen hiesigen in der
Zweit: und hiesigen hiesigen, also hiesigen hiesigen. Als hiesigen
aber außer hiesigen hiesigen Gottes hiesigen hiesigen mit hiesigen
hiesigen, der, od der hiesigen, hiesigen, od hiesigen. Meister od hiesigen
in hiesigen hiesigen hiesigen sein. Zum ändern. Soze der
Johann Meister dem hiesigen dem hiesigen hiesigen auf dem hiesigen Min-
ster hiesigen, auf in jeder hiesigen hiesigen Meister hiesigen.
Zum dritten. Wenn zu der hiesigen hiesigen und hiesigen
hiesigen hiesigen hiesigen, auf der hiesigen hiesigen hiesigen, zu
solle hiesigen hiesigen in der hiesigen ordentlich hiesigen, und der
hiesigen hiesigen hiesigen, od mit hiesigen hiesigen ist, als hiesigen
hiesigen hiesigen, und in der hiesigen hiesigen hiesigen sein. Vierten
Wenn einer hiesigen hiesigen hiesigen, der hiesigen hiesigen hiesigen
hiesigen hiesigen, und hiesigen hiesigen hiesigen, zu, voll hiesigen hiesigen
hiesigen

sein Lagerrecht sich mehr than, für einen Gefellen gesaltten
verordnet. Fünften. Soll ein jeder Gefell der sich al-
für mit seinem Heilich vorkommt, handtverordt begehrt in d
Zweyten, eines Meisters ein ganzes Jahr zuwar büch der
büch sein. Zum Sechsten. Wenn er auf ein Meister zu-
wörder, soll er sich solches von dem Meister mit be willigt
Minder, er habe dem Meister ein Jahr in der Mann-
schaft ertrachten, und soll er das Meistersstück
handtverordt mehr, und soll er in die Stadt fünf güldtes zu-
auser schuldig sein, darvon vltos die Meister und Gefellen ein gü-
ld zu dem besten haben. Siebenden. Wenn er sich aber be-
gehrt, das ein handtverordt Ludwig Gefell altem Heilich und be-
gehrt Meister zuwörder, und er nicht ein Ertrich, und dem hand-
verordt, od aber nicht Meister verordt, so soll er ein Jahrzeit
indanck daß Meisternest begehrt sein, dergleichen auch nicht
Meister des. In fall aber sich ein jeder Meister ein
Habe verordt, und er selbst das handtverordt von ihm ver-
nigen Mann nicht verordt, so soll er nicht dergleichen ver-
obligt sein, das Meisternest zu geben. Zum Achten. Wenn
ein Gefell ein die Meistersstück zuwar begehrt, soll er
den Josef Meister die wille, zu be seinen Jahres Meister ver-
ordt, und das andere Tag wenn er auf die Stück zu-
war, nicht er alle Tag verordt zu oft er geht, und solches ver-
ordt Tag, so lang er an der verordt, nicht continuous, und
dem Stück verordt, nicht er der Josef Meister begehrt,
und da dem selber begehrt, das er ein handtverordt
zu be sich tigen, das Stück wolle verordt, nicht zu sam by
by be, nicht wenn ein die, Stück plus gült und papirlich
erkundt verordt sein, soll der das Stück mehr davor zu-
geben schuldig sein. Zum Neunden. Wenn er sich be-
gehrt, und er sich zuwar verordt, oder selbst, soll er zuwar mit zu-
ein verordt und gesondt Bürgend Mann sich bei dem Josef-
meister.

Meister annelien, und denselben angeloben, auch sich herbringen,
 Das er mit dem handwerck sich nicht legen wolle, und wenn
 er an der fall des handwercks sich nicht beschaffen hat, voll für
 ein Jahr ein Hund Tag, das Meisternage geben; So lang er
 aber verweilt nicht geht, ist kein gesell im begleit, und kein
 aufgedingt werden. So bald er aber die Meisternage geben,
 ist er darauf als halber gesell im begleit, und die Frucht
 aufgedingt werden, vollen, und vollen für den Meisternage
 alle, Meister, Meistern, Gesellen und Meistern Kinder die
 sieben Jahr nicht darüber gezehlet werden, es sei für
 aber nicht sieben Jahr, sind nicht mehr zu bezeichnen
 werden, vollen. **Zehendten.** Was der Gesell durch anbe-
 trieb, in dem Jahr des Angewandten Jahres, ist in beziehung
 sechs, und ein lang für einen Stundenwerk, ist. Von ein kurz
 für einen Stundenwerk, ist nicht in obenged. Meist in Angewand-
 ten, ist nicht in obenged. und auf gemeiner welt in Kötter
 ist gemeint werden. **Zum Vierzehnten.** Das in irgend
 gesell alle Tag, Kötter, gemeint, ist nicht mehr. **Alles** hier für
 Regener, und dem der Zeit, voll ist, von jedweder von dem
 Meister in Regener bezahlet werden. **Zum Fünfzehnten.** a.
 Sollte von der Angewandten Kötter, einem gesellen, von einem
 Kötter, Kötter, gemeint, werden, dass, voll für zwei alle
 Tag, zum Regener, gemeint, Kötter, sein, das Völl-
 ge, Kötter, lösen aber sollte einem gesellen von dem Meister
 nicht Kötter, gemeint, Kötter, gemeint, Kötter, gemeint, gemeint
 werden, dass, voll nicht einer mit sechs, sechs, sechs, sechs, sechs
 werden, gemeint, gemeint, gemeint, gemeint, gemeint, gemeint, gemeint, gemeint
 werden. **Zum Dreizehnten.** Bisher gesell, hier, ist nicht einer
 bei, Kötter, sechs, sechs, sechs, sechs, sechs, sechs, sechs, sechs, sechs, sechs
 werden, ein, gemeint, gemeint, gemeint, gemeint, gemeint, gemeint, gemeint, gemeint
 werden. **Alles.** Die gewöhnliche, Kötter, gemeint, gemeint, gemeint, gemeint
 werden, gemeint, gemeint, gemeint, gemeint, gemeint, gemeint, gemeint, gemeint
 werden.

Meister, der gesell der andern, mit außlegung der sacht, bey
 dem gewerck zu sein pfundt. Wer einiger handt ist, oder einander
 biß die der gewerck zu sein außgelegt hat. Da aber
 der gewerck mit die gewerck zu sein außgelegt hat, als
 in Sommer und fünf woch und im Winter mit die gewerck als
 die die andern über die zeit ansetzen, als die gewerck
 gleich, als gewerck pfundt ansetzen zu sein. Zum
 fünftzedenden. Obgleich, in der gewerck, die die in der
 andern Meister die gewerck mit seiner ordentlichkeit Ri-
 chter und Tractation geben, und nicht des sacht für gutt an
 gesehen und beschaffen werden, da der einige Meister, so die gewerck
 zu sein pfundt, an die die die gewerck zu sein pfundt, die
 in die Landt zu sein und erlegen, alle erlegen aber sich die
 andern beschaffen, dinstlich zu sein, dinstlich zu sein, dem sacht
 pfundt und dinstlich die gewerck, wie es sich gebühret, dinstlich
 an andern, dinstlich beschaffen ist, dinstlich geben. Zum sechs-
 zedenden. Wenn ein Meister eines gesells, mit einem andern, vor-
 ckeß, anstreckt, voll für einen für jeden sacht, wie fünf
 gülden, dinstlich in die Landt zu erlegen, dinstlich sein. Diebenze-
 denden. Wenn ein gesell eines andern gesells, einem soli-
 schen Meister, mit seiner dinstlich anstreckt, voll für ein
 pfundt pfundt in die Landt, dinstlich sein. Achtzedenden.
 Wenn ein gewerck eines der gewerck, so die gewerck vor ein
 für jeden sacht, wie fünf, dinstlich sein, dinstlich mit die
 gesell für in die Landt ein pfundt dinstlich. Wenn erlegen der
 andern, dinstlich sacht, der voll in die gewerck, dinstlich sein.
 Wenn erlegen der andern, mit die gewerck, dinstlich, als
 dinstlich, dinstlich, und der gleich, dinstlich, dinstlich, der voll ein
 gülden, dinstlich für ein gewerck oder gesell dinstlich
 sein. Zum neunzedenden. Wenn ein gesell von einem Mei-
 ster in der gewerck dinstlich, ohne dinstlich, so voll für
 die ganze gewerck außlegung. Zwanzigsten. Wenn ein
 gesell seinem gewerck, wie alle, und nicht nach dinstlich
 dinstlich dinstlich, so voll für ein dinstlich sacht dinstlich
 dinstlich

Derz, oder dem Meister und gefelle ein pfund pfening Kurfel-
ley sein. Und wenn ein gefelle von Meister verläubt wird, so
gibt der Meister mecht in die nach Künzger, Das auff die fult
und wenn delyden, vloger Künzger, Das auß sein, so gibt der
gefelle fünf, sechs oder zwenzig, wie in der list und der
hangt. Dem und zwanzigsten. Wenn ein Meister seiner
gefelle fünf oder sechs hat, so gibt er ein pfund pfening
Kurfelley sein. Dem und zwanzigsten. Wenn ein Meister mehr
gefelle arbeits gibt, ist er in die, fultig ein Künzger, wenn auß-
zu setzen, und gibt aber alle zween in die, so ist ein in der
ein pfund Künzger Kurfelley. Dem und zwanzigsten. Wel-
cher gefelle seinem Meister ein fult Kurfelley, der ist solches dem
Meister so viel fult, und so fult, so ist solches der Kurfel-
ley, und gibt fünf, sechs und zwanzig, auch so viel fult in die
Lad für vloger, fultig, und alle der Kurfelley fult, delyden
in die Kurfelley geben werden. Dem vier und zwanzigsten.
Wenn ein gefelle einen Meister und ein fult oder mehr zwanzig
weilt, so ist er in die Meister Kurfelley. Dem fünf
und zwanzigsten. Wenn ein gefelle arbeits begehrt, und fult
in die, und wenn man in die, fult, und, fult in die
fult, auß der list, so ist er ein in der Kurfelley, fult
so ein alter oder fult, und so gibt er doppel. Dem
zwanzigsten. Wenn fult bei dem fult list in die, und der
der list, delyden, der, alle der, gefelle ein Kurfelley fult
felle sein der list und fult, fult, gibt doppel. Dem
und zwanzigsten. Wenn einer in die, bei dem fult, und
dem ein in die, fult, so ist er ein gefelle fünf in der
list Kurfelley, alter und fult, fult, gibt doppel. Dem
und zwanzigsten. Delyden gefelle Kurfelley auß der list
fult so ein fult oder auß der list, und mit dem Kurfel-
ley, delyden, und, der, fult, soll er alle in die, fult
und der Kurfelley in die Meister hat fünf in die fult sein.

solvent die megesto Invenimus die hessim und In hoc anno, dab
exim solent. Quoniam magis amio unis hoxluft und vel oft sol
est die nobilitate aufordent. Gelovvrlig und ofgeretofches
mit der Spindel altes bricste besigelt mit unfer und gemon
ner Schute aufangender Lunfigle. Obey Jure Meister
des Nainzschmeltz Monach des Maxofy, magis Christi unfer
lieben Berreue vundt Carolinacford gebuort, in Ain Quasimod
Docto fundent undt Invenistis for. Nos igitur iustis
ac rationabilibus prememoratis Petri Tulner Magistri uti pre
missum est, pileas hungaricas conficiendis, sue & reliquorum eius
dem Artis Magistrorum nominibus, coram nobis factis petitiom
ibus & Supplicationibus inclinari, preinsertas literas, omnesq; &
singulos Articulos in eisdem comprehensos [in quantum nris Juri
bus non preiudicant.] pro eisdem Magistris pileas hungaricas con
ficiendis, in hoc Oppido nostro Jaurienti suburbioque eiusdem re
sidentibus, tam modernis quam futuris in perpetuum validum, in
formam Priuilegij nostri redigentes & transuentes in omnibus suis
punctis, clausulis & Articulis, ac in omni sui parte, Authoritate
Domini nostri, quod in hoc Oppido suburbioque eiusdem de Jure & de
facto ex pia Divorum quondam Hungaria Regum fundatione ha
bere dignoscimur, approbavimus, ratificavimus, & confirmavimus. Ac
insuper, eadem auctoritate prescriptas literas & Constitutiones in
eisdem contentas, his, que sequuntur, Constitutionibus auximus,
amplificavimus, & extornavimus. **Primò.** Ut instar aliarum Cehay
sive Contuberniorum in hoc Oppido nostro fundatorum, dicti quoque Ma
gistri pileas hungaricas conficiendis peculiare Privilegium in hac Ecclesia
nostra habere, & sub eodem omnes & singuli Magistri Generalioribus
& solennioribus processionibus publicis una cum reliquis Cehis [in si
qui sese rationabiliter excusare possint] decenter interesse debeant. **Se
cundò.** Cum ipsis Nundmarum diebus solemnioribus prefati Ma
gistri, moderni pariter & futuri modo Sacris Processionibus, modo Di
vino cultui, suorum in Articulis inserto Sacro Missa officio, ad Aram,
B. Barbaræ singulis Quartalibus habendo, per à semetipsis conductu
Sacer-

Sacerdotum Ecclesie nostrae obstructum, incesse debent, annuimus ut die
ipsas Nundinas immediati precedenti, nulli Magistrorum pileos hun-
garicos conficientium extraneorum, sed neq. quæsturam eorum, exercitiam.
liceat merces suas venun. exponere, sed solis Magistris nostris Iauriensibus.
Tertio. Ut quicquid in præmorsis litteris præmemorati Magistri Civium
ac totius Senatus dictæ Civitatis Neostadinsis de Iurisdictione & au-
thoritate eiusdem Magistri Civium vel Senatus, attingitur, id totum &
omne nos concernere intelligatur. **Quarto.** Si quis Magistrorum ob
excessus aliquos ex hac Ceba exclusus, merces suas nihilominus in Nun-
dinis hinc Iauriensibus venales exponere audeat, talis confiscationem
universarum rerum suarum venalium incurrat, quarum una nobis, al-
tera vero medietas Ceba ipsi cedat. **Quinto.** Quandoquidem multi
qui mercaturam cum pileis exercent, plures & diversas Stationes in qui-
bus exponunt pileos, simul ac semel habere solent, quod vero contra omnem
consuetudinem & ordinem currat; Propterea nulli plures Stationes quam
una statio vel locus exponendi pileos concessum vel licitum esse debeat.
Contrarium facientes ad arbitrium Magistri Cebæ mulentur. **Sexto.**
to. Quod nullis pileos cum seco paratos & confectos a Trenchin vel ali-
is locis huc allatos in amaliium Nundinis vel foris septimanalibus ven-
ditioni exponere & diuendere liberum sit; Secus facientes, siue q. Magistri
pileos hungaricos conficientes, siue alij fuerint, confiscationem huiusmodi
pileorum patientur, quarum una nobis, tanquam dñs Terrestribus,
altera autem medietas Cebæ ipsi cedat. **Ad Os.** Quod nemo tam
Intraneus quam Extraneus qui ad vexillum Magistrorum Iauriensium,
pileos hungaricos conficientium nihil suppedauerit in diebus Nandi-
narum, ante ipsas nundinas nec unicum pileum alicui ali ad emen-
dum exponere audeat. Imo approbamus, ratificamus & confirmamus,
nec non exornamus, & amplificamus; Salutis semper Juribus nostris. Hæc
nostrarum Majoris sigilli nostri pendentis munimine roboratarum vi-
gore & testimonio litterarum mediante. **DATUM** feria quarta pro-
xima post festum Sacre Pentecostes. Anno Domini. Millesimo, Sex-
centesimo Trigesimo septimo. Reuerent. ac Admodum Reuerendis Dñs
Georgio Wasuary Cathedrali Preposito, Michæle Lony, Lectore,
Wolf.

Wolfgango Wracheuich Cantore, Gregorio Nagyffalui electo Episcopo Va-
 czien, Custode huius Ecclesie; Mathia Weorös de Nycek, Sancti
 Saluatoris de Papocz, Joanne Altabak Sancti Adalberti Prappositis,
 Michaele Kopyhany Sopromiensi, Stephano Chehouio Mossomiensi, Pe-
 tro Baranyay Luchmaniensi, Ioanne Chakany Papensi, Thomä Tüley
 Abbate de Pilisio, Comaromiensi Archidiacono, cæterisque dñis Cano-
 nicis in hac Ecclesia DEO iugiter & deuote famulantibus atqz psallentib.
 Lecta & correcta in Capitulo. Adiuuncta quadam Commissiones Ve-
 nerabilis Capituli Lauriensis, Pilcatoribus data. Quomiam Magistris
 pilcos hungaricos conficiendi, multa & graues injurie & quidem intollerabi-
 les in præjudicium immunitatum sacrarum, damnorumqz eorundem manifestum
 a Mercatoribus, Incolis, & priuatis nonnullis hominibus, Artem ipsam
 non callentibus sed presumptione tantum iniqua sibi arrogantibus, emeruerunt
 & irrepserunt: prout ex humili eorum Supplicatione Venerabili Capitulo
 nostro Lauriensi grati cum querela porrecta videtur. Placuit eidem Ve-
 nerabili Capitulo illam in hoc libro priuilegiali ipsorum describere, resolu-
 tionemqz eiusdem cum singulari Decreto pro materi eorum Magistrorum
 securitate, firmitate, usqz perenni, annexere. Cuius Supplicationis tenor
 talis est.

Alasatos szolgálatunknak ajánlások után. Kínösserítettünk
 Lükségessköppen ügyintézőnk K és Vraságtokhoz folyámodánk; Az-
 nint minapiban be adot Supplicationát által desegáltuk vala K és
 Vraságtoknak. Miképpen ez helyben az süvegekkel való kereskedés
 anyira jutott, hogy immár nem csak az Kalmárok boltokban; de Szá-
 bok és Takachok s. más polgari renden való személyek is bethi Vásár-
 kor az piarozon és Sokadalmok effinis Szabadon árulnak; Melyből
 nekünk Chelideli, Mestereknek nem kevés kárunk és fogyatkozásunk
 de táplálásunknak is nagy detrimentuma latatik naponta közeke-
 zni. Kiről ináltunk alázatossan K és Vraságtoknál azon, hogy
 méltóztatunk oly parancsokat adni, és utáimát vetni; hogy senki Cse-
 bünkön kívül más Mesterekbeli személy, Kalmár és Varany rend-
 Boltokban, Sokadalmok estin, és bethi Vásárookban süvegeket árulni ne mē-
 reszhelyen: De az árant Urasi Biro Urunk és beökhületes Tanács inti-
 mátságának azon Süveggel kereskedő személyek magokat erőssen oppo-
 nálván

nálván, disputállyat azt, hogy es kívánságunk nem volna Privilegi-
umunkban specificálván. Mely dolgh úgy vagyon, hogy minchen de-
claralva; de Czebbeli Articulusinknak meg szerzése után eszünkben vet-
tük azt, mely nagy kárunkra es fogyatkozásunkra legyen az; hogy az Som-
batnapi heti Vásárokon, Sokadalmok estin Boltokban [az Süvegekkel ke-
reskedő személyek hordó számra más helyekből süvegeket hozván.] arulnak
és az földolt helyekre is hordó számra elagyak. Melyhez képest az mi mun-
kánk nagy fogyatkozásunkra es kárunkra rayunk marad. Mely dolgh
sobel Kiraly Szabad városokban: de meg más helyeken is az hol Czebes Sü-
veggyártó Mesterek vadnak, Czebben külső való személyeknek meg nem
engedtetik az, hogy valamely kalmár vagy Mester ember, sem pedig más
rendenlévő Süvegekkel kereskedgyek, es se heti Csisares napokon Boltokban
piarozon, avagy hazoknál tükön, avagy nyitván Süvegeket arullyanak.
Más az, ha akarmely Városokban is az hol Süveggyártó es egyéb Mester-
segbeli személyek vadnak Szabó, Takács es egyéb Mesterséget nem ta-
nult, afféle munkával az Czebbeli miutós emberek károkra, es Cze-
bektől detrimetomára sobol az mely Mesterséget nem tanult, aual kereske-
dni nem szabad, es meg is nem engedtetik. Nem latjuk azért miért kellesék,
chak szintén nekünk es méltatlan dolgot eszenvednünk, holot minden helyek-
ben es itt is minden Czebbeli rendek es Mesterek az es igazságokban meg-
tartatnak: Miért kellesék az mi igazságunkból labefactulatum? Holot
més minden Contributiót es fizetést mint egyének hasonló keppen prestál-
lyuk, es az terhe egy arant visellyük, es N. es Uraságotokul nekünk
adatot es engedtet. Privilegiámunk szerint Zasplov's obinaltanunk mid il-
lyen keuesemis az mely nem hertis kööltésünkben készült. Hogy pedig
disputalásban vettek azt, mind es kívánságunk nem volna Czebünk Privi-
legiumia Articulusiban meralva, abból okot kárositá sunkra nem
vehetnek, s. nem is futálhattyak dolgokat: Mivel megvagyon írva min-
den Czebeknek Privilegiumiában az mint az nekünk adóban is; hogy ha
mi oly dolgokat eszünkben venniük, kívül magunknak kára, avagy Pri-
vilegiomunkból detrimetomára kövakeshetnék: azokat successiue ha ki-
vántatnék azoknak auctoritásával es kivről az Privilegiomok adati
Boktanak, es conferralatni, remedeálhassanak es más augeálhassuk

és iokarban hozhasztuk. Könyörjünt azokaert N. és Vraságtoknat ala-
zatossan, méltóztassék N. és Vraságtok ily igaz igyünkben Patrocini-
umjat nyuitani, és serio pannehelmi, s. interdicálmys, hogy senki Csehün-
kőn kívül leuo személy, Kalmár Mester ember, és atarki Várossj
ember legyen, semmi uital, sem szombatnapi heti Vásárkor boltokban
avagy tükön házoknál és Sokadalmok estin [a mint mindenüt szokás.]
Süvegeket árulni ne merészellyenek; Ez illyetnek ellen pedig méltóztas-
sék oltalmaznijs, es protgálni N. és Vraságtok. Mellyet N. és Vra-
ságtoknat etigh alázatossan megl igyekezünk szolgálni. Istenek gondvi-
selese alá aianlván Nagyságtokat es Vraságtokat. Nagyságtoktul es
Vraságtoktul io választ várunk. N. K. Györi Süvegyarto böchbü-
letts Csehbeli Mesterek frienkeut. Panaszkodásokra es Supplicálásoknak
illendö tekintenünk Vagyon a mellyet az eö Priuilegióknak megtartása-
ra s. mind oltalmára az mi Kiváltsképpen való engedelmünkbul veutenet
mi teölünk, mint földes Uraktul. Azert valamiben az eö szokot, es egyéb
fö helyekbenis megl tartot. Mesterségek szerint való szabadságok az Süveg
árulásban akarmi rendbéli emberektul, [kik az kereskedésben nyeres-
séghet várnak] meglbantatnék es károsatnék, azoktul neuezet szerint
kít az Mesterséghet nem tanulzat, hanem más kezi munkában mago-
kat foglalják: Azok ellen az mi Patrociniumunt alatt, igazságokban
Végez. és megl erősített io rendtartásokban megl oltalmazni atariuk
mindenek ellen, akarkik legyenek azok. Hecsképpen azok ellen, az kít az
engedelmünk es akaratumk kívül akarmi talalt okbul szabadságot aru-
vemi akarnak magoknak, hogy mind az mi Jurisdiction szerint való
hatalmunk mindenket fön marágyen, es az eö Mesterséghet szerint való
szabadságok munkájok hasznául előmentet Végyen az mi Városunk-
ban. Ex Decreto Venerabilis Capituli Jaurien, die decimá quartá Men-
sis Aprilis, Anno Domini, Milite. Sexcentesimo Quadragesimo Secundo.
Per Maubiam Wörös de Nyeek Pncptm S. Saluatoris de Papocz. et
substitutum Lectorem. Alterius vero Commissionis tenor in hac verba se-
quitur. Nobili ac Prudenti Virö Petro Benkouich, Oppidi nostri Jaurien
Judici, Salutem. Mierthogy immár egynéhány ízben megltaláltanak
minket, alázatossan supplicálván az mi Városunkban való Csehbeli
uag

Magyar Süveg chinaló Mesterek: Hogy az cönkik adot és megerősitetet
 Priuilegiumokban auagy jó rendtartással szerzet Szabadságokban megh-
 oltalmaznánk, mind azok ellen, az kit mind Boltookban [egyeb Kalmár-
 irruvalis kereskedvén], smind hazoknál titkon és nyilvánis Magyar
 süvegbet arulnának, az eő Mesterségeknek nem kichény kárára, min-
 dennapi táplálásoknakis fogyatkozására, és az mi nyilvánvaló Ti-
 lalmunk és parancholt akarátunknak megvetésére. Annak okaért, min-
 deneket, az kik itt az mi Varasunkban magoknak arra vett szabadság-
 bül gyakorlami és wmi akarják az süveggel-való kereskedést. Azokais'
 ide Zamlálván, az Titik tanult közü munkáiokat félre téven, másunnan
 ide Magyar süvegeket hoznak, és itt arullyát, Es az boldult földön la-
 kozó Polgároknak, auagy kereskedő Embereknek adgyak. Mind azokat
 ez ielenvaló parancholatunknak ereyvel és hatalmával tilalmazuk, feneget-
 tyuk, és az Süveggel-való kereskedéstul és arulásátul mindencstul tilt-
 tyuk: Hogy semmikeppen azt ennek utána ne menjék magoknak vett
 és tulaydonitot Szabadsággal meg próbálni és az mi parancholatunké
 megvetésére chelekedni. Egyeb arant ha kü engedettlenségébül vakmerő
 akaratan tapaztathatni. Az mi mostani Varassy Biráknak és az
 höüötkezendönckis elegendő hatalmat atunk és adunkis az mi Com-
 missiohnak ereye által, hogy minden pénzre hozgy, és arruban bechatot
 süveget el foglalhassanak, Confiscálhassanak, és az mi birodalmunk-
 nak hasznára fordulhassanak. Változást és kedvezést más akarat-
 tal ebben nem akarván. Exspeciali Mandato & Decreto Venerabilis Ca-
pituli Jauriensis, die vigesima prima Mensis Iuly. Anno Domini, Mil-
lesimo, Sexcentesimo, Quadragesimo secundo. Mathias Vióros de Hecék
Præptus & Saluatoris de Papocz Substitutus Lector. Nos itaqz huius-
 modi humillima Supplicatione pro parte prefatorum Coetus seu Contubernij
 Magistrorum Pileatorum memorate Ciuitatis Jauriensis, nostre modo quo
 supra porrecta Maicestati, Regia benignitate eoaudita clementer & admis-
 sa, præinsertas litteras & Articulos Cebales, presentibus literis nrís
 Priuilegialibus de verbo ad verbum, sine diminutione & augmento aliqua-
 li insertas & miscriptas, quoad omnes earundem contmentias, clausulas
 & Articulos, ceterius, quatenus eadem ritè & legitime existunt emanat de
 virib.

viribusqz earundem veritas suffragatur, ratas gratas & accepta haberi,
approbauimus, roborauimus & ratificauimus, ac pro prefato Cartu seu
Contubernio Magistrorum Pileatorum uniuersorum, ipsorumqz posteris
& Successoribus uniuersis perpetuo valituras gratiose confirmauimus.
Imo acceptamus, approbamus, roboramus, ratificamus & confirmamus.
Saluis Juribus alienis. Harum nostrarum Secretario Sigillo nostro quo
ut Rex Hungariae utimur, impendenti communitarium vigore & testi-
monio litterarum. DA TV M in Arce nostra Regia Posoniensi,
die vigesima Mensis Aprilis, Anno Domini, Millesimo, Sexcent-
esimo, Quadragesimo nono. Regnorum nostrarum Romani decimo ter-
tio, Hungariae & reliquarum vigesima quarto, Bohemia vero AN-
NO VIGESIMO SECUNDO

Ferdinandus

Győr Város
LEVÉLTÁRA

István Szelepeányi
István...

me Iohanni Vltimo Decretione singulorum Lando. uelentes
de confirmatione Privilegiorum per Sacrum Sacerd. Collegium
m. Hen. et Iohann. Lando. inuicem. inuicem. inuicem. inuicem.
Cuius seu Cretubernij capidi et Papiiij. inuicem. inuicem. inuicem.
certificandi. clementer. et legitime. in. Ceteris. inuicem. inuicem.
annuend. feria. Secunda. proxima. post. festum. Beati. Barthe.
lomei. Apostoli. in. uicinate. capidi. Ianniciij. celebrata.
et. rex. me. Iohannem. Iurem. Accurium. eiusdem. Caus. solemniter
publice. la. inue. Idem.

Anno Domini 1777. Die Nona Mensis Julij. In Domo Senatoria;
Presentes benignit. Leg. Confirmationales. Impet. Articulis. Ceteris. Ma.
gistorum. Pileatorum. Hungaricorum. Privilegiatos. clementer. eisdem.
clarq. coram. Mag. Ioh. Libet. ac. Reg. Civitatis. Iannien.
ad. quem. nunc. qui. Supremum. Ceteris. Magisterum. ceteris. inuicem.
rationis. Iuris. in. Ceteris. inuicem. inuicem. inuicem. inuicem.
tate. Iuris. solemniter. et. me. inuicem. inuicem. inuicem. inuicem.
Iannium; ac. per. eundem. inuicem. Mag. Ioh. in. omnibus. suis. punctis. et.
Clauis. ac. in. omni. inuicem. inuicem. inuicem. inuicem. inuicem.
omn. et. euerentia. cultu. acceptate.

LEVELTARA

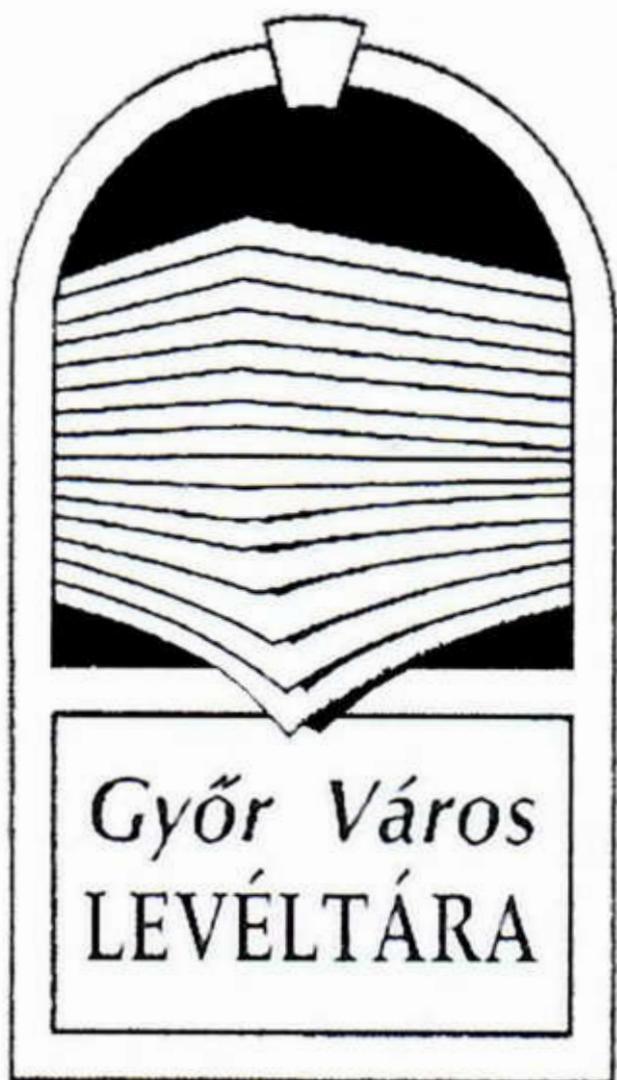
Actis. Iannibus. Accurium. Iohann. Iannien.
M. Hen. et Iohann. Lando.

*Ep. Raphael Fejérfalvi Sacr. Caes. Reginis Cancellariae Hungar. Antice Con-
servator, recognosco praesens privilegium Celsae, per nomen Stephanum Baychy, et alte-
rum Stephanum Seblaten diligentem et solerter sollicitatum et obtentum esse. In cuius
regulam sequens presentibus subscripsi. Posonii. 25. Maij. anno dñi 1649.*

Actum quod supra

121

Győr Város
LEVÉLTÁRA

ТАКА́С СЕ́Н

N O S L E O

P O L D V S

D E I G R A T I A

electus Romanorum Imperator, semper Augustus, ac
Germaniae Hungariae Bo-

hemiae Dalmatiae Croatiae Sclavoniae Ranae Serviae
Gallitiae Lodomeriae Cumaniae Bulgariaeque & REX
Archidux Austriae Dux Burgundiae Brabantiae Styriae
Carinthiae Carnioliae Marchionatus Moraviae Dux Luxemburgae ac super-
ioris & inferioris Silesiae Wierzbembergae & Theciae Princeps Sue-
viae Comes Italiae partium Tyrolis Carinthiae Kiburci & Goritiae & Memo-
riae commendamus rebus presentium significantes quibus expedit uni-
uersis. Quod licet NOS Superioribus annis praedictis euolutis scripti-
bus idem in Anno millesimo sexcentesimo nonagesimo secundo transacto,
praeterito fidelibus nostris Friuentibus ac Circumspicijs Aris Italiae
Nationis Hungaricae Magyaris in priuilegiato Oppido simulque Fraxino
no iurandi & Comitatu eiusdem ordinis ac alijs nonnullis Vicinis Lo-

vis degenitibus, & conuocantibus certis quosdam Articulis, Cessam sive
Contubrationem, bonumque inter eosdem Ordinem & modum atque Normam
in eadem Arte Textoria rite obseruandam conueniente, alias per Luchi-
ecum & Magistratum Libertatis Regie Ciuitatis nra Posoniensis erga
beneuolam honorabilis Capituli Ecclesie Lauriensis ueluti prefato-
rum Textorum Lauriensis Domini Terrestris ceteris factam Re-
qui sionem, & Intercessionem, in forma Triumphi, sub Sigillo mo-
do facta Ciuitatis nra Posoniensis maiori auctoritate, ipso festo Na-
tuitatis Sancti Iohannis Baptistae in Anno Domini millesimo Sex-
centesimo Vigesimo quinto dudum transacto praeterito, extractato,
ac per prelibatum Capitulum cum Dominum Terrestrem approbato,
confirmato, per auctoritates Celsae, sive Artis Textoriae Magistros,
hactenus continuè, semper temporibus usitato benignè acceptum ve-
nimus, approbavimus, roboravimus, & ratificavimus. Quia tamen pra-
fata benigne Litterae nrae Celsales, Præiudiciales, Confirmatoriales, ob in-
teruenientes certas quasdam Contractuales Litteras inter memoratos Hun-
garicæ ab una parte uero ab altera Germanicæ Nationis Textores, Mi-
lites nimirum Magistratus nrae Fraydich Hungariensis confectas, & em-
natas, in manus eorundem Textorum Nationis Germanicæ deuenisse,
illasque certis in Articulis, & particulis per eosdem uiolatas, prout &
prescriptas Contractuales imminè obseruatas esse, sed nec ad inui-
cem alias etiam se conuenire, neque easdem Celsales Litteras a praefatis
Germanicæ Nationis Textoribus relaxare posse auerent. Ob hoc
supplicarum Magistrati nrae fideles nri Prudentes ac Circumspecti
**Michael Basi, Ioannes Fulöp, Adamus Iovan, & Gre-
gorius Forner** praerepti Nationis Hungaricæ Artis Textoriae

Magistris in dicto Oppido & Praedictorum Iauicensi, ac alijs circumuici-
 nis socijs de quibus & commemorantes quatenus prius illis praeuocatis Li-
 tteris nris Cehalibus Confirmationalibus ipidem per prius clementer con-
 ceptis & extractatis in omnibus eorundem parochijs clauiculis & articulis
 atq; omni sui parte capitatis inuenticatis & amuldratis alioquin de nouo
 Nobis humillime praeseruat. Et ex praeribus de sumptibus & conuocatis in
 aliquays parte etiam uelucto; & pariter per praesentium Capitulum Iau-
 zicense uti Dominum eorundem terrestrem approbato; omniq; & singu-
 la in ipidem conuicta raris raris & accepta haberi. Littrioq; nris Priui-
 legialibus in seipis & in scribi facientes approbare, roborare, & ratificare, ac
 pro praesentis Magistris Natuonis diuinae Hungaricae Territoribus Iau-
 zicensibus, eiusdemq; aduocatis uti & Restitit; & Successoribus eorundem
 uniuersis perpetuo ualiduros gratia de confirmare dignamur. Quorum
 quidem Articulorum tenor sequitur in hunc modum. **Első Articulus**
 Valamely Inas Jauens Mester seget tanultin alkac hatom Csizendek az re-
 gbi sokias perint tanultijon. hogyi ha predik az Mesterek fia uolna.
 s. az eo Szulei megz halnának a somban, het Csizendek tartozik szü-
 leik halalok utin az Mester seget tanuly. es ki roltuira a folyul megz
 neucet Inas Eszterelvi tartozik oret az eo Mesterre fol szabaditani. Miliot
 predik az Inas az Mesterre be segedten tartozik segedtegeti szas nijolez-
 uan pensel. Szabadulni uolri. az Inas is megz tartozik uiabban szas
 nijolezuon pensel. fel font Diaszal az uian az Legenyekik tartozik hat-
 uan pensel. Amaki folent mindta tanulo Inas valamely fol szabadul, tar-
 tozzek az Czeh laclaban fel font Diasz es ha becedet le tenni. Mester
 legenynek predik tartozik iszenket magyaz pensel. es edy pint borral
 küel evert megz hiersejlyek. es az Mester seget hneli Szoltaria es eo rend

tartásit elibe járulallják. **Második Articulus.** Valamely Lezény
ebben az városban az eő Mesteriségét iamborúl s tisztoszegeven megly ta-
nullija mindenit szabad legyen nichie Mesterlezeényül munkialodni. Ha-
ionloképpen az külső Mesterlezeényekhez az küli másiet kü rölcövek izgazan
az eő Inas Eptendzielit szabadon Mesterlezeényül nálunk munkialhod-
hatnak. **Hármadik Articulus.** Ha valamely Inas az eő tanuló Epten-
deit kü rölti s föl szabadul tartosik két Eptendziel az Mester fia pengzelen
edgy Eptendziel vándorolani, és ha az megz nevezet utonok előtt vándorjón
ne hozzanli, és ita ebben az helyben munkialodni akarna, jémni helyre le-
gyen annali az eő Vándorlásának. Hason ismésd uiebban köly nelti vándor-
olani, hogy ha pengzen tartomok, hogy az Mester fia nali. Artija, avagy
Aimija bereglaezlyben úgy más sseren selen uiebban csenek, affele nem un-
rezik uionnan vándorolani, ha jémten hasza tömés, és ha ki nem röltene az
vándorló Eptendziel két Eptendziel tartosik tisztoszegeven sörintal az Mester fia
pengz hat sörintal. **Negyedik Articulus.** Hogy ha valamely Mester
Lezeény az Takas s Mestereli közsében aliam magat adni mindmelenek e-
lött tartosik az Czéh Mester, és az több Czéhbenmely Mestereli előtt a 3.
Nemzetiegeruhalo leueler, és a tanuló leueler előtt, és a negy özegzibili
Mestereli előtt az eő Mester Remket megz készitni úgy mint edgy Szövő
Széklet uionnan föl verni, edgy Sántas inga az Mester sörinbul, az ki-
nel munkialozik be vörny illy oktal, hogy az eő Műve az Mesterneli
megz maradjyon hoga ajtót föl készitve, és hén Samra be uionmja, és
edgy hén Bemer úgy mint az huzjo sörinbul edgy készitnyo vözi ben vértli
nélkül sörin. Ezek mind megzleuen, és az Czéhben be uion, tartosik az
Czéhbeli Mestereli tisztoszegeven Mester Ebedert negyven sörinobiat megz
adni, és az Czéh laclabtan edgy magyar sörintot, és edgy sörin vörny sörin.

Mindasáltal aki Mester fia és az ki magának Mestereket tanulni seleségül
el veszi semmi Ebrédel, sem peniglen Mester formát nem tartozik. hanem csak
edgy font rajzi és Czéh lachaban jöveni. Czeken künn ugyan ezen negyedik
Articulus és Abela. Pinnjta. Paruzaza Bacsa és Ulfalu neuó falakban leuó
Taktacs Mesterek. lezű künnleppen és István dolgokiban, úgy az Mesterjegyzővaló
fellenő állapotokban is tartozának magoltat alkalmaztatni, és negy Mester
Embrelon az eő Mesterjegyet uolnaképpen megb mutatni. Ipat formát le tüni.
Ira peniglen ezek közű találkoznak a künck elegendő tudás önán itte nem vol-
na az időnkert jövenit tartozik úgy jöveni. **Ötödik Articulus:** Mikor Colanuké
Oszegy Ásbou; az ki az Taktacs Mestereket fennel uol; az eő Ura halála után, más
rendbeli Mester Embrelon jöves enenni, de legjén szabni az Taktacs Mesterjegyet
eő rükie üeni de uolnaképpen; az eő Oszegy jövenit megb mutat, rebat minden-
közön szabadon legjén az Mesterjegyet üeni. És ha uolnaké Taktacs Mester le-
gynő és Töpesz mure, az künck mind Nemzet jövesül, mind peniglen elegendő tanu-
lási uolaló levelei vannak az eő tartozék magant. hanem Ipat formát, és edgy
font Diadójat, és ha nem tudnak az István Mester tartozik fölözökönre edgy
Czéh kanna borral, edgy mádol egy l' vreni, s az után szabadon az Mesterjegyet
üeni. **Harodisz Articulus:** Minden Czébbeli Mester, mind peniglen minden
Mester legjén tartozának, hanem Ipat formát Czébbel. Szóval az eő előtt edgyben
gövlő, s hat becsit le tüni valanyké peniglen időnkert ora után be üöme, auagy
mugaképpen edgyben, auagy edgyben, s itlen nem lenne min-
denkővön tartozik, sél font Gialót az Czéh lachaban jöveni, és ha idegen Mester-
legjén itte és künckben üömenek. Mesterjegyet Redurett, és Munkaert s
találnak Munkat, az eő tartozának az Czébbel, az több Czébbeli Mesterkét
be emmi, és leuóvalóképpen minden berte edgy becsit le tüni, s ha az eő közű
valamellyik amak elötte Tartozatában nem uol; s nem munkálkodon, az tartoz-

10
pár magában edgy sjele becsöl az Csehben. **Hetedik Articulo** Valamikor az Cseh
Mester az Csehben be hírdet mind az Mesterek mind az legények te gjuernellkül
járulljannak be az Csehben. **Nyolczadik Articulo** Mikor az Csehbéli Mester
anngy Mester legény más Mester Embert az boron anngy urzan, anngy az háznál
illetlen sjele kalillenne meg s jadalmasza es hűdnek, es lelekeuel sjelekozodnek es az
Tízreogellen Zugolodnek es meg bizonyodit ren : es hitul minden Ember ol-
talmasza magat. affele az Mesterek itéleti szerint meg büntetessék de az Magi-
stratus, es város loyuanise meg sjele szeretessék. **Kilencedik Articulo** Mikor
az Cseh napia edgyk tartosik az Cseh Mester mind az Mesterek, mind pe-
dig az Legények belesze gődnuale meg maradnak hiedeni, hogy senki
edgy mást az Csehben sem maradt, sem perigien más Mester házána illetlen
szoval, anngy es lelekedetekkel meg ne sjele: s mind Mesterek, mind legények
az hitl orsue gjulechoznek Cseh napon edgy becsen föllvül, banein ha bor-
ban ne iadezanak, valahy es ellen eslekednek, az Mesterek itilerek sze-
rint meg büntetessék. **Tizedik Articulo** - Hogy az Mester legények
tíznap napon hie orahkor városára háza iöicnek, es ha azon orán hie
maradnak, az Mester semmiuel neknek nem tartosik. **Tizenegyedik Ar-
ticulo** Mikor az Mester legény mindenkülkél edgy napot ellimulat
tartosik az Mesterekkel az Csehben, anngy Cseh ladaiban tis Magyar-
penesel birsággal, s az Mestere ha ell hűlyannja es meg nem icleni, tarto-
zik avval az büntetessel. **Tizenkettedik Articulo** - Vala-
mely Mester legény más Gazda hoz ül, es bucsu urgöt nem sjele, az tar-
tosik tizenket pinesel az Mesterek ladaiban. **Tizenharma-
dik Articulo** - Hasonlölteppen valamely Mester más Mesterek
legényet ell hírdeni, az Mesterek itéleti szerint meg büntetessék. **Tizen-
negyedik Articulo** - Valamely Mester, anngy annak az Telege

más Embereket azok más Mester Emberek Munkái alkarnak venni,
vagy is Szóval, vagy Kérésrel, rickon, vagy nyiluan az Munkával hozzá
híreztetni alkár hol történyélt hasznal, vagy utzában, és az ki rickolt.
Valamennyjzer lesz mind amijőzör az Mesterek Irteni szerint meg's büntre-
tesék. **Tizenötödik Articulus.** Valamelyi vég's fönal edgy Mester Embereket
az hasznal más Emberek uterik, s' azt be fogadjaja, hasznaloktppen
az is edgy fönt viaszjal meg's bünteresék, hanem ha az Mester az föna,
lat maga alkarnyábul ki aelna, vagy hogyj, jölinig's tartoztatna mod
nellkül az Munkát rehat az Ember az eö fömalat el terdeni utul az Mester
tul s' más Mesterhez el terdeni hogyj ha ptinig's valamely Mester az ollyan
hözözje ideig's tartozott munkát ki nem alkarna rickból adni, rehat az.
Czél Mesterek meg's irteni szerin, s' az Czél Mester minden tartoztatás nel-
kül ki adna. **Tizenhatodik Articulus.** Az Taktas Mesterek Ca jari
Munkái isinal barnak, s' azt Rest Számvá e' eg' vöb keppremis ell ad-
hanyak de illij olkial hogyj a mellett az isogen munkái is az ki hozzájok
Ötörök, vég' bez v' rick, hogy rickolt inltó nezeftelles ne legyen. Ha
lomben eö rickiel a meg's nevedet Ca jari Munka meg's nem erigedterik,
jöt inkább meg's rickatani. **Tizenhetedik Articulus.** Szabad legyen az
Mesterek ad' kélvö v' ricki Mesterekhez, Czélközben, s' Annváfűszögök
ban be fogadni, de illijen v' rick. Hogy az rickit illik, ig' udan rickatanaik,
legyenek, s' elegendöknek v' mer rickenek a' p' od' utmi, és v' rickis mint ad' v'
zövi Mesterek minden Czélbeli len' vagor a mint annak Szokása, és rick-
delésé s' orqalmatvann be' s' olgáit. **Tizennyolcadik Articulus.**
Valamelyi Taktas Mester Ember az Mesterjger maga is alkarnyábul
ell' rickajundana, és azt nem usné, as' rick az Czélbeli Mestereké' híreue,
ad' rick isüendö Udörök alara p' rick' v' rickban as' rick usm' ha alkarna re.

Ím ha minden Csehbeli Igazságot régi szokás szerint minden kézen be szolgáltatva
valamikor altaria az Mesterjéget meg is elkerülheti és üszheti. ha pedig be nem
szolgáltatva, ismét újiman mint az előt tartozik magát minden Igazsággal
az Csehbelen be adni. **Tizenkilencedik Articulús.** Valamely Csehbeli la-
kos Mester közzelében eleben tapasztaltatnék, tehát annál eltitkosok az bővü-
letés Mesterjébe. **Huszasodik Articulús.** Mikor valamely Csehbeli Mes-
ter, vagy Mester legény az Ur Istentek üszterelen ahiaranyabul berezűzésben, a-
vagy más nyimtalyságon ednék, s közzelében volna, s amigra süstökli vődnéki,
hoggy magaval is ior teherelen volna tehát az több Csehbeli Mesterék annali tar-
tosanaki képez sárvinduaké közzelében es. Segitőggel lenni az Csehből ahabul il-
lyen oktal, hogy ha az Ur Istent ismét is Csehből meg is áltara, ismét tart-
tozik az Csehből ahabul az rra köze közzelében halandával meg is teritni. Annali
földöte edgy Mester legény az min siki berezűzésben lenni közzel az Csehből Mester
rendelésé szerint tartozon sárvinduaké. **Huszonegyedik Articulús.**
Ím valamely Mester avagy annali az haza s ím is avagy Györmeké avagy Lején-
nye es egyszé Csehből avagy hűdny avagy nagy letden Istentek rendelésébül ha-
lal által es Világbul ki mutna tehát az eszté Csehből tartozik az Temető helyre szo-
kás szerint ell kézzel az kézzel engedelen lenne, es az lemette ellnem tömre az
Mesterék iriterék szerint meg sárvinduaké. **Huszonkétödik Articulús.**
Szabad legyen mind azókat sárvinduaké, es kilt három eszté Esztendőt ki-
nem rölköck, azon Mesterjébe sárvinduaké es Szabad legyen mindentker
azókké ímulo leudeit es ki adni. Hoggy akva mely helyre, úgy mint az Magyar Co-
rona alatt leudé Varoskiban, es falukiban bizuast ell mebeper, s ottan szokás szerint
legényül be fogadva eszté Mesterjébe eszté üszpere. Valaki pedig az ollyan
legény az ímulo Mesterék az kövön Mestreljében üszpere sárvinduaké / be nem fo-
gadva avagy be fogadni nem ahiarany, annali övön sárvinduaké mindentker legyen.

Huasonharmadik Articulo. Szabad legyen ezen följöl az olljartén
 föl szabadtul és az Mesterjében meg is ért elneve Legényeket be fogadni ezen Cse-
 nek Társaságában de olljarté olthial, jíméddal, hogy az böcsültes Cse-
 nek elon Nem-
 zetjézekről böcsültes leudat, és elegsége is nagyot elő hozni, s meg is mutatni tar-
 tozzanak **Huasonnegyedik Articulo.** Hogy ezen Mesterjé-
 znek üzésében
 annijal erősebbel lebesenki ollj Rend tartás legyen, hogy valamint ellővong-
 munkálkodtak, s dolgoztak, úgy mint Szócsében. Tízest edgy Restül három pen-
 táron, és ha az Szócsé följölbb volna. Itzónel amaki munkája, s rendi szerin-
 többet lebesenki az olljan Szócséért. Amellet ezen Articulohoz az Nemes Győ-
 rmeigyében lévő más Kálós Táltas Mester Embereket tartoznak magoltat
 alkalmatanni, hogy tudmipollit leg is előzött s tartozni mindent az böcsüle-
 tes Cse-
 nekben magai be ilenteni, az hol szabadmagot nyertuen az böcsültes Cse-
 nekül azután szabadon, s beltevel ezen Mesterjé-
 znek üzési, s valaki pengé külön-
 bet esilekedne, és be ilentés nélkül emellet Mesterjé-
 zek alá venni, rebné sa-
 bad legyen az böcsültes Cse-
 nek réta meim, s büntetés alá venni, hogy hu-
 penglen, az Társaság affele Himpellet Mester Táltasok taláttannának, vagyis
 tükön az városból ki vinnék az Munkát, s kieszen kapotnak, szabad legyen
 elluenni tüle és felé az Cse-
 nek felü pengé az Magi Anusnak szolgálattani
Huasonötödik Articulo. Tegedent az több helybeli két Mest-
 rök más Nemes Vármegyékben lévő Táltas Mesterjé-
 zek a költé váltarattól költé-
 zikben altariak magoltat be adni magolt költé be ut deszék, Itilis baszónló körtel-
 jéggel a mint a följöl Puru humosiban meg is izaren, tartoznak a böcsültes Cse-
 nekül
 füzni. *NOS itaqz praefato bono Ordine s. qui communis Sapientium suffragio
 Anima Rerum esse soleret / munorata Ceste Artis Lectura Nationis Hungaricae
 Magistrorum laurientium, & Corundem Aduicantium benignè prospectum iri
 cupientes humillimè eorundem Supplicatione nrà, mvelò quò supra, facta Mutati*

Regia benignitate exaudiri. Clementer & admitt. priores quidem in Anno ut pre-
 fertur Millesimo sexcentesimo Nonagesimo secundo quidem sexcentis octiduro
 Articulis Literisque nostris superinde Cebales Confirmationales in omnibus eundem
 Fines Clausulis & Articulis atque omni sui in parte casuimus mortificationibus
 & amabilibus prescriptis fieri uti noviter Nobis presertim & geminis pre-
 sentibus literis nostris Privilegiis de verbo ad verbum insertis quoad omnes co-
 eundem Contrarias & Clausulas rari gratos & acceptos habentes approbavi-
 mus roboravimus & ratificavimus ac pro totius sanis Artibus & Sectis Nationis
 churaxit Hungaricae Martis iporumque Postus & Successoribus nostris perpe-
 tuo validos & gratos confirmavimus. IMMO priores quidem casuimus mortifi-
 ficamus & amabilibus hys vero acceptis approbamus roboramus ra-
 tificamus amavimus & concedimus salvo iuribus alienis. Datum nostrum
 secreti Sigillo nostro que in R. E. Hungaria vivunt impendunt communitatum
 vigore & Testimonio. Datum per manus fidelis nri Nobis dilecti Re-
 verendi Blasii Jaklin Cppi Matruensis Legati & Comitatus eundem supremi
 ac perpetui Consilii Consilii nri & Aulicis per Hungariam Cancellarij
 In Civitate nra Vienna Austria Die Decima sexta Mensis Martij Anno
 Domini millesimo sexcentesimo Nonagesimo quarto. Regnorum nrorum Ro-
 manorum trigesimo sexto Hungarica & reliquorum trigesimo nono. Bohemice vero

Secundum Győr Varo Anno vigesimo octavo

LEVELTARA

Blasius Jaklin
 Cppi Matruensis
 Legatus
 Paulus Mednyanszky
 Cancellarius

Anno Domini 1735 Die 31. Mensis Decembris presentibus
 benignis suavitatis Sacerdotibus legibus privilegiales Capitulum
 Ecclesie Jaurinensis per intercessionem Magistrorum Dni's Teodoro
 dempse exhibere se presentibus et in quantum quidem Capitulum
 Capitulum ac alios Juribus non Judicacionibus et tamen etiam
 per se ipsum declarata sub conditione ut in alijs promissis
 fuerit. Et hactenus eisdem Magistris Dni's Teodoro in Anno
 1672 sic veris. 30. Aprilis Julij benigne concessis, et tunc
 sed talem in parte de presentibus et in omnia certa conditio
 nes ut postea dicitur. Et memoratis Dni's Teodoro Magistris
 Juribus nationis ipsorum ad ubi dicitur hominum Episcoporum
 Jaurinensis et in hunc tenorem. Videlicet. Invenit Resolutio
 nem Magistrorum quod in hunc tenorem. Invenit Resolutio
 nem. Sicut. Et ut in necessitatibus semper et pios esse suo
 modo agendi ac proficiendi. Et illiusmodi. Et illiusmodi. Et illiusmodi.
 junctio. Item et officia divina peragere. Sed et obligata
 nem sua erga Capitulum. Et hanc rationem adimplere. Et ob
 tate veniantur presentibus. Et hanc rationem adimplere. Et ob
 t sub potestate invigilantibus. Et hanc rationem adimplere. Et ob
 t per veneratam etiam. Vnde Capitulum Jaurinensis humillima cum
 obsequio sic. Et hanc rationem adimplere. Et ob

Andreas Matusch. S. Caput Teodoro Vlii Capituli Cathedralis Ecclesie
 Jaurinensis. Magistri et Canonici.

Privilegiales huiusmodi Capitulum Jaurinensis. Et hanc rationem adimplere. Et ob
 t sub potestate invigilantibus. Et hanc rationem adimplere. Et ob
 t per veneratam etiam. Vnde Capitulum Jaurinensis humillima cum
 obsequio sic. Et hanc rationem adimplere. Et ob

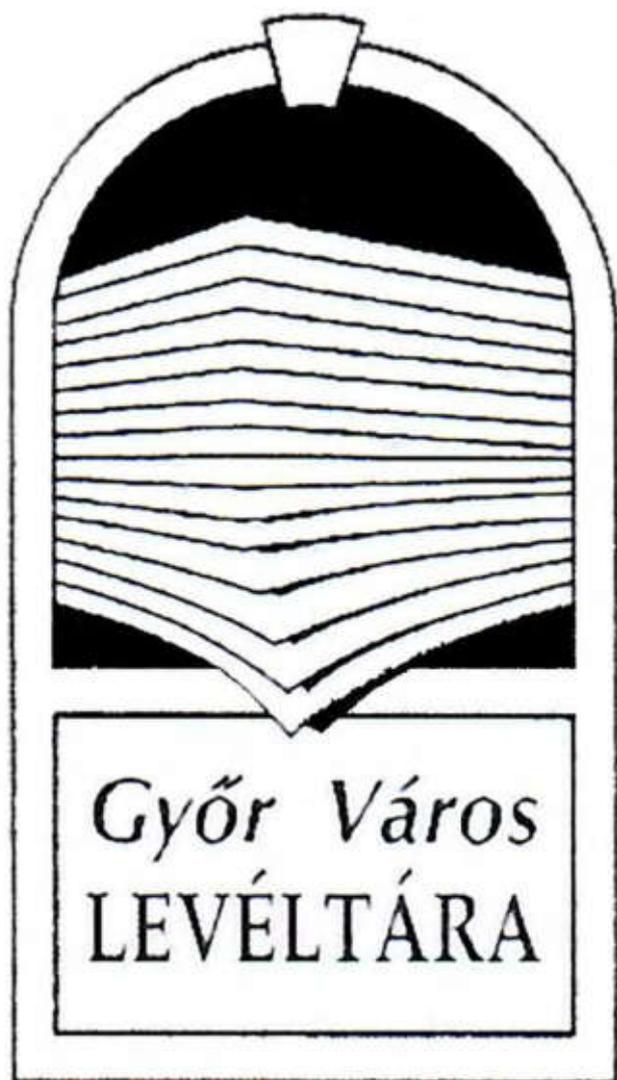
Adolphus Episcopus Jaurinensis.

et.
Præmissi Articuli Ceteros veluti Ritibus Sacro-
Sanctæ Romano-Catholicæ Ecclesiæ conformes, in
quantum etiam Juribus, ac Jurisdictioni Dominali præ-
judiciosi non comperirentur, per Nos græps confirman-
tur. Invenni. Die 16te Mens. Februarij. 1745.

Franciscus Episcopus Lavinia

Győr Város
LEVÉLTÁRA

Győr Város
LEVÉLTÁRA

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bagi* 2020 *Bagi Zoltán Péter*: Pápa a Fuggerzeitungokban (1573–1604). Pápa, 2020.
- Bak* 2000 *Bak Borbála*: A XVI–XVIII. századi magyar nyelvű források kiadásának kérdései. *Fons* VII (2000) 1. sz. 91–138.
- Balázs* 1975 *Balázs Péter*: A céhrendszer problémái Győrött a XIX. század első felében. *Arrabona* 17 (1975) 279–293.
- Bácskai* 1965 *Bácskai Vera*: Magyar mezővárosok a XV. században. (Értekezések a történeti tudományok köréből. Új sorozat 37.) Budapest, 1965.
- Bácskai* 2002 *Bácskai Vera*: Városok Magyarországon az iparosodás előtt. Budapest, 2002.
- Bedy* 1930a *Bedy Vince*: A 16. és 17. századi győri kalendás egyesületek. *Győri Szemle* 1 (1930) 4–6. sz. 162–173.
- Bedy* 1930b *Bedy Vince*: Győri fuvarosok. *Győri Szemle* 1 (1930) 9–10. sz. 293–301.
- Bedy* 1938 *Bedy Vince*: A győri székeskáptalan története. (Győregyházmegye multjából III. szám) Győr, 1938.
- Bedy* 1941 *Bedy Vince*: Adalékok a győri ipar történetéhez. *Győri Szemle* 12 (1941) 3–4. sz. 108–119., 182–188.
- Bedy* 1942 *Bedy Vince*: Adalékok a győri ipar történetéhez. *Győri Szemle* 13 (1942) 1–4. sz. 21–29., 92–95., 131–143., 181–194.
- Bogdán* 1978 *Bogdán István*: Magyarországi hossz- és földmértékek a XVI. század végéig. Budapest, 1978.
- Bogdán* 1989 *Bogdán István*: Kézművesek mestersége. (Gondolat zsebkönyvek) Budapest, 1989.
- Bogdán* 1991 *Bogdán István*: Magyarországi űr-, térfogat-, súly- és darabmértékek 1874-ig. Budapest, 1991.
- Buza* 2020 *Buza János*: Pénzforgalom és pénzürtékek a soproni országgyűlések idején (1622–1625). In: Amikor Sopronra figyelt Európa. Az 1625. évi soproni koronázó országgyűlés. Szerk.: *Dominkovits Péter – Katona Csaba – Pálffy Géza*. Sopron–Budapest, 2020.
- Buza* 2021 *Buza János*: A tallérnevek néhány csoportja. Adalék a 16–17. századi Magyarország pénzneveinek történetéhez. In: Aranyforintok és ezüsttallérok nyomában. Válogatott írások a pénz- és gazdaságtörténet köréből. Szerk.: *Draskóczy István*. Budapest, 2021. 91–118.
- Czigány* 1962 *Czigány Béla*: Adatok a Győr megyei hajósmolnárok életéhez. *Arrabona* 4 (1962) 97–116.

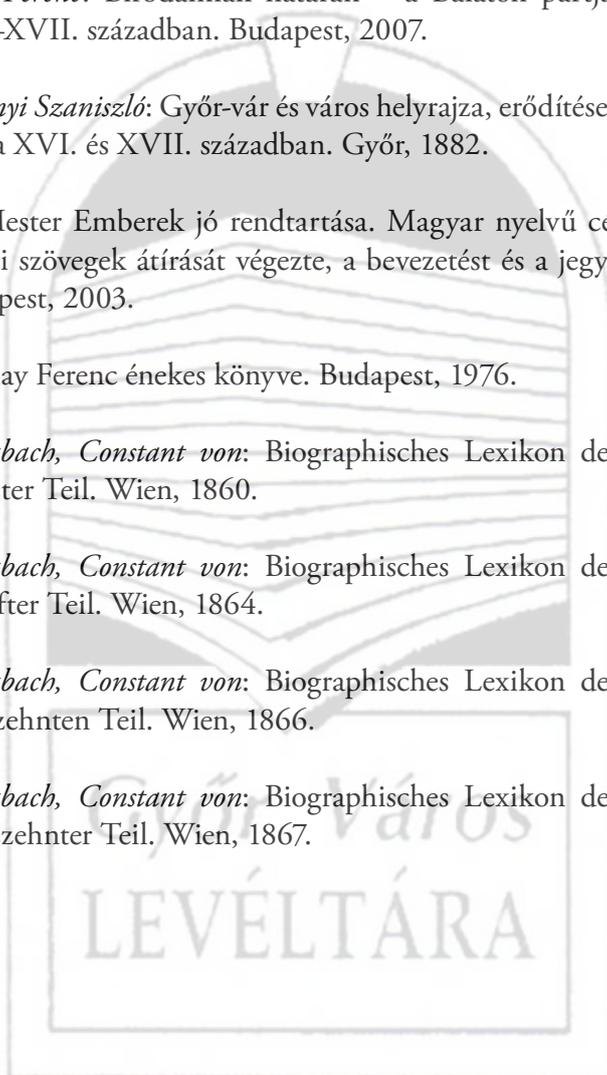
- Czigány* 1963 *Czigány Béla: Adatok a Győr megyei hajósmolnárok életéhez II. Arrabona* 5 (1963) 207–228.
- Czigány* 1965 *Czigány Béla: Adatok a Győr megyei hajósmolnárok életéhez III. Arrabona* 7 (1965) 413–428.
- Czigány* 1967 *Czigány Béla: Adatok a Győr megyei hajósmolnárok életéhez IV. Arrabona* 9 (1967) 149–178.
- Czigány* 1968 *Czigány Béla: Adatok a Győr megyei hajósmolnárok életéhez V. Arrabona* 10 (1968) 123–140.
- Czigány* 1970 *Czigány Béla: Adatok a Győr megyei hajósmolnárok életéhez VI. Arrabona* 12 (1970) 187–211.
- Csizmadia* 1939 *Csizmadia Andor: Az érdekképviselők szerepe Győr életében. Győri Szemle* 10 (1939) 26–31.
- Dominkovits* 2008 *Dominkovits Péter: Győr város tanácsülési és bírósági jegyzőkönyveinek regesztái 1622–1626. V. rész. (Városi Levéltári Füzetek 11.) Győr, 2008.*
- Dominkovits* 2010 *Dominkovits Péter: Győr város tanácsülési és bírósági jegyzőkönyveinek regesztái 1627–1630. VI. rész. (Városi Levéltári Füzetek 12.) Győr, 2010.*
- Dominkovits* 2011 *Dominkovits Péter: Győr város tanácsülési és bírósági jegyzőkönyveinek regesztái 1631–1636. VII. rész. (Városi Levéltári Füzetek 13.) Győr, 2011.*
- Dominkovits* 2013 *Dominkovits Péter: Győr város tanácsülési és bírósági jegyzőkönyveinek regesztái 1637–1641. VIII. rész. (Városi Levéltári Füzetek 14.) Győr, 2013.*
- Dominkovits* 2014 *Dominkovits Péter: Győr város tanácsülési és bírósági jegyzőkönyveinek regesztái 1642–1646. IX. rész. (Városi Levéltári Füzetek 15.) Győr, 2014.*
- Domokos* 2021 *Domokos György: Győr vára a 16. században. In: Győr vára. Erődváros a Rába partján. Szerk.: Balogh András – Paszternák István. Győr, 2021. 44–69.*
- Domokos* 1964 *Domokos Ottó: A győri szíjgyártó legények szokásai a XVII. században. Arrabona* 6 (1964) 83–98.
- Domokos* 1970 *Domokos Ottó: A kesztyűsök munkájáról. Arrabona* 12 (1970) 213–228.
- Domokos* 1974 *Domokos Ottó: Magyarországi festőcéhek. Arrabona* 16 (1974) 101–164.
- Domokos* 1994 *Domokos Ottó: A győri céhes takácsokról. Arrabona* 31–33 (1994) 172–204.
- Domokos* 2001 *Domokos Ottó: Egy győri szappanos legény vándorlása Közép-Európában az 1840-es években. Arrabona* 39 (2001) 1–2. sz. 265–269.
- Fallenbüchl* 2002 *Állami (királyi és császári) tisztségviselők a 17. századi Magyarországon. Adattár. Összeállította: Fallenbüchl Zoltán. (Nemzeti Téka) Budapest, 2002.*

- Gecsényi* 2008 *Gecsényi Lajos*: Győri céhek a XVI. század második és a XVII. század első felében. In: Gazdaság, társadalom, igazgatás. Tanulmányok a kora újkor történetéből. Szerk.: *Katona Csaba*. Győr, 2008. 91–114.
- Granasztói* 1980 *Granasztói György*: A középkori magyar város. (Magyar História) Budapest, 1980.
- Horváth* 1995 *Horváth József*: Győri végrendeletek a 17. századból. I. 1600–1630. Győr, 1995.
- Horváth* 1996 *Horváth József*: Győri végrendeletek a 17. századból. II. 1631–1654. Győr, 1996.
- Horváth* 1998 *Horváth József*: A XVII. század első felében keletkezett győri iparos-végrendeletek kutatásának tapasztalataiból. *Arrabona* 36 (1998) 1–2. sz. 161–174.
- Horváth* 2017 *Horváth József*: Győr lakóinak mindennapi élete a 17. században. Győr, 2017.
- Horváth–Nemes–Vajk* 2019 *Horváth Richárd – Nemes Gábor – Vajk Ádám*: Győr város polgárai a középkorban (13. sz.–1526. Adattár). *Győri Tanulmányok* 40 (2019) 153–196.
- Jankó* 1933 *Jankó László*: Győri ötvösök a 16–19. században. *Győri Szemle* 4 (1933) 4–6. sz. 132–135.
- Jankó* 1934 *Jankó László*: Győri ötvösök a 16–19. században. *Győri Szemle* 5 (1934) 6–8. sz. 415–446.
- Jankó* 1936 *Jankó László*: Győri ötvösök a 16–19. században. *Győri Szemle* 7 (1936) 7. sz. 98–106.
- Jankó* 1937a *Jankó László*: Egy újabb győri ötvösmester a 17. századból. *Győri Szemle* 8 (1934) 1–3. sz. 132–135.
- Jankó* 1937b *Jankó László*: Ötvös-apródok Győrött a 16–19. században. *Győri Szemle* 8 (1934) 1–3. sz. 151–166.
- Kaszás* 1996 *Kaszás Marianne*: Céhek, ipartársulatok, ipartestületek. (Levéltári módszertani és oktatási füzetek 2. szám) Budapest, 1996.
- Koltai* 2003 *Koltai András*: Széchény VI. György 1685. március 21.–1695. február 18. In: Esztergomi érsekek 1001–2003. Szerk.: *Beke Margit*. Budapest, 2003. 311–318.
- Lakatos* 2003 *Lakatos Adél*: Kollonich Lipót 1695. július 14.–1707. január 21. In: Esztergomi érsekek 1001–2003. Szerk.: *Beke Margit*. Budapest, 2003. 319–325.
- Lakatos* 2019 *Lakatos Bálint*: Mezővárosi oklevelek. Települési önkormányzat és írásbeliség a késő középkori Magyarországon 1301–1526. (Magyar történeti emlékek. Adattárak) Budapest, 2019.
- László* 1965 *László Ferenc*: Adatok a győri mészárosceh történetéhez. *Arrabona* 7 (1965) 375–412.

- Lengyel* 1965 *Lengyel Alfréd*: Győr Megye történetének írásos emlékei (1001–1918). Győr, 1965.
- Maggiorotti–Banfi* 1933a *Maggiorotti, Leone Andrea – Banfi, Florio*: Győr vára. *Hadtörténelmi Közlemények* 34 (1933) 1–45.
- Maggiorotti–Banfi* 1933b *Maggiorotti, Leone Andrea – Banfi, Florio*: Pietro Ferabosco. *Hadtörténelmi Közlemények* 34 (1933) 156–173.
- Morvai* 2007 *Morvai Gyula*: Győri polgárkönyv I. Mezővárosi időszak 1600–1743. (Városi Levéltári Füzetek 10.) Győr, 2007.
- Mucsi* 1960 *Mucsi Józsefné*: A győri vízimolnárok életéről. In: Szegedi Pedagógiai Főiskola évkönyve. Szerk.: *Benkő László*. Szeged, 1960. 77–86.
- Nemesné–Szabó* 2010 *Nemesné Matus Zsanett – Szabó Péter*: „...remekdarabjaikat bötsülettel elkészítvén...” A céhek tárgyi emlékei a Xántus János Múzeumban. (A Xántus János Múzeum katalógusai. Új sorozat 3.) Győr, 2010.
- Nemesné* 2016 *Nemesné Matus Zsanett*: A győri magyar csiszár-, szíj-, nyereg- és lakatgyártó céh a 17. században. In: *Primus inter omnes*. Tanulmányok Bedy Vince születésének 150. évfordulójára. Szerk.: *Arató György – Nemes Gábor – Vajk Ádám*. Győr, 2016. 651–692.
- Nemesné* 2021 *Nemesné Matus Zsanett*: Győr kézművesipara a kezdetektől 1872-ig. In: *Iparváros*. Győr iparának története a kezdetektől napjainkig. Szerk.: *Honvári János*. Győr, 2021. 9–26.
- Pálffy* 1997 *Pálffy Géza*: Kerületi és végvidéki főkapitányok és főkapitány-helyettesek Magyarországon a 16–17. században. *Történelmi Szemle* 39 (1997) 2. sz. 257–288.
- Pálffy* 1999 *Pálffy Géza*: A császárváros védelmében. A Győri főkapitányság története 1526–1598. Győr, 1999.
- Perger* 2002a *Perger Gyula*: Johann Georg Suntag győri mézesbábos 1721. évi hagyatéki leltára. *Arrabona* 40 (2002) 1–2. sz. 213–238.
- Perger* 2002b *Perger Gyula*: Újváros 1703-as telekkönyve. Győri Újvárosnak Conscriptioja In Anno 1703. Die 9 Jully. (Győri Tanulmányok Füzetek 8.) Győr, 2002.
- Sáry* 1995 *Dr. Sáry István*: 125 éves a Győr Városi Tűzoltóság. Győr, 1995.
- Soós* 2000 *Soós István*: Javaslatok az újkori magyarországi latin és német nyelvű források kiadására. *Fons* VII (2000) 1. sz. 81–90.
- Špiesz* 1978 *Štatúty bratislavských cechov*. Dokumenty. Edícia Archívu Hlavného mesta SSR Bratislavy: Bratislava-Fontes. Zostavil a úvodnú štúdiu napísal *Anton Špiesz*. Bratislava, 1978.

- Szabó* 1979 *Szabó Péter*: A céhek tárgyi emlékei a győri Xántus János Múzeumban. I. A céhládák. *Arrabona* 21 (1979) 167–230.
- Szabó* 1986 *Szabó Péter*: A céhek tárgyi emlékei a győri Xántus János Múzeum gyűjteményében. II. A pecsétnyomók. *Arrabona* 22–23 (1986) 135–207.
- Szabó* 1988 *Szabó Péter*: A céhek tárgyi emlékei a győri Xántus János Múzeumban. III. A céhzászlók. *Arrabona* 24–25 (1988) 135–208.
- Szabó* 2004 *Szabó Péter*: A győri kézművesek barokk kori vallási kötelezettségei. *Arrabona* 42 (2004) 1. sz. 83–102.
- Szatlóczki* 2016 *Szatlóczki Gábor*: Vár a várban. A várak népe és a mezei hadak a 16. század közepén I. A várak népe. Szeged, 2016.
- Szatlóczki* 2020 *Szatlóczki Gábor*: A polgár, a zsellér, és a jobbágy. Adalékok a győri polgárság középkori adattárához. *Győri Tanulmányok* 41 (2020) 7–40.
- Szatlóczki* é. n. *Szatlóczki Gábor*: A villa, a civitas és az oppidum. Adalékok a középkori és koraujkori városfogalom értelmezéséhez. Kézirat. Év nélkül.
- Szádeczky* 1913 *Szádeczky Lajos*: Iparfejlődés és czéhek története Magyarországon okmánytárral (1307–1848). Czéhek lajstroma. A czéhirodalom és ipartörténet könyvészete. I–II. kötet. Budapest, 1913.
- Szávay* 1896 *Szávay Gyula*: Győr. Monográfia a város jelenkorából, a történelmi idők érintésével. Győr, 1896.
- Szücs* 1955 *Szücs Jenő*: Városok és kézművesség a XV. századi Magyarországon. Budapest, 1955.
- Timaffy* 1965 *Timaffy László*: A győri szíjgyártó és nyerges mesterek munkái a XVII–XX. században. *Arrabona* 7 (1965) 365–374.
- Timaffy* 1966 *Timaffy László*: Adatok a győri szíjgyártó és nyerges mesterek történetéhez. *Arrabona* 8 (1966) 151–166.
- Timaffy* 1973 *Timaffy László*: Győri fémművesek. *Arrabona* 15 (1973) 227–239.
- Timaffy* 1991 *Timaffy László*: A késes- és köszörűsmesterség Győrött. *Arrabona* 26–30 (1991) 139–142.
- Török történetírók 1916 Török történetírók. Fordította és jegyzetekkel kísérte: *Karácson Imre*. III. kötet. 1566–1659. Sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta *Szekfü Gyula*. Budapest, 1916.
- Tuza–Vissi* 2000 Az Mester Emberek jó rendtartása. Magyar nyelvű céhlevelek (1525–1682). A levéltári szövegek átírását végezte, a bevezetést és a jegyzeteket írta *Tuza Csilla* és *Vissi Zsuzsanna*. Budapest, 2000.

- Tuza–Vissi* 2005 Az Mester Emberek jó rendtartása. Magyar nyelvű céhlevelek (1722–1738). A levéltári szövegek átírását végezte, a bevezetést és a jegyzeteket írta *Tuza Csilla* és *Vissi Zsuzsanna*. Budapest, 2005.
- Tuza* 2018 *Tuza Csilla*: Állami céhszabályozás Magyarországon III. Károly és Mária Terézia uralkodása alatt. (Rerum Fides I.) Budapest, 2018.
- Varga* 2010 *Varga Józsefné Horváth Mária*: Győr-Újváros 18. századi keresztneveinek elemzése szociolingvisztikai megközelítésben. *Magyar Nyelvjárások* XLVIII (2010) 236–262.
- Végh* 2007 *Végh Ferenc*: Birodalmak határán – a Balaton partján. Keszthely végvárváros a XVI–XVII. században. Budapest, 2007.
- Villányi* 1882 *Villányi Szaniszló*: Győr-vár és város helyrajza, erődítése, háztelek- és lakossági viszonyai a XVI. és XVII. században. Győr, 1882.
- Vissi* 2003 Az Mester Emberek jó rendtartása. Magyar nyelvű céhlevelek (1683–1719). A levéltári szövegek átírását végezte, a bevezetést és a jegyzeteket írta *Vissi Zsuzsanna*. Budapest, 2003.
- Wathay* 1976 Wathay Ferenc énekes könyve. Budapest, 1976.
- Wurzbach* 1860 *Wurzbach, Constant von*: Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. Sechster Teil. Wien, 1860.
- Wurzbach* 1864 *Wurzbach, Constant von*: Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. Zwölfter Teil. Wien, 1864.
- Wurzbach* 1866 *Wurzbach, Constant von*: Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. Fünfzehnten Teil. Wien, 1866.
- Wurzbach* 1867 *Wurzbach, Constant von*: Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. Sechszehnter Teil. Wien, 1867.

SZEMÉLYNÉVMUTATÓ

A

Altabak János 32, 33, 46, 47
Ambrosuchen, Bartholomeus 28, 29

B

Bagi Zoltán Péter 15
Bajcsi (Baychy) István 50, 51
Bak Borbála 14, 17
Balázs Péter 7, 15
Banfi, Florio 15
Baranyai (Baraniai) Forrás Péter 32, 33, 46, 47
Baráti (Baráthÿ) János 51, 52
Bácskai Vera 7, 8, 15
Beber György 34
Bedy Vince 6, 10, 15, 16, 35, 52, 65
Benkovics István 10, 16
Benkovics Judit 53
Benkovics (Benkovich) Péter 48, 49, 53
Bernard Bálint 10, 28, 29
Bény (Benÿ) János 32, 33
Bogdán István 15, 16, 17
Braidtnacher von Praittenau, Hans Wilhelm 38, 39
Buza János 17

C

Chákány (Chakanÿ) János 46, 47
Chehovius István 32, 33, 46, 47
Czigány Béla 6, 15

CS

Cselebi, Kjátib 17
Csizmadia Andor 6, 15

D

Dominkovits Péter 16, 34, 53
Domokos György 15
Domokos Ottó 7, 15, 16, 65
Draskovich György, trakostyáni 9, 10, 14, 32, 33, 38, 39

E

Erlacher György 28, 29

F

Fallenbüchl Zoltán 53, 56
Fejérpataky (Feiérpataky) Rafael (Raphael) 51, 62
Fejérvári Mihály 16, 34
Ferdinánd (I.) német-római császár és magyar király 25
Ferdinánd (III.) német-római császár és magyar király 9, 38, 39, 50, 51
Ferdinánd főherceg 20, 21, 25
Fortner Gergely 10, 16, 56, 57
Franck Michel 28, 29
Fucks Mathias 28, 29
Füle (Füley) Farkas Tamás 32, 33, 46, 47
Fülöp János 10, 16, 56, 57

G

Gecsényi Lajos 7, 15, 16
Gosztonyi János 8
Granasztói György 7, 15
Groll Adolf 10, 14, 35, 36
Groll, Mathes 24, 25
Guilhelm, Ioannes 38, 39

GY

Győri István 32, 33
Győri János 10, 28, 29

H

Hammer Lőrinc 28, 29
Hebe Lukács 16
Herrl, Jakob 24, 25
Horvát Márton 16
Horvát Szabó Miklós 53
Horváth Gáspár 34
Horváth József 7, 15, 16, 34
Horváth Richárd 15

I

Izbégi Sáfrány (Saffran de Iszbegeh) György 10, 28, 29
Iváczy (Iuancz-i) János 32, 33

J

Jaklin (Iaklin) Balázs 62, 63, 65
Jankó László 6, 15
Jován (Iovan) Ádám 10, 56, 57

K

Kalbe, Hans 34
Kaltenecker, Josef 24, 25
Kannorger, Jakob 34
Kapronczai János 10, 28, 29
Kollonich (Kolloniz) Lipót 10, 14, 34, 35
Koltai András 16
Kopchányi (Kopchanÿ) Mihály 32, 33, 46, 47

L

Lakatos Adél 16
Lakatos Bálint 17
László Ferenc 7, 15
Lench Christof 28, 29
Lengyel Alfréd 7, 15, 16
Liechtenstein, Maximilian von 38, 39, 52
Lipót (I.) német-római császár és magyar király 10, 13, 14, 56, 57, 62, 63
Lóny (Lonÿ) Mihály 32, 33, 45, 46

M

Maggiorotti, Leone Andrea 15
Mansfeld, Philipp Graf von 13, 16, 38, 39
Mansfeld, Wolfgang Graf von 39, 52
Matusek András 10, 16, 63, 64
Mária Terézia 9
Mednyánszky (Mednyanszky) Pál 62, 63, 65
Montecuccoli, Raimondo 9, 15, 24, 25
Morvai Gyula 16, 34, 53
Mucsi Józsefné 6, 15
Muklich Mihali 28, 29

N

Nagyfalvy (Nagiffaluj) Gergely 32, 33, 46, 47
Nemes Gábor 15
Nemesné Matus Zsanett 7, 15, 16, 35
Német István 28, 29

NY

Nyéki Vörös (Nieek-i Veores) Mátyás 32, 33, 46, 47, 48, 49

O

Orosy György 50, 51
Oszvald Éliás 34
Oszvald János 29, 34
Oszvald (II.) János 29, 34

P

Pálffy Géza 15, 16, 17, 52
Pápai János 10
Perger Gyula 15, 16
Pfeffer, Thomas 28, 29, 34
Pretsijak Mátyás 16
Prunner Jakab 28, 29
Püsky János 10, 14, 34, 35

R

Raber Hans 28, 29
Rövid András 10
Rubinger, Daniel 28, 29
Rudolf (II.) német-római császár és magyar király 10

S

Sajnovics (Saynovich) Mátyás 62, 63
Sáry István 16
Schlitten István 50, 51
Schramen, Bernart 24, 25
Soós István 14, 17
Špiesz, Anton 16
Stanczinger Éva 34
Stengl (Stingel) Lőrinc 28, 29, 34
Sütő (Chuteo) János 28, 29, 34

SZ

Szabó Mihály 16
Szabó Péter 7, 12, 15, 16, 17, 35
Szakács Simon 16
Szalai Márton 10, 16
Szatlóczki Gábor 12, 17
Szádeczky Lajos 6, 7, 15, 17, 34

Szávay Gyula 6, 7, 15, 16
Szelepcsényi György 51, 53
Szelleczky Jakab 28, 29, 31, 32
Széchényi György 10, 34, 35
Szülejmán szultán 17
Szűcs Jenő 8, 15

T

Tarczai (Tarczÿ) János 50, 51
Teufel (Teüfl), Andreas 9, 20, 21, 22, 23, 24
Timaffy László 6, 15
Tulner Péter 9, 16, 38, 39, 44, 45
Tuza Csilla 7, 15, 17

V

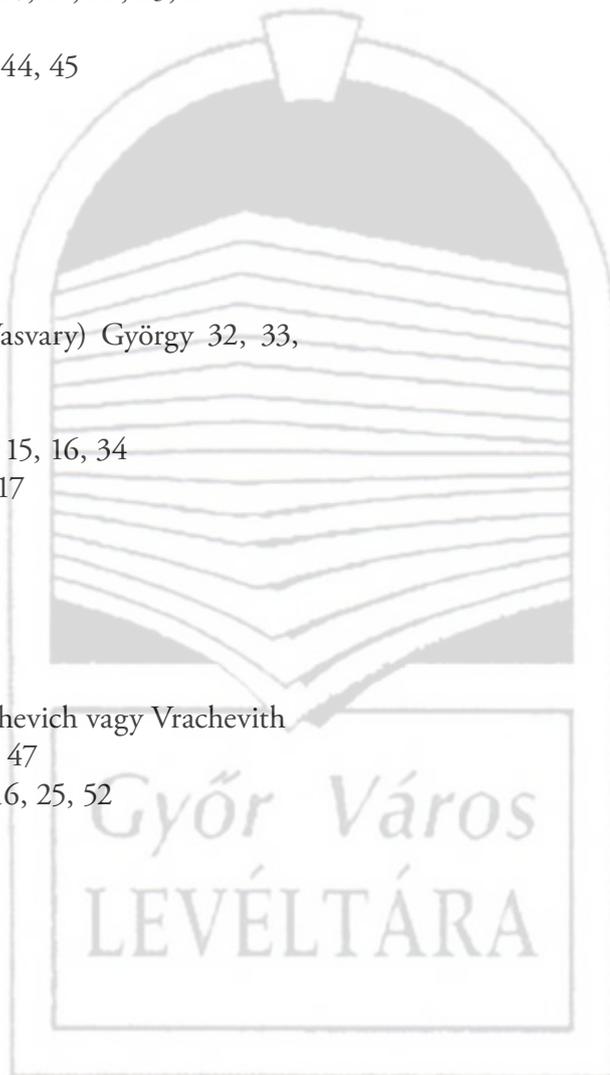
Vajk Ádám 15
Varga Józsefné 16
Vasvári (Vasvarÿ, vagy Wasvary) György 32, 33,
45, 46
Végh Ferenc 17
Villányi Szaniszló 6, 9, 11, 15, 16, 34
Vissi Zsuzsanna 7, 15, 16, 17
Vorstegrat, Eber 24, 25

W

Wathay Ferenc 17
Wrachewich Farkas (Wrachevich vagy Vrachevith
Wolfgang) 32, 33, 45, 46, 47
Wurzbach, Constant von 16, 25, 52

Z

Zichy Ferenc 65

HELYNÉVMUTATÓ

A

Abda 58, 59
Alsó-Ausztria 8, 9, 13, 14, 15, 21, 30, 39
Ausztria 14, 38, 39, 62, 63

B

Bajorország 14
Bakony 17
Bácsa (ma: Győr része) 58, 59
Bécs 8, 10, 13, 14, 17, 20, 21, 32, 33, 62, 63
Bécsújhely (ma: Wiener Neustadt – Ausztria) 9, 11,
14, 38, 39, 44, 45

D

Duna 11

GY

Győrsziget (Sziget, ma: Győr része) 10, 34, 35

K

Keszthely 13
Kisalföld 17

N

Nagyalföld 17

P

Pataháza (ma: Győr része) 58, 59
Pinnyéd (ma: Győr része) 58, 59
Pozsony (ma: Bratislava – Szlovákia) 7, 9, 10, 14,
16, 28, 29, 30, 31, 32, 49, 50, 51, 56, 57
Pöcegyödör köz (ma: Sarkantyú köz) 34

R

Rába 11
Rábca 11

T

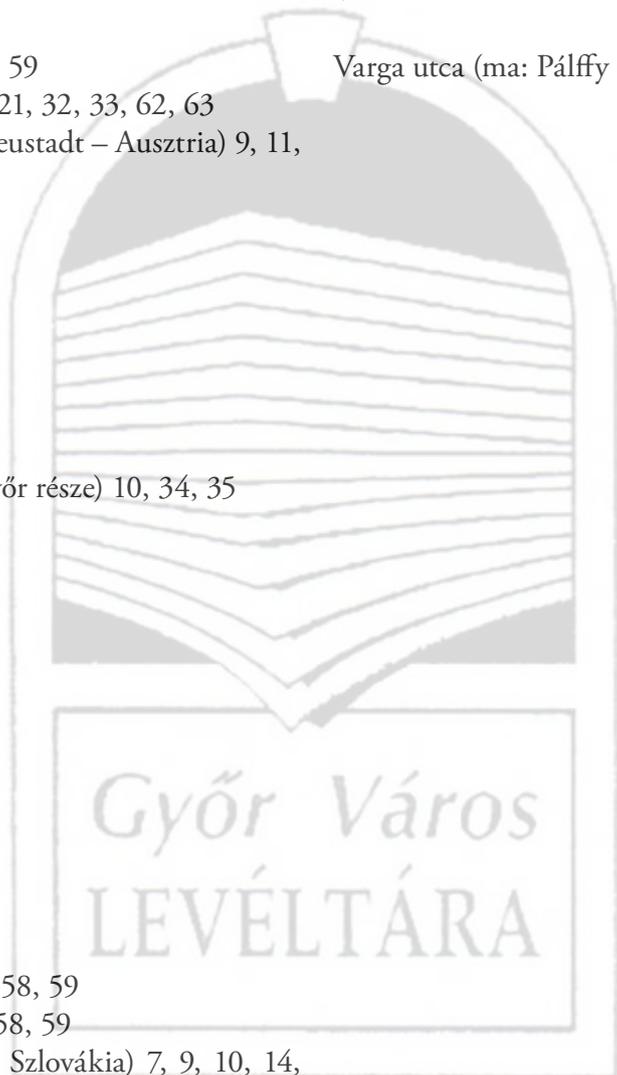
Trencsén (ma: Trenčín – Szlovákia) 44, 45

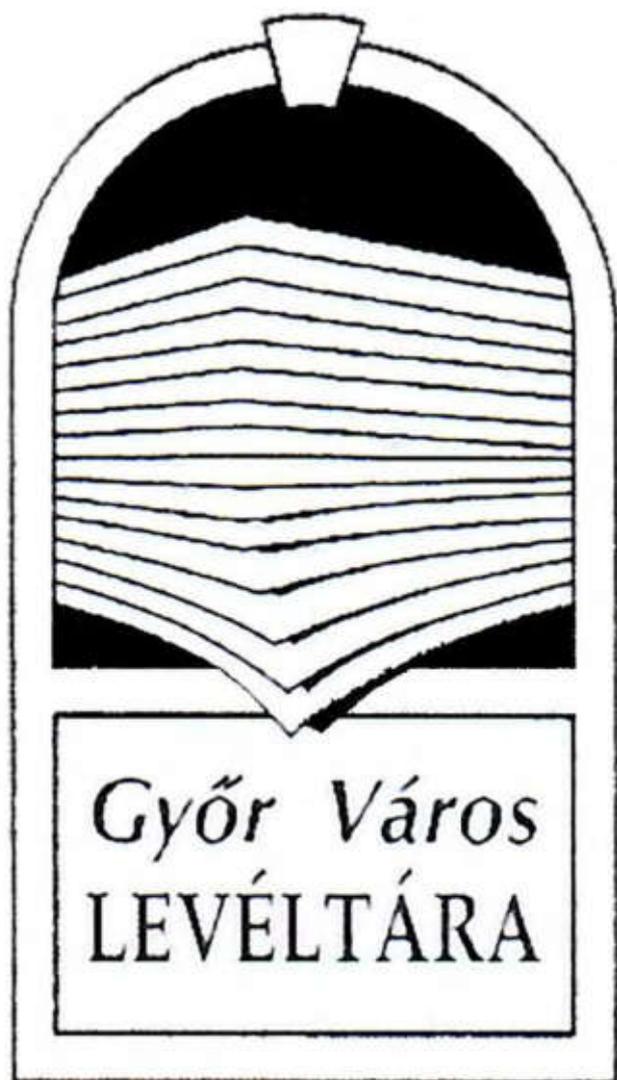
Ú

Újfalu (ma: Győrújfalu) 58, 59

V

Varga utca (ma: Pálffy utca) 8

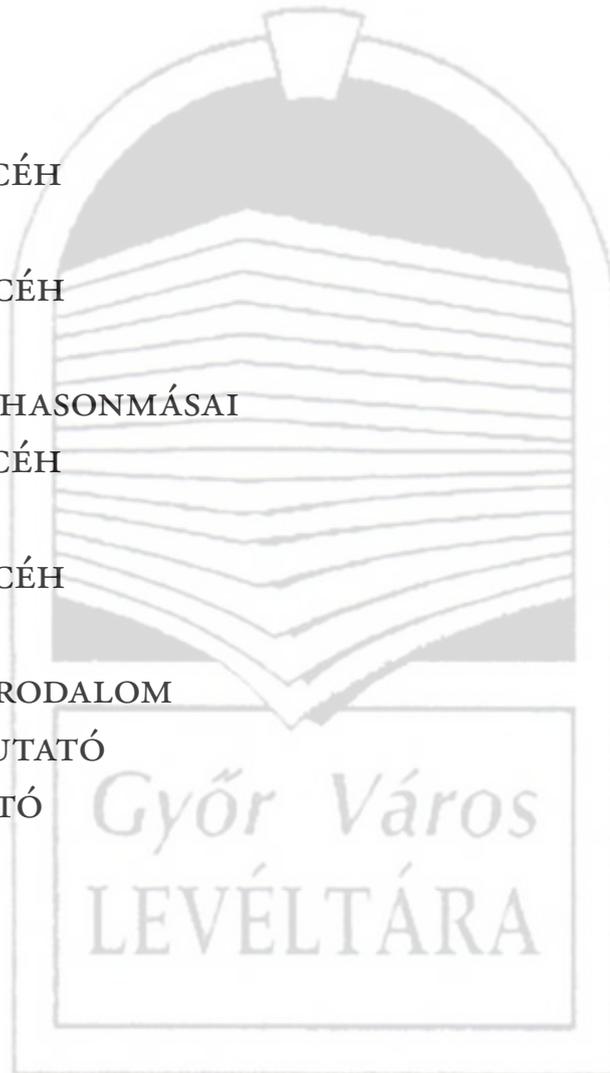

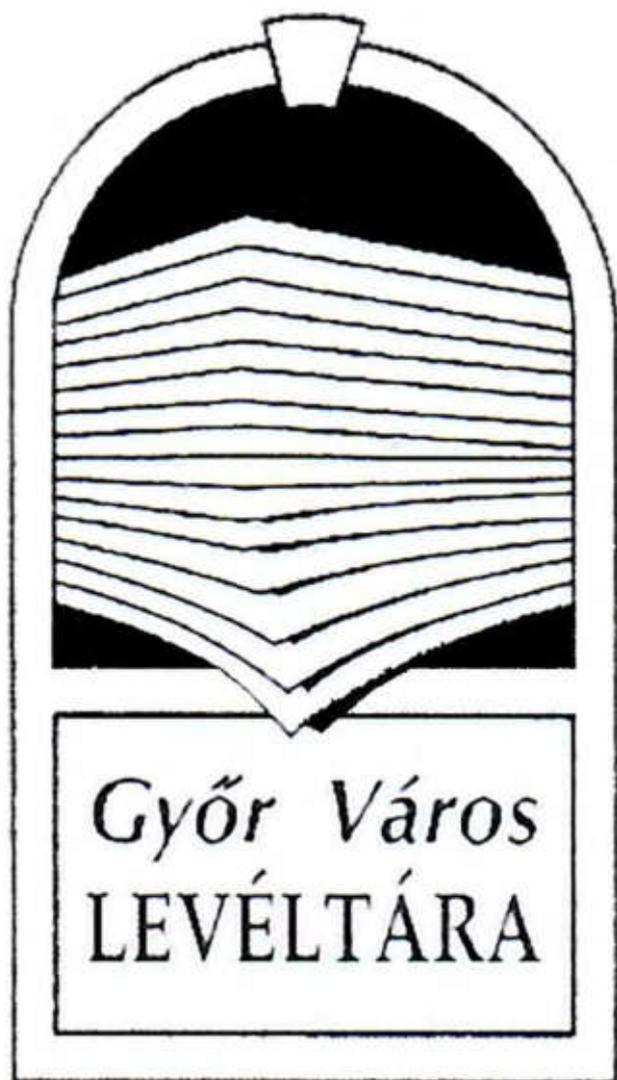

Győr Város
LEVÉLTÁRA

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	5
NÉMET VARGA CÉH	19
FAZEKAS CÉH	27
SÜVEGGYÁRTÓ CÉH	37
TAKÁCS CÉH	55
A CÉHLEVELEK HASONMÁSAI	66
NÉMET VARGA CÉH	67
FAZEKAS CÉH	79
SÜVEGGYÁRTÓ CÉH	89
TAKÁCS CÉH	109
FELHASZNÁLT IRODALOM	123
SZEMÉLYNÉVMUTATÓ	129
HELYNÉVMUTATÓ	133

Győr Város
LEVÉLTÁRA